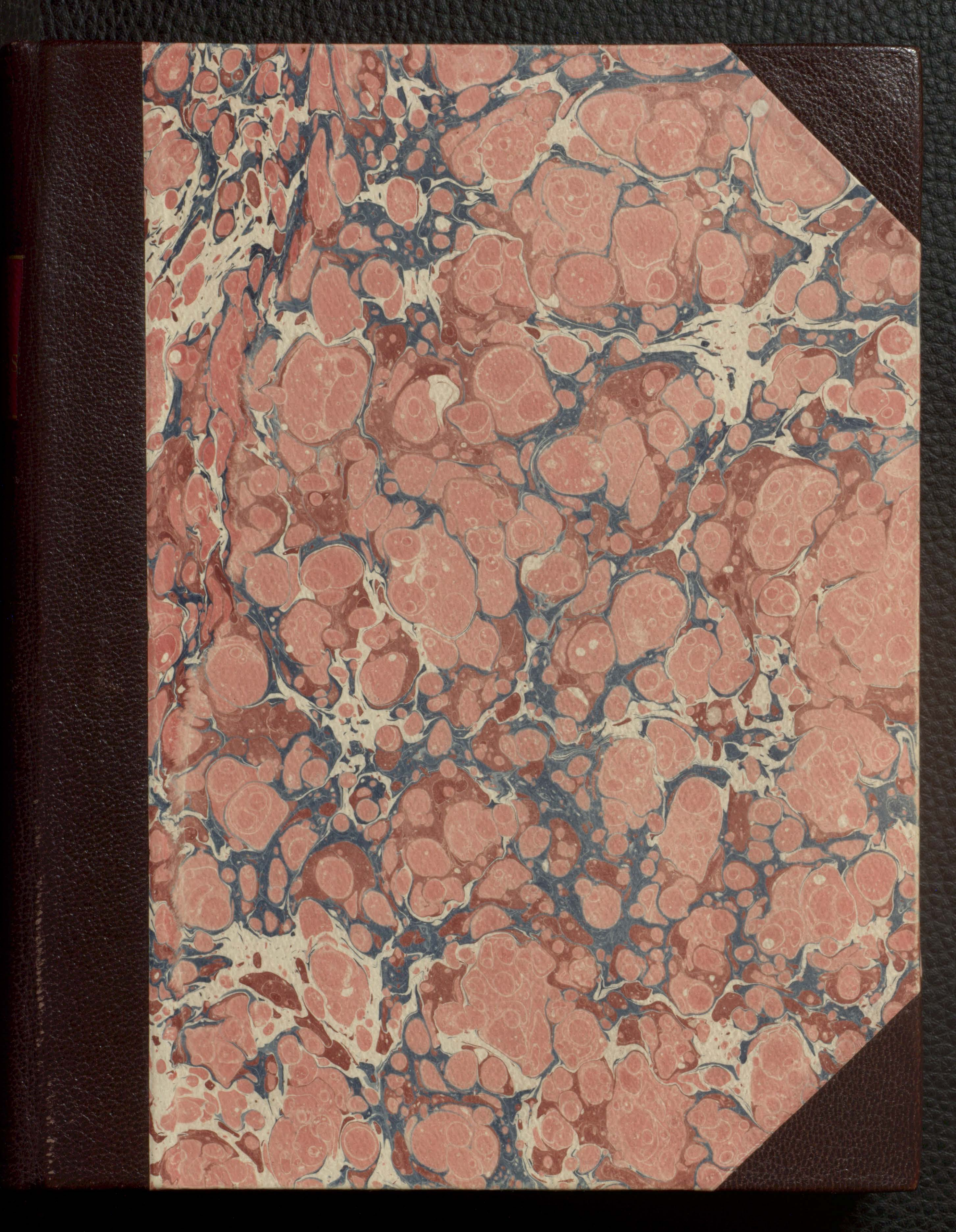

HENR. à DEVENTER'

Medicinæ Doctoris,

OPERAT. CHIRURGICÆ

Quibus Manifestatur

ARTIS

OBSTETRICANDI

Novum Lumen.

Lugduni Batavorum

Apud

ANDREAM DYCKHUYSEN, 1701

HENRICI à DEVENTER,
Medicinæ Doctoris
OPERATIONES CHIRURGICÆ
NOVUM LUMEN
EXHIBENTES
OBSTETRICANTIBUS,
Quo fideliter manifestatur
ARS OBSTETRICANDI,
ET
QUIDQUID AD EAM REQUIRITUR
Instructum pluribus Figuris æri incisis, repræsentantibus multiplices Uteri posituras, pravosque Infantum situs.

Quo etiam ostenditur, qua ratione (urgente necessitate) singuli prave siti Infantes (sive vivi adhuc, sive jam mortui) in Utero tam obliquo quàm recto, sine instrumentis, solis manibus, in rectum situm vertantur, aut pedibus extrahantur, salvâ Matris & Infantis vitâ.

Multorum annorum exercitio propriisque observationibus inventum, dilucidatum, assertum, & denique Reipublicæ emolumento literis mandatum.

LUGDUNI BATAVORUM.

Apud ANDREAM DYCKHUISEN. 1701.
Cum Privilegio.

VIRO

Præclarissimo, Eruditissimo, Experientissimo,

DOMINO

HENRICO

A

MOINICHEN,

Potentissimi Daniæ & Norwegiæ REGIS Consiliario Justitiæ,

&

Archiatro Seniori

S. P. D.

Henr. à Deventer.

Præclarissime Vir,

INsignis benevolentia, qua TE in amicitiam meam conferre dignatus es, jam olim me totum TIBI devinxit, quare multis abhinc annis in animo mihi fuit, TIBI hujus laboris mei fructum dedicare; qua tamen dedicatione (ut ingenue fatear, quod res est) debito utcunque me levare non præsumo, dummodo accessionem non fecero, sed potius memorem in bene meritum TE animum præstare studeo, minorem me æsti-

mans.

mans, quàm ut omnia Merita Tua ulla mercede explere possem: Nimirum TU, *Spectatissime Vir, undecim aut duodecim abhinc annis primâ vice quàm humanissime amicissimeque invisere me dignatus es in loco remotissimo,* Wieuwerti *scilicet* in Frisia, *ubi incognitum omnino me vivere credideram, qualis ibidem & porrò perstitissem, nisi auctor suasorque fuisses, me, in proprium decus, egentium commoda, saluberrimæque Artis incrementum, & Vestras subinde ad oras excursurum, gratioraque dexterioris meæ encheiresis documenta Pereximiis Daniæ & Medicis & Chirurgis ostensurum. Quibus sollicitius ponderatis ne à Deo mihi in Chirurgia gratis concessum talentum invide vel inepte viderer velle abscondere, monitis adhortationibusque Tuis parens, me apud Vos Hafniæ non simplici stiti vice, ubi in ædibus Tuis Amici & Hospitis nomine honorifice non modò exceptus sum, sed & Tuis auspiciis, ob varia seriò placentia Mechanices specimina verè Regiam Serenissimæ Regiæ Majestatis* CHRISTIANI QUINTI *Clementiam ac Munificentiam expertus sum. Ego igitur si tot Meritorum sinceræque Amicitiæ mecum recolo memoriam, quibus in frequenti illa conversatione nostra me prosequi dignatus es, non possum non profiteri, facultatem mihi deesse, qua tot tantisque beneficiis responderem: Et nisi exploratum haberem, Doctissime Vir, quàm maximo in pretio* TIBI *esse, quicquid ad Medicinam aut Chirurgiam quoquo modo illustrandam, emendandam aut stabiliendam facit, vel usum earum securiorem reddit, certè defectivum hoc Opus meum* TIBI *offerre ausus non fuissem, cùm gravis ætas, mul-*

tus

tus rerum usus & exercitatio, solida Eruditio, suavisque Tua Elequentia requirant majorem styli elegantiam, suaviorem orationis concinnitatem, ordinem magis appositum, & accuratiorem rerum tractationem, quas Novum hoc Lumen manifestat, si Clarissimi Nominis Tui ornamento ac patrocinio frui velit: Verùm certum ego habens, TE miti admodùm ingenio perbenigne admittere, siquis fructus bonos TIBI obtulerit, licet non ornatos, quòd ad scitam eorum exornationem inhabilem se sentiat, spero TE, quam sincero animo sumo, licentiam sine offensione accepturum, oculis potius conversis in candorem animi, quàm in exiguum hujus munusculi pretium, quòd si exspectationi Tuæ satisfacere nequeam, æque ac Tuis Meritis respondere non valeo, TE tamen promptum animi grati conatum in optimam partem accepturum confido, TEque ita existimare volo, me TIBI tot officiis obligatum nunquam non fore

TUI

Cultorem humillimum

Henricum à Deventer. M. D.

PRIVILEGIE.

DE STATEN VAN HOLLANT ENDE WEST-VRIESLANT. *Doen te weten*; Alſoo ons vertoont is by Hendrik van Deventer, Medicinæ Doctor, woonende alhier in 's Gravenhage, dat hy ſuppliant volgens ſijn eyge ondervindinge had gemaakt *ſeker Boek* geintituleert *MANUALE OPERATIEN*, in welk Boek begrepen waren vele nuttige en nodige operatien tot verligting van Chirurgijns en Vroedvrouwen, ſtrekkende tot conſervatie van het leven veler Menſchen, inſonderheyt van vele Vrouwen en Kinderen, dat hy ſuppliant het ſelve Boek met den druk gaarn gemeen ſoude maken, ende dewijle de veelheyt der kopere Platen, om de ſaken levendig te verbeelden, den ſuppliant reets veel gekoſt hadden, en dat hy ſuppliant bedugt was, dat enige nijdige en baat ſoekende Perſonen de ſelve manuale Operatien alhier te lande wel mogten nadrukken, of elders nagedrukt alhier in Onſen Lande tot des ſuppliants groote nadeel mogten inbrengen, ſoo keerde hy ſuppliant ſig tot Ons, in alle Onderdanigheyt verſoekende, dat wy de goetheyt geliefden te hebben, van den ſuppliant te vergunnen onſe Privilegie, waar by den ſuppliant ende ſijne erven geconſenteert ende geoctroyeert wierd, om gedurende den tijt van Vijftien eerſt komende jaren deſe ſijne Manuale Operatien binnen deſe Onſe Lande alleen te mogen doen drukken, herdrukken, uytgeven ende te verkopen, het zy by delen, geſcheyden, of in het geheel by een gevoegt, in ſodanige tale en forme, als hy ſuppliant te rade werden ſoude, met verbot van allen anderen op ſekere groote pœne by de contraventeurs te verbeuren, en voorts in communi forma, *SOO IS 't*, dat wy de ſake ende 't verſoek voorſz. overgemerkt hebbende, en genegen weſende ter bede van den ſuppliant, uyt onſe regte Wetenſchap, ſouveraine Magt ende Authoriteyt den ſelven ſuppliant en ſijn erven geconſenteert, geaccordeert, ende geoctrojeert hebben, conſenteren, accorderen, ende octrojeren mits deſen, dat hy gedurende den tijt van vijftien eerſt agter een volgende jaren het voorſz Boek, geintituleert Manuale Operatien binnen den voorſz Onſen Lande alleen ſal mogen drukken, doen drukken, uytgeven, ende verkopen, verbiedende daarom alle ende een ygelijken het ſelve Boek het zy by delen, geſcheyden, of in 't geheel by een gevoegt in ſodanige tale, en forme naar te drukken, of elders na gedrukt binnen den ſelven Onſen Lande te brengen, uyt te geven, ofte te verkopen, op verbeurte van alle de naar gedrukte, ingebragte, ofte verkogte Exemplaren, ende een boete van driehondert Guldens daar en boven te verbeuren, te appliceren een derde part voor den Officier, die de Chalange doen ſal, een derde part voor den Armen der plaatſe daar het caſus voor vallen ſal, ende het reſterende derde part voor den ſuppliant, alles in dien verſtande, dat wy den ſuppliant met deſen Octroye alleen willende gratificeren tot verhoeding van ſijne ſchade door het na drukken van het voorſz. Boek, daar door in genigen dele verſtaan den inhouden van dien te authoriſeren, ofte te advoueren, ende veel min het ſelve onder Onſe protectie ende beſcherminge enig meerder credit, aanſien of reputatie te geven, nemaar den ſuppliant in cas daar inne iets onbehoorlijx ſoude influeren, alle het ſelve tot ſijnen laſte ſal gehouden weſen te verantwoorden, tot dien eynde wel expreſſelijk begerende, dat by aldien hy deſen Onſen Octroye voor het ſelve Boek ſal willen ſtellen, daar van geen geabbreveerde ofte gecontraheerde mentie ſal mogen maken, maar gehouden ſal weſen, het ſelve Octroy in 't geheel, ende ſonder enige omiſſie daar voor te drukken, ofte te doen drukken, ende dat hy gehouden ſal zijn een Exemplaar van het voorſz Boek gebonden, en wel geconditioneert te brengen in de Bibliotheek van Onſe Univerſiteyt tot Leyden, en daar van behoorlijk te doen blijken, alles op pœne van het effect van dien te verlieſen; Ende ten eynde den ſuppliant deſen Onſen conſente ende Octroye moge genieten, als na behoren. Laſten wy allen ende een ygelijken, dien 't aan gaan mag, dat ſy den ſuppliant van den inhoude van deſen doen, laten ende gedogen, ruſtelijk, vredelijk, ende volkomentlijk genieten en gebruyken, ceſſerende alle belet ter contrarie. Gedaan in den Hage onder Onſen grooten Zegel hier aan gehangen. Op den twintigſten October, in 't jaar Ons Heeren en Saligmakers, duyſent ſes hondert negen en negentig.

Ter ordonnantie van de Staten

Simon van Beaumont.

L. S.

IN

IN
HENRICI DAVENTRII, M. D.
DE VENTRE APERIENDO, SERVANDOQUE PARTU
demonſtrationes, atque obſervationes.

VItalis antri, carceris primi ſpecus,
Neceſſe clauſtrum, quod genus mortalium,
Dii priuſquam luminis videt jubar,
Decuſque fulgens, intrat expectans diem,
Quàm ſemper anxiis patet conatibus!
Cum pollicetur ætheris ſidus novi
Recluſa tandem naſcituris ſemita,
Ah, quàm ſimul rapiuntur in diſcrimina!
Moritur, priuſquam vagiit ſinu puer
A matre anhela vix rubens, atque interit,
Vitamque linquit, ante qui nec vixerat.
Vivo juventæ flori quàm non obſtetrix
Moleſta prima eſt, longus aut hæret dolor,
Repaguli laxantibus ſe vinculis.
Ætas labores auget, & artuum ſitus
Fœtus tenelli, & exeundi limitis.
Periere multæ partu, & indies necem
Nimium imperita arceſſit haud paucis manus,
Lucina queis non favit auxilî ſciens.
Jam non tenaces amplius vel forcipes,
Vel creditum juvare ferrum proferas,
Daventrio pandente iter tutiſſimum,
Cujus vigebit inclitum nomen viri,
Noti dolores dum ſedebunt matribus.
Illo ferente certam opem trementibus,
Non plus timete, flebiles puerperæ,
Si partus arctus brachium, aut tendat pedem,
Quàm ſi volutus in caput ſeſe offerat.
Eſt dirus hydrops, eſt & oſſium tumor,

Uterusve flexus, qui situ malo necat.
Hinc mortis instrumenta procul facessite,
Cum dextra vitam sola servet gnaviter,
Cujus levatur viribus genitrix gemens,
Fœtusque nullo fœdus exit vulnere.
Quid secla quondam lumine hoc felicius,
Tulere, postera aut ferant beatius?
Cumque una spes ægris manet mortalibus
Cœlum tueri, dicite, infirmum genus,
Quid majus, aut quid sit putandum lætius,
Fugare mortis imminentis spicula,
An cognitæ hauddum ducere in vitæ orbitam?

J. FLUD à GILDE J.C. Hagiensis.

PRÆFATIO.

Cordate Lector,

M Ultis jam abhinc annis ad aures meas pervenerunt querelæ, quibus *Artis Studiosi* minus sibi satisfieri contendebant ab iis, qui de *Arte obstetricandi* scripserunt; & egomet ipse fateor, quæ de Arte illa legeram, animo meo nunquam satisfecisse: jam de me ipso & capacitate mea diu ambigebam, cogitans, me illorum sensa non satis comprehendere; jam mihi persuadebam, culpam in me solo non hærere, quòd tantam in illis utriusque sexûs Scriptis obscuritatem inveniam, sed potius illis aliquid inesse veritati incongruum, unde unà cum aliis desiderabam, ut vel tandem aliquis exoriretur, qui rem omnem dilucide expediret, ac *partûs difficilis causas* insolubilibus argumentis demonstraret, & consequenter præsens aliquod remedium suppeditaret, quo partum illum difficilem aut præcavere, aut Arte expedire liceret; sed me spes huc usque fefellit: interea omnem meam curam atque operam ad accuratam tam viventium quàm defunctorum observationem contuli, unde vel tandem exploratum habere cœperam, qua de causa omnia de hac re Auctorum antecedentium Scripta tot obscuritatum & contradictionum nebulis involuta sint: cœperat perspectum mihi esse, omnes, quasi cæcos, digitis parietem prætentare, in incertum porrectis manibus rem audere, aliud pro alio accipere, denique quascunque illorum partûs difficilis descriptiones non nisi conjecturas atque divinationes esse: propterea, scriptis illorum remotis, mediante defunctorum anatomia & curiosa sensûs observatione data quavis occasione singulis rebus dignoscendis omne studium ponebam, quo facto, Deo adjuvante, in eodem semper dubio non hæsitavi, quin potius mihi ipsi satisfacere, ac rationibus expertis acquiescere prorsus potui.

Meo ipsius desiderio jam expleto & proximo meo adjumento esse, ac quibuscunque hujus Artis Studiosis dextram porrigere studui, ut & illi, si quidem fieri potest, illuminentur, atque per Veritatem in libertatem vindicentur ab erroribus liberati, quò methodo monstrata *Artem obstetricandi* tutò pror-

prorſus exercere illis liceat: an verò hoc meo Scripto ſcopum iſtum attigerim, penes Lectorem judicium eſto; id ſane ſatis cognitum habeo, non defuiſſe mihi voluntatem, omnia pro facultate pleniſſime explicandi.

Multis acutis contemplationibus, aut remotis partûs difficilis cauſis fingendis perſcrutandiſque, aut infinitis medicamentorum formulis aut præceptis Librum meum non opplevi, ſiquidem animum induxi de *ſola opera manuaria* ſcribere: ridiculum ſane eſt, ſi *Chirurgi obſtetricantes* aut *obſtetrices* tradituri *Artem obſtetricandi* maximam Librorum partem ad nauſeam uſque implent ſexcentis morborum & accidentium generibus, quibus prægnantes ante, ſub & poſt partum corripi poſſunt; ubi verò *de ipſa opera manuaria* agendum eſt, ægre ſciunt, unde aliquot Capitula ſuppleant, quæ veritatis ſpeciem præ ſe ferant, tum quàm breviſſime ſe expediunt, Lectoris animum minime explentes, ipſi *Medicos* agunt, dum *Obſtetricantium* munus obeundum eſſet, hoc pacto à ſcopo aberrantes, ad quem iſtiuſmodi librorum editio dirigenda eſſet.

Quòd ſicui mirum videatur, *Chirurgos* adeo exorbitaſſe, ut *obſtetricibus Medicorum* partes tribuere voluerint, ipſis non impertientes ſolidam cognitionem ad *obſtetricandum* neceſſariam; majorem quidem admirationem movebit, quòd & ipſæ *obſtetrices* pari modo exorbitaverint, dum pollicitantes *Scientiam obſtetricandi* in libris ſuis tradunt modum morbos mulierum varios curandi: ita vendunt apium pro opio: atque ſi tandem ingentes iſtos libros perlegeris, omnia inveneris, præter illud, quod unice deſiderans quæſiviſti: verùm in optimam partem hoc accipiendum eſt, quippe aliâs non eſſet, unde libri ſui paginas ſupplerent, aut à rudioribus eruditionis gloriam impetrarent. Quò igitur iſtos errores devitem, nihil tractare ſtudui, præterquam quod *ad partûs facilis & difficilis cognitionem* neceſſarium erat, ut mediante ea cognitione ex ſolidis rationibus periculum declinare, aut in diſcrimen jam deducti eo nos expedire valeamus: idque tam firmis ſeu *mathematicis* argumentis demonſtrare ſategi, ut perſuaſum habeam, nullam Scientiam tam firmo Veritatis fundamento gaudere quàm hanc Artem; unde non ſolùm *Medici* & *Chirurgi obſtetricantes* cum *obſtetricibus*, ſed & *quilibet utriuſque ſexûs homines* claram ac perſpicuam hujus Artis cognitionem poſthac haurire poſſunt; quippe nihil ineſt, quod captum fœminarum ſuperet, unde & eæ ipſæ cum majore animi tranquillitate ſe ſubmittere poſſunt quibuſcunque operationibus, quas ipſæ judicare poſſunt ſumme neceſſarias ad conſervandam propriam ac infantum ſalutem.

Quotquot ante me ſcripſerunt, tradiderunt: *partum difficillimum exiſtere ex prava infantum verſione in utero*, qua de cauſa nunquam non ſtatuerunt:

in-

infantem bene versum esse, si caput prævium ori uteri objaceat, unde illorum sententiâ facilis partus necessariò sequitur: *ego è diametro contrarium statuo* in diversis casibus, invictis argumentis demonstrans: *etiamsi infans in utero communi sententia bene,* id est, *capite prævio ori uteri imminente prodeat, nihilominus exinde propter obliquam uteri posituram partum difficillimum necessariò sequi,* atque, *utero oblique posito, situm infantis magis inconvenientem obstetricanti non obvenire posse, quàm si caput prævium ad os uteri conversum fuerit:* Judicium jam esto penes Cordatum Lectorem, an inter lucem & tenebras major differentia sit, an inter duas has theses? quòd si omnes adhuc Scriptores in principali quæstione tanto errore ducti fuerint, quî aliter in quæstionibus minoris momenti quàm ubique errare potuerunt, prout nimirum factum est: quisquis igitur cupit addiscere & cognoscere *Artem obstetricandi,* is mecum à capite debet ordiri, & destructo omni priore ædificio nova fundamenta jacere, super quibus immobilis structura exædificari potest.

Jam dudum *hoc Novum Lumen* promiseram in *Aurora mea,* in qua specimen quoddam & epitomen hujus Libri edidi, quem præpropere quidem emittere nolui, monitus à nonnullis, quosdam *Auroram meam* refutaturos, quibus eum in finem tempus & spatium dare quidem volui, quamvis ægre mihi persuadere potuerim, fore quemquam adeo præcipitem ad refutationem rerum, antequam earum rationes atque demonstrationes cognoverit.

Non amo rixas, neque in controversiarum arenam descendere gestio, potius viva voce coram argumenta amice solvere cupio, siquis forte inveniat in Scriptis meis, quod opponat ulterioris illustrationis cupidus; aut siquis erga me benevolentiâ ductus Veritatis vindicandæ ergo aliquid proponere aut monere velit, amicissimè id quidem & grato animo acciperem, deprehensumque errorem lubens agnoscerem: interea etiam de Veritate adeo certum me esse arbitror, ut, quam proposui, eandem & nunquam non defendere non dubitem, si res exigat: siquis verò malignus jurgiis & convitiis agere gestiat, ut virus acerbitatis suæ evomat, eum responsione non dignabor.

Novum hoc Lumen tanto Veritatis nitore jubareque effulsurum spero, ut etiam, qui mihi minus favent, aut quàm maxime adversantur, rationibus convicti operam meam æqui bonique habituri sint: Amicos verò meos spem nequaquam frustraturam esse confido, quos rogo, velint veniam dare, quòd animum ipsis non promptius expleverim: homo proponit, Deus disponit; desiderium Libri hujus imprimendi dudum quidem me tenuerat, at tempus à Deo præfinitum prius compleri necesse erat; & sicuti res diu expectata quàm maxime juvat; ita operam meam ab Amicis majori jucunditate acceptum iri, iisque usui fore confido: idem & adversariis apprecor, siqui ex ignorantia

 aver-

averso à me animo sunt; quod ad me attinet, neminem odi, nulli invideo; quin imò quibuscunque hominibus optima quæque precor, DEUM T. O. M. implorans, ut & illis & mihi concedat, quicquid Divina Ejus Misericordia ad temporalem ac æternam nostram salutem necessarium esse novit.

Ordinem, quem in *Aurora* constitueram, non servavi, quia hunc præstare, majoremque utilitatem allaturum esse judicavi: sed quærenti: cur inter *Chirurgicas meas Operationes* primum *Arti obstetricandi* locum dederim? respondeo: hanc partem mihi visam esse maximi momenti, utpote quæ maximo Reipublicæ usui est; quippe persuasum habui, hanc, quam ego trado, *Artis obstetricandi cognitionem* non sine vitæ dispendio multarum fœminarum & infantum occultari potuisse, & proinde primò omnium in lucem edendam fuisse, quum nesciam, an Deus lucis usuram tam diuturnam mihi daturus sit, ut posthac *reliquas Operationum mearum Chirurgicarum partes* in lucem edere queam.

Mihi non propositum fuit certum servare ordinem in edendis *meis Operationibus*, sed eas deligere placuit, quæ ut plurimum Mundo incognitæ, maxime tamen utiles ac necessariæ videbantur, indeque primò publicari merebantur: Verùm priusquam progrediar, experiendum, qua mente hæc pars accepta fuerit, quam aliis quoque linguis divulgare statui: quumque per varia negotia tempus percarum & præfinitum mihi sit, prætermissis non necessariis, iis solùm rebus insistam, quæ absolute necessariæ sunt Chirurgo, Operationes Chirurgicas caute peracturo.

Antequam *primam hanc Operationum mearum Chirurgicarum partem* publicavi, placuit eam subjicere examini & judicio quorundam Medicorum insigni Eruditione & exercitatione præditorum, quem in finem eam cum quibusdam Professoribus publicis communicavi, ut post peractum examen approbatam cum majore mei ipsius placiditate, & majore aliorum applausu in lucem ederem: & cognito, quàm Ipsis inter legendum arriserit, (uti ex sequenti Approbatione liquet) Reipublicæ commodum, quo ex lectione Novi hujus Luminis fruetur, diutius abscondere non potui.

Lector benevolè veniam dabit stylo rudiori, magis enim in animo habui clare & perspicue, quàm ornate scribere, magisque studui captui cupidorum discendi, quàm oculis auribusve Eruditorum satisfacere: assentari mihi in animo non erat, ut plausum hominum captarem, (siquidem ad id per Dei gratiam non proclivis sum) sed animo humano Veritatem patefacere constitueram; quapropter Lectorem amice rogatum volo, ut condonet & corrigat, quicquid in stylo, typographiæ correctione,

eloquentia, ordine ac orthographia desiderari potest, quod ab Ipsius æquitate mihi promittens Illi omnimodam salutem precor, paratus, dono divinitus mihi concesso porro inservire tanquam

Cordati Lectoris

Humillimus Servus

Henricus à Deventer.

APPROBATIO.

FAcultas Medica Academiæ Provincialis Groningæ & Omlandiæ, cognito & perlecto Celeberrimi & Doctissimi Domini *Henrici à Deventer, Medicinæ Doctoris*, Tractatu, cui titulus: *Chirurgicæ Operationes seu Novum Lumen, Obstetricantibus &c.* admiratur insignem cognitionem & Scientiam, quam Auctor ille multiplici exercitio ac indefessa Praxi sibi acquisivit, sciens: nullum Scriptorem, qui hanc materiam tractavit, præter hunc, partûs difficilis causas tam clare manifestasse, & modum partûs incommoda arte removendi tam significanter indicasse: ideoque quibuscunque discendi cupidis Chirurgis Obstetricantibus ac Obstetricibus seriò commendat, ut hunc Librum diligenter legant, quælibet præcepta singularia, ac ingeniosas observationes in illo notatas sedulò perpendant, suasque Operationes Chirurgicas ad regulam in illo propositam peragant, ut multæ parturientes miseræ atque infantes à mortis periculo liberentur. Datum Groningæ die 3. Augusti, Anno 1700.

G. LAMMERS. M. D. & Prof. Fac. Med. Dec.

INDEX CAPITUM.

Cap. INDEX CAPITUM.

Errata corrigenda.

Pag 8. lin. 21. *pro* ducentes lege *ducentibus*. p. 15. *l.* 4. pro ratus lege *rato*. p. 21. l. 10. pro angulum leg. *triangulum*. p. 33. l. 25. pro decimam partem aut decima parte leg. *vel decuplo* p. 60. l. 29. pro recensioni leg. *recensione*. p. 86. l. 1. pro non leg. *nodis*. p. 93. l. 11. pro similis leg. *simile*. p. 96. l. 5. pro cpaut leg. *caput*. & lin. 17. pro nostro leg. *nostra*. p. 102. l. 15. pro adstrixit leg. *adstrinxit*. p. 108. l. 1. pro strustulum leg. *frustulum*. p. 148. l. 13. pro vel alterutrum leg. *vel in alterutrum*. p. 196. l. 22. pro molleolo leg. *malleolo*. p. 212. l. 22. pro extrahentur leg. *extrahantur*. p. 243. l. 5. pro intrinsecus leg. *extrinsecus*.

HENRICUS A DEVENTER, MED: DOCT.

T: v: d: Wilt Pinx: P: Bouttats sc.

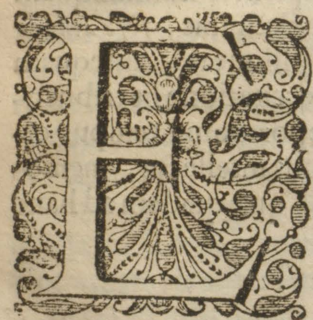

NOVUM LUMEN OBSTETRICANTIUM.

CAPUT I.

De Qualitatibus Fœminarum, quibus eæ ad Obstetricandum *habiles censeri possunt.*

ET æquum ſane & neceſſarium Magiſtro eſt vel artifici cuidam, informaturo diſcipulum quendam vel tyronem artem, opificium vel ſcientiam aliquam, ut ponderet & perquirat qualitates, quæ ad exercitium iſtiusmodi artis, opificii vel ſcientiæ addiſcendæ exiguntur, niſi velit magno cum damno & dedecore vel tandem queri, ſe oleum & operam perdidiſſe. Idcirco priuſquam nos accingamus *ad informationem Fœminarum, quæ ad obeundum Obſtetricum munus inclinant*, non abs re erit, conſiderare, *quales* illæ, quaque habitudine ſive naturali, ſive acquiſita, inſtructæ debeant eſſe, ut ſucceſſu temporis *Obſtetrices* poſſint evadere *habiles*.

Succeſſu temporis, inquam, etenim nemo putet, opus hoc

 ſe-

festinanter & quasi uno ictu absolvi posse; impendio temporis opus est ad acquirendam primùm cognitionem rerum generalem, necdum mox apti sumus omnibus rebus juxta acquisitam cognitionem rite efficiendis vel exequendis: longo intervallo à se invicem distant *Theoria* & *Praxis*, maximum illarum est discrimen, & quidem hac in re majus, quàm ut credere possint, qui nunquam rei manus admoverunt, id quod agnoscet & fatebitur, quisquis ad ipsam se applicaverit praxin.

Requiritur igitur in ejusmodi Fœminis *Corpus ad hanc rem idoneum*, quoad totum, & quoad singulas partes *integrum*, *absque vitiis*, *quæ Obstetricando obesse possent*: ideoque ad hoc opus inhabiles judicamus

I.

Primò: Omnes *provectioris ætatis Fæminas*: Non verò dicam, quod aliqua grandior natu neutiquam possit esse *Obstetrix* bonæ frugis, absit; veteres enim usu & exerciatione pollentes plerumque sunt optimæ, nisi inconsiderate auspicatæ, inconsiderate quoque perrexerint, quales vetulas desipientes nonnunquam invenire licet: At quum nobis sermo sit de Fœminis, *sese amodò obstetricum muneri addiscendo dicantibus*, illique rei, antequam rite fiat, multum temporis cum diutina exercitatione sit tribuendum, nos dicimus, *annosis* Fœminis opportunum tempus effluxisse; præterquam enim, quod deficiant intellectu, memoria, judicio, deficiunt & *Viribus* & *Sensu*, quæ quidem ad hanc operam summe necessaria sunt.

II.

Secundò: Excludimus etiam, tanquam huic rei inhabiles *Juniores natu*, utpote *Virgines* & *Novas nuptas*; nisi ipsas consideremus ut novella germina, sensim primis cognitionis hujus principiis imbuenda, ut successu temporis secundùm conditionem, ætatem & habitum, auctiores cognitione & judicio, ad praxin porro progredi queant. Atque utinam multæ, jactis firmis

mis cognitionis fundamentis ſenſim præpararentur! præprimis autem *Obſtetricum* & *Chirurgorum Obſtetricantium* filiæ huic ſuo commodo inſervire poſſent, eoque modo per longam annorum ſeriem Generi Humano operam & ſtudia ſua navare: quoniam autem ut plurimùm urgente neceſſitatis telo imprudentes quædam & pauperculæ mulieres vel viduæ, *miſerrima mercede* conductæ, iſthoc munus ſuſcipiunt, non ſine diſpendio vitæ multarum gravidarum & fætuum, adeò vileſcit illud, ut paucis allubeſcat maritis, conjuges ſuas filiasve in eodem informari.

Mihi verò perſuaſiſſimum eſt animo, utut operam hanc homines minimi precii deputent, utilius quid Generi Humano, vel magis neceſſarium non dari, ad quod Fœmina perita animum poſſet applicare; & nullus dubito, ſi gravidæ cum maritis ſuis cognoſcerent, quantum à ſe invicem differant *obſtetrix prudens* & *imprudens*, *perita* & *imperita* (& quàm altera ope ſua poſſit prodeſſe valetudini & vitæ conſervandæ matris pariter ac infantis, quàmque altera nocere poſſit negligendo, imò & ipſi utriuſque morti anſam præbendo) quin majorem adhibituræ ſint cautionem, neque tam facilè huic vel iſti acquieſcerent. Sed male res agitur, & magis illæ juvant, quæ minoris emuntur, interea vivitur ſpe, dum ſe exponunt periculo perdendi quod carius eſt omnibus mundi theſauris.

Obſtetrici prudenti, rerumque ſuarum callidæ, quæ in primordio ſtatim partui difficili novit mederi, idque fideliter præſtat, uti officium exigit, & amor proximi urget, debita pro merito gratia nulla redire poteſt, ejuſque operam nullus exæquabit precio, quamvis aliter ſentiant imprudentes.

In tranſcurſu dicam, mirum eſſe, quòd *Magiſtratus* majore ſtudio non incumbant ad conſtituendas in ſingulis Civitatibus *ſcholas* idoneas *obſtetricibus* rite *inſtituendis*, per Viros aptos non ſolùm ad imprimendas ipſis ex Anatomia ideas veras, earum, quas plurimùm tractant, partium & membrorum, ſed etiam ad impertiendas ſingularum (quas tanquam periti & exercitati Chirurgi callent) artium perſpicuam & fundamentalem cogni-

tionem; siquidem hoc modo in frequentibus regionibus & Civitatibus *numerus* fœminarum infantumque *incredibilis* posset salvari, quæ ope opportuna destitutæ animam relinquunt. Prætendunt quidem causam *Obstetrices* delicto, *se omnem operam collocasse*, *ac omnia*, *quæ potuerint*, *fecisse*, sed perperam; quum id fecisse non sufficiat, quumque non potuerint, quod debuissent, aut quod necesse fuisset.

Nonne hæc quemlibet cordatum, præprimis *obstetrices* convincant oportet, se res suas non percallere? luctantes quandoque totius diei, bidui, tridui, quin & quatridui spatium cum parturiente, cujus perverse ad exclusionem situs est fœtus, ultima quæque, irrito licet conatu, expertas; quum contrà sæpius intra horulæ spatium cordata *obstetrix* vel arcessitus *Chirurgus Obstetricans* sciat excludere fœtum & secundinas, & quod plus est, nonnunquam citra ullum parturientis dolorem: Nonne hæc oculos aperirent & *obstetricibus*, & *quibus salus reipublicæ cordi est*? quò adhiberent medelam his malis, provenientibus tantummodo ab *obstetricum* inscitia, quod quidem cum mœrore in multis Civitatibus, præsertim verò ruri, videre est.

Multoties miseras parturientes, aliquot dierum laboribus ex negligentia *obstetricum* jam defatigatas, infantibus jam exanimatis, matribus item animam agentibus, servandis tantummodo promota citius exclusione fœtus & secundinarum, ego accersitus, adjuvante Deo, à fœtu liberavi. Vere enim contestari possum, me (quod tamen inglorius dixerim) nunquam ulli parturienti obstetricantes manus adhibuisse, quin ipsam semper, adsistente Deo, liberaverim, exceptâ unicâ, quam, ipsius linguæ ignarus, quòd prorsus mihi laboribus suis obniteretur, &, non audiens dictis meis, secundùm proprium perversum judicium ageret, (*ipsamet autem fuerat obstetrix*) liberare à fœtu non potui. Licet verò haud omnes manserint superstites, quum quædam jam semianimes essent, attamen multæ, imò plurimæ adminiculo meo (cui Deus benedixit) sunt servatæ, aliter certò interituræ, nisi hoc modo liberatæ fuissent.

Haud

Haud censendum est, quòd prudens *Chirurgus obstetricans* vel *obstetrix* infantem aliquem excludat casu tantùm & fortunâ, vel audacter periclitando, ut ignaræ forsan opinantur: minime; hoc opificium æque firmo nititur fundamento, ac multa alia, quæ tamen accidentibus sunt obnoxia: idque patebit ex hoc Libro, quum partus difficilis demonstraverimus causas, & quomodo prudens *obstetrix* vel *Chirurgus obstetricans* istos præoccupare, corrigere vel expedire possit.

Lubens quidem hîc loci à via quasi discessi, jam inde ab initio *fœminis obstetricaturis* ante oculos positurus, quanti momenti atque molis ea res sit, non ut absterrere velim, sed potius monere, rem certe arduam esse, quam audent: Agitur de vita Matris pariter ac infantis, quæ *prudentis obstetricis* servari adminiculo, vel imprudentis negligentiâ potest amitti, non enim lignum tractant, aut lapidem sive limum, sed homines ad imaginem Dei formatos, quorum vita pretiosior est omnibus mundi thesauris.

III.

Deinde tanquam ad hoc opus inhabiles excludimus *debiles omnino, morbidas & tabescentes personas*, quæ licet sanæ sint judicio, cæterisque instructæ qualitatibus necessariis, per infirmitatem tamen huic operi sunt impares. Præterquam enim quòd *obstetrices* sæpius vigilare, ac dies noctesque assidere parturientibus debeant, (quod ejusmodi debilibus per infirmitatem non licet) tantis nonnunquam viribus opus est ad prave sitos infantes vertendos ac extrahendos, ut valida non sufficiat, & robustum quidem virum omnes oporteat intendere nervos, quò scopum attingat, uti plerique mecum testantur *Chirurgi Obstetricantes*: Ego quidem asserere possum; intensissimæ hyemis tempore leviter mihi vestito, igne remoto, præ ingenti labore permaduisse capillos totumque corpus sudore, & aliquot post diebus lacertos adhuc doluisse, siquidem urgente tanto vitæ discrimine ultima experienda sunt: Sed hæc intelligenda sunt de talibus fœminis,

quæ aliquot jam dies incassum laborarunt, quibusque aquæ dudum defluxerunt: imò nonnunquam adeò angebar, & tam arcte comprimebar, ut manum brachiumque sensu viribusque destituta putarem: Ecquid tandem tam tenera atque debilia corpuscula efficerent? At verò non semper hoc accidit, alioquin opus hoc Viris omnino committere præstaret: rarissime ita sudandum est; interim tamen præter hæc extrema pluribus adhuc viribus opus est, quàm plerumque putatur.

IV.

Quartò: Huic rei non admodum inserviunt *nimis densæ & corpulentæ fœminæ*: Præterquam enim quod non valeant tam diu incommode assidere, ac sæpius opus est ad levandas & liberandas parturientes, manus cum brachiis ipsis sunt prorsus inhabiles, *densæ* nimis & *callosæ*, quàm ut in tenera & angusta corpora intromitti queant, quin fœminis ingentem afferant dolorem, quem intensum satis percipiunt ex minoribus quidem manibus: nihilominus manus robustiores nonnunquam accommodæ sunt, nec eædem maxime obsunt, sed potius *densa brachia* quæ ægre in corpus intromitti possunt.

V.

Quintò: Excludimus eas, quæ tanquam *mutilæ*, operi huic sunt impares, quibus *curvi sunt digiti*, *manus* item *cubitique curvi vel rigidi*, vel contrà, quibus eadem membra *flaccida* sunt parumper, vel *laxa*: Ejusmodi ab hoc officio rejiciendæ sunt: Egregriæ enim *obstetrices promtæ sint* oportet & *expeditæ manibus*, *brachiis*, *digitis*, iis enim membris diverse uti opus est, jam rectis, jam complicatis, jam hoc, jam isto modo flexis, prout necessitas & positura tam uteri, quàm infantis postulat: Quibus verò brachia manusve stupent aut flaccent, iis sensus atque vires deficiunt, ideoque huic operi inhabiles sunt.

VI.

VI.

Sextò: Huic operi non idonea ſunt *ſtupida & obtuſa ingenia* rebus diſtinctè percipiendis incapacia: Haud ignoro, diſcipulos carere intellectu exercitato, & rudes eſſe rerum, quas non didicerunt: ſed differunt inter ſe *inſcitia* & *ſtupiditas ingenii*, inhabiles reddens homines ad intelligendum, qui ſi neſciant legere & ſcribere, omnia conando nil niſi jacturam temporis facies.

Fœminæ *obſtetricaturæ* calleant literas legendas & ſcribendas oportet, bonos aliquot ad manus habeant libros, ſedulò legendos, relegendoque, ut quotidie juxta Praxin in Theoria & habilitate proficiant, accurate attendentes omnibus, quæ audiunt, legunt & experiuntur de rebus hiſce.

VII.

Nec ſint quaſi *manus non habentes*; *nec inertes*, *quæ neque volunt neque ſciunt quicquam tractare manibus*, propterea munus obſtetricum ambientes, ut inde ſine moleſtia victum ſibi parent: fœminas, appetentes habilitatem obſtetricandi, *vigilantes decet eſſe*, *ſolertes*, *ſedulas & promtas manu*, ad omnia quæ obveniunt: non ſint tardæ vel titubantes ſpiritu; nam in principio laboris tempus opportunum & occaſio vel in quadrante horæ negligi poteſt, quæ multorum deinde matris dolorum, obitusque infantis cauſa eſſe poterit: Quæ ſe ſat citò venire putant, plerumque poſt feſtum veniunt, & magni momenti eſt, opportunum temporis momentum neglexiſſe.

VIII.

Fœminas *obſtetricaturas* decet ſummopere *gravitas* & *exercitata agilitas ſenſuum & membrorum*: homines enim leves, diſſoluti & audaculi in rebus tam arduis nil niſi damnum afferre poſſunt: hoc jam negligunt, jam iſtud obliviſcuntur, & per levitatem non ſatis ponderant gravitatem & neceſſitatem rei curandæ; & quod peſſimum eſt, errores commiſſos leviter prætereunt, fal-

falsò ſibi promittentes, ſe illos reſarcituras, negligunt in tempore auxilium petere, ſicque incuriâ ſuâ parturientem cum fœtu extremo vitæ periculo exponunt, non providentes, quæ morti cavendæ inſervire potuiſſent; E contra fœmina *gravis*, *conſiderata*, *præſentis animi*, caſibus inopinatis *haud facilè turbata*, *nec* tamen *ea parvi æſtimans*, omnia *accidentia* probe *examinans*, *facilis* alios *conſulendo*, ſibique *ſuaderi patiens*, eſt aptiſſima ad obſtetricandum: Tales enim in partu obvenire ſolent caſus, quibus conjunctis omnium ſenſuum viribus oportet attendere, atque examinare, quid agendum ſit. Et ſæpe conſilio *prudentis Medici* vel *Chirurgi obſtetricantis* ſummopere opus eſt, inque tali caſu *cauta* eſſe debet, prompte conſilium expoſcendo, eique aures præbendo, nî velit errores committere incorrigibiles.

I X.

Fœminas, ad iſthoc munus habiles futuras, *beneficas* eſſe decet, *ſoſpitales* & *miſericordes*, æqua promptitudine egenis pariter ac divitibus opem ferant, nec unquam ulli deſint in anguſtiis parturienti turpis ſolummodo lucri gratia: Pauperem æque ac divitem Deus formavit ad imaginem ſuam, utriuſque ergo vita æque cara ſit ipſis oportet, pro benefica ſua charitate retributionem Dei majores divitias ducentes, quàm exiguam hujus vel iſtius divitis compenſationem, oblatam pro diſpendio vitæ, quod patitur hæc vel iſta paupercula, vel infans ipſius, qui interire nonnunquam poterit, hoc modo relictus.

Non tamen dicam, *Obſtetrici* vel *Chirurgo obſtetricanti* omnino non licitum eſſe ab ulla parturientium diſcedere, quum alii ſuccurrendum foret, priore alterius curæ traditâ, charitas enim & juſtitia id poſtulare poterit, *exempli gratia*: A parturiente quadam accerſita *obſtetrix* eâdem tactâ ſentit, rem bene ſe habere, & non niſi dolores exigi propellentes, quos dum opperitur, ad aliam vocatur parturientem, cujus prave ſitus eſt fœtus, partûſque difficilis imminet periculum: Illa ſe habiliorem aliis præſentibus ſciens, & certa, aliquam non æque peritam apud priorem

rem

rem parturientem vices suas agere posse, tenetur eandem ipsi tradere, posterioremque sublevare, nec id omittere licet, si *christianè* velit agere, quanquam prior opulenta, posterior verò paupercula sit; neque enim Deus respicit personas, & qui scit bene facere, peccat, si omittit.

Ast si fortè opulenta & paupercula pari periculo pressæ, ejus egeant auxilio, citra opulentiæ vel paupertatis respectum illi primùm succurere decet, cui ipsam primùm adjunxit divina providentia; aut si contrarium postulet ratio, (prout quandoque prægnantes causas urgere posse opinor) aliûs certe rei quàm lucri rationem habendam esse puto, vita enim humana omni prævalet lucro.

X.

Atque isthoc mihi præbet occasionem asserendi, quòd *obstetricem* oporteat *studere conscientiæ*, atque *Deum vereri*: Res arduæ enim ipsi concreduntur, & si bona esse nolit, plurimum nocere potest clanculum matribus æque ac infantibus, ecquis contra ipsam causam dicet, cujus opera in obscuro peracta oculos fugiunt hominum? *Temerarium* illius *ausum*, & *ignavia*, & *mollities*, & *incuria* in multos eam errores inducet parturienti fœtuique noxios, si conscientiæ non attenta se ipsam timore Dei vincere nescit, oblita officio fideliter fungi: At *timore Domini præmunita*, *sibi ipsi diffidens*, seque *divinæ opis indigam gnara*, in spiritu precum circumspecte aget, confugiens semper ad Deum, qui seriò imploratus benigne dat sapientiam, si cui deest.

X I.

Nec minus *Obstetrix* sit *benigna*, *comis atque mitis*: vasa enim infirmiora sunt fœminæ, parturientes sunt dolentes & morosæ, ut & sæpius pusillanimes, quibus *obstetrix animum addat* oportet, atque spe fulciat, quantum status parturientis & infantis

permittit; non opus eſt ipſi quævis incommoda aperire, dummodo ſpes ſit eadem averruncandi & corrigendi.

Obſtetrix ſit *patiens* oportet, parturientes, ſive dicto ſive facto erraverint, benigne inſtruat, præſertim in primo puerperio, quo novitiæ ſunt & nondum exercitæ.

Hoc verò non obſtante in rebus magni momenti, ubi neceſſitas urget, nec conſilio attendit parturiens, *ſevere monenda* officii eſt ab *Obſtetrice*, quæ ſagacitate opus habet, ad dignoſcendam indolem fœminarum: multæ enim inſtar puerorum jam lenitate, humanitate, bonitate, jam ſeveritate & increpatione ad officium adigendæ ſunt: dantur miſerè molles, ſibique adeò parcentes, ut malint fœtum in medio partu perire, quàm omnibus, ut ajunt, unguiculis allaborando ad eum promovendum aliquatenus defatigari, imò ſi quibusdam liceret mollitiei ſuæ indulgere, non ſolum fœtum, ſed & ſeipſas perderent potius quàm ferrent dolores neceſſarios ad fœtum, prave oſtio inclinantem, vertendum & extrahendum. In hoc ſtatu *obſtetrix* vel *Chirurgus obſtetricans* ſevere moneat parturientem officii oportet, eandemque ſimul ſpe felicis & celerrimi puerperii fulciat.

XII.

Minime etiam convenit, *obſtetricem* eſſe *ingenii obſtinati & pervicacis*, potius ſenſa ſua *prudentis Medici* vel *Chirurgi obſtetricantis* conſilio ſubjicere decet, qui eruditione & peritiâ prævalere poterit: Quæ verò præ arrogantia rem ad arbitrium referre prudentiorum, vel ſuam provinciam alii tradere recuſant, ſolent audere omnia, vitamque matris & infantis ſuperbiæ ſuæ tanquam victimam mactare, eandem extremo exponentes periculo.

XIII.

Neque convenit, *Gravidas hoc munus obire*: periculo ſane non caret, quòd plurima evenire poſſunt, quæ terrorem incutiunt & conſternant; alienæ verò impreſſiones vel tactu vel viſu perceptæ embryoni fortè nocebunt: præterea certum eſt, gravi-

vidis in magnis laboribus facilè vires deficere, quare, ambitionis vel lucri stimulis incitatæ, opus alii committere recusantes, officio debito facilè deesse possunt.

Fœminas obstetricaturas *temperantes* ac *sobrias* esse oportet: lauto enim victu, occasione invitatæ, obesitatem & ineptiam contrahunt, præprimis ad cibum largiter usæ vino & cerevisia: Maximopere *potus inebriantis* nimium devitent usum, ne seipsas reddant inutiles. Decet quoque *Fides* & *Silentium*, quò sciant celare, quæ tacita relinquenda sunt: neque sint *vagabundæ* vel *loquaces*, ut præstò possint esse vocantibus.

Variæ adhuc dantur virtutes & qualitates corporis æque ac animi, *obstetricaturis* accommodæ & convenientes, quibus verò, quum non sint de essentia rei, supersedere lubet.

Priusquam autem finiamus hoc caput, non abs re videtur, aliquid addere de *Obstetricantibus Chirurgis*, qui dictis procul dubio qualitatibus carere neutiquam debent, quin potius & sequentibus maxime virtutibus sint ornati, *Castitate* nempe, *verecundiâ* & *modestia*, nec sint temerarii juratores, nec potatores, nec cavillatores: Christiana pariter & naturalis honestas sexui muliebri tegere naturalia suadet etiam coram se invicem, multo magis ergo coram Viris.

Si igitur parturiens laborans virum quendam in auxilium vocare cogitur, *ratio*, *Christiana verecundia* & *modestia* postulant, ut *Chirurgus* dictis ac factis ita se gerat, *ne parturienti vel circumstantibus* ansam pudoris præbeat vel tristitiæ: Pudor incutitur parturienti, si plus eam denudaverit, quam honestas & necessitas exigunt, si præterea aspere & crudeliter tractet patientem, si fœtum discerpat, si matrem sauciet, denique si miseram parturientem, dum corpus vel caput infantis in ostio detinet, heu scelus nefandum! improbæ oblectationis gratia rogare audeat: num felix Mater audire velit, nec ne? Quî aliter quàm affligere potest parturientem cum adstantibus, quum vident virum vinolentum, impotem fere mentis, omnem misericordiam & commiserationem exutum, *cultro*, *uncis*, *cochleis ferreis*, aliisque instrumen-

tis horribilibus instructum, venire auxilio agonizanti, qui plerumque hoc primum habet, inter temerarias pejerationes matrem lædere, tum vivum infantem occidere, pòst illum multis tormentis frustulatim extrahere, denique pro egregia hac opera nullo præmio satis expleri.

Utinam isti *Chirurgi* operam suam commutarent cum carnifice aut lanione, satius id esset, quàm hominem ad imaginem Dei formatum male adeò tractare, eoque *Obstetricatoriam artem* omnium odio exponere: Nullus enim dubito, quin *Chirurgorum obstetricantium* opera vulgo grata foret, si, uti decet, leniter, verecunde & modeste parturientibus subvenirent.

Non possum non hîc loci notare maximum istud vitium, quo laborare *Chirurgus* poterit, *avaritiâ* nempe inexplebili, qua sitienter appetit lucrum præ salute proximi: Atque hoc vitio teneri deprehenditur *Chirurgus*, si accersitus rus vel in urbem aliquam parturienti manus admovere recusat, nisi prius certa pecuniæ summa numerata fuerit, etiamsi mutuari, vel à vicinis propter Deum colligere sit necesse. Facilè quidem divinare possum, istos facto excusationem prætensuros esse: nisi urgente necessitate nummos prius accipiant, plerosque homines, pauperes imprimis ingratè sibi neque pro merito præmium persoluturos, quin alios omnino nihil retributuros fore.

Equidem non diffiteor, multos cæcos homines beneficium *obstetricantium* haud digne satis æstimare, nescientes, sicut operarius ipse dignus mercede est; ita quamlibet operam *pro merito* solvendam esse, *pro merito*, inquam, *pro dignitate* nimirum *operæ*, non pro longitudine temporis collocati: quis enim cogitare ausit, operam *Chirurgi*, qui calculo feliciter exsecando horulam vel semihorulam impendit, pro ratione temporis impensi compensari, perinde ac si operario mercedem solveres conducto? nullus, opinor, isti operi incumberet: num ocularío Medico, qui suffusionem oculi tollendo, hocque modo cæco visum reddendo semihorulam impendit, merces solveretur, uti conducto operario? neminem invenires tibi operam locaturum:

pa-

pari ratione *Chirurgus* obstetricando, quantum in ipso est, vel prægnanti, vel fœtui, vel utrique vitam servans, extraordinarium sane meretur præmium, tanto beneficio aliquatenus condignum.

Sub hoc titulo non sit extortum oportet pretium, neque superet facultatem earum, quibus subventum est, neque propterea, quibus nummi non suppetunt, relinquendæ, certove mortis periculo exponendæ sunt: ubinam aliâs *charitas*, *misericordia*, & *Christianum adjutorium*? quæ si hîc non, certe nusquam gentium locum habebunt. Igitur ejusmodi operam quilibet pro facultate compenset, *obstetricantes* verò nulli desint, etiam, quibus non est, unde restim emant, æque benevole succurrentes, ac qui divitiis abundant: Benevolus iste animus benedictionis divinæ ad omnes conatus certissimum erit invitamentum.

CAPUT II.

De Theoria Obstetricibus necessaria.

Theoria praxin, ut corpus umbram præcedit, qui nescit, quid agendum sit, nescit effectum dare, multo minus modum bene agendi sciet, qui ex praxi tantum sapere satagunt sine prævia rerum cognitione, sæpissime falluntur, & omnium experientiâ certum est, quòd scientes, quid agendum sit, necesse tamen habeant, agendo exerceri, priusquam scite agere possint, quod probe cognovisse opinabantur, imò quod revera probe cognoverant: membra enim non tam expedita sunt agendo, ac intellectus percipiendo, hocque in causa est, quòd effectus parum sæpe respondeat ingeniis maxime solertibus.

Quum igitur *Obstetricantium opus* ut plurimum *intellectu* & *sensu* perficiatur, omnino necessarium est, Obstetricaturas probe informari res eum in finem cognoscendas, quas ordinis servandi gratia his thesibus proponemus.

1. Requiritur *generalis* aliqua *cognitio muliebrium*, quæ generationi inserviunt, *partium*, quales eæ, ubi vel quo loco sitæ

sint: *generalis*, inquam, *cognitio*; etenim haud necesse habent omni illa subtili contemplatione & exacta observatione, quam de ista re *curiosi* protulerunt *Anatomici*; satis est exempli gratia, si habeant superficiariam, distinctam tamen, cognitionem *Uteri*, ejusdem *Vaginæ*, *Pudendi muliebris*, *Vesicæ*, & *Intestini recti*, *Pelvis*, cum *Ossibus* in ea, ejusdemque *formâ* vel *figurâ*, in qua (Pelvi) Vesica, Uterus cum Intestino recto sita sunt, *Secundinæ* porro, & *Humorum*, quibus fœtus innatat & inclusus est.

2. Generalis, imo *specialis cognitio*, quomodo prægnans debeat *tangi*, quid sit iste *Tactus*, cur necessarius, & cuinam rei inserviat.
3. Quomodo *secundina excludenda* sit.
4. Quomodo omnes prave siti fœtus *verti*, aut *pedibus extrahi* queant.
5. Quænam res ad manum sint oportet, ut probe fungatur Obstetrix officio.
6. Quomodo *se gerere* debeat *post partum* erga Matrem & Infantem.

CAPUT. III.

De Pelvi ejusque Ossibus, in qua situs est Uterus, & per quam Infantes in partu transeunt.

PLerisque forsan alienum videbitur, *Obstetrices instruere cognitione Pelvis ejusque Ossium*, variæ item ejusdem Formæ & Figuræ; sed falli istos arbitror, qui cognitionem Pelvis inutilem censent, vel non necessariam; tantum abest, me idem sentire, ut contrà asseram, eandem Obstetricibus non modò utilem, sed & summe necessariam esse, ita ut sine clara istius rei idea in incertum porrectâ manu, & quasi cæcutientes agant, si parturientibus in pravo vel non naturali partu adsunt auxiliatrices, unde non nisi multos errores committere possunt.

Ne-

Necessariam horum ossium cognitionem cum eorum forma vel figura silentio præterirem, si quidem priores sequi luberet Scriptores, vel uno saltem digito attingerem, ut parum vel nihil commodi Obstetricibus inde proveniret; sed ratus, horum *Ossium cognitionem summe necessariam* esse *obstetricibus*, necessarium etiam visum est, istorum *Figuras* ipsis impertire, quanta quidem fieri potuit perspicuitate à solerti Pictore accuratissime ad vivum depictas.

Sed monitum hic Lectorem velim, ossa Pelvim constituentia in vera sua constitutione vel naturali flexura omnia simul difficulter repræsentari posse, quòd unius aspectus alterius aspectui facilè obstet, quare necesse fuit, integram Pelvim *duabus* sequentibus *Figuris* bifariam proponi, quarum prior præsentat *Pelvim integram rectà ab anteriore parte* inspiciendam, ubi singula ejus Ossa clare & distinctè videri possunt, ut & superior ora concavæ Pelvis, cum ipsius forma & capacitate secundùm Ossium proportionem.

Quia verò in hac *Figura* in cavitatem Pelvis introspiciens *Os sacrum* ex adverso adspicit, hocque modo ejusdem flexura & incurvatio non potuit delineari, majoris evidentiæ ergo sequenti *Figura* Pelvim pingi *à latere* curavi.

Utque eò melius clariusque inspici possit *flexura Ossis sacri*, cum in finem sinistri lateris Ossa omissa sunt, sicut in sequenti Figurarum explicatione videbimus.

Qui verò ex hac delineatione distinctam nondum concipere possunt ideam Pelvis, ad has Figuras inspiciant unum vel alterum *Sceleton*, imprimis *muliebre*, & omnia ipsis perspicua fore confido, simul etiam videbunt, hæc Ossa clarius delineari non potuisse. Ad discernenda verò *mascula* & *muliebria sceleta* hoc addere lubet, quum & scopo nostro inserviat, scilicet, partes infimas Ossium sedentariorum in *sceleto muliebri* magis plerumque distare, neque adeò deorsum, versus Ossis coccygis acumen inflecti, ut in masculo Sceleto; id quod sapientissimus atque benignissimus *Creator* ita constituit ratumque habuit ad evitatio-

nem plurium adhuc partuum difficilium, qui tamen satis frequentes sunt.

Explicatio 1. *Figuræ.*

a a Ossis sacri superior pars, demptis lumborum vertebris.

b b b b Alæ pelvis, quæ quibusdam dicuntur *Ossa ilium*, quòd *ilia* illis incumbant: hæc proprie non constituunt cavitatem sive profunditatem pelvis, sed sunt quasi margo pelvis alicujus tonsoriæ, neque tamen Pelvim undique ambiunt sua latitudine nec à parte anteriore, nec posteriore, sed saltem ab utroque latere sunt annexa, magis tamen vergunt versus posteriorem partem, quàm anteriorem, sed prope literas *c c c c* margini Pelvis cavæ constituendæ simul inserviunt, & prope literam *f* (ubi alterum internorum Ossium lateralium ostenditur, quod nil aliud est, quam mucro lateralis descendens ab Osse ilium) constituunt partem Pelvis interiorem.

c c c c Postica pars supremi marginis Pelvis, proxime Os sacrum.

d d d d Ossa pubis, quorum suprema pars marginem cavitatis Pelvis ab antica constituit.

e e e Prominens curvamen Ossis sacri, constituens posticam partem marginis cavitatis Pelvis.

f Descendens mucro vel internum latus descendentis particulæ sinistri Ossis ilium, uti supra dictum.

g g Pyxides vel acetabula Ossium coxendicis, in quibus capita femoris moventur.

a a e e e h h h h Vertebræ Ossis sacri apparenter tales, plerumque unum os constituentes, cum foraminibus suis & connexionibus.

h h h Acumen ossis sacri, dictum os coccygis, constans tribus minoribus vertebris, ligamentis cohærentibus, sicut vertebræ lumborum.

j j Duæ descendentes particulæ Ossium ilium.

k 1. De

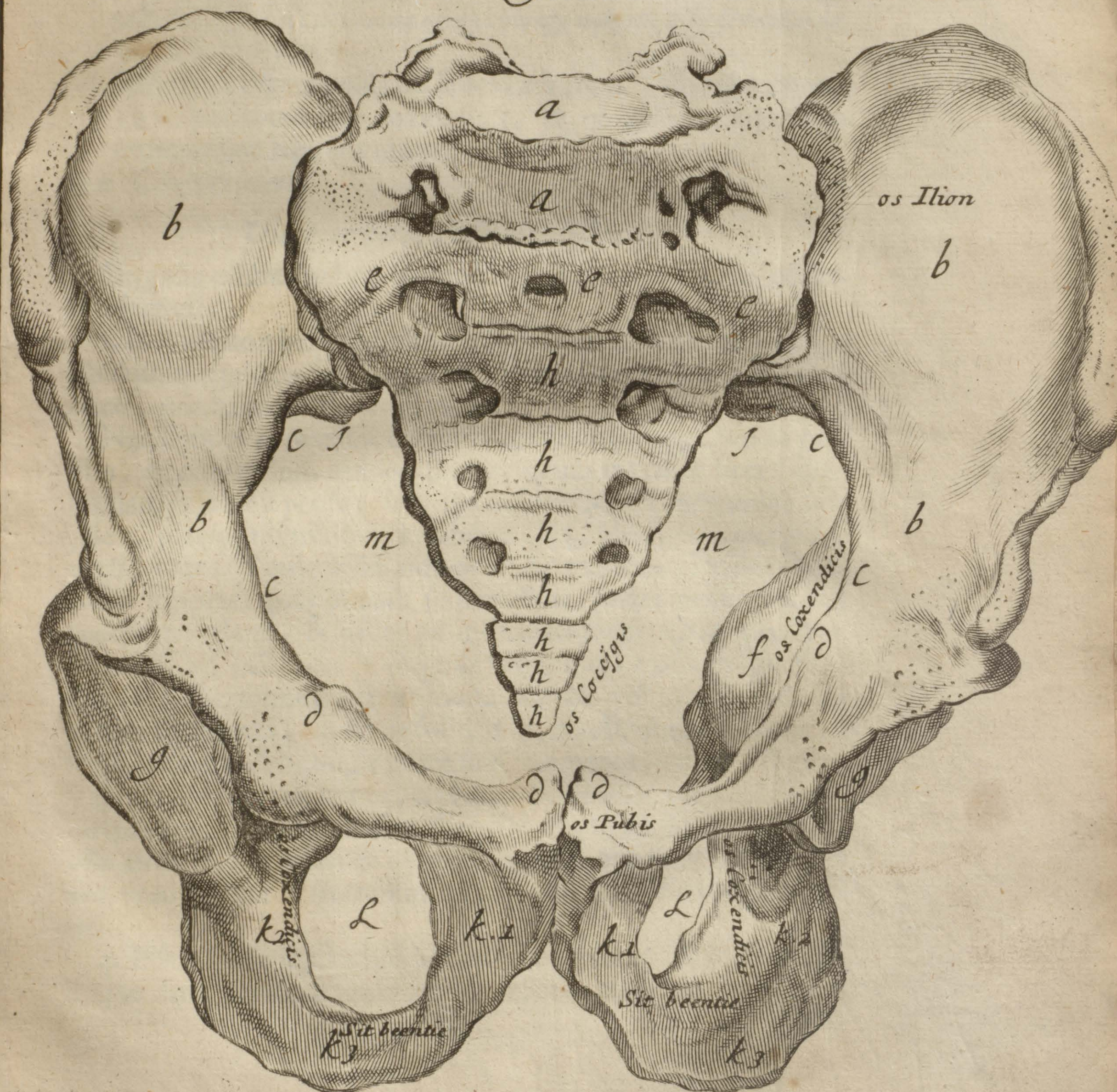

Fig: 1
os Ilion
os Coccygis
os Coxendicis
os Pubis
Sit beentie
Sit beentie
Phi: Boultats fecit,

k 1. Descendens pars ossis pubis.

k 2. Descendens pars ossis sedentarii sive coxendicis.

k 3. Locus, ubi os pubis, & os sedentarium sive coxendicis cohærent. *NB. Acumina ossis pubis ego nomino ossa sedentaria, quia illis insidemus.*

l l Foramina ossium pubis vel sedentariorum. Utraque enim, os sedentarium sive coxendicis, & os pubis conjunctim componunt hæc foramina.

m m Cavitas pelvis.

Ulterior horum Ossium explicatio.

Singulis ossibus pelvis nominatis & delineatis porro observandum est:

1. Ista ossa non in singulis hominibus, neque in singulis mulieribus unius ejusdemque formæ esse, sed *differre* & *formá* & *quantitate*, pro habitu corporum vario.

Nec semper in maximi corporis mulieribus amplissimam pelvim, at contrarium quidem nonnunquam invenire licet; quibusdam pelvis est profundior, quibusdam latior, nonnullis amplior, planior nonnullis, rotundior aliis, aliis magis ovata data est, cujus rei ratio reddi non poterit; exinde tamen nobis occasio suppetet proponendi sequentibus varias observationes necessarias plane, & utiles ad informationem *Obstetricantium.*

2. Isthæc ossa non in singulis hominibus ejusdem sunt substantiæ: In nonnullis enim multa nervosa vel cartilaginea invenies ligamenta, quæ in solidam ossis substantiam abierunt; in quibusdam adeò conglutinata sunt ligamenta, ut ægre dignosci possit, semperne unum vel plura ossa fuerint; unde sequentibus patebit, hanc ob causam aliam fœminam facilius parere aliâ, ossa enim in alia firma & immobilia omni obsistunt laxitati, in alia verò cedunt & flectuntur ad impetum infantis progredientis.

3. Isthæc ossa ligamentis sibi invicem aptantur & coalescunt, itaque dum nondum induruerunt vel in os abierunt, extendi &

laxari impetu, atque sejungi à se invicem possunt: quare non rejicienda illorum sententia, qui ossa pubis multo parturientis labore longe divulsa se sensisse testantur, licet id rarissime fieri censeam, neque opus sit ista disjunctione, quum parum levaminis afferat, nec inde petendum sit auxilium.

Maxima apertio & amplificatio pelvis, quâ pateat fœtui via, non à separatione ossium pubis, sed à retrocessu ossis sacri, vel totali, vel quoad acumen ejus sive os coccygis, expectanda est. Difficillimum reddit partum non tam angustia superioris oræ pelvis, quàm exiguum spatium inter ossa sedentaria & os coccygis, imò neutrum horum progredienti fœtui maximo impedimento est, sed plerumque situs infantis perversus vel potius uteri, quin & utriusque simul, exitum intercludit, ut proinde parum intersit, ossa pubis divellantur, necne.

Omnia ossa, ligamentis connexa, dearticulari possunt, loco que naturali moveri, & certis casibus quàm maxime dissolvi: Vidi ego pueros, quorum ossa femoris inserta quidem erant ossibus coxendicis, attamen ambulando alterum os duorum digitorum latitudine sursum protrudebatur, ut æque claudicarent altero latere, ac si femur luxatum fuisset; interim non nisi ligamenta ossis coxendicis, vulgo ossis ilium, dissoluta erant, quo singulis gradibus totus pes sursum trudebatur & deorsum, imò nullo negotio unâ saltem manu sursum & deorsum moveri poterat sine ullo corporis motu.

Expertus etiam sum in puero quodam, os femoris callo cum osse coxendicis coaluisse, ita ut firmum & immobile acetabulo inhæreret; at multa agitatione ossis coxendicis ligamenta, quibus ossi sacro & ossi pubis cohærebat, soluta sunt, quo se eousque incurvabat, ut sellæ insidere, manibusque pedes contingere potuerit: os enim coxendicis movebatur eo fere modo, quo os scapulæ, quod cum osse humeri callo quodam coaluit, quo pacto istiusmodi brachia multifario motu gaudent, quia scilicet scapula unà cum brachio singulis movetur vicibus, id quod sæpius accurata attentione ipsemet observavi; at verò motus isti non adeò promte commodeque (ut aliâs solet) succedunt. Qui-

Quibusdam operam dedi male habentibus, quorum vertebræ spinales sibi invicem superimpositæ erant, adeò ut omnibus inferioribus membris capti fuerint, pedibus motu voluntario penitus destitutis, quibus tamen motus gradatim restitutus est, quoad ego vertebras in suam quamlibet sedem redegi, unde stare rursus & ambulare illis datum est, licet nunquam eodem, quo antea, robore, quia vertebrarum dearticulatio nunquam plane adeo correcta est, quin semper remanserit articulatio quodammodo inepta.

Multi quoque altero, vel utroque latere claudicantes incedunt, lumbis incurvatis, genibus introrsum obtortis, pedibus divaricatis, eorumque digitis introrsum versis: pravæ hujus constitutionis causa est contractio nervorum, superiorem ossis coxendicis partem anticam versus protrahentium; unde os coxendicis & os femoris se invicem non recte, sed oblique excipiunt: Istos homines vulgo, sed perperam, dicunt (*gesWikt*) subito & violento quasi corporis retrorsum inflexu læsos esse; alii opinantur, coxendice istos luxatos esse, intelligentes dearticulationem ossis femoris & ossis coxendicis; sed error est, ex neglecta observatione accurata proveniens, nec alia ejus rei, quàm suprà dixi, causa est.

Quibus exemplis planissime patet, ligamenta extendi, & consequenter ossa plus minus sejungi posse, quoad scilicet ligamenta mollia sunt, magnusque in illa fit impetus: An verò in partu plerumque id eveniat, hic loci non inquiremus, quia commodius dici potest, ubi de partuum difficilium causis.

Explicatio 2. Figuræ.

a a a a a Sunt quinque lumborum vertebræ, componentes spinæ dorsi partem.

b b b b b b Vertebræ apparenter tales, constituentes Os sacrum.

c c c Os coccygis, constans tribus verticillis, qui ligamentis cohærent, quare flexile Os isthoc est.

d Os ilium dextrum.

e Os pubis dextrum.

f Ejusdem Ossis pubis dextri latus abscissum, quo mediante ligamento cum sinistro conjunctum fuit, in quo loco abscisso scrobiculi & foramina conspiciuntur, quibus Ossis ligamentum innexum fuerat.

g Os sedentarium.

h Os coxendicis, sive descendens acumen ossis coxendicis, quod infrà *lit. g* confert ad constituendum os sedentarium, ita ut *f g h* conjunctim componant os sedentarium, id quod suprà *lit. f* descendens pars ossis pubis, & *lit. h* os coxendicis dictum est, quæ in infantibus tria distincta ossa sunt: os pubis enim à *lit. f e* usque *n* extenditur, ubi in infantibus separatur ab osse ilium & ab osse coxendicis, & à *lit. f* tendit deorsum versus *lit. g*, ubi ligamento cartilagineo ossi coxendicis cohæret, quod ligamentum cartilagineum demum in os abit & indurescit; itidem ligamentum cartilagineum ossi coxendicis adhærens *lit. n* successu temporis indurescit, & in unum cum osse coxendicis os abit: atque hæc tria ossa, scilicet os pubis, os coxendicis & os ilium (*lit. n* in infantibus sigillatim diversa, ligamentisque sibi invicem cohærentia) conjunctim pyxidem illam vel acetabulum constituunt, in quo caput femoris vertitur, quod *primâ Figurâ lit. g* notatur.

i i i i Linea designans ventrem.

k Locus umbilicum ventris repræsentans.

l Prominens curvamen ossis sacri.

m Spatium inter os pubis & acumen ossis sacri, dictum os coccygis.

n Locus, quo in infantibus tria illa ossa, scilicet ilium, pubis & coxendicis discernuntur, & ligamentis sibi invicem cohærent.

Vlterior horum Ossium Explicatio.

Duplici potissimùm ratione ductus, isthæc ossa *obstetricantibus*

Fig: 2
k
os Illion
d
os Pubis
e
n
os Coxendicis
h
f
g
os Coccygis
m
c
b
a
p
o
L

bus à latere conspicienda proposui: *primò*: ut hoc pacto *incurvatio ossis sacri* exactissime repræsentetur; impossibile enim erat istam incurvationem ostendere in *prima Figura*, in qua sicuti cavitas pelvis ejusque partes exteriores plene conspiciuntur; ita in hâc partes interiores, imprimis autem *incurvatio ossis sacri* commodius præsentantur: Os Sacrum enim & spina dorsi non rectâ lineâ deorsum ducuntur, sed spina dorsi primò aliquantulum anticam versus inferioribus suis primisque Ossis sacri vertebris curvatur, tumque subitò retrorsum flectitur, ita ut in quorundam corporibus in angulum fere declinetur: Et hoc quidem plurimum fit, si quando duæ vel tres superiores vertebræ brevi & curvâ pariter gaudent inflexione, quod sæpe contingit. Verùm quemadmodum os sacrum superiore parte posticam versus vel extrorsum flectitur; ita è contra inferiore parte à *lit. l* usque *m* anticam versus vel introrsum curvatur, acumine versus imam ossis pubis partem porrecto, ubi cum ossibus sedentariis & coxendicis angustum meatum constituit, in cujus intervallo *uterus*, *vagina*, *intestinum rectum* & *cervix vesicæ* sita sunt.

Altera ratio proponendæ *hujus Figuræ* fuit, ut inde ab initio *Obstetricantes* liberem ab opinione erronea, quâ plerumque ducuntur, quia accurate non noverunt horum ossium situm: plerumque enim sibi persuadent, uterum cum Vagina secundùm longitudinem corporis situm esse; ideoque tangentes fœminam digitos in vaginam rectà protendunt secundùm longitudinem fœminæ, & hoc pacto offendunt ossis sacri curvamen, scilicet ejus partem retrorsum flexam cum intestino recto, unde digitis resilientibus ore uteri non invento confunduntur: At verò ista erronea evanescet opinio, quàm primùm in ejus locum successerit clara cavitatis Pelvis idea, uterique in ea positura imago.

Cavitas Pelvis longitudine suâ non secundum longitudinem spinæ dorsi tendit, sed *ab imo oblique anticam versus ascendendo* progreditur, quasi per eam umbilicum ventris attingere velis; quare quærentes os uteri non rectà versus curvatum Os sacrum

 digi-

digitos intrudere debent, sed ab imo sursum tendere, quasi per muliebria umbilicum ventris manu attingere vellent: Et ut clarius hoc pateat, hanc tibi *secundam Figuram* ob oculos ponito à latere conspiciendam, & aspicies ab antica os pubis, simulque ex adverso cavitatem ossis sacri intueberis; tenta jam digitos per ossa pubis (muliebrium scilicet locum) secundùm longitudinem corporis protendere, & videbis, te digitis adversum Ossis sacri curvamen tangere: at verò manu inflexa digitis ab imo ossium pubis versus umbilicum tendenti mox occurret os uteri, tanquam primum, quod obvium se tibi dabit.

Hanc quidem observationem fortassis nonnulli vilipendent *Practici*, putantes parvi istam referre *Obstetricantium*, sed ego, non ignorans, quantâ inde confusione ab initio Praxis meæ laboraverim tam necessariæ observationi non attentus, tale offendiculum removere quidem volui, vel saltem indigitare, quò alii id sciant evitare; ex sequentibus enim hujus Libri patebit, si de Parturientibus sermo erit, quantum utilitatis inde resultet.

Quærentibus autem: *quantæ* sint *Pelves* mulierum? respondemus: variare istas, prout quantitate variant fœtus easdem transeuntes, & optime congruere cum capitibus Infantum, quæ quidem quandoque non nisi cum violentia penetrare possunt.

CAPUT. IV.

De Utero.

TRaditâ jam Obstetricantibus necessariâ *Pelvis* ejusque ossium *theoriâ*, porro dicendum erit de *Utero*, utpote *Genitali*, *Mulieribus proprio*, quo semen virile concipitur & asservatur, usque dum Embryo perficiatur & maturescat. Mulier expers uteri liberos procreare non potest, licet nonnulli, sed perperam, id opinati sint, rati, post exsectum vel abscissum uterum quasdam adhuc genuisse prolem; sed accipientes *Vaginam* uteri pro ipso *Utero*, erraverunt: ex diversis enim exemplis

Fig: 3.

plis patet, uteri vaginam longe prolabentem contractâ corruptione abscindi debuisse, quo tamen non obstante istæ Fœminæ, curatione peractâ, liberos adhuc procrearunt: At nulla unquam fœmina uteri expers partum edidit.

Ut verò clarius & distinctius rem proponamus, uterum consideremus vel *per se*, vel *conjunctim cum vagina*, *ante* vel *post impraegnationem*. *Ante impraegnationem* fœminis non gravidis & Virginibus uterus est crassæ admodum & solidissimæ substantiæ, compositus ex innumerabili multitudine fibratorum vasculorum, *venis* scilicet, *arteriis*, *nervulis*, *vasculisque lymphaticis*, interpositis particulis *musculosis*, quæ omnia scite admodum contexta, commixta & coadunata *isthoc mirabile Corpus* constituunt: Meritò quidem corpus hoc dico *mirabile*; quippe nullo non tempore Sapientes & Eruditi, Miracula Naturæ contemplantes, *eximium hoc Miraculum* suspexerunt.

Uterus per se consideratus Figurâ externâ cuidam pyrorum generi haud absimilis est, infrà tamen & suprà vesicæ & Intestino recto adjacens, magis complanatus, ibique lævis & æqualis est, sed ab utroque latere minus æqualis, uti *sequens Figura* monstrat.

Explicatio 3. Figuræ.

a Uteri fundus.
b Os uteri.
c c Uteri Vagina dissecta, ut os uteri cum rugis appareat.
d d d d Ligamenta uteri, cum membranarum aliquâ parte.
e e Tubæ uteri, sive cornua cum membranis, post quas testiculi latent.

Hanc ego *Figuram* naturali circiter magnitudine ad vivum delineari curavi, quò *Obstetricantibus* hujus rei vivam quasi imaginem suppeditarem, ut facilius caperent, quæ sequentibus de ista dicentur, ut & differentia pateat uteri *impraegnati* & *non impraegnati*: Sequenti enim *quartâ Figurâ* uterum proponemus impraegnatum. Id verò hic loci addendum puto, uteri cavitatem

tem internam minimam esse, imò tam exiguam, ut, si uterum nullâ prius extensione factâ differes, cavitas instar rimæ saltem appareat, superiore parte inferiori impositâ sine intervallo, ut vix comprehendi possit, quî semen virile eò penetret, nisi tempore concubitûs dilatetur sensu & delectatione, quâ Fœminæ tum præcipue gaudent, quæ forsan inservit *conceptioni*, sicuti postea *partui* dolores inserviunt.

Instituti mei non est, hîc loci dicere de *conceptione*, ejusque modo, unde & quomodo sit fœtûs principium & incrementum; quomodo nutriatur iste, & de aliis quàm plurimis rebus, quæ *obstetricantibus* scitu non sunt necessariæ.

Quapropter hic loci non differam *de Tubis* uteri, neque de *testiculis Mulierum* &c. sed verbo saltem de *Ligamentis* mentionem faciam, quorum præcipuus *usus* est: 1. uterum non impregnatum rectum tenere, idque aliquandiu quoque tempore impregnationis. 2. post partum eundem mediante contractione in pristinum locum & genuinam restituere posituram: Extensio enim & laxitas Ligamentorum & Membranarum, quibus uterus alligatur, ansam præbent *procidentiæ*, & *obliquæ* uteri *posituræ*, de quibus fusius sequentibus.

Uteri corpus non ita solutum & liberum in corpore situm est, uti hîc ostenditur; sed superiore sui parte *vesicæ*, inferiore *Intestino recto* connexum est, utroque latere *Membranis* & *Ligamentis*, non quidem prope fundum, sed prope orificium adhæret, quod orificium uteri undique annexum est *Vaginæ*, sicut ex hâc *tertiâ Figurâ* patet.

CAPUT V.

De Vagina Uteri.

Utero eo modo & loco, quo Sapientissimo Conditori placuit, constituto, necessum etiam erat, ad eundem Membro virili patere aditum: Itidem utero impregnato, fœtuque jam perfecto, opus erat transitu, per quem in lucem pro-

prodire queat. Tranſitus iſte à Pudendo muliebri ad uterum, & viciſſim, plerumque *Vagina* uteri appellatur; aliis *Collum* dicitur: Quamvis verò perinde ſit, quænam rebus imponantur nomina, modò intelligas, quid denotent; ea tamen deligenda ſunt, quæ rei maxime conveniunt minuſque confundunt conceptus & ſenſa ſua iisdem exprimentes: Et licet nomen iſtud *Vaginæ* mihi non ſatis clarum videatur ad denotandum tranſitum iſtum ſive viam uteri ad pudendum, & viciſſim, ſolùmque evitandæ novitatis ergo alio uti nolim, nomen tamen *Vaginæ* præfero nomini *Colli*, quia ſæpius Auctores, eodem utentes, *Vaginam* ab ipſo *Utero* ægre diſtinguere poſſunt, ideoque opus habent oſtium utriuſque diſcernere nomine *oris interioris* & *exterioris*, intelligentes *interiore* Uteri *ore* Os vel oſtium uteri ipſius, *exteriore* verò Muliebria, ſive oſtium Vaginæ uteri, quod ſæpius Lectorem confundit, quam confuſionem ut evitemus, eundem hîc loci monitum volumus: quemadmodum ipſe uterus unico ſaltem ore, oſtio vel apertura gaudet; ita nos nullum unquam aliud orificium intelligere, quoties nobis de Ore uteri ſermo eſt, nec unquam nos conſiderare uterum aliter, niſi (uti revera eſt) tanquam *Corpus per ſe*, licet aliis partibus annexum ſit; At ſi nobis ſermo fuerit de Uteri *Vagina*, nunquam cum ea ſimul nos comprehendere ipſum uterum; & hoc pacto, opinor, nulli nos confuſioni obnoxios fore.

Iſthæc uteri *Vagina rugoſa* eſt, plurimiſque conſita plicis, ut ex *tertia* patet *Figura*: facillime in latitudinem & longitudinem extenditur, idque neceſſarium erat, ut tempore partus tranſitum fœtui concedat, deinde verò rurſus contrahi queat: in longitudinem etiam extenſiva ſit oportet, ut tempore graviditatis poſſit prolongari; Utero enim tum temporis ſæpe longius in ventrem aſcendente neceſſariò *Vagina* in longitudinem debet extendi.

Itidem *lævis* eſt *Vagina* uteri & *lubrica*, plerumque viſcoſâ quâdam & glutinoſâ materiâ quaſi inuncta, quò facilius, uti dictum, fœtui tranſitum concedat. Quemadmodum autem molli-

lities Vaginæ & vis extensiva Gravidis conducit; ita etiam è contra januam aperit malis quibusdam, quibus parturientes corripiuntur, utpote *procidentiæ* vel *Vaginæ* tantùm, vel ipsius etiam *uteri*, quæ plurimùm accidit fœminis amplam pelvim habentibus, quarum Os uteri callosum est, & quæ utuntur operâ *oscitantis* & *inexercitatæ Obstetricis*, cujus rei rationem clarius explicabimus suo loco.

Uterus & Vagina sibi invicem *coadunata* sunt, ut patet ex *tertia Figura*, uterusque, quâ in acutum terminat parte, prope ipsius Os, in Vaginam intrusus est, vel acuminatus prominet, ita ut in Fœminis non imprægnatis, imò & prioribus graviditatis mensibus tactu percipiatur *acuminatus*: At in partu Os pariter cum Utero laxatum adeò & extensum est, ut Vagina cum utero videatur unicum quasi utrem constituere, Orisque uteri & Vaginæ differentia sentiatur nulla, nisi quòd Vagina tenuior molliorque, Os verò uteri callosius sit, nec tum acuminatum quid tactu percipiatur. Ex hac rerum mutatione, si opus fuerit, optime conjecturare licet propinquitatem & longinquitatem temporis pariendi: *conjecturare*, inquam, licet, certum enim tempus inde infallibiliter præfiniri non potest.

CAPUT. VI.

Ubi & quomodo uterus in Corpore fœmineo positus sit.

NOn sufficit, *Obstetricantes Formam Uteri* & *Vaginæ* nosse, sed etiam opus est, ut intelligant, quo *modo* & quo *loco* situs sit Uterus cum Vagina, ut & *quibus partibus* & *quomodo* alligetur, quò parturientibus impavidè & tutò opem ferant sine læsionis vel noxæ periculo.

Uterus cum Vagina *infrà* cohæret *Intestino recto*, *suprà Vesicæ* vel ejus *cervici*: uteri *Vagina* ab ostio (Pudendo nimirum) ad ipsum usque Uterum tota sua longitudine & rotunditate *infrà*

co-

cohæret *Inteſtino recto*, *ſupra* autem *Cervici veſicæ*: Ipſe verò Uterus non niſi *inferiore parte*, prope oſtium ſcilicet vel Os, & paulo ſuperius, alligatur tam Inteſtino recto, quàm Veſicæ, nec niſi vi poteſt avelli.

Quoniam igitur Uterus inferiore ſaltem parte Veſicæ & Inteſtino recto alligatur, ejus non impeditur extenſio & dilatatio, ſed libere ampliari pro neceſſitate poteſt: Quumque & Veſica & Inteſtinum rectum ſint partes laxæ & molles, Utero liberrimum eſt, deſcendere pro neceſſitate, & elevari.

Uterus in ſuperiore parte cavitatis Pelvis ſitus eſt, haud ſine ordine *omnipotentis Dei* ſapientiſſimo, qui certâ dimenſione omnia ſua opera *condidit ſapienter*; locus iſte Virili Membro occaſionem præbet (vi prius ejaculatoria in muliebri Vagina motu excitata) ejaculandi ſemen in ipſum uſque fundum Uteri; id quod ægre fieri poſſet, ſi uterus in antica propatulus fuiſſet poſitus, aut certe aliter formari neceſſe fuiſſet.

Iſte locus etiam ipſi utero præbet occaſionem extenſionis, ut, ſubinde accreſcente fœtu, indies pro neceſſitate dilatari queat, quod tam commode non poſſet fieri, ſi uterus in infimo pelvis loco ſitus eſſet; pleræque enim pelvium cavitates minores ſunt, quàm ut fœtum ad ſummum uſque incrementum capere poſſint.

Si verò uterus in ſuperiore corporis loco poſitus eſſet, ſterilitas inde oriretur, quòd ſemen virile per diſtantiam in fundum uſque injici non poſſet: etſi verò conciperent fœminæ, ex iſto tamen loco diſſito plures provenirent partus difficiles, quàm modo jam conſueto: imò multis fœminis impoſſibile foret partum in lucem edere, nec auxilium adhiberi poſſet: huic verò malo remedium invenit *adorandæ Dei ſapientia*, ponendo uterum loco maxime accommodato.

CAPUT. VII.

De Utero Prægnantium.

Uterus *prægnantium* maximè differt ab utero *non prægnantium*; quantum enim fœtus cum secundina & humoribus, quibus innatat, accrescit & augetur, tantum & uterus necessariò subinde extenditur; & quoniam uterus plurimùm partibus inferioribus alligatur, ibi minus potest extendi & dilatari; isthæc ergo dilatatio & extensio fit *in suprema plurimùm parte*, quæ crassissima, liberrima & quàm maximè apta est ad extensionem necessariam.

Uterus plurimùm *parte sui superiore* extenditur, *Fundo* scilicet, uti plerumque vocatur, unde necessariò sequitur, eundem altius subinde ascendere, & in cavitate ventris locari: id verò non semper, nec in singulis fœminis uno eodemque modo fit.

Antequam verò uteri in prægnantibus locum monstremus, difficultas quædam oborta removenda erit, diversam quorundam Auctorum sententiam de *crassitudine uteri imprægnati* concernens; quidam enim putant: uti ampliorem, sic & *crassiorem fieri* uterum; alii contra, quò magis extendatur, eò magis *extenuari* uterum, censent: Quum igitur magna hujus rei sit differentia, de ista inquirere opus erit, veritatemque in lucem proferre, quò *obstetricantes* erroris moneantur. Et hæc res meo judicio peculiare caput absolvet: Prius verò inspiciamus *formam uteri imprægnati* & *extensi*, licet non ad integram usque magnitudinem.

Explicatio 4. Figuræ.

a a Corpus uteri.
b Os sive ostium uteri.
c c Tubæ uteri.
d d Ligamenta uteri:
e e Vagina uteri decurtata.

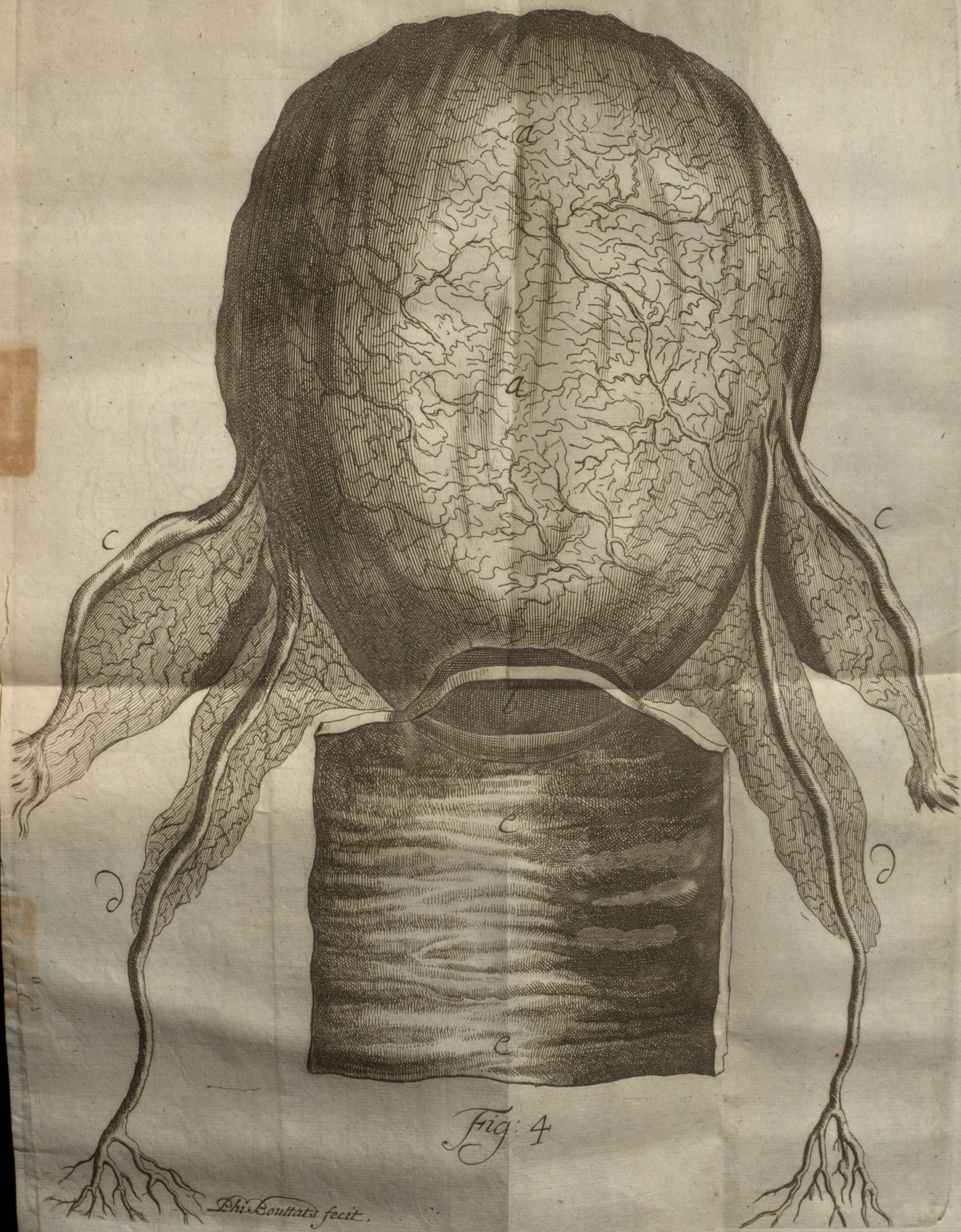

Fig: 4

CAPUT. VIII.

De crassitudine uteri in prægnantibus.

QUemadmodum in formando homine *divina* maxime effulsit *Sapientia*, ita Ipsi etiam placuit, mulierem præ aliis pluribus animalibus instruere tali utero, qui pro necessitate posset *extendi* & *dilatari*, manente tamen eadem *crassitie*, qua gaudet, dum adhuc parvus, fœtusque expers est, & qui non obstante magnitudine sua & crassitie, quam habet tempore partus, intra paucos dies horasve ad pristinam parvitatem ac firmitatem contrahi posset.

De hac re Dominus *Mauriceau* libro de morbis prægnantium inquit pag. 13. *Omnes ferè Anatomicos celebres, & innumeros alios Auctores nos certiores facere, uterum (miraculo Naturæ præ aliis admirando) crassescere tantum, quantum dilatetur à primo inde conceptu usque ad partum:* Ipse contrarium sentiens, ulterius addit: *se mirari, Dulaureum, Riolanum, & Bartholinum, præclaras Anatomiæ faces, tam exiguo lumine præditos fuisse, ut tantum errorem non agnoverint.*

Ipse, hac veterum sententia prorsus rejecta, contrariam asserere satagens, adeò in alterum extremum rapitur, ut putet, *uterum à conceptione, quo magis extendatur, eò magis extenuari, instar vesicæ*, quæ, si vacua, satis crassa quidem est, sed quo magis urinâ extenditur, eo magis quoque extenuatur; pari modo uterum ultimo graviditatis tempore ante partum tam tenuem esse, quàm vesicam plenam vel extensam, solùmque in fundo paulo crassiorem esse, ubi secundina cohæreat.

Huic opinioni, auctoritate quorundam Doctorum fulciendæ, substruit *Galeni aliorumque* sententiam, quæ si fortè non sufficeret adversus tot testes, contrarium sentientes, ad *demonstrationem* confugit *rationalem*, petens, ut *globus cereus* instar uteri, fœtu vacui, extendatur ad magnitudinem uteri parturien-

tis, unde *secundum ejus conjecturam* perspicue pateret, quantæ tenuitatis sit uterus parturientium.

Porro sententiam suam confirmare satagit *sensu prægnantium distincto*, quem percipiunt à fœtu, ita ut fere dignoscere possint, quænam membra moveantur vel eleventur.

Denique destitutus certâ experientiâ, inspectione uteri prægnantium acquisitâ, ad *vulvas* confugit *animalium*, exempli gratia, *ovium*, dicens: *earum vulvam tenuissimam esse, quum edant partum*: sicque se perspicue demonstrasse putat, conjecturam suam fundatam esse.

Quamvis controversiis non delecter, brevibus tamen hujus Auctoris rationes percurrens, sensa mea de istis explicabo, quantum necesse videtur ad eruendam contestandamque veritatem, eoque magis obstrictus sum id facere, quòd contemplatio hujus rei non sit merè speculativa & inutilis, sed potius cognitio necessaria, *Obstetricum muneri* arcte connexa, si quando male progrediens infans artificiosa manu in utero vertendus & extrahendus, vel secundina utero adhærens evellenda fuerit, vel si quis alius casus difficilis acciderit.

Primò quidem, ut prorsus inconvenientem, rejicimus *comparationem vulvæ animalium cum utero mulierum*, quæ certâ quâdam prærogativâ præ omnibus animalibus ad imaginem Dei formatæ sunt, longeque diverso utero instructæ: Igitur si veritas sit eruenda, *ex inspectione uteri fœminei*, modò ante, vel mox post partum visitati, id fieri debet; quum verò isto subjecto *Auctor* destituatur, ipsius argumentum non stringit.

Neque auctoritas *Galeni*, vel quorundam ejus asseclarum (meo judicio) sufficit, sententiæ tot egregiorum *Anatomicorum* aliorumque Auctorum subvertendæ, vel falsitatis arguendæ, quod satis leviter tentat hic *Auctor*: Etenim ubi provocamus ad *auctoritatem*, *majora vota* contra nos *concludent*, quo concesso, Dominus *Mauriceau* contra seipsum sententiam tulit, confessus, numerum uteri crassitiem statuentium *innumerabilem* esse, quum è contra pauci saltem cum ipso pro contra-

ria

ria stent sententia: Cui ergo non liquet, majoribus votis adhærendum esse, usque dum *ratio* & *experientia* demonstrent, minora veritati consentanea esse? Sententiis è diametro sibi invicem oppositis *ratio* & *experientia* consulendæ sunt; at vix credibile est, Dominum *Mauriceau* hac in re experientiâ edoctum fuisse, exempla enim protulisset, vel se tales sæpius oculis suis vidisse testatus fuisset, quales mente sibi concipit: sed hoc omisso confugit ad vulvas *ovium*, ab iis concludens ad *uteros fœmineos*, contra omnem rationem, quam hic loci explicare non est necesse: At si *vulvam vaccinam* inspexisset, ovinâ longe dissimilem invenisset, si quidem verum est, quod nuper ex aliquo audivi, qui se observatione accurata certum esse dicebat, crassitiem istarum vulvarum à magnitudine vel parvitate parum differre: Imprimis autem *uterum fœmineum* tam accurate inspiciendo quàm vulvam ovillam, Auctor se ipsum errore liberare potuisset, nec *infinitum* numerum egregiorum *Anatomicorum* falsæ sententiæ perverse adeò accusasset, nullo alio fundamento, quàm (ut ipse fatetur) *suâ* nixus *conjecturâ*.

Dominus *Mauriceau* convictus est, multitudinem Auctorum verum dixisse, quum testantur, se in gravidis modò ante vel mox post partum uterum eâ, quam perhibent, crassitie invenisse, hoc concedit in quibusdam accidere quidem potuisse, sed inde, tanquam à particulari ad universale argumentari non vult concedere, quoniam, inquit verbis *Aristotelis*, *id quod naturale est, plurimùm contingit.* Hic ergo sensus ipsius est: *certis quidem casibus contingere posse, uteros puerperarum inveniri crassitie integra, sed istud haud naturale neque commune esse*: Cui verò fundamento hanc sententiam superstruat, nescio, experientiæ utique suæ non innititur, etenim hanc, si habuisset, in lucem edidisset, neque ad vulvas ovium confugisset; & quod observatione dignum est, Auctor iste diu in ea fuit sententia, utut evidenti demonstratione, simul & occasione destitutus, uterum talem inveniendi, qualem ipsemet mente sibi concepit. Cui ergo fides adhibenda? *infinitone* numero egregiorum *Anatomi-*

corum, aliorumque Auctorum contestantium, quæ oculis viderant, manibusque palpaverant? aut conjecturæ Domini *Mauriceau*? videtur mihi res ipsa loqui, quòd multitudini assentiamus, quum ab ipsorum partibus stet experientia, & naturâ uterus ita sit constitutus, qualem ii omnes invenere; idque eò magis, quòd Dominus *Mauriceau* contrariâ experientiâ non gaudeat.

Confirmare *porro* sententiam suam satagit Dominus *Mauriceau* *sensu prægnantium distincto*, quo ex motu fœtuum percipiant fere, quænam speciatim membra moveantur vel extendantur, id quod putat impossibile esse, si uterus tam crassus sit, ut communis fert sententia. Ego verò hunc prægnantium sensum absque fundamento esse puto, licet ab Auctore *distinctus* vocetur: satis enim notum est, revera confusum saltem esse, quum nec prægnantes ipsæ, nec aliæ dicere distincte possint, hanc vel istam corporis partem ab infante elevari: quòd *fere* sciant, concedo, sed hoc non contrariatur crassitiei uteri integræ, imprimis si uterus immediate ad ventrem situs sit, non intervenientibus intestinis: quamvis enim uterus omnimode crassus sit, non tamen eâ soliditate gaudet, qua parvus, propter spongiosa ejus crassities & mollities lenis talem confusum quidem & conjecturalem sensum admittit, ast inde argumentum deduci meritò non potest pro tenuitate uteri, qualem hic Auctor mente sibi concipit.

Denique Auctor noster, evidentibus & sensibilibus argumentis destitutus, hanc rem *rationibus* demonstrandam esse censet, massam nempe ceream magnitudine uteri non imprægnati ad magnitudinem uteri prægnantis extendendo, *unde facile conjecturare possis*, quam crassitiem iste tunc habeat: Cui respondeo; concedendo, uterum tenuissimum fore, & tenuiorem quidem vesicâ urinâ dilatatâ, si non aliter ac massa cerea extenuetur: sed videndum prius, an ratio & experientia evincant, extensionem uteri (sensim & naturaliter factam) & massæ cereæ uno eodemque modo fieri.

Ra-

Ratio nos docet, magnam esse differentiam rerum animatarum & inanimatarum: istæ copiâ vel inopiâ nutrimenti vivifici vel extraordinariâ humorum affluentiâ accrescere vel decrescere possunt; hæ verò eædem semper manent, ergò similis earum ratio non est.

Quum igitur ratio & experientia nos doceant, vivida membra sensim & naturaliter, non verò vi, extendi, ampliari, & repetito subinde nutrimento, vel adaucto humorum affluxu absque diminutione crassitudinis crescere & ingravescere, (quod in rebus mortuis & inanimatis reperire non licet) ideo dictarum rerum similitudo nulla, & Auctoris argumentum enervatum est.

Etenim videmus, omnes carnosas & membranosas corporis partes, obstructionibus, vel cessatione motûs humorum, quàm maxime posse extendi & amplificari, si nempe quoad totum partes istas consideremus, quin potius, quum antea tenuiores & solidiores fuerint, ejusmodi accidentibus spongiosiores & molliores fiunt, nisi nimia fiat obstructio, quam facilè putrefactio sequitur. Id ipsum igitur in omnibus corporis partibus mollioribus percipientes, cur idem utero accidere dubitemus? cui membro proprium & naturale est, sensim & accremento extendi & ampliari.

Diversas ego prægrandes exscidi *sarcocelas*, quarum quædam caput infantis superabant magnitudine, & ambiens scrotum ad instar viri bene valentis inveni crassitie, quod decima parte minus est: post sectionem indies minuebatur; primis diebus crassities augebatur, postea rursus extenuabatur, at verò quatuor vel quinque hebdomadum spatio patiente reconvalescente ad naturalem magnitudinem crassitiemque redibat. Hujus rei periculum faciat Dominus *Mauriceau* vel asseclæ ejus, sumptâ massâ cereâ, & patebit differentia maxima inter extensionem vel diminutionem rei istius animatæ, & hujus inanimatæ.

Enterocelen aliquando incredibilis magnitudinis vidi Viri cujus-

juſdam omnia inteſtina in ſcroto extra ventrem geſtantis, cujus ſcroti altera pars ventrem fere magnitudine æquabat: iſte vir inteſtina è ventre emittere & rurſus immittere poterat ſupinus, ſed erecto & ambulanti inter pedes propendebant, & quod ſcopo noſtro inſervit, ſcrotum iſtud, non obſtante tam prægrandi magnitudine, naturalem circiter craſſitiem ſervabat, viſu tactuque quaſi integrum & illæſum: Quod ſi in hoc caſu ita reperire licet, nonne par ratio poterit eſſe uteri? Tales obſervationes, ſi opus eſſet, poſſem proferre plurimas.

Sed quid immoror in probanda poſſibilitate ejuſmodi extenſionis, quam in aliis membris expertus ſum integris pariter & ægris, quum non deſint evidentes & palpabiles de *ipſo utero* probationes? En igitur *propriam meam experientiam*, quæ multitudini conſentanea, conjecturæ verò Domini *Mauriceau* contraria eſt. Sæpius, quando defunctæ parturientis Anatomæ intereſſe dabatur, vidi, uterum, non obſtante quantacunque magnitudine, integre craſſum fuiſſe, & id ſemper vidi, & nunquam contrarium vidi, ita ut, quantacunque magnitudine vel parvitate gaudeat uterus, eadem ſemper reperiatur craſſities modò major, modò minor, prout variant accidentia. Quid igitur dicam hac experientia inſtructus? num oculos manuſve fefelliſſe me putem? nonne meis ſenſibus magis, quàm conjecturæ iſtius Auctoris confidere fas eſt?

At dicent forſan cum iſto: non negari, id poſſibile eſſe, ſed *extraordinarium* fuiſſe & *non naturale*, *quod* enim *plurimùm fit, id naturale eſt, teſte Ariſtotele*: Si igitur regulâ *Ariſtotelis* veritatem metiri licet, hoc modo mihi argumentandum erit: *quicquid communiter vel plurimùm fit, id naturale eſt*; atqui ego nunquam uterum reperi tam tenuem, qualem Dominus *Mauriceau* concipit, contrà craſſum eundem ſemper, quin & craſſiſſimum oculis manibuſque ſenſi; Ergo quod plurimùm & ſemper ita reperi, naturale eſſe concludo, & neceſſariò pro naturali habendum cenſeo, uſque dum experientiâ contrarii convincar.

Hæc

Hæc quum verè ita sint, uti sequenti capite ad huc clarius patebit, & ego, si opus esset, pluribus probare possem, nos certe Benignitati divinæ maximas debemus gratias, quòd huic membro tam bene prospexerit, ut inde duplex in nos commodum redundet: *primò*, quòd uterus per hanc crassitiem tempore graviditatis longe *firmior* maneat, quàm si tantum extenuetur, quantum extenditur: fœtus enim facillime hunc suum carcerem præmature rumperet, manu vel pede uterum perforando; quod Matri simul & Fœtui mortiferum foret, cujus generis exempla nonnunquam obtigerunt.

Secundò, si uterus revera ea esset tenuitate, ut Auctor iste concipit, *Obstetricantium munus* majoribus difficultatibus & periculis obnoxium esset: quis enim tam libere, uti solet, vertere ausit fœtum in utero compactum, & post effluvium aquarum tridui vel quatridui doloribus arctissime compressum in membrana tenuissima, qualem Dominus *Mauriceau* sibi concipit? Ecquis sine stupore & horrore secundinam ab utero segregare vel avellere ausit? aut quænam parturiens sine ultimo periculo id pateretur? magni ergo interest *parturientium* pariter & *obstetricantium*, nosse crassitiem & firmitatem uteri, ne animum facilè abjiciant.

Antequam ab hac materia digrediar, ut omnis dubitatio tollatur, adhuc addendum erit, quòd non contentus fuerim, veritatem hujus rei in *defunctis* investigare parturientibus, sed & accurata attentione de ista in *viventibus* inquisiverim, tam altera manu in uterum intromissa ad secundinam extrahendam, quàm altera ventri imposita, ut eò distinctius nudam veritatem ipso sensu detegerem; & vere dicere possum, me semper fere uteri integram crassitiem sensisse, imò tantam nonnunquam crassitiem & rigorem percepisse, ut ægre persuasus sim, quin mali quid acciderit parturientibus, quum tamen in isto puerperio eâ quâ in aliis usæ essent valetudine; & unicæ saltem memini me sensisse uterum tenuem.

Ex quibus omnibus firmiter concludo, uterum varia quidem

magnitudine ab impraegnationis initio ad partum usque una eademque semper gaudere crassitie, idque naturale esse censeo, usque dum major experientia, contrariam ut amplecter sententiam, me invitaverit.

CAPUT IX.

De Utero impraegnato *modò ante & mox post partum, & de modo tam extensionis quàm contractionis, ubi hae duae Theses fundamentales probantur, scilicet:*

1. *Facultas extensionis sine extenuatione.*
2. *Facultas variae mutationis localis uteri.*

QUoniam in *Aurora Obstetricum* Lectorem ad hoc Caput remisi, quo luce meridiana clarius demonstro varias uteri impraegnati *mutationes locales*, pro virili stabo promissis, hic loci disserens *de Utero Gravidarum ante & post partum*, ut & *de modo tam extensionis quàm subsequentis contractionis.*

Quum verò nemo neget facultatem extensionis Uteri ad integram usque magnitudinem, neque contractionem in pristinam parvitatem, non opus erit istas probare; potius è re nostra erit, *modum extensionis & contractionis istius* contemplari.

Quamvis praecedenti Capite egerim contra sententiam Domini *Mauriceau* de *Crassitie* uteri, scilicet: quòd plerumque eadem fere maneat in quantacunque Uteri magnitudine; hoc tamen loco non videtur incommodum, argumentum quoddam addere, solum sufficiens omni dubio removendo, quod patebit, si accurate inspexerimus *modum extensionis* vel dilatationis uteri, ejusdemque *contractionis* vel imminutionis: Quem in finem non opus est scrupulose scrutari: quo modo & loco conceptum Semen virile cum muliebri conjungatur, quomodo foetus exin-

exinde formetur, aut mediante Secundina nutriatur ac indies accreſcat, an id fiat hoc vel illo humore, per hæc vel illa vaſa, quæ nam ſint de his rebus variæ Variorum ſententiæ, ea omnia non ſunt noſtri inſtituti, quòd confundant potius quàm illuſtrent: Nos, quoad poſſumus, ſepoſitis omnibus controverſiis, planis inhærentes Veritatibus, inde deducamus neceſſariam harum theſium conſequentiam, ſcilicet, *quòd uterus poſſit extendi, ita ut non extenuetur*, deinde *quod uterus multifariàm poſſit loco moveri.*

Supponimus igitur, utpote notorium: *fœtum* utero conceptum, & per Secundinam cum fundo conjunctum, *nutrimento indies accreſcere;* juxta cum fœtu indies etiam in Secundina *ſegregari humores* vel *aquas*, *ſimulque* cum accreſcente fœtu *augeri;* unde neceſſariò tanquam res confeſſa ſequitur:

Primò: Uterum Secundinæ, Humorum Fœtuſque augmento & incremento *neceſſariò extendi, ampliari* & *dilatari:* Et quia augmentum humorum in Secundina omne vacuum complet, quod Embryonis corpus, utpote non omnino rotundum vel ovatum, complere non poteſt, exinde *ſecundò* ſequitur: *Uterum ſeſe extendere in formam rotundam* vel *ovatam*, niſi aliæ partes circumſtantes id impediant, ſicut etiam plerumque illum *ovatum* videmus vel *pyriformem*, utroque extremo paulo planiorem: porro, quia Secundina parte ſui craſſiore vel placentâ fundo tantùm Uteri adhæret & connectitur, ibique magis quàm alibi augetur, exinde *tertiò* ſequitur: *Uterum fundo ſuo multo magis ampliari, quàm ullâ aliâ parte inferiore.*

Quòd Secundina cum Placenta Uteri fundo adhæreat, neminem puto negare; at fortè quæret quiſpiam: quî refutem quorundam *Obſtetricantium* experientiam, qui, ſe *Secundinam* nonnunquam *ad latus uteri* haud procul ab orificio *reperiſſe*, indeque extraxiſſe, teſtantur? Cui reſpondeo: Iſtorum *Obſtetricantium* teſtimonium mihi non probari, quòd iſti homines, non obſervato, uterum interdum poſſe *obliquari*, etiam non obſervaverint, utrum fundus Uteri anticam verſus vergat vel po-

 ſticam

sticam corporis partem, ideoque nec probe dignoscere potuerint, quo loco vel modo Secundina cohæreat.

Nec mihi rarum est invenire Secundinam jam in postica ad lumbos, jam proxime diaphragma, jam in antica ventris propendentis, jam à dextro, jam à sinistro latere: neutiquam verò exinde concludere velim, Secundinam utero cohærere à latere, vel prope orificium; hoc pertinet ad istud hominum genus, quod instar jumentorum pistrinensium cœcutiens in eadem semper recurrit vestigia, nescium, quo loco versetur. Memini, me aliquot abhinc annis, quum degerem *Wieuwerti* in *Frisia*, adfuisse Parturienti primiparæ, quæ quatriduum, & quod excurrerat, jam laboraverat, cujus fœtus brachium ad humerum usque exerebat, postquam versum infantem extraxeram, mox, more mihi consueto, manu denuo intromissa Secundinam quæsivi, quam procul in latere dextro inveni parumper sursum vergentem, ut non nisi multo labore deglubere potuerim, non quod arcte adeò cohærebat, sed quòd brachio eousque inflexo tam procul in latere rem agere difficile erat; Secundinæ enim manum subdere tentanti brachium tam arcte ad interiorem oram dextri Ossis ilium apprimendum erat, ut præ dolore ægre operari potuerim, ast vel tandem opus perfeci, Secundinâ integrâ & illæsâ extractâ: jam verò in lenimentum doloris & laboris tantæ difficultatis causam investigando mihi ipsi fatisfacere par erat, quo certus fierem, an secundina *lateri* uteri adhæserit, necne? quumque tum temporis de vario motu locali uteri nondum omnino certus essem, hac data occasione penitus rem explorare percommodum videbatur.

Quare post extractam Secundinam manu in uterum denuo intromissa sensu accuratius situm istius uteri percontatus percepi, manum modo intromissam mox versus dextrum puerperæ latus declinari, quòd à finistra aut sursum nullus mihi locus daretur, quà via data erat pergens, eò quò antea perveni, in *fundum* scilicet Uteri, eodem, quò antea Secundinam deglubi, loco, manu undique versa sensu distincto dignovi, uteri

ri

ri *fundum* longius ad dextrum latus vergere, os verò ad interiorem ſiniſtram partem cavitatis Pelvis converſum erat, quo obliquus Uteri ſitus ita mihi confirmatus eſt, ut de iſto dubitare porro non liceat, imprimis quum hactenus qualibet data occaſione ſenſu eundem mecum conſtabilire non neglexerim.

Ex hac ergo experientia aliiſque plurimis concludo: *Obſtetricantes* ratos, ſe Secundinam jam huic jam illi loco Uteri annexam reperiſſe, neglecta obſervatione accurata ſe juxta cum aliis fefelliſſe: Sed longiore mora rupta videbimus, an experientia reſpondeat noſtræ hypotheſi, aut illi roborandæ quicquam inveniatur idoneum in *Utero extenſo*, quem in finem accuratius inſpiciamus *Figuram quartam*.

Fuit namque primum noſtrum aſſertum: *Uterum augeri* & *extendi citra* notabilem *extenuationem*, aut, craſſitiem ejus nonnunquam augeri, nonnunquam manere eandem, id quod ex hac *quarta Figura*, cum *tertia* collata (utrâque ad vivum delineatâ) probatur; Ex *tertia* patet, ligamenta utero imprægnato ſub Tubis proxime fundum annexa eſſe, quibus Uterus (quia unumquodque latus ſigillatim ſuo gaudet ligamento) in æquilibrio poſitus, in neutrum latus delabi poteſt: Si igitur Uterus ex omni parte æqualiter extenderetur, tunc ſequeretur, ipſius ligamenta in *quarta Figura* habita proportione fundo æque propinqua eſſe ac in *tertia*; è contra patet, ligamenta in iſto extenſo utero multo inferiora eſſe, unde concludimus, uterum in *fundo* multo *magis extendi* quàm in aliis partibus ſuis. Ego, nî fallor calculo, aſſerere auſim, communis magnitudinis uterum modò ante partum in fundo ſexta vel octava (ne dicam decima ſexta vel viceſima) parte extenſionem reliqui corporis ſuperare.

Hîc loci notandum eſt: *quartam* hanc *Figuram* ea qua conſpicitur extenſionis quantitate exprimere tertiam circiter magnitudinis partem Uteri ordinarii modò ante partum: præterea notandum: quò magis uterus extenditur, eò magis differre longitudinem & magnitudinem fundi ſupra ligamenta.

Si

Si ergo uteri fundus supra ligamenta (uti *hæc Figura* exprimit) duplo plus longior est quàm infra ligamenta ad Vaginam usque; & contrà, si uterus non imprægnatus infra ligamenta duplo plus major est quàm supra, tum sequitur, hunc uterum in fundo quadruplo plus extensum esse quàm infra ligamenta: Si ergo totus uterus habita proportione amplificando duplo vel triplo major evadit, sequitur fundum congruenter amplificatum octuplo vel duodecuplo plus supra ligamenta extendi, quàm infra.

Posito jam, uterum non imprægnatum in fundo parum saltem crassiorem esse, quàm reliqua sui parte, uti semper ita reperitur: posito etiam, fundum uteri duodecuplo plus extendi & amplificari quàm reliquam ipsius partem, sequeretur rato *Domini Mauriceau* calculo, fundum duodecuplo plus tenuiorem fore parte inferiore; ipse enim sentit: parem rationem esse uteri & massæ cereæ, quæ, quo magis extenditur, eo magis extenuatur.

Consule jam omnes *expertos Anatomicos*, quin ex ipso quære Domino *Mauriceau*, quo loco Uterus crassior reperiatur, fundone, vel alia sui parte? uno omnium ore affirmabunt, in *fundo* uterum nunquam non crassiorem reperiri, quod & res ipsa testatur in quolibet utero bene constituto modò ante & mox post partum.

Quum igitur verum sit & indubitatum, fundum uteri ad minimum duodecuplo plus quàm partem inferiorem extendi, hoc tamen non obstante nunquam non crassiorem manere, nonne sine controversia statuendum est, fundum Uteri, dum extenditur, parum vel omnino *non extenuari*, nec tantam esse uteri extenuationem, quantam extensionem, ac proinde conjecturam Domini *Mauriceau* de tenuitate uteri absque fundamento, probatæque experientiæ contrariam esse?

Ratio, cur uterus in fundo tanto magis quàm parte inferiore extenditur, (uti prius dixi) est cohærentia Placentæ, ut & ipsa fundi constitutio ita comparata, ut commode Placenta cum fun-

fundo ~~uniri~~, & conjunctim cum illo extendi & ampliari poſſit.

Ut verò Lectori omnem dubitationem tollam, ſcrupulumque ſuborientem eximam, obiter adhuc dicam: licet uterus extenſus eandem retineat craſſitiem, eum tamen non retinere priſtinam ſoliditatem: organa enim, ex quibus uterus componitur, ſubtiliſſima & arcte adeò contexta ſunt, ut fere incomprehenſibile ſit, quî tam exiguum & ſolidum corpus ad tantam magnitudinem extendatur, quantam in parturientibus videmus.

Subtilia iſta organa, (quæ minutæ tantùm fibræ videntur) quorum cavitas & humor oculos fugit, tempore graviditatis ſenſim amplificata extenduntur pariter & nutriuntur, ac humore, quem continent, adeò dilatantur & explentur, ut inde craſſities uteri parum vel omnino non minuatur; quia verò humor iſte neque caro eſt neque membrana, propterea uterus ita extenſus tanta ſoliditate & duritie non gaudet, quantâ uterus non imprægnatus; atque in hoc omnis differentia conſiſtit, quam in hac re obſervare licuit.

Sed videntur plerique ſecum cogitare: *num verum eſt, uterum tali modo extendi, uti Figurâ quartâ exhibetur? forſan exemplum multorum Auctorum imitatus cerebri tui figmenta pro veritate obtrudis? unde cognoſci poterit, uterum ita conſtitutum eſſe?* Ad hæc Cordato Lectori reſpondeo: me deteſtari plura ſcribere, quàm cognitum habeam & demonſtrare poſſim, proinde *quartam* hanc *Figuram* non eſſe cerebelli mei inventum, nec ab aliis receptam, ſed meo juſſu ad vivum delineatam, neque addendo quicquam, neque detrahendo, ſed Pictorem libere imitatum eſſe naturalem uteri proportionem, *Figurâ quartâ* expreſſam: *Tertiam* verò quod attinet *Figuram*, ſi illa comparetur cum aliorum *Anatomicorum* effigie uteri exactiſſimâ, patebit, hancce meam ab illa quoad ſubſtantiam minime eſſe diverſam.

Hoc modo jam ſatis, opinor, demonſtratum eſt, uterum ex-

extendi posse, ut non extenuetur, istamque vim extensivam potissimùm in illius residere fundo: Igitur jam transeo ad *secundam* nostram *Thesin*, scilicet: *uterum diversimode posse loco moveri*, quod assertum æque firmis argumentis ex proposita *quarta Figura* probare non dubito.

Ex *tertia Figura* patet, ligamenta utero non impraegnato suprà prope fundum annexa esse, unde facilè quis concluderet, istiusmodi corpus, infrà prope orificium vesicæ & intestino recto cohærens, & suprà prope fundum ligamentis annexum & retentum, fundo huc vel illuc nequaquam inclinari vel delabi posse: Sed hoc non obstante notandum est: etiamsi res ita comparata videatur, uterum impraegnatum tamen in *quarta Figura* diversissimâ à *tertiâ* effigie proponi, ubi patet, *utraque ligamenta*, (quæ in *tertia Figura* proxime fundum annexa uterum rectum in æquilibrio tenere poterant) tempore graviditatis ad tertiam partem emenso, *longe jam inferius*, *nec ad fundum annexa esse*, imò, uterum eâ, quâ ligamenta transcendit, parte duplo triplove grandiorem & graviorem evasisse. Ad hæc statuendum est: *uterum* integrum duplo triplove magis extensum & dilatatum *octuplo vel duodecuplo grandiorem gravioremque evadere supra ligamenta quàm infra*, sicut prius ostensum est; extensio enim & dilatatio uteri infinite magis in fundo quàm alia parte succedit.

Porro notandum: *uterum* subinde accrescentem plerumque *altius elevari*, & præ magnitudine corporis undique dilatati non amplius in pelvis angustia posse contineri.

Deinde notandum: *uterum* plerumque pyriformem vel ovatum *supra ligamenta ampliorem*, *latiorem* multoque *graviorem esse quàm infra*.

Insuper notandum: *molem istam*, inferiore solùm parte cohærentem, & ab utroque latere duobus tantummodo ligamentis subtilibus & admodum extensivis alligatam *proprio suo pondere facillime huc vel illuc ferri & inclinari*.

Adde: *quod vesica & intestinum rectum*, (quibus uterus infe-

feriore parte prope orificium cohæret) utpote partes laxæ, molles & extensivæ, *non valeant impedire inclinationem vel nutationem uteri* prægrandis, fœtumque continentis jam maturissimum.

Denique notandum: *varie gravidas moveri*, & omnifariàm flectere corpus suum, assuetas vel dolore coactas tenere jam has jam illas corporis posituras, jam hoc jam illo modo cubare & incurvari, unde uterus impraegnatus facilè huc vel illuc tendit, prorsum labitur vel retrorsum, dextrorsum inclinatur vel sinistrorsum.

Positis jam his omnibus videamus, an difficile adhuc foret intellectu, *uterum* gravidarum *omnimode loco moveri*? mihi quidem videtur, hisce rationibus probe consideratis, tantum abesse, me de hac re dubitare, ut potius statuendum censeam, quòd datâ unâ gravidarum uterum super pelvim rectum gestante, *decem vicissim* inveniantur, quibus uterus hoc vel illo modo *plus minus* sit obliquatus; ad hunc calculum rem revocantes minime certe errabunt, id quod *Obstetricantes* data occasione experientia docebit.

Antequam verò discedamus ab hac materia, monendum erit: quòd si quis (dubius adhuc, uterusne impraegnatus multifariàm loco moveri possit) putet, uterum rectum teneri duplici illo ligamento, quod censet non posse laxari, is cogitet: utero in pelvim altius assurgente *ligamenta ista non posse non laxari*, quin etiam *eousque extendi*, *ut uterus è corpore procidat*, uti nonnunquam contingit: Sed posito, ligamenta ista omnino non, sive parum saltem, laxari, quis comprehendere posset, eadem, solummodo ab utroque latere annexa, efficere posse, ne uterus prorsum labatur vel retrorsum? nemo certe, opinor, id sibi vel alii persuadebit: hac verò veritate asserta, (quæ singulis utique clarè patet genuinâ uteri impraegnati imagine gaudentibus) etiam assertum nostrum quoad hoc probatum est.

Jam probato, uterum prolabi, posse aut resupinari, quis ibit inficias, alterum ligamentorum, aliquatenus adhuc laxan-

dum, eousque extendi posse, ut *uterus* jamjam prolapsus vel resupinatus, *aliquantillum declinet dextrorsum vel sinistrorsum?* qui verò id posse fieri dextrorsum concedit, & sinistrorsum fieri posse non negabit, & hoc pacto facilè inter nos conveniet: licet enim meo judicio ligamenta non obstent prolapsui uteri rectà in alterutrum latus, aliis tamen rationibus ductus ægre persuadeor uterum omnino & rectà in sinistrum dextrumve latus delabi; mihi certe nunquam eo modo, sed semper aliquantulum sursum vel deorsum vergentem reperire contigit.

Hoc pacto *facultatem uteri, qua multifariàm loco movetur*, *Cordato Lectori* dilucide & perspicue adeò explanasse puto, ut hæc veritas ipsi arridere possit; jam paucis de *contractione uteri* post partum.

Facilis admodum ad *contractionem* est uterus, quamprimum enim pauxillum evacuatur, statim contrahitur & imminuitur, utpote, si aquæ defluxerunt, ilicò uterus decrescit, & stricte adeò coangustatur, ut infantem compresse concludat; quare mox post defluvium aquarum infantem excludi necessum est, nisi partum expectare velis difficilem.

Si fœtum exclusum non statim Secundina sequitur, fundo adhuc adhærens, uterus mox *contrahitur*, Secundinam in se concludens, & nisi quid sanguinis concreti remanserit, post aliquot horulas non nisi multo labore potest recludi ad Secundinam extrahendam.

Partu jam edito, & Secundinâ exclusâ, si manum aliquandiu in utero retinueris, (quod post partum *Obstetricantium* officii esse, sequentibus probabo) senties illum *circa manum contrahi* & occludi; unde patet, uterum propensum esse ad constrictionem sui atque imminutionem, nec unquam extensum manere, nisi corpus quoddam heterogenium contractioni obstet.

Modus hujus contractionis idem est ac extensionis, prætorquam quòd *hæc lento gradu* procedat, *illa* verò *citius* absolvatur. Puerperam aliquando defunctam octavo, nî fallor, vel nono post partum die cultro aperui, uterumque tam exiguum & natura-

raliter adeò constitutum mirabundus inveni; quasi puerperæ non fuisset. Sed progredientes videamus *uterum* in parturientibus *bene vel prave locatum.*

CAPUT X.

De Utero Gravidarum vel Parturientium bene locato.

ANtequam dicamus de obliquo sive prave sito utero, æquum erit, ut monstremus *posituram uteri in gravida* seu Parturiente *recte locati*, cujus quidem jam mentio facta est in *tertio Capite* post *secundam Figuram*, ubi *genuinam imaginem ossium pelvim constituentium* tradidimus, quò etiam Lectorem remittimus, hîc loci ulterioris explicationis ergo adjungentes: *quòd, quò majorem gravidæ fœtum gestent, eò altius uterus in ventrem assurgat*; quum enim cavitas pelvis non sufficiat capiendo prægrandem uterum, uno vel pluribus infantibus ex omni parte absolutis unà cum Secundinis & humoribus repletum, exinde necessariò sequitur: ultra oram pelvis in cavitatem ventris uterum ascendere; atque tum eandem (quam modò ante vel mox post impraegnationem habuit) posituram aut retinet, aut non; si priorem posituram retinet, illum voco *rectum* & *bene situm* uterum, atque tunc acuminata ejus pars rectà tendit in cavitatem pelvis, fundus verò circa umbilicum versatur: positurâ autem mutatâ, huc vel illuc aliquantulum inclinatum uterum *obliquum* dico vel *prave situm*, de quo sequentibus.

CAPUT XI.

De Utero Prægnantium & Parturientium oblique & prave sito.

QUum uterus imprægnatus, uti *quartâ Figurâ* monstravimus, majore & graviore sui parte liber & solutus sit, *facile huc vel illuc delabi potest* in fœminis maxime, quibus pelvis est exigua; quippe uterus parti acuminatæ non diu potest inniti, quin huc vel illuc inclinet, quoniam ligamenta propter facultatem extensivam facilè laxantur, unde *obliquus uteri situs*.

Exulceratio etiam, aut cicatrix, aut glandula obdurata, aut obstructio vasculorum in alterutro ligamentorum vel partibus vicinis ansam utero præbere poterit, ut jam inde ab initio extensionis obliquetur, magisque in alterutrum latus inclinet, quin & plures aliæ hujus rei possunt esse causæ.

Ne verò immoremur causis pravæ illius posituræ pervestigandis, sufficiat hîc dixisse: *multiplices esse pravas uteri posituras*, quas singulas exacte perscrutari pigeret: veruntamen ut sufficientem tradamus instructtionem, *quadruplicem* modum pravorum uteri situum annotabimus, sub quibus cæteri facilè possunt comprehendi.

Primus pravus uteri situs est: si *fundus diaphragmati, uteri autem corpus spinæ dorsi nimis apprimitur*: inde enim os uteri nimis suspensum ab antica parte ad ossa pubis adigitur, & infantes capite in ossa pubis facilè impingentes hærent immobiles; aut quod deterius est, capite super ista ossa translabuntur, & in alterutrum latus aut retrorsum vertuntur, ut brachio vel manu exclusa corpore transversim ostio objaceant, sine manu adjutrice nequaquam excludendi, unde Matris vel infantis, quin & utriusque sequitur interitus, nisi solerti *Obstetricantis* opera serventur.

Secundus pravus uteri situs est: *si uterus in ventrosis mulieribus*

bus pronus propendet, ore ad os ſacrum converſo, unde prodiens ad excluſionem infans capite in cavitatem ſive curvamen oſſis coccygis defertur, ubi ſæpe immobilis quaſi clavo affixus hæret, nec niſi ſolerti *Obſtetricantis* manu ſervatur.

Tertius pravus uteri ſitus eſt: *ſi fundus uteri in latere ſiniſtro paulo altius vel demiſſius ponitur*, ore ad ſpinam dextri oſſis ilium vel pubis converſo, ad quam infantes capite ſolent impingere, & diutius ſæpe hærere, infracto cerebro; vel eandem ſpinam dextrorſum tranſiliendo tranſverſim pelvi ſuperimponuntur, unde non niſi ſolerti *Obſtetricantis* cujuſdam viri vel fœminæ manu produci poſſunt.

Quartus pravus uteri ſitus eſt: *quo fundus in dextro latere ponitur*, converſo ore ad ſiniſtram pelvis partem, poſiturâ præcedenti omnino contrariâ, unde eadem ac ex præcedente proveniunt incommoda.

Ex hoc *quadruplici* pravo uteri ſitu & reliqui facilè poſſunt colligi, ſi ſcilicet fundus uteri plus minus *prorſum* vel *retrorſum*, *dextrorſum* vel *ſiniſtrorſum* deflectit, partum inde plus minus difficilem reddens, quo magis ſcilicet vel minus pravus iſte à naturali ſitu differt.

Satis quidem animo præſentio: pleroſque hanc ſententiam *non admodum fide dignam* habituros eſſe, alios item naſutos eandem ridentes tanquam *falſam* & *novam* rejecturos; me verò iſta non terrent, quo minus, quam certò cognovi, veritatem palàm etiam profitear, pro mea enim parte æque certus ſum de *obliquo* uteri ſitu, ac certus ſum, duas unitates duabus additis quatuor, vel tres tribus additas ſex conſtituere, omnem mihi ſcrupulum varia exemit experientia, nec ceſſabo ex hoc fundamento progredi *Obſtetricantium* inſtitutione, ingenue confeſſus: *quòd, quicunque obliqui ſitus uteri ſunt ignari, in artibus Obſtetricantium æque cæcutiant, ac ille, qui homines inſtar arborum videbat ambulantes:* Atque id quidem patebit ex ſequentibus, ubi hanc veritatem influere vibebimus in omnia, quæ ad *artem Obſtetricantium* & ſcienda & facienda ſunt.

C A P.

CAPUT XII.

De Secundina.

POstquam de *pelvi* & *utero* ejuſque vario *motu locali* dictum eſt, jam etiam de *Secundina* dicere convenit, cujus cognitione neceſſaria *Obſtetricantes* inſtruendi ſunt: Non inhærebo diverſis ejus nominibus deſcribendis acceptis à diverſo uſu, quo inde gaudet & prægnans & fœtus ſecundùm accuratiorem Anatomicorum opinionem: uni tantùm *Secundinæ* nomini inſiſtere lubet, cujus partus vel excluſio *plerumque* ſequitur partum infantis, *plerumque* inquam: non enim ſemper id fit, caſu quodam adverſo *Secundina* ab utero divelli, ejuſdemque *placenta prior* in partu prodire vel excludi poterit; at rarò id fit, idque tum plerumque cauſa eſt obitûs infantis, præſertim ſi parienti *Obſtetricantium* aliquis peritus vel perita mature opem non tulerit.

Si delectarer magnitudine Libri, affatim materiæ hîc loci ſuppeteret variis illum amplificandi Obſervationibus de *Secundina* ejuſdemque uſu, curioſæ magis contemplationi quàm genuinæ *Obſtetricantium* inſtructioni inſervientibus: ſemper ego alienus fui à *plagio literario*, quod (proh dolor!) adeò invaluit, ut *apographa* tantùm ſint plurimorum libri, abſque rubore profitentium, *ex verborum immutatione fieri librum*, quo volunt ſignificare, quòd nil exigatur, niſi ſola aliorum verba immutata pro ſuis venditare, ſi quis cupiat audire Auctor alicujus libri: quapropter tantummodo proponens ſimpliciter neceſſaria *duplicem* maxime *uſum* oſtendam, quo *Secundina* & Matri pariter & infanti inſervit, qui *uſus* etiam revera adeò proprius eſt *Secundinæ*, ut vel ex ipſa ejuſdem compoſitione percipi poſſit.

Secundina igitur conſtat ex craſſa quadam carnoſa maſſa ſive placenta uterina, cum annexa tenui quadam membrana, atque hæc *Secundina* cum carnoſa ſua placenta conglutinata & connexa, fundo uteri adhæret.

Quamvis autem crassiorem Secundinæ partem placentam nominem *carnosam*, carnem tamen non intelligo proprie talem, qualis est caro musculorum, utut & hi ipsi nil aliud sint quàm contextus vasorum & humorum: sed per carnosam illam placentam indigitatum volo aliquid carni simillimum, utut admodum lene ac molle, cujus vasa maxime fragilia sunt proclivia-que ad effusionem, quos continent, humorum.

Placenta hæc uterina (non male cum placenta comparata, quòd non absimilis sit crassæ rotundæque nec tamen permagnæ placentæ, in sartagine frixæ) plerumque crassa digitum, medio tamen quàm extremo crassior, vasis suis uteri *fundo* adeò *conglutinata* est, ut non nisi ruptis istis vasis & effusione humorum avelli queat, unde semper hanc Secundinæ avulsionem consequitur *sanguinis fluor* ex ipsa partim Secundina, at maxima parte ex acetabulis uteri oriundus.

Isthæc placenta eâ, quâ utero cohæsit, parte *aspera* admodum & *inæqualis* est, infinitis obsita vasculis diruptis, quam apertam si inspicias, è fragmentis videtur composita & particulis, quæ plurimis sibi invicem vasculis connectuntur.

Quemadmodum hæc placenta *externe aspera* est & *inæqualis*; ita è contra *interne lævis* est atque *mollis*, præterquam quòd plurima vasa extuberent, omnia in funiculum umbilicalem desinentia, qui altero sui extremo mediæ fere placentæ insitus est, altero verò extremo infantis umbilico cohæret: Funiculus iste umbilicalis imprægnationis tempore sanguini & nutritiis humoribus in fœtum deferendis, atque superfluis inde per Secundinam in uterum reducendis, & proinde nutrimento & vitæ infantis conservandæ inservit: Humores, quibus fœtus innatat, simul cum illo augentur, & hoc pacto nunquam non Secundina extenditur unà cum utero.

Interior illa Secundinæ lævitas oritur à membranis, quibus intrinsecus placenta vestita est, quæ præterea in orbem etiam extenduntur, componentes folliculum instar alterius cujusdam uteri, quo fœtus pariter & humores continentur.

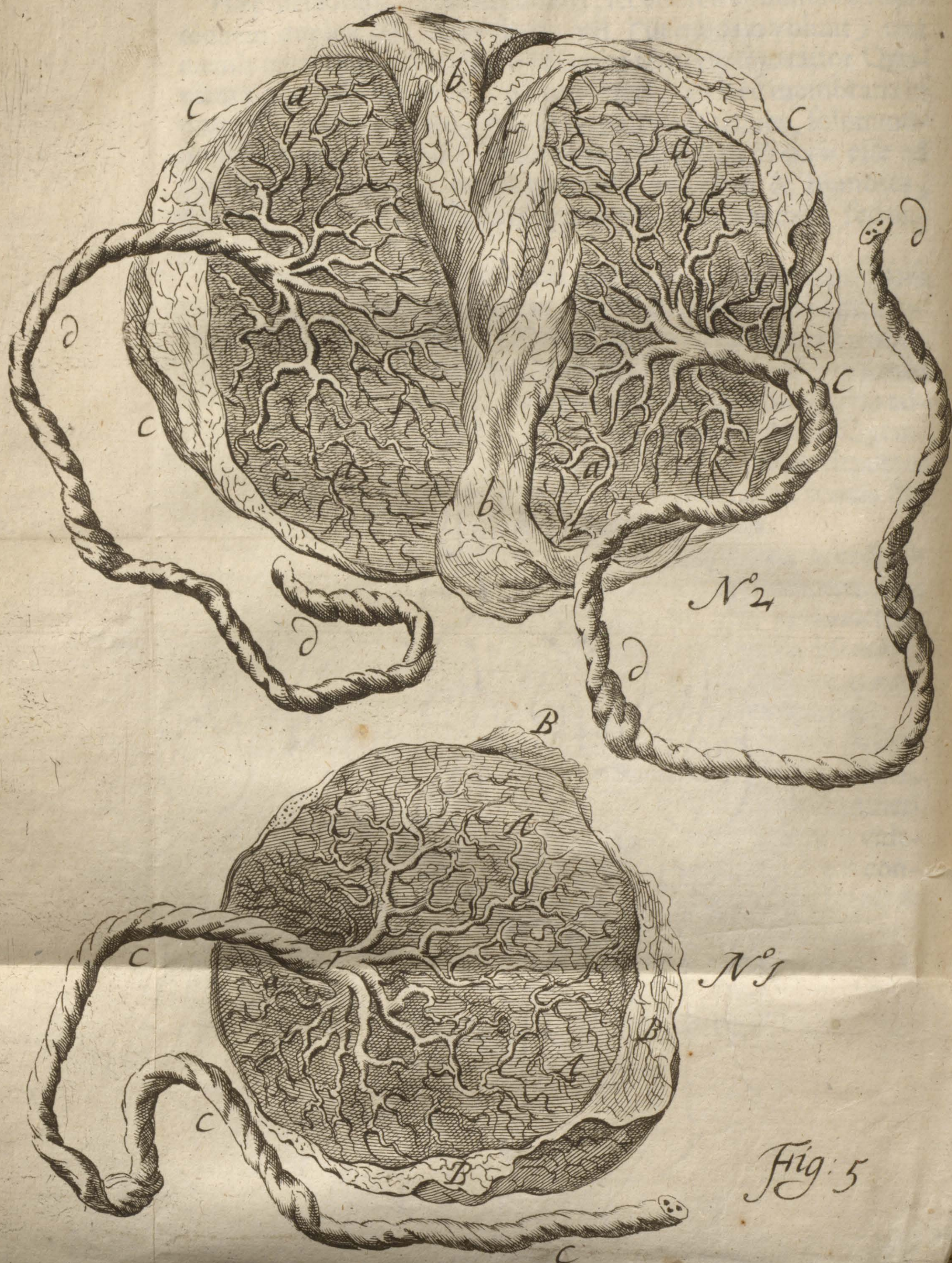
Hæc membrana, licet tenuissima, secundùm communem opinionem duplex est, & in duas, vel (ut quidam volunt) tres membranas separari potest, si accurate tentetur separatio: Quoniam verò Obstetricantium parum refert, an hæc membrana in duas vel tres dividi possit, nos illam missam faciamus, solummodo observantes, *primò*: Membranam hanc satis *firmam* esse ad continendos tempore impraegnationis infantem & humores, quamvis in utero nullibi præterquam placentæ annexa, sed undique libera sit & soluta.

Hoc autem asserto nequaquam intelligo, membranam illam per se, utpote vesicâ tenuiorem, satis firmam esse ad continendos infantem & humores, nisi crasso utero circundata corroboretur; quamvis enim undique libera sit, nec ullibi nisi mediante secundinâ utero connexa, undique tamen utero intus adeò adjuncta est, ut firmitate uteri æque ac suâ propriâ valeat: Quemadmodum enim sericum panniculo pretioso subditum firmitate panniculi præmunitur, ut non facilè scindatur; ita tenuis illa membrana utero circumvestita non facilè rumpitur.

Secundò: Quemadmodum autem hæc membrana necessariò ea sit firmitate oportet, quâ tempore graviditatis infantem cum humoribus continere valeat; ita etiam opus est, ut *tenuis* satis & *fragilis* sit, quò tempore pariendi dolorum impulsu disrumpi, & fœtui pariter cum humoribus liberum exitum præbere queat, quare non est, quòd miremur hujus membranæ tenuitatem.

Unica plerumque, nonnunquam *duæ*, quin & *tres* dantur *Secundinæ*, nimirum si tres simul infantes in uno gestantur utero; contrà nonnunquam duo vel tres infantes unâ videntur contineri Secundinâ, at accuratius visitanti patebit, eam, quæ una videtur, placentam è duabus tribusve compositam esse atque concretam: ut enim singuli infantes singulis gaudent membranis & funiculis umbilicalibus; ita & singuli singulis gaudent placentis, distinctis nonnunquam, ita ut sigillatim extrahi queant, ac cuique proprii plerumque insunt humores.

Jam quidem dicendum esset de *pudendo muliebri*, utpote quo pa-

a
b
c
d
N° 2
B
A
C
N° 1
Fig: 5
Phi: Bouttats fecit.

patet aditus ad vaginam uteri; id verò nulli non fœminæ ſatis cognitum, ac à *Viris Obſtetricantibus* ejuſdem cognitio ſufficiens aliunde facilè peti poteſt, quapropter non opus eſt iſtas partes proſtituere, quarum Figuræ motibus impuris excitandis & obſcuris colloquiis inſerviunt magis quàm neceſſariæ inſtitutioni, quare honeſtatis ergo intactas iſtas relinquamus.

Explicatio 5. Figuræ.

Figura 5. N. 1. exhibet ſimplicem Secundinam, quæ unicum infantem continuit.

A A a Placenta, ſive craſſa & carnoſa pars, quæ utero adhæſerat, tecta membranis ſuis.

B B B Membranæ tenues contractæ & duplicatæ, quæ verſus os uteri ſitæ fuerant.

c c c Funiculus umbilicalis, à fœtu abſciſſus, altero extremo multos venarum & arteriarum ramos per placentam ſpargens literâ *d*.

N. 2. exhibet duplicem Secundinam, quæ gemellos continuerat.

a a a a Placenta ſive craſſa & carnoſa Secundinæ pars, quæ fundo uteri adhæſerat, parte ſcilicet inferiore, quæ non conſpicitur.

b b Membranæ tenuis pars aliquantulum contracta cum membrana intermedia, quâ Secundina diviſa erat, & infantes ſegregati, ut uterque propriis innataverit humoribus.

c c c c Eadem membrana, ab ora ſeu extrema parte contracta.

d d d d Funiculi umbilicales abſciſſi, quorum radices placentæ inſitæ erant.

CAPUT XIII.

Tactus prægnantium quid sit, & quomodo fiat.

Fœmina *Obstetricatura* probe instructa sit oportet *cognitione Tactus Prægnantium*: Quum verò *Tangere* sit vox impropria, nec dilucide explanet, quid istâ velint *Obstetricantes*, explicandum erit, quid per eam intelligatur.

Tangere gravidam, vel quæ se putat gravidam, nil aliud est, quàm *duos priores digitos alterutrius manûs pinguedine, butyro, vel oleo inunctos per muliebria in vaginam uteri intromittere, iisque attingere amphidæum aut os sive ostium uteri, ad explorandam ipsius formam, undique idem contrectando, ut hoc modo innotescat, quod non nisi hac ratione certò sciri potest.*

Iterata vice monitum hîc volo Lectorem, me (quod tamen plerique Auctores solent) nunquam uti voce *oris exterioris & interioris*, quòd statuam, *unicum utero* saltem *os, ostium vel introitum esse*, id quod ad evitandam confusionem semel atque iterum dictum volo, ubicunque mihi sermo fuerit de utero, eodem me intelligere *pyriforme corpus illud*, quo semen concipitur, fœtusque ad partum usque conservatur, delineatum *tertiâ Figurâ*, in qua os uteri sive ostium insignitur literâ *b*: & quod alii Auctores vocant exterius orificium uteri, intelligentes eo ostium vaginæ uteri, id ego vocabo *os* vel *ostium vaginæ* aut *pudendi*: hoc pacto duplici isto ore nemo falli poterit.

CAP. XIV.

Quidnam ex Tactu scire liceat.

Tangendæ sunt mulieres, ut sequentia maxime exinde nobis certò innotescant, scilicet ut cognoscatur:

1. An verè gravida sit mulier aliqua necne?
2. An tempus pariendi instet, aut longa adhuc mora intercedat?

3. An

3. An gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur necne?
4. An gravidæ doloribus jam correptæ futurus sit partus facilis vel difficilis?
5. An infantes bene vel prave siti sint?
6. Quomodo laboranti parturienti & infanti succurrendum, & quid eum in finem faciendum sit?
7. An extraordinario tempore partus gravidæ sit promovendus.

Hæc omnia non nisi *tactu* certò & probe cognosci possunt, idcirco ut *Obstetrices novitiæ* eò melius hisce instruantur, ista septem capita sigillatim repetentes ostendemus: *quibus rationibus ista ex tactu certò innotescere possint*: Simul hîc loci *Obstetrices* monitas volo, ipsis *fundamentalem tactûs cognitionem summe necessariam, maximique momenti esse*: ego quidem certus sum, paucas eâ cognitione gaudere, & verum usum nosse in prægnantium fœtuumque emolumentum, quarum non paucas exinde censeo perire: Obstetrices enim ignorantes gravidas probe tactu explorare mala non prævident, ac in Syrtes incidunt, quum putant omnem rem jam esse in vado, & sicut imprudentes pericula nec prævidere nec præoccupare sciunt; ita jam ad incitas redactæ è præsentibus se non possunt extricare, unde, nisi alios mature sumant in auxilium, de vita infantis, nonnunquam & matris, actum est: Summe igitur *necessaria* est *Obstetrici novitiæ instructio tangendi*, & verus ejusdem usus, quapropter singula capita rite examinabimus.

CAP. XV.

Quomodo Tactu cognoscatur, an fœmina prægnans sit, necne.

Certissimum sane est, ipsa etiam suffragante experientia, *signa imprægnationis* prioribus mensibus *incerta* esse & *fal-*

fallibilia, quare Librum nostrum istis non referciemus: *Cessationem* enim *mensium*, *vomitum*, *appetitum prostratum*, *malaciam*, *turgescentes mammas*, *papillarum dolorem*, ipsum tandem *ventrem intumescentem*, utpote tritissima & notissima signa nonnunquam & non prægnantibus virginibusque cum gravidis communia esse videmus: diversarum etiam fœminarum in his rebus diversa est ratio: Mihi quædam innotuit, quæ fluxum mensium ante primam imprægnationem se nunquam expertam esse affirmabat, postea verò ad partum usque statis semper & ordinatis temporibus illos fluxisse, post puerperium denuo cessasse ad secundam usque imprægnationem, eo, quo antea, modo fluentes cessantesque, quoad omnium liberorum parituram absolverat, unde certius illi signum conceptionis non erat, quàm reditus menstruorum, & nihilominus integra utebatur valetudine: Quàm incertum igitur imprægnationis signum est cessatio menstruorum, tam incerta erunt & cætera.

Certissima imprægnationis signa, ultimis præcipue mensibus, *è Tactu suppetunt*: Fœmina ergo conceptionis incerta, illiusque sciendi cupida, sive dictorum signorum aliqua appareant, sive non, (semper tamen aliqua imprægnationem subsequuntur, quæ observationibus aliis conjuncta certiori judicio ferendo inservire possunt) *tactu exploranda erit*, ut, quod res est, vere sciatur: Volunt quidam, primo post conceptum bimestri imprægnatum uterum arctissime claudi, unde magis *acuminatus*, *durior* & *solidior* evadit; neque tamen scirrosa durities illa est, quæ facilè à naturali duritie vel solida substantia potest discerni: Formâ *simillimum* senties tum *os uteri rostro catuli recens nati*, quocum scite admodum istud Dominus *Mauriceau* comparavit: Ad hanc mutationem probe discernendam *exercitatissima* (fateor) *manus* requiritur, quam tamen nonnunquam adhuc falli posse opinor.

Interjecto autem tempore quo magis infans accrescit, partusque appropinquat, eo *brevius*, *planius* atque *tenuius fit uteri* jam intumescentis *orificium*: hoc autem facilè dignosci potest

in

in fœminis maxime, quibus frequens est facilis partus; his enim os uteri eousque complanatur, mollescit & attenuatur, ut plerumque sexto vel septimo post impraegnationem mense dehiscere incipiat, ex quo *fœtum moventem licet persentire*, id quod certissimum & infallibile impraegnationis argumentum est.

CAPUT XVI.

Quomodo tactu explorandum sit, an puerperium instet, necne.

NObis hîc sermo est de *partu naturali*, non autem de *abortu*, qui nullo non tempore hoc vel illo casu gravidis obvenire potest; si verò omnia succedant ordine naturali, prius opportunum pariendi tempus non imminet, quàm fœtus integra gaudeat magnitudine & viribus, quod plerumque fit *nono* nonnunquam & *septimo mense*, vel, quod septimo nonoque mensi intercedit, tempore, pro roboris viriumque ratione; licet plerumque optime valeant infantes nono mense editi.

Jam dictum est, fœtu indies accrescente, *os uteri*, quod acuminatum prius, crassum & solidum fuerat, post bimestre vel trimestre sensim *complanari*, *attenuari* & *mollescere*, unde necessariò sequitur, quo tenuius, mollius & planius istud deprehenditur tactu, eo propius adesse tempus enitendi; id quod in quibusdam usque adeo notorium est, ut duobus tribusve ante partum mensibus os uteri jam dehiscat, & apertura sensim amplificata cum *solido* vel *aureo* ambitu suo adaequetur, aut eundem etiam amplitudine superet, unde distincte motus infantis tactu percipitur, quin quibusdam fœminis eousque tandem os uteri amplificatur, ut ad partum excludendum vix opus sit doloribus secunda vel tertia vice iteratis; & hoc pacto obstetrix probe exercitata in explorandis tactu fœminis facilè conjicere po-

poterit, an instet tempus pariendi, quin & præcise divinare licebit, quantum temporis adhuc supersit, isthæc tamen accurata cognitio non nisi jugi exercitatione acquiritur.

Verùm enim verò veluti omnium fœminarum partus non est æque facilis, ita nec omnes ea gaudent conditione, de qua nobis hîc sermo est, quare quæ diximus, sensu moderato intelligenda putamus, utpote exceptionem facilè admittentia, nec ista in singulis reperiuntur gravidis; contrarium enim ut plurimùm obtinet in iis, quarum fœtus prave locatur ad ultimum usque partûs momentum, aut certe paulo antea in meliorem situm vertitur; imprimis autem robustis & provectis ætate primiparis id contingit, quibus os uteri ad extremum usque occlusum non nisi propellentibus aperitur doloribus, quas multis cum laboribus doloribusque parere sciendum est.

Certum tamen est, *& difficulter parientium os uteri*, quod tam diu occlusum manserat, postremò non adeo acuminatum aut crassum, sed *planius ac tenuius esse*: quarundam etiam facilè parientium os uteri postremò tactu percipitur crassum, sed casu id evenit, penetrantibus scilicet humoribus, qui idem mollius reddunt & spongiosius, quæ Obstetrici probe observanda, manuique exercitatæ distinctu facilia sunt.

Hæc omnia quidem certa sunt, sed non infallibilia, & maxime variant, prout *Tangentes* experientia valent & judicio, ita ut hæc facilè dignoscat, quod illa ne conjecturare quidem potuerit; quapropter dicta nostra cum grano salis accipienda sunt.

Quemadmodum os uteri aliter se habet in fœmina *provectæ ætatis*, *nunquam impragnata*, *robusta & assiduo labori assueta*, quàm in *tenera & juvencula muliere*, *nullius unquam laboris patiente*, *& genialiter educata*: ita & os *uteri obliquati* multum differt ab ore uteri *recte siti*, quòd *Obstetrici* bene observandum est: os uteri *recte siti* profundius in pelvim protenditur, & facilè digitis circumcirca tangi potest: os contrà uteri *prave siti* altius suspenditur, ita ut nonnunquam præ altitudine & obliqui-

tate

tate ægre aut omnino non poſſit attingi, quippe propter ſitum uteri obliquum ejus os, margini pelvis applicitum, non admittit tactum, niſi quoad inferiorem ſui ſemicirculum, nequaquam autem quoad integram rotunditatem, unde neque aperturæ circumferentiam accurate perſentire, neque ex ejus qualitate certum quid præſagire licet; & ſane rebus ſic ſtantibus manus requiritur exercitatiſſima ad veram qualitatem oris uteri detegendam: unde ſatis liquet, *nullam regulam ſine exceptione*, & de certiſſimis quidem rebus circumſpecte judicandum eſſe.

CAPUT XVII.

Quomodo tactu explorari poſſit, an gravida genuinis ad partum doloribus corripiatur, necne.

Quàm neceſſarii *genuini* ſunt *dolores* parturienti ad fœtum excludendum, tam neceſſarius quoque ab initio ſtatim *Tactus* eſt Obſtetrici ad explorandum, *genuinine dolores parturientem urgeant, necne*, ut vere ſciat, an tempus pariendi opportunum immineat; & ſicut imprudentis eſt, parturientem, veris doloribus laborantem velle retardare, ne ſimul cum doloribus allaboret ad partum enitendum, ſi ſcilicet uterus atque fœtus commode ſiti ſint; ita & parturientem genuinis laboribus deſtitutam ad laborem præmature impellere nocet: Utrumque tamen evenire ſolet, & poſterius quidem nimium contingit, quum ſcilicet obſtetrix *colicam* aliave *ventris torracina*, vel *ſpurios pariendi dolores à genuinis & veris* tactu dignoſcere neſcia, fœminam præmature ad partum impellit excludendum, adhibitis mediis propellentibus, & ad ambulandum alioſque motus hortatur parturientem, cujus angores inde ingraveſcunt, dumque ſubinde magis deprimere conatur, *præmature* labores concitantur, cum matris vel infantis vel utriuſque vitæ periculo: Quapropter plurimum intereſt, probe dignoſcere poſſe *genuinos* ad partum *dolores*, eoſque à *ſpuriis* & ventris torminibus di-

ſtinguere: imprimis haud facilè putandum, quòd laboribus ante ſeptimum prægnationis menſem gravida corripiatur, neque iidem ante nonum excitandi remediis, ne quid mali inde matri vel fœtui accidat: Verùm enim verò ſi vel ſeptimo menſe vel citius opportunum pariendi tempus advenerit, & obſtetrix ex tactu oris uteri cognoverit, fœminam veris ad partum doloribus correptam eſſe, tum Natura non inhibenda erit, nec curſus ejus retardandus, ſed manus adjutrices adhibendæ, ubi res poſtulat.

Fœminæ juvenes, prima vice prægnantes quamprimum aliquales ventris lumborumve dolores perſentiſcunt intenſos & torminales, ad partum ſe laborare putantes, obſtetricem arceſſunt adjutricem, *an veri ad partum labores urgeant?* rogantes: quæ, rerum ſuarum non probe gnara, percipiens, tormina iſta genuinis ad partum doloribus non abſimilia eſſe, fœminæ item tactu exploratæ os uteri patens aliquantulum & laxum inveniens, iſti perſuadet, ad partum ipſam laborare; at verò os non magis amplificari, nec dolores prorſus penetrare videns, quantum quidem poteſt, ſatagit, quò ii ingraveſcant vel remediis propellentibus vel hoc aut illud agendo, corpuſque jam hoc jam alio modo diſponendo, quo gravida miſere diſcruciata debilitatur & langueſcit, unde ſæpe (nî Deus averruncet) abortus ſequitur, quod non eveniret, *ſi Obſtetrix ipſa tormina vel ſpurios dolores à genuinis dignoſcere ſciviſſet.*

Nonnunquam *colica flatulenta* in ventre tam imo quàm ſupremo dolores prægnanti excitare torminales, aut *acrimonia humorum* inteſtina rodere poteſt, ut ſequatur *diarrhœa* cum ingenti dolore, unde ad partum laborare ſe putat; at hi dolores *pauxillo lactis cum lavendula & roremarino*, ſeu *emolliente & carminativo Clyſtere*, conſilio prudentis Medici adhibito, vel *calefacto Ophite*, vel *excavatâ aſſulâ*, aut *pannis calefactis* profligantur aut leniuntur: E contra ſi *veri* ad partum *labores* urgeant, iſtis non minuentur remediis, ſed potius ſenſim ingraveſcent, dolores verò ex humoribus catarcticis oriundi ex ſub-

ſequente diarrhœa cognoſcuntur, & quandoque eâdem etiam tolluntur, niſi fuerint acerbiores: Neque tamen iſta dolorum vehementia vim habet ſatis deprimentem adinſtar eorum, qui partum promovere ſolent, licet deorſum tendentes in uterum & pudenda ingruere ibique operari videantur ipſimet prægnanti, ideoque pro genuinis habeantur partûs doloribus; *callida* tamen *Obſtetrix* non aſſentiatur oportet, ſed potius accurata tactûs exploratione in rei veritatem ipſamet inquirat, omnibus probe attenta.

Aliquot plerumque diebus, antequam labores ingruunt, prægnantis *venter* aliquantulum *extenuatur*, quòd bene ſiti infantes in recte ſito utero infima ejus parte in cavitatem pelvis tum delabantur, unde amplius in ſuperiori ventre ſpatium datur & extenuatio, indicium non ſolùm imminentium laborum, ſed & felicis partus præſagium, quem quidem inde ſperare licet, nec de deteriore timere; infans enim prave ſitus vel uterus obliquatus tam facilè in cavitatem pelvis haud illabetur, tanto in ventre ſpatio relicto: Sed iſthæc deſcenſio plerumque gravidis aliquid incommodi affert ſive eundo, ſive mingendo, ſive dejiciendo: infans enim capite in cavitatem pelvis illapſus, veſicam, vel inteſtinum rectum, vel utrumque premendo excrementis & urinæ exitum quodammodo præcludit, imò ſi prægrande fuerit caput infantis, proximæ partes, imprimis muliebria, intumeſcunt, quod incommodum non facilè niſi poſt partum evaneſcit.

Itidem prægnans patitur *lumborum dolores*, antè non conſuetos, indies ingraveſcentes ac deprimentes, donec vel tandem *humor* ſenſim profluat *glutinoſus* & *viſcidus*.

Tandem tempore partûs jamjam imminente prægnans plerumque *magnis lumborum*, *inguinumque circa umbilicum* affligitur *doloribus*, cum vi deprimente in uterum & muliebria tendentibus: ſed non ſunt continui iſti dolores, per vices ſaltem ingruentes; callida Obſtetrix à ſpuriis eos tactu facilè dignoſcet, quia iiſdem ingruentibus os uteri patere ſentiet, aut certe ſenſim

recludi, quare dolorum impetum morata, quamprimum eos animadvertit ingruere, tangendo accurate sentiat, *quid efficiant*: quòd si *spurii* fuerint, ad eorum impetum *os uteri arctius constrictum*, postquam præteriere, *recludetur*: at si *genuini* fuerint, *os uteri dilatabitur* & magis relaxabitur vehementi dolorum depressione, quâ fœtûs exclusionem urgent: è contra *spurii* huc illuc *dissipantur*, uterusque sibi ipsi quasi prospiciens arctius contrahitur.

Verorum dolorum vehementi pressura & acerbitate parturientis *commovetur sanguis* & *effervescit*, unde *pulsus frequentior* & *rubor faciei*, quem plerumque excipit *concussio* & *tremor totius corporis artuumque imprimis inferiorum*, quasi corriperetur febri, *absque frigore tamen*: aliis & concitatur *vomitus*, aliis autem non, sed plerumque *humorem* excludunt *viscidum* & *glutinosum*, qui si incipiat *rubescere*, aut *cruentus sit*, certissimum instantis partus indicium est.

Sicuti *callida Obstetrix* non facilè inducitur, ut prægnantem credat genuinis premi laboribus; ita etiam *non tarda* est *ad explorandam tactu gravidam*, quæ pariendi dolores sentire opinatur, quippe præoccupari facilè potest; infante enim (ut in quibusdam gravidis solet) & utero bene sito atque in cavitatem pelvis immisso, ore etiam uteri ample satis aperto, tenui, mollique, exclusio partus tam subitò succedit, ut tempus non suppetat necessaria comparandi, quare nonnunquam infantes in terram præcipites feruntur, aut aliud malum patiuntur, nec rarò parturientes alvi exonerandæ causa petunt latrinam, id quod istiusmodi fœminis non nisi summo cum periculo conceditur, siquidem infantem simul cum excrementis dejici contingit, uti multa comprobant exempla, quorum recensioni brevitatis causa supersedemus.

Obstetricem autem tangendo non expectare debere acerbos & vehementer deprimentes dolores supperaddita hac ratione probabo: quòd *quædam fœminæ sine ulla fere difficultate pariant*: Ego quidem ipsemet duas novi, quarum altera ostensura, puer-

puerperium sibi tam in proclivi esse, quàm imber, quum cadit, licet nullius rei indiga, dicebat: se vel pro jusculo cerevisiæ pariendi laborem velle sufferre: alteram verò cum proba artopta ego comparare solebam, è qua, si apertam saltem vertas, crustula sponte excidunt; eadem fere facilitate & illæ partum excludebant. Quin & ipsa *Conjunx mea*, (aliquot jam liberos enixa; diversisque tum parturientibus, & hactenus plurimis aliis periclitantibus non sine prospero successu ex charitate opitulata, ideoque hujus operis satis gnara) quòd de nocte ventris torminibus vexata aliquantulum fuerat, quæ genuinos partûs dolores esse dubitaverat, sub auroram à me petiit, tactu ipsam explorarem, quo facto maturato opus esse dixi, nî vellet lectum collinere; itaque amiculis injectis, vix extra cubiculum pulsantem me subitò revocavit in auxilium parturiens, & in proximo, quod præsto erat, qualicunque reclinata sedili, effusâ quasi in sinum meum filiâ me fecit parentem, antequam ulla mulierum opem ferre poterat: ego verò hoc parvulo fœtu excluso tumorem matris nondum satis subsedisse ratus, manu in uterum intromissa & alterum sensi jam in proclivi esse, ut prodeat, quod nobis parentibus suavem commovit risum; quumque jam præsto erat *Obstetrix*, uxore curæ illius commissa ad focum cum pupa me contuli, ubi alia advolans fœmina ignem suscitavit, moxque & alterâ filiâ macti fuimus. Ex his patet, & *nimis festinanter*, & *tarde nimis* rem posse agi, id quod *Obstetricibus novitiis* probe observandum; & sane nunquam non satius est, *mature tactu gravidam explorare*, indeque dignoscere, an genuinis premattur doloribus, an verò spuriis, quò certius de statu illius judicare liceat.

Priusquam autem hæc missa faciamus, non incommode addemus: *fœminas quasdam laborare mixtim tam spuriis quàm genuinis doloribus*, quorum illi haud abs re nonnullis dicuntur *tergiversantes*, nam quando dolores videntur partum deprimere, & parturientes omnibus viribus connituntur, subitò isti mutantur in contrahentes dolores, persimiles *spasmo*, ut partum

excludere sit impossibile: rebus sic stantibus tactu Obstetrici facilè innotescet, *spurios cum genuinis doloribus misceri*; sentiet enim dolores uterum primò amplificare quidem, at si parturienti tandem omnibus viribus connitendum esset, omnes simul ex improviso *retrahuntur*, nec partus prospere succedet, nisi prius *vagi* isti consopiantur dolores aut auferantur, quod egregie fiet, si detur parturienti *pilula anodyna* bene præparata, quòd si *post horam* dolor non satis minuatur, secure eadem quantitate repeti potest exhibitio, & evanescent vagi isti dolores, parturiensque simul cum genuinis conniti poterit ad exclusionem fœtûs: *Dolores hi tergiversantes* adeò *noxii sunt* parturientibus *ac intolerabiles*, ut *genuini*, licet *acerbissimi* non tantopere divexent, ac istorum minimus.

Quamvis ab instituto meo prorsus alienum sit, *tradere Obstetricibus medicamenta*, quin potius ista *Medicis* vel *Chirurgis Obstetricantibus* committenda censeam, mihi tamen non potui temperare, quin istis aperiam *præstantissimum hoc medicamentum*, quia eodem Obstetrices (imprimis *quæ ruri munere suo funguntur*, ubi Medicus non præsto est) multas parturientes possunt sublevare: quare rus petentibus hæ pilulæ semper in promptu habendæ sunt, ubi necessitas postulat, iisdem usuris, *ubi necessitas postulat*, inquam, nequaquam enim iis verorum dolorum cruciatum tollendum puto, quod desipientis esset, sed solummodo pravis istis tergiversantium dolorum cruciatibus auferendis inserviunt. Vide *de his pilulis* Cap. XXVI.

CAP. XVIII.

Qua ratione ex tactu innotescat, an parturienti futurus sit labor facilis vel difficilis.

OBstetrix prægnantem, quamprimum laboribus corripitur, tactu explorans, quum sentit: *uteri infimam partem cum capite infantis in pelvim illapsam esse*, ita ut illam in limine vagi-

ginæ facilè attingere valeat, neque opus habeat digitos longius in corpus immittere, tum facilis partûs magna ſpes oſtenditur.

Præterea ſentiens: *os uteri tenue, molle lateque patulum eſſe*, & per aperturam oris uteri deprehendens: *infantem capite ad excluſionem prævio ſive prono ferri, neque brachio neque vena umbilicali intercedente*, facilem & ſibi & parturienti partum certò promittere poteſt.

Porro (quod ex iſtiuſmodi infantis uterique poſitura ſequitur) quum ſentit: *humores in latitudinem ſeſe complanare*, non niſi proſper celeriſque partus expectandus eſt, ob rationes ſequentes: Si enim infans cum utero non probe ſitus fuiſſet lineâ rectâ ſecundùm oblique aſcendentem ductum cavitatis pelvis, uterus & infans capite ſuo eouſque non potuiſſet delabi: caput jam eouſque progreſſum inſtar navis eſt, quæ pilas prætervecta prorâ in portum jam penetravit, & quòd in cornua non impegegerit, omni periculo defuncta in portu navigat: præterea quum uterus jam ſit apertus, item os tenue, molle & facilè extenſivum, quid quæſo partui obeſſe poterit? ſi modò cum vigore aliquot dolores irruant.

Contrà Obſtetrix tactu parturientem explorans quum invenerit *os uteri altius, parum aut omnino non apertum, præacutum, craſſum*, atque *durum*, aut *humores in longitudinem coarctatos*, tunc cautione maxime opus eſt, quia res ægre ex ſententia ſuccedet: parturientem acerbi dolores, obſtetricantem verò (ſi calleat artem) manent ſudores, nec à parturiente licet tum diſcedere: quin potius eam ſumma attentione obſervet oportet, uti ſequenti capite videbimus, quo porro patebit, quid partus difficiles inducant, & quid de iis cognoſci poſſit per tactum.

CAP.

CAPUT XIX.

Qua ratione ex tactu cognosci possit, an infans ad exclusionem bene vel prave situs sit.

DUplicem Obstetricantes partum recensent, quorum alter ipsis dicitur *Naturalis*, alter verò *Non-naturalis*: per *partum naturalem* intelligunt eum, qui sine arte vel ope aliena solius Naturæ efficaciâ perficitur, sive, ut verbo dicam, *facillimum & commodissimum*: per *Non-naturalem* autem sive pravum intelligitur quodcunque partûs genus cum difficultate conjunctum, cui *adjutorio aliquo Obstetricantium* opus est, quo removentur vel corriguntur, quæ remoram faciunt: imprimis autem *recta uteri atque infantis positura ad partûs facilitatem facit*, rectâ lineâ secundum longitudinem cavitatis pelvis in vaginam uteri muliebria versus tendens: Sin aliter se res habeat, tum *partus pravus* est, & manus artificiosa requiritur ad fœtum excludendum, uti postea videbimus, quum de partu naturali & non naturali agendum erit.

In hoc rerum statu *prudentis providæque Obstetricis* est, parturientem accuratius tactu explorare, ad dignoscendum: *an uterus & infans recte aut prave ad exclusionem dirigantur*: ista *exploratio fit duobus prioribus digitis butyro vel oleo probe delinitis*: pleræque opulentiores oleo utuntur liliorum alborum, aut alio leniente, aliæ oleo olivarum; apud rusticas verò vix quicquam præter oleum raparum aut butyrum liquefactum invenire licet: omnia tamen bona, & pretiosissima optima sunt, si suppetant, ac homines solvendo sint, sed nullis inhærescamus, verùm necessitate exigente adhibeamus, quæ providentia divina suppeditat.

Tactus fit duobus prioribus digitis sive dextræ sive sinistræ, prout positura parturientis, vel etiam uteri admittit, aut Obstetrici accommodum est, quòd si dextra non conveniat, sini-

stra

ſtra adhibenda erit; talis enim nonnunquam uteri ſitus eſt, ut jam dextra potius, jam ſiniſtrâ attingi queat, cui rei Obſtetrix ſeſe accommodet oportet.

Duo ad tactum adhibentur digiti, ut eo melius ſingula ſenſu diſtinguantur: duobus enim digitis & amplecti quid & metiri poſſumus, quod unico ægre vel omnino non licet, exempli gratia: ſi os uteri clauſum inveniatur, duobus digitis optime explorari poteſt, an *præacutum* & *craſſum*, an verò *planum* ſit & *tenue*: diſtentis digitis ſi comprehendi poteſt, magis acuminatum erit, & conſequenter craſſius, quàm ſi comprehendi non poſſet, perinde ac ſi planum aliquod & latum corpus, aliquatenus ſaltem rotundum, attigiſſes: Sin apertum ſit os uteri, ambobus digitis diſtentis amplitudinem aperturæ ſenſu citius explorabis, quàm unico ſaltem digito: duobus item digitis rotunditatem capitis ad oſtium inclinati aut formam ejus dimetieris melius, quàm unico; & ſic de omnibus, quæ in oſtio ſeſe præbent obvia.

Ut verò *novitiis Obſtetricibus* pateat, *quomodo prudentiâ jam pollentes Obſtetricantes ſeſe gerant in tangendis parturientibus*, paucis hiſce eas monitas & informatas volumus.

Primò: Summopere cavendum, *ne digitorum ungues ſint prælongi*, *anguloſi*, *acuti* vel *inæquales*, ſed *læves* potius & *breviores*, ne ullas, quas permeant aut attingunt, partes lædant, quod factu faciliimum eſt iis maxime, quæ meatum non ſatis cognitum, nec manus habent exercitatas.

Secundò: *Digitos largiter planeque illitos* per labra muliebrium leniter ſeparata *ingerunt in vaginam*, caventes, ne digitis vel unguibus ad latera aliaſve partes impingant, rugis aliiſve quibuſvis rebus obviis cedunt, quantum poſſunt, rectum meatum tenentes, potius deorſum quàm ſurſum ad veſicæ cervicem tendunt, uſque dum digiti, ſenſim & leniſſime inter cervicem veſicæ & inteſtinum rectum illapſi, reſultantes os vel infimam partem uteri offendant, cujus formam digitorum apicibus accurate contrectant & dimetiuntur.

Tertiò: Partium iſtarum notitia ipſas informat, manum vel digitos immiſſos *non ſecundùm longitudinem fœminæ*, ſed *ſurſum obliquatos* pertendendos eſſe, quaſi à pudendis umbilicum attingere vellent, is enim circiter locus eſt uteri; ſi verò digitos rectà protenderes, unguibus inteſtinum rectum in curvamine oſſis ſacri offendens vaginam facilè læderes.

Ut igitur certior fiat Obſtetrix, an infans in rectè ſito utero bene vel prave ſitus ſit, ſequentia ſunt obſervanda: *mentum infantis rectè ſiti pronum ad pectus inclinatur, vertex autem in medio orificii uteri aut ante illud verſatur*; quod ut illa diſtinctè ſentiat, opus eſt id jam eſſe hiulcum, ita ut ad minimum unum aut duos digitos immittere poſſit, aliâs membri exhibiti certior eſſe non poterit, cognito jam rerum ſtatu etiam adhibeat cautionem, ut ne alias ejus certiores reddat, uti pleræque imprudentes ſolent ſe ipſas proſtituere.

Nec, quod dixi de digitis in uterum immittendis, penitius faciendum puto: ſi enim caput prævium & os uteri apertum fuerit, digiti ulterius immitti non poſſunt, quàm ut intra oram oris uteri caput infantis attingas, quod ſæpius, ſi apertura ampla ſatis fuerit, magis prominet, quàm ipſa orificii ora; quum enim globoſum ſit caput, extrema rotunditas proſtat inſtar pilæ, inditæ in veſicam bubulam recentem cervice præſciſſa, per quod foramen anguſtius ſi pilam vi trajicere tentes, dum foramen ampliatur, rotundum pilæ extremum prominens primò omnium tactui eſt obvium: quoniam autem os uteri multo craſſius eſt veſicâ, cui cervix præſecta eſt, circa rotundum & prædurum caput infantis craſſior ora percipitur, quæ quo magis dilatatur, eo magis extenuatur & complanatur, quia repentina eſt & violenta iſthæc dilatatio.

Et nates quidem, vel altera earum in oſtio ſeſe exhibens ſuam habet rotunditatem, uti & genu vel cubitum, at iſthæc membra à capite facilè diſtingui poſſunt: capitis enim globoſitas non ſolùm latior & planior eſt, quàm genu ſive cubiti, ſed & duritie ſuperat nates, quippe os & caro à ſe invicem nullo negotio diſcer-

cernuntur, insuper caput ossium hiatu sive molli inter ossa membrana facilè dignoscitur, atque inde distincte percipi potest, an caput infantis prævium circa ostium versetur necne.

Quemadmodum *Obstetrix callida* in pluribus quidem fœminis tactu probe distinguere novit caput à natibus, genu vel cubito ante profluvium humorum, imò antequam isti certam adhuc formam composuerint: ita etiam caput facilè distinguere poterit à *manibus*, *pedibus*, *funiculo umbilicali*, vel *placenta uteri*, quarum partium quælibet ad exclusionem prævia prodire poterit, quare summa in eas attentione opus est: manus digitis, pes digitis itidem vel calce, funiculus umbilicalis terete tenuitate & mollitie dignoscitur: Hæc omnia facilius cognoscuntur, si ruptâ membranâ humores defluxerunt, tum enim denudatæ partes ostio imminent, distinctu faciliores, quàm si contrectentur intermedia humores continente membrana: quamobrem pleræque *Obstetrices* parum student accurate percontari, qualis infantis situs sit, aut quænam membra ostio immineant, cunctantes plerumque usque dum humores effluxerunt, tum satis se putantes tempore adfuturas, errati inde maximi & negligentiæ incusandæ, uti fusius sequentibus dicetur.

Aliæ fœminæ *facillimè* tactu explorantur, aliæ verò perquam *difficulter*: priores plerumque & facili gaudent partu, quòd fœtus earum inferius in cavitate pelvis positus capite rectâ fere versus muliebria nutet; & quamvis forte juxta cum capite funiculus umbilicalis manusve prodeat, facilè tamen id corrigi potest, uti sequentibus patebit: Quæ verò non nisi difficulter tactu explorantur, iis plerumque & partus est difficilis, cujus variæ rationes è pravo situ sive uteri sive infantis proveniunt, quod summa attentione observandum est: licet enim uteri positura sit percommoda, si fœtus in illo prave sese vertat, difficilem partum sequi necesse est: & vice versa utut infans recte ad exclusionem situs sit, uteri tamen perversa positura partum dabit difficilem, imo maxima difficultas pariendi è prava hac uteri positura resultat, imprimis si simul conjuncta fuerit cum pravo infantis situ: qua

de re vide Cap. XI. in quo ostendimus, uterum prave situm necessariò consequi partum difficilem, quod, ne actum agere videamur, hîc loci non repetemus, eò Lectorem remittentes.

Ut verò è tactu cognoscatur, qualis positura uteri sit, sequentia probe notanda erunt: *infans* scilicet (ut sæpe fit) *suâ sponte* sine adjumento & labore *vertice in cavitatem pelvis illapsus* uteri recte siti argumentum est, tumque os uteri in limine vaginæ facilè contrectari potest: contrà verò *si infante bene posito os uteri cum capite retrorsum ossi sacro vel vertebris obnixe apprimatur*, tunc uterus longitudine sua prorsum situs est, id quod frequens est fœminis ventrem propendentem gestantibus, & hoc modo os uteri difficulter potest tangi, utpote obversum intestino recto & ossi coccygis, ubi ipsum tentabit attingere obstetrix.

Quòd si contrarium contingat, ut scilicet *os uteri ossibus pubis & vesicæ firmiter obnitatur*, in cavitatem pelvis non valens illabi, id argumento est, uterum longitudine sua proxime vertebris lumborum situm esse; tum Obstetrix contrectatura caput infantis, digitos juxta ossa pubis & vesicæ cervicem sursum protendere debet, hac ratione os uteri & caput infantis tactu exploratura: Vel *si* fortè *infans recte ad exclusionem positus capite sinistræ oræ pelvis*, sinistro scilicet ossi ilium vel pubis *obnitatur*, inde concludendum: uteri fundum dextrorsum versum esse: contrà verò *capite infantis dextro pubis vel coxendicis ossi obverso* colligere licet, uteri fundum in dextro parturientis latere positum esse: *hac ratione os uteri ægre attingitur*, utpote intra corpus nimis suspensum; possibile tamen est & summe necessarium ad auxilium parturientis, siquidem in hisce quatuor extremis matri pariter & infanti sine auxilio humano vel Numinis divini extraordinario adjutorio pereundum sane esset.

Ex his *Obstetrici novitiæ* satis superque liquet, *Tactionem prægnantium majoris momenti esse quàm pleræque cogitant*, & nullus dubito, multas *obstetrices* secum convictas fore hoc lecto, se hactenus nunquam satis apprehendisse, quòd tactus iste

tan-

tanti momenti sit: neque tamen in his quæ dicta sunt, omnis difficultas absolvitur; in qualicunque enim uteri positura sive recta sive obliqua multifarii præterea dantur *pravi fœtuum situs*, quos singulos tactu posse dignoscere *obstetricis* est *egregiæ*, & quidem ante defluvium humorum, nisi defluxerint ante ipsam arcessitam; alioqui tanto quanto potest labore contendat, ut omnes illos fœtuum situs tactu probe queat dignoscere: & si quis quærat: *cui bono?* aut quid commodi inde *Obstetrici*, *matri* vel *infanti* proveniat? respondeo: utique maximum inde in omnes redundare commodum: *Obstetrix* enim hac cognitione destituta officio, uti decet, non potest fungi, nec omnibus, quibus opus est, modis operam navare, tam matrem quàm infantem rite adjuvando: hoc clarius patebit capitibus sequentibus, in quibus dicemus de auxilio, quod obstetrices parturientibus ferre possunt & debent, ubi ad singulos casus monebimus sigillatim, quid data occasione in tangendis parturientibus observandum sit.

CAPUT XX.

Quo tempore parturiens commodissime tangatur; num ante, inter vel post dolores.

JAm quidem transeundum esset ad partum naturalem; at verò non incommodum erit, vel verbo saltem instruere prius *Obstetrices novitias*, ignorantes, *num parturientem tangere maxime conveniat ante ingruentes dolores*, *vel sub ipso eorum impetu*, *vel iis jam præterlapsis*: Ejusmodi obstetricibus respondemus: necessarium esse tangere parturientem *ante ingruentes dolores*; tum enim membrana, quâ humores continentur, laxa est, ut percommode infantis positura observetur: at verò *manus non statim retrahenda*, sed doloris impetus expectandus est, quo distincte sentias, an infans constanter ostio immineat necne, quâ formâ humores disponantur, an *in longitudinem* coarctentur,

tur, an verò *in latitudinem* complanentur: an dolores ſint vehementiores vel leniores, & quicquid *Obſtetricis* intereſt ſcire, vel tactu explorari poteſt: porro *doloribus præterlapſis* ſenſu percipi poteſt: an partum promoverint necne; unde concludimus: *tactum ante, inter & poſt dolores convenire*: At verò cavendum eſt, ne membranæ, quibus humores continentur, nimis duriter contrectando rumpantur, imprimis ſi per humores doloribus depreſſos vehementer diſtentæ fuerint.

CAPUT XXI.

Qua ratione è tactu cognoſcatur: quid agendum ſit ad juvandam parturientem & infantem.

Qualiſcunque ſitus ſive rectus ſive pravus, ſive uteri ſive infantis nullo alio modo verius dignoſcitur quàm *tactu*: quòd ſi obſtetrix parturienti ſit auxilio in quocunque caſu adverſo partum difficilem comitante, ſumme neceſſarium eſt, eam prius tactu dignoſcere & ſagaciter dijudicare, *qua in re ſive matri ſive infanti auxilio opus ſit, quâve viâ illud ſit afferendum*: deinde manus operi admovenda vel alterius vel utriuſque emolumento: Inſipidæ verò obſtetrices tactûs cognitione deſtitutæ, non niſi à Natura omne ſubſidium expectant, ſummo ſane cum periculo, & caſu fit, quicquid vel matri vel infanti commodi vel incommodi afferunt, id quod ſequentibus patebit, quum dicturi ſumus de partu non naturali, & de modo infantes vertendi, ubi data occaſione è tactu innoteſcet: quid faciendum ſit ad ſublevationem & enixum ſive matris ſive infantis, quod ne crebrò repetamus, Obſtetrices eò remiſſas volumus.

CAPUT XXII.

Qua ratione per tactum sciri possit: an prægnanti ante tempus consuetum partus sit promovendus necne.

COnsuetum pariendi tempus plerumque incidit, si fœminæ ad *septimum*, vel ultra ad *nonum* usque *mensem* utero gestantes genuinis ad partum urgentur laboribus, quibus eundem enituntur, sive manu obstetricante adjutæ sive non: At verò accidit nonnunquam, ut gravidæ *præmature* enitantur, vel ad vitam earum conservandam fœtus præmature extrahendus sit, sive id proveniat ex insigni aliquo infortunio præcedente, *casu* scilicet, *ictu*, *concussione* seu *læsione*, sive ex *affectu animi vehemente*, *terrore*, *metu* vel ingenti *mærore*; sive id *sponte* fiat sine præcedente casu notabili: Hunc abortum plerumque præcedunt copiosa sanguinis profluvia, quia secundina vel omnino vel ex parte ab utero divulsa est; quo facto acetabula hiant, nec occludi possunt, quamdiu uterus magnitudine pristina plane manet distentus: in hoc rerum statu nulla medicamentorum est efficacia, & *nisi partus excludatur*, prægnanti unà cum fœtu pereundum est, nam copiosi sunt isti fluores, nec cessant, quamdiu sanguis valde commovetur, unde defectiones animi & convulsiones sive spasmi sequuntur, denique mors matris pariter & infantis.

Equidem non idem periculum vel consequens omnium in prægnantibus fluorum: quibusdam enim prioribus quatuor, quinque vel sex prægnationis mensibus menstruæ adhuc contingunt purgationes, quæ, nisi nimiæ, nec ipsis nec fœtui nocent: Et mihi quidem (uti supra memoravi) innotuit aliqua, cui nunquam ante prægnationem menstrua fluebant; at gravida statis semper vicibus fluxum patiebatur menstruum, usque dum partum eniteretur; post puerperium autem cessabat fluxus usque ad iteratam prægnationem, à qua more solito durabat, & sic

porro

porro, uſque dum omnem liberorum parituram abſolviſſet: quibuſdam item gravidis contingit, ut excernant ſanguinem, quo uterus ab ejuſdem congerie quadam purgatur, quod licet nonnunquam derepente & copioſe ſatis fiat, nullum tamen gravius malum ſequitur.

Differentia, quæ intercedit inter fluxus ordinarios, excluſionem fœtus haud exigentes, & illos, quos aut excluſio fœtûs aut mors neceſſariò ſequitur, in eo ſita eſt, quòd prius fluxuum genus tanquam ordinaria evacuatio *leniter* ſuccedat, non niſi conſuetis menſium doloribus conjunctum, per vices quoque nec continue fluens tandem ultro ſiſtitur: par ratio eſt fluxuum extraordinariorum, quæ ſubitæ quidem & abundantiores ac diuturnæ, poſt horas tamen nonnullas dieſve adhibitis probis medicamentis ceſſant: qui verò vel enixum exigunt fluores, vel mortem inferunt, *ſubitò* prorumpentes *abundanter* & *ſine ulla intermiſſione* fluunt, præterquam quòd facta è grumis ſanguinis obſtructione minui quodammodo videantur: hac occaſione tactu os uteri reperies aliquatenus apertum; quòd ſi ſecundina omnino ab utero revulſa fuerit, tactu nonnunquam ori uteri objacentem ſenties, id quod evidenter arguit, nullam moram interponendam, ſed ocyus excluſionem fœtûs accelerandam eſſe, ſi quidem matri vel fœtui, vel utrique vitam ſervare velis: Et quanquam ſecundinam tactu non ſenſeris, tamen divulſa eſſe poterit, licet nondum cum placenta delapſa ſit: quapropter *ſi irrita fuerint medicamenta*, & *fluores continui deliquia animi adauxerint*, *comitantibus convulſionibus* & *ſpaſmis*, *ſumme neceſſaria eſt partûs excluſio*, niſi prægnantem velis negligere, neque tum ratio ætatis in embryone habenda eſt, neque prægnationis menſium in gravida, nec dolores expectandi, nec labores, quos ejuſmodi fœminæ plerumque nullos patiuntur, quippe quæ fœtum non valent eniti, niſi *obſtetricantium* operâ, qui eum extracturi unum primò, deinde duos, & porro quinque pariter digitos utero intrudentes manu (cujus digiti modò in longitudinem exporrecti & coadunati, jam attrahendi quodammodo ſunt & ex-

pan-

pandendi) orificium uteri dilatare, tum si membrana primò fuerit obvia, eandem digitis perforare debent aut unguibus, qui licet decurtati, huic tamen rei, quum opus est, inservire possunt, tunc missis omnibus aliis membris sine mora pedes primò quærentes, eos extrahant, & hoc pacto infantem in lucem proferant oportet: quo facto promptissime & secundina excludenda est: Quod si uterum aperienti non membrana, sed placenta primò fuerit obvia, eandem quoque perforet vel rumpat, porro pergens modo jam dicto, extrahendo fœtum pariter & secundinam, cujus rei tractandæ modum sequentibus fusius monstrabimus, dicturi de modo auxilii parturientibus in omnigeno difficili labore ferendi.

CAP. XXIII.

De partu naturali, vel potius facillimo.

PEr *partum naturalem* intelligimus eum, qui sine arte & auxilio alieno fit, nec isto opus habet, talisque est *facillimus*, cujus hæc sunt requisita.

1. Parturiens neque generalibus neque specialibus infirmitatibus sit obnoxia, quæ partui obesse possent.
2. Uterus sit bene locatus.
3. Uterus sit integre sanus, & ad partum excludendum bene dispositus.
4. Infans in meatu sive transitu non retardetur prava aliqua dispositione sive pelvis, sive vaginæ, sive vesicæ, sive intestini recti, sive pudendi.
5. Infantes, sive unicus, sive plures, sint vivi.
6. Infans non præmature nascatur.
7. Nec sit monstrosus, nec ulli accidenti obnoxius, quod partum morari possit.
8. Integra infantum proportio ne sit nimia respectu canalis sive transitûs.

9. Recte & bene siti prodeant infantes.
10. Exclusio procedat à doloribus ultroneis, non verò aliis adminiculis.
11. Eadem proveniat à genuinis doloribus, non verò tergiversantibus.
12. Partus sit maturatus citra notabilia symptomata.
13. Si plures sibi infantes succedant, singuli supra dicto modo excludantur; aliâs alius naturaliter, alius verò præternaturaliter nasceretur.
14. Secundina infantem mox sequatur sine notabili quodam obstaculo.

Isthæc partûs naturalis requisita fusius hîc loci non explicabimus, infrà monstraturi peculiaribus capitibus: *Si unum vel plura illorum desint, partum dari difficilem*: ibidem igitur ulteriorem explicationem inveniet Lector.

Partum *naturalem* ego *arctioribus* hîc *circumscribo limitibus, quàm alii Auctores solent*, quia inde tanto facilius mihi est, *præternaturalem* sive *difficilem* partum describere: Equidem aliis liberum fuit sensa mentis suâ cuique methodo explicare; ergò & mihi liberum erit, ex voluntate mea hac uti methodo: utra sit optima, penes modestum & prudentem Lectorem esto judicium: mihi quidem persuasum habeo, limites istos perutiles esse ad impertiendam *novitiis obstetricantibus* distinctam cognitionem *partûs naturalis* pariter *& præternaturalis*, quam ex aliis Auctoribus ægre licet haurire.

Per *naturalem* igitur (uti jam dictum est) talem partum intelligimus, qui sola Naturæ vi sine arte vel alieno auxilio perficitur, neque ulla *Obstetricantium* opera opus habet ad exclusionem fœtus: contrà omnes fœtuum exclusiones, qualemcunque *obstetricantium* operam exigentes, *præternaturales dicimus & artificiales* vel *difficiles*; ideoque non opus est novitias obstetrices informare, quid in ejusmodi naturali partu faciendum sit, utpote quod status rerum contrarius solummodo postulat: omne officium Obstetricis in partu naturali absolvitur, *si infantu-*

lum

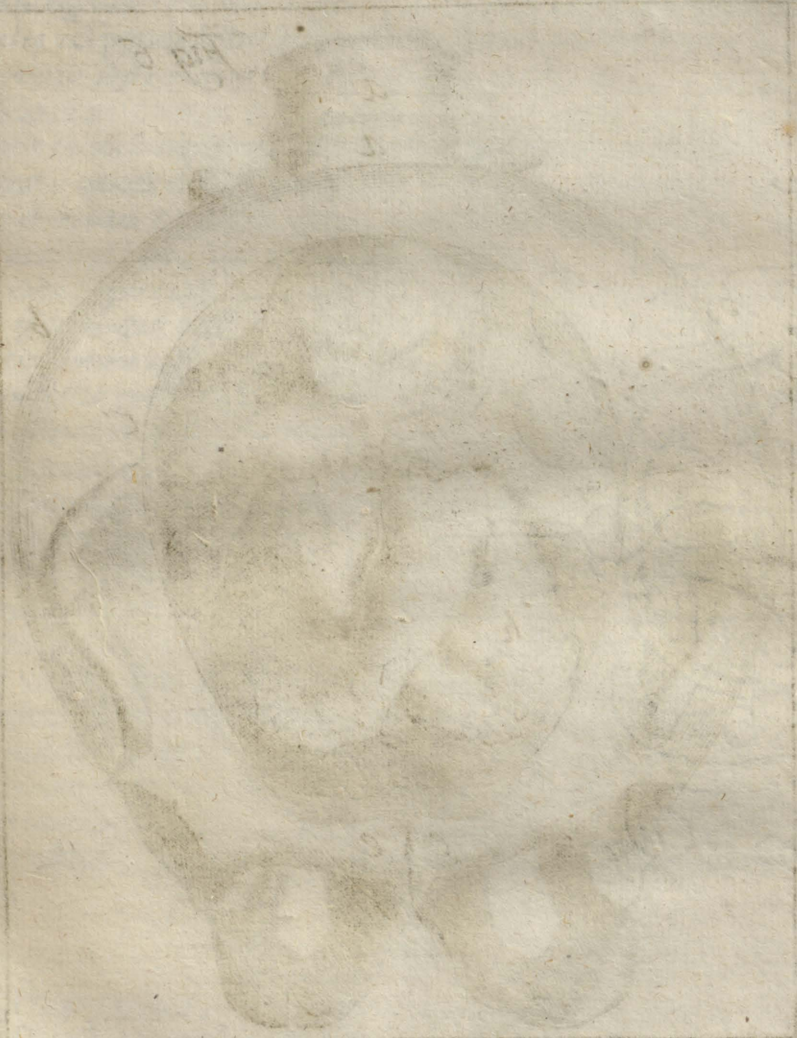

Fig. 6
a
a
b
b
c
c
d
d
h
e
e
f
f
g
g

lum excipiat, funem umbilicalem abscindat, lavando & fovendo curet corpusculum, vel Assæ cuidam id faciendum committat.

Antequam verò hoc Caput absolvamus ad partus *præternaturales* vel potius *difficiles* transituri, haud abs re erit monstrare *novitiis obstetricibus*: quali positura gaudeant infantes bene versi in utero convenienter locato ante & in ipso partu naturali, ut inde eo melius pravas uteri & infantum posituras distinguere discant: quem in finem inspiciamus *sextam*, *septimam*, *octavam & nonam Figuram*, quas, ut penitus à novitiis obstetricibus intelligantur, hoc modo explicabimus.

Sexta Figura exhibet *uterum bene situm*, & fœtum in eo eâ, quâ plerumque gaudet, positurâ, antequam vertatur, *dorso* scilicet *lumborum vertebris opposito*, *cruribus decussatis*, *manibus impositis genibus*, *naso ambobus pugnis interjuncto*: hac positura infantes plerumque sedent, usque dum verti cœperint, & tum nutantes communiter *capite prono præcipites delabuntur* versus ostium sive os uteri: contrà quidam infantes faciem cum ventre obvertunt spinæ matris, qualis positura in *septima* exhibetur *Figura*: Sed hîc notandum est: quòd præposteram hanc posituram præpostera etiam ad exclusionem versura sequatur, nisi infantis facies delabendo simul invertatur; si enim faciem infans non vertit, dum pronus vel supinus delabitur, caput quidem deorsum ad os uteri deferetur, facies autem, aliâs prona, jam erit supina, id quod partum sæpius difficiliorem reddit, quàm si situs omnimode bonus fuerit: Nonnunquam etiam infantes omnino non invertuntur, sed dicto modo sedentes pedes deorsum protendunt, iisque præviis in ostium feruntur, de quibus suo loco.

Explicatio 6. Figuræ.

a a Duæ vertebræ.

b b Circulus repræsentans locum ventris.

c c Uterus bene situs, in quo infans bene situs sedet, antequam prono capite delapsus est.

dd Ossa coxendicis sive ilium.
ee Ossa pubis.
ff Acetabula sive pyxides, in quibus capita ossium coxendicis vertuntur.
gg Ossa sedentaria.
h Infans in utero sedens, antequam prono capite delapsus est.

Explicatio 7. Figuræ.

aa Vertebræ.
bb Circulus repræsentans locum ventris.
cc Uterus, in quo infans præpostere sedet.
dd Ossa coxendicis sive ossa ilium.
ee Ossa pubis.
ff Pyxides ossium coxendicis.
gg Ossa sedentaria.
h Infans in utero.
i Vena umbilicalis.
k Secundina sive placenta uteri.

Explicatio 8. Figuræ.

aa Duæ vertebræ lumborum sive dorsi.
bb Circulus repræsentans ventrem.
cc Ambitus uteri, in quo infans potest videri.
dd Ossa ilium vel coxendicis.
ee Ossa pubis.
ff Pyxides seu acetabula, in quibus capita ossium coxendicis vertuntur.
gg Ossa sedentaria.
h Infans bene versus in utero, dorso prorsum, capite deorsum in pelvim, clunibus sursum tendens.
i Caput infantis in ostio.
k Funiculus umbilicalis.
l Placenta in fundo uteri.

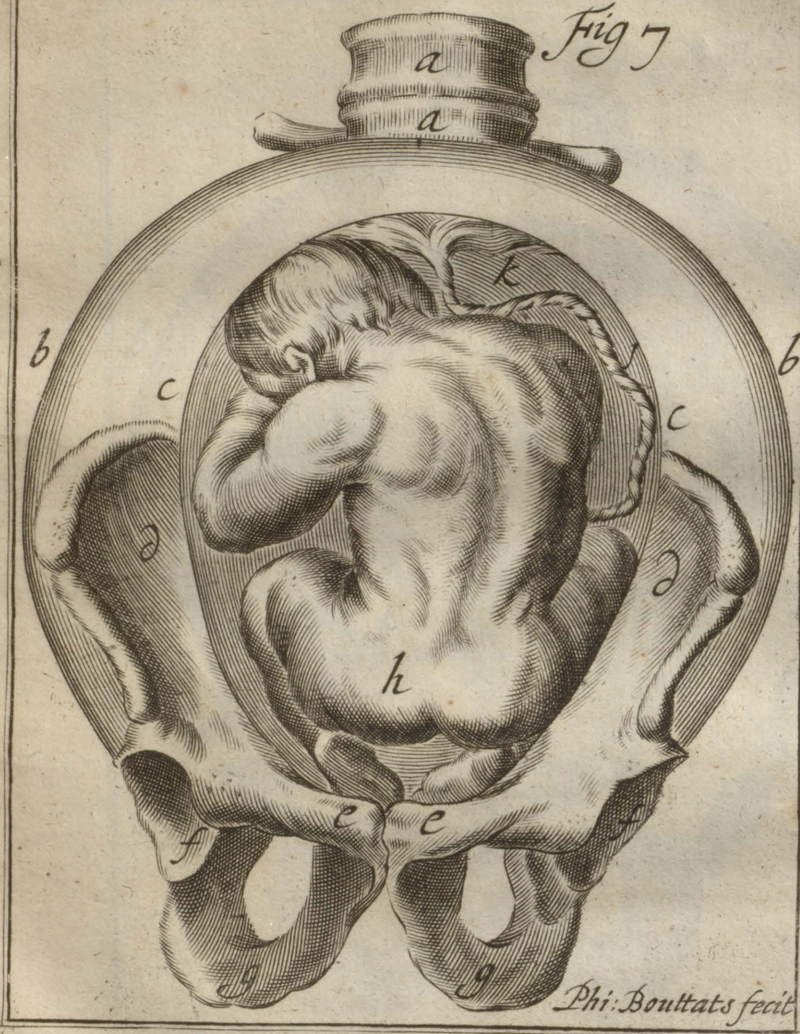

Fig 7
a
a
k
b
b
c
c
d
d
h
e
e
f
f
g
g
Phi: Boultats fecit

Fig: 8
a
a
t
b
b
c
c
k
h
d
d
e
e
f
g
g

Fig: 9
c
b
b
d
d
n
k
a
a
a
a
a
a
l
e
g
m
i
f
h
h

Explicatio 9. Figuræ.

a a a a a a Sex vertebræ dorſi vel lumborum.
b b Circulus repræſentans ventrem.
c Locus umbilici.
d d Uterus bene ſitus, in quo infans à latere conſpicitur.
e Alterum os ilium ſeu coxendicis.
f Pyxis vel acetabulum, in quo vertitur os coxendicis.
g Alterum os pubis.
h h Oſſa ſedentaria.
i Poſterius oſſis ſacri curvamen eminulum.
k Infans bene verſus in utero.
l Funiculus umbilicalis.
m Caput infantis in oſtio clarius repræſentatum, quàm ſtructura oſſium admittit, ut melius conſpici queat, aliâs capite oſſis coxendicis caput infantis potiſſimum obtegeretur.
n Placenta ſive Secundina.

Ulterior octavæ & nonæ Figuræ explicatio.

Octava & *nona Figura* exhibent duos infantes bene verſos in uteris bene locatis, hoc ſolùm diſcrimine, quòd *Figura octava* ex adverſo exhibeat uterum cum infante dorſum nobis obvertente: *eademque Figura* apprime oſtendit infantem capite ſuo in pelvim illabentem; ſed ex ea non poteſt perſpici, quantum à vertebris lumborum diſtet fundus uteri, nam ex hac ſola Figura judicans facilè putabit, fundum uteri quàm proxime lumbis ſive dorſo fœminæ applicari, quum tamen res non ita ſe habeat, ſed contrà fundus ſuperiore parte à vertebris lumborum longius diſſidet, & circa umbilicum potius ſitus eſt, quod ut Lectori clarius pateat, eandem Figuram à latere delineandam curavi, uti in *nona Figura* videre eſt, in qua fundus uteri circa umbilicum conſpicitur.

Hîc notandum: quòd utraque hæc Figura repræſentet *maxime convenientem uteri & infantum poſituram, eorumque verſio-*

nem optimam, ita ut excludi possint partu pure naturali: rebus enim, ut hæ Figuræ præ se ferunt, constitutis infantes proprio suo pondere in pelvis cavitatem feruntur, & gravitate sua os uteri premunt, transitum urgentes, ut irruente vel minimo dolore porro detrudi & omnino excludi possint, quia isti uteri & infantis positurae nullus ossium officit obex, quibus infans obnixus retardari posset: quid igitur mirum, è convenienti hac uteri & infantum positura resultare facilem partum? neque hîc opus est enitenti *infanti* aut occultæ cuidam *Naturæ* tribuere sapientiam, qua alter exitum quærat, altera verò eundem secundet, uti olim dicebant: necessitate materiæ hæc consequuntur, æque ac duæ unitates duabus adhuc additis quatuor constituunt, vel sicut corpus rectum recto tubo secundùm longitudinem immissum propria mole deorsum fertur, ac vel minima depressione adactum facile penetrat; ita hujusmodi infantes proprio gravitatis pondere inter ossa penetrant in vaginam uteri, quæ dolorum deprimentium vi facile dilatatur: & licet interdum os coccygis quodammodo resistat, capite tamen infantis plerumque removetur, ut illud hoc modo facillime excludatur.

Quæret fortasse quispiam: an utero & infante bene locato versoque nunquam non partus facilis succedat? vel an quidem aliis de causis partus reddi possit difficilis? cui respondemus: solam convenientem & uteri & infantum posituram non absolvere partum naturalem, sed omnia pariter, quæ hoc Capite XXIII. proposuimus, requisita exigi: attamen certa res est, quòd data hac uteri & infantis conveniente positura plerumque & partus detur facilis.

Porro hîc notandum: quòd, data isthac uteri & infantis conveniente positura, qualem *Figura octava & nona* exhibent, si dolores musculis thoracis & abdominis undique contractis uterum coangustant & comprimunt, tum necessariò humores, quibus fœtus innatat, ingentem in os uteri impressionem faciant, per idem effluxuri: Notandum insuper: Si tenue fuerit os uteri & molle, oraque pelvis arctior, tum humoribus os uteri amplifica-

ficari, ita ut caput infantis magna ex parte denudetur, antequam ad ostium omnino delapsum sit: Sin verò superior pelvis ora amplior fuerit, rigidiusque os uteri aut durius, in pelvim quidem capite delabetur infans, ore tamen uteri parum aperto: dolores enim thorace & abdomine contracto non nisi generali depressione uterum undiquaque coarctant, excepta solùm ejus parte acuminata, quæ jam ex parte in pelvim penetrare cœpit, & propterea extrinsecus non reprimitur; sed humores utero vel potius membranis secundinæ inclusi intrinsecus impressionem in aperturam oris uteri faciunt, quod, quum infra nil obversum renitatur, ista impressione necessario aperitur, dum interim collum uteri pelvis angustiâ retinetur: uterus verò ab angustiore pelvis ora non retardatus & retentus à coarctantibus doloribus mox deprimitur, usque dum ab acumine ossis sacri pudendique angustiâ retardatur; quo demum loco humores os uteri omni impetu urgent, ut aperiatur, magisque subinde dilatetur, donec vel tandem ruptâ membranâ humores effluant, fœtusque brevi postea sine multo labore excludatur: Notandum præterea obiter, quod alibi pluribus explicabimus: quòd data hac recta uteri & infantis positura inter labores parturienti sine magno conatu contingere possit *uteri ejusve vaginæ procidentia*, si scilicet pelvis nimis ampla fuerit ad proportionem uteri, & quod in illo continetur, si insuper os uteri crassum sit & durum, ipsaque muliebria laxa facilè dilatentur: Dolores omnia promiscue deprimunt, pelvis ob amplitudinem uterum suprà non retinet, nil illum remoratur, nisi infrà os coccygis & angustia muliebrium, quæ nisi retardarent illum, repentino impetu extra corpus prorumperet: Quum igitur os coccygis facilè cedat, & pudenda dilatentur, cum capite infantis simul uterus partim extra corpus procidit eousque quidem, ut ligamenta & vagina uteri quàm maxime extendantur & relaxentur, atque ægre post partum loco nativo restituantur vel remaneant, pondere suo semper ad prolapsum proclivia: Quid verò Obstetrici faciendum sit, ut hoc malum præcaveat vel redintegret, suo loco videbimus, sufficit hîc loci breviter id annotasse

Eos

Eos verò, qui uterum in partu tam tenuem esse opinantur, quàm vesicam distentam, hîc loci interrogatos velim: Si fœminæ repente ac sine violenti tractu fœtum & secundinam excludunt, *cur uteri fundus tum non concidat, invertatur aut simul cum fœtu prolabatur?* tum temporis enim sat spatii datur, & certissime id fieret, nisi crassior esset vesicâ distentâ: fortasse respondebunt: quòd præ subita contractione ille non possit concidere aut inverti, & quòd à latere secundùm longitudinem iterum comprimatur; Sed respondeo: quòd repentinus partus utero non admittat subita sui contractione resistere comprimentibus intestinis, concidere & delabi cogentibus; & quòd impressio non tam à latere quàm superne in fundum uteri irruat, unde, nisi crassities obstaret, repente concideret & inverteretur, quòd quidem fit, si infrà inepte trahendo funiculum umbilicalem, & suprà pariter intestinis deprimentibus is cogitur concidere, ut in ostio instar capitis percipiatur, quia tum intestina in uterum delabuntur, eundem replentia, unde dolores intolerabiles & repentina mors sequuntur, nisi manu solerti suo mox loco nativo restituantur: *Obstetrices* igitur *novitiæ* & ex hoc casu observare poterunt: quantæ utilitatis sit crassities uteri, præsertim in illius fundo: Quamvis autem *fundus* ad instar vesicæ distentæ tenuis non concideret vel inverteretur, necessariò tamen post ejusmodi partum subitaneum concideret *uterus*, & ita complicatus prorsus delaberetur in cavitatem pelvis, quod nonnunquam, licet rarissime, contingit, si scilicet insigniter fuerit tenuis, tunc quidem circa manum complicatur instar lintei madidi, neque tam cita tum facilisque ejus contractio est, quod mihi non arridet, quin potius mallem, eum consuetam servare formam, & statim à partu rite contrahi, & circa manum nondum retractam claudi, quòd multo pauciora tunc symptomata extimescenda sint.

CAP.

CAPUT XXIV.

De partu præternaturali seu difficili in genere.

PRæcedenti Capite dictum est de *partu naturali* sive *facillimo*: ubi *Obstetricibus* non est, quod agant, Natura enim ipsa opus suum perfecte absolvente arte non opus est nec ope externa: Jam igitur sermo erit de partu illo, in quo *ars* requiritur & *auxilium*, ubi *Obstetrices novitiæ* informandæ sunt, qua ratione ars succurrat Naturæ, imò sola efficiat, quod Natura non valet, variis impedita obstaculis: Quum autem isthæc obstacula diversimode sese offerant, & *Obstetricibus novitiis* necessarium sit scire, qua ratione se in quavis rerum occasione gerant, ut parturienti & fœtui sint auxilio; nos, quantum quidem possumus, ordine concinno omnes casus proponemus, ubivis sigillatim ostendentes: qua ratione Obstetrix tactu de statu rerum certior fieri & omnia expedire queat.

Prius autem ipsas *Obstetrices novitias* semel atque iterum monitas velim: quòd supponam, illas sat scire, quicquid agendum sit sive tactu, sive quocunque alio modo, quo fœtum excludere student, quòd ante omnia digitorum *ungues sint decurtati*, *plani lævesque*, *manuum* item *digiti*, quoties iis utuntur, *nunquam non illitæ oleo*, *adipe vel butyro*, ut commodius & cum minore periculo fiant, quæ agenda sunt, id quod singulis semper vicibus denuo inculcare non lubet: Ipsas insuper monitas velim: quòd omnino statuam, quibuscunque unquam partûs difficultatibus adsint *Obstetrices*, *illis non licere sine vel cum instrumentis infanti demere membrum*, *nec uncinulis aliisve instrumentis istum extrahere*: varius enim situs obliquus sive uteri sive fœtûs illud ne unquam quidem exigit, quamobrem istiusmodi actiones non solùm ab *Obstetricibus*, sed & à *Chirurgis Obstetricantibus rejiciendæ*, quorum quidem id esset, non verò *Obstetricum* si necessitas id postularet: Sub finem hujus Libri memorabo *usum instrumentorum*, qui non nisi rarissime obtinet.

CAPUT XXV.

De partu difficili, ex morbis generalibus aut specialibus proveniente.

PArtus *difficilis* vel à *Matre*, vel *Fœtu*, vel *Obstetrice* originem sumit: à *Matre* inducitur: si *generalibus* vel *specialibus* morbis laboret, vel *mala corporis conformatione*, vel singulari quodam *partium genitalium vitio*: Fœminæ diuturna *febri*, *epilepsia*, *hydrope*, *stomachi intemperie* aut alio morbo tantam omnium virium jacturam facere possunt, ut jam parturientibus nihil earum supersit, quibus connitantur cum doloribus ad partum excludendum, unde is retardatur & differtur, ac *Obstetricibus* incumbit hisce majori opera adjumento esse, quàm aliis, quæ vigore Naturæ valent conniti cum doloribus ad levandum & maturandum partum: Nonnullis etiam fœminis partum præpediunt *morbi subiti speciales*, utpote *Colica*, *lumbago*, *dolor nephriticus*, *vomitiones*, *convulsiones*, *immodici fluores*, *diarrhœa*, aut alia particularia accidentia, quæ singula plus minus laborem retardant pro morbi vigore vel declinatione.

Quò igitur *generales* istæ *infirmitates* aut *morbi* eorumque semina tollantur, prægnantium erit, quantam quidem possunt, curam gerere, ut in tempore adhibitis medicamentis revalescant: isthoc verò *prudentis Medici*, non verò *Obstetricum* munus est; quas istud suscipere minime decet: Idem dictum volumus de *morbis*, quibus parturientes ante vel sub partum corripiuntur, *specialibus*, ubi *Obstetrici* ad *prudentem Medicum* confugiendum, ad cujus consilium parturiens tractanda est, ita ut hîc loci rebus sic constitutis informatione nostra non opus sit: Id saltem volo, ut *Obstetrix* ejusmodi parturientem leniter & fideliter adjuvet, benigne cauteque tractet, omnemque diligentiam adhibeat, quò laxum & lubricum infanti præbeat iter, os uteri, si necesse sit, retineat cohibeatque, blandis alloquiis mulierculam consoletur animumque addat: Adstantes fœminæ summopere caveant,

ne-

nequid frigus offendat, cibisque corroborantibus & medicamentis à *Medico* præscriptis vires ejus reficiant.

Quòd si auxilio adsint *Obstetrices* parturientibus *spasmo*, *convulsionibus*, *epilepsiæ*, *immodicis fluxibus* vel *deliquiis animi* obnoxiis, *quarum infantes prave versi prodeunt*, tum tempus non terant caput in ostium dirigendo, sed contrà ore uteri quodammodo jam aperto, si labor diuturnus & difficilis expectandus sit, quocunque modo membranas rumpere, (si ruptæ nondum fuerint) fœtumque pedibus extrahere tentent, cujus rei modum sequentibus trademus.

Consultum etiam haberem, ubi *Medici* ad manus sunt, *Obstetrices ne unquam quidem parturientibus medicinam exhibere nisi consciis & approbantibus Medicis*, nec unquam aliter agere decet studentes conscientiæ: ruri verò, ubi aliter fieri sæpius non potest, *Obstetrix* tenetur, quibuscunque potest, mediis modisque opitulari: opera tamen manuaria plurimùm sublevabit.

Male conformatæ, utpote *gibbosæ*, *incurvatæ*, indeque vel aliis de causis *asthmaticæ* non citò sellæ insideant, sed dum quodammodo valent, ambulent vel stent, ab aliis sustentæ, usque dum infans ulterius ad partum promotus mox excludendus sit, sed cavendum, ne in terram decidat: Sellæ jam imponendæ superiore parte corporis sublimius reclinentur, ut sedeant magis quàm cubent, quò facilior sit respiratio, nisi aliud postulet situs uteri vel infantis.

CAPUT XXVI.

De Utensilibus, quæ secum portet Obstetrix, sive ruri sive in urbe.

OBstetrix *oppidana* in usum parturientium instructa sit accommoda & accurate constructa sella, in qua, ut res postulat, quocunque modo sedere vel decumbere possint fœminæ, sive sit

partus facilis sive difficilis: Ejusmodi *sellam* exsculptam videre licet sequenti *Figurâ* 13. In tali enim *sella perforata* parturientes multo commodius enituntur, quàm in *sella vulgari*, *lecto* vel *strato abbreviato*: & *Obstetrices* in ea convenientius operam navare possunt.

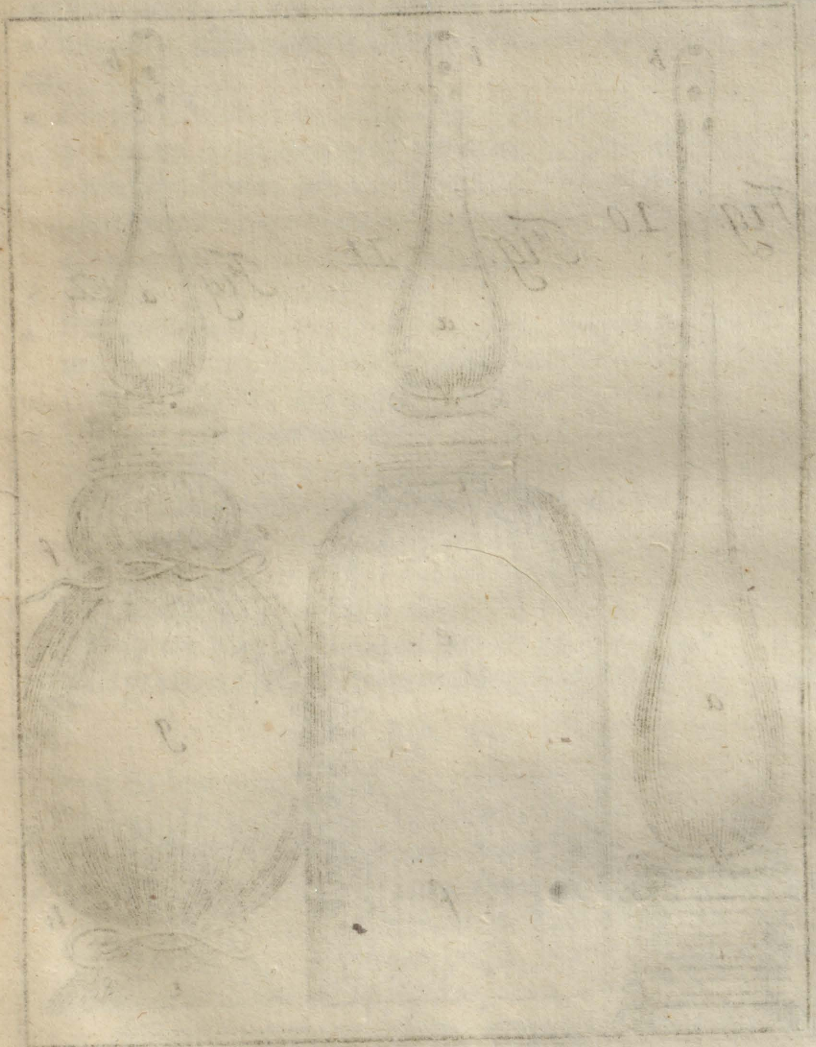
Obstetrix *rusticana* nunquam non secum habeat *vesicam cum alligata buxea vel eburnea fistula*, qua utatur loco stannei siphonis ad injiciendum fœminis, si opus sit, *clysterem*: tales enim *vesicæ* facilius secum portantur, & commodiores clysteri injiciendo sunt, quàm stannei siphones: Illa etiam nunquam non secum habeat *herbas* quasdam *arefactas*, ad coquendum, si opus fuerit, clysterem, quamvis non semper opus sit ex herbis præparari, quum & alio clysteris genere uti possit, cujus compositionem monstrabimus.

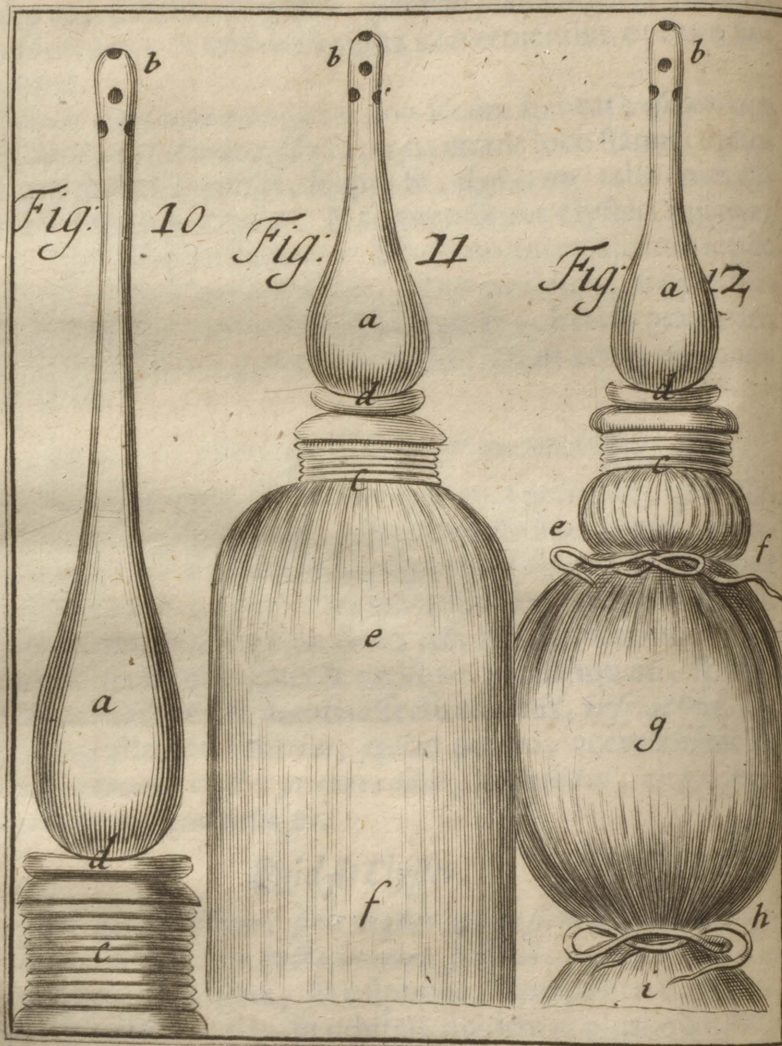
Injectio Clysteris quid sit, & quomodo fiat.

QUoniam pleræque *Obstetrices rusticanæ* nesciunt, quid clyster seu ejus injectio sit, aut quomodo fiat, atque ego *miserrimum rusticarum statum* satis cognitum habeo, utpote quas olim per longam annorum seriem extremis sæpe periculis exemi, Deo adjuvante vitam (quum de ea jam actum videretur) ipsis vel ipsarum infantibus, quin & utrisque nonnunquam, servando, commiserationis & amoris affectu adactus, *inscias Obstetrices rusticanas* aliasque *novitias*, quàm potero, accuratissime informabo: *quomodo clyster præparandus, coquendus, & quomodo male habentibus injiciendus sit.*

Quid sit Clyster.

C*Lyster est decoctum, sive liquor compositus, aptus ad injiciendum intestino recto hominis sive alvo*, sive vesicâ id fiat, cui fistula est alligata, sive siphone, composito è quacunque conveniente materia: in urbibus quidem ut plurimùm *stannei* adhibentur; ego verò commodiores judico *vesicas*, ob varias rationes, sed suo quisque abundet ingenio.

Fig. 10
Fig. 11
Fig. 12
a
b
c
d
e
f
g
h
i

Explicatio 10. *Figuræ.*

Fig. 10. exhibet effigiem fistulæ buxeæ clysteris perfecta sua magnitudine, crassitie & longitudine, qualis homini adulto adhibetur: isthæc fistula ab uno extremo ad alterum perforata est.

a Proprie est fistula teres suprà *lit. b* à latere pluribus foraminibus perforata, ut anteriore foramine ab excrementis oppositis obstructo liquor per alia foramina effluere possit: hæc fistula plerumque corpori intruditur à summo *b* usque ad *lit. a*, aut altius quidem, si admittant excrementa.

b Acumen fistulæ perforatum.

c Pars posterior, cui vesica alligatur, utque firmius vesica maneat connexa, minusculis incisuris tornata est, ut filum, quo vesica alligatur, firmius inhærendi ansam habeat.

d Locus, quo pleræque fistulæ divisæ duabus constant partibus, tunc inferiore parte *c* minor adhuc fistula est, quæ fistulæ *a* infigitur: hujus usus est, si fistula *a* parte anteriore *lit. b.* obstructa est, tunc fistula *a* potest extrahi & purgari, ut non opus sit solvere vesicam: hoc verò commodum incommodo conjunctum est, scilicet hæ fistulæ sibi invicem infixæ facilè moventur aut hiant: utroque genere ego usus sum, sed solidas aliis præfero; at hic etiam cuilibet liberum est, quod libet.

Fig. 11.

a b c d Eadem quæ antea fistula est buxea, minore tantùm forma spatii ergo excusa: huic fistulæ alligata est vesica: minores vesicæ *bubulæ* commodiores sunt & solidiores.

e Vesica *lit. c* fistulæ tenui funiculo alligata, quod ita fit: Vesicæ parum humectatæ collum præcidito eousque ut manum libere immittere possis, tum imo fistulæ fundo vesicæ extrinsecus applicito, eam invertito, interiorem scilicet partem extrorsum, interea fistulam dicto loco firmiter impressam tenens, vesicam probe annectito, & funiculum quinquies vel sexies circumvolutum iteratis

(nodis)connodato: aliâs facilè ſolveretur: veſicæ jam arcte connexæ fundum ſuper fiſtula extentum ter quaterve ſubulâ perfodito, ut liquor per iſta foramina in fiſtulam queat influere, quo facto veſicam iterum invertito, quæ tunc fiſtulæ annexa dependet, uti *hac Figura* 11. exhibetur.

f Eſt ima pars veſicæ præſecta, quâ patet, ubi Clyſteris liquor infunditur.

Fig. 12.

a b c d Eadem eſt fiſtula minore forma expreſſa.

e f Sunt duo capita ligulæ adſtrictoriæ, quâ veſica colligata eſt, ne inditus liquor effluat.

g Corpus veſicæ, liquore repletum, & infrà ligulâ *h* colligatum.

i Infima pars veſicæ ſubter ligulam dependens.

Parturienti autem clyſter adhibetur vel eum tantùm in finem *ut dejiciat*, & inteſtina exoneret craſſioribus excrementis, ut meatus laxior reddatur, & mala avertantur ex obſtructione alvi provenientia: vel etiam eum in finem, *ut pigri dolores excitentur*: Parturiens ſi unum, duos aut plures dies non dejecerit, & è tactu deprehendatur, nil eſſe quod obſtet, è re erit, quamprimum ipſi adhibere clyſterem, quo dejiciat; idque ſine magno ſumptu & opera fiet hoc modo:

Recipe *furfurum triticeorum* manipulum unum: coque ſolos, vel cum *florum Chamæmeli* manipulo uno in ſeſquilibra aquæ *pluviæ*, uſque ad libram aquæ: cola per linteum vel cilicium: adde duo cochlearia *ſacchari*, *mellis* vel *ſyrupi nigricantis*, quod ſcilicet maxime in promptu eſt, & digitabulum *ſalis culinaris*: ſi non ſatis purgatum fuerit, adhuc ſemel cola, & ſic præparatum eſt ad injectionem enema.

Vel: Recipe mediam heminam *lactis dulcis* (Friſiis *een half mengele* dicitur) noſtro pondere circiter libram unam, fac ſemel ebulliat, ab igne remoto inde duo cochlearia *ſacchari ſubni-*

nigri, *syrupi* vel *mellis* & digitabulum *salis vulgaris*, misce probe & cola, & erit paratum ad injectionem: adde, si lubet, aliquot cochlearia *olei raparum* vel *olivarum*.

Quòd si fœmina flatibus vexetur, tuque clysterem simul reddere velis *carminativum*, cum *lacte* coquendum erit *semen anisi*, *fœniculi* vel *levistici*, quæ *obstetrix* ubivis secum portet, & porro clyster præparandus, uti jam dictum, cum *saccharo* & *sale*.

At si opus sit clystere non solùm purgandæ alvo, sed & *excitandis doloribus*, hoc modo præparandus erit: Recipe *summitatum absynthii*, *minimarum frondium Sabinæ*, minutim scissarum, *florum Matricariæ* & *Chamæmeli* ana manipulum unum: *Semen Levistici*, *Fœniculi* & *Anisii* ana dimidium cochleare: coque omnia in sesquilibra aquæ *pluviæ* ponderis vulgaris, usque tertia pars decocta sit: cola: adde unum vel duo cochlearia *sacchari* vel *mellis* cum digitabulo *salis*: hæc simul colliquefacta, si saccharum nondum satis purgatum fuerit, adhuc semel cola, & paratus erit clyster.

Quò verò scias, quomodo res porro tractanda sit, accipe vesicam fistulæ accommodatam, eandem proxime fistulam altero funiculorum sive ligularum arcte constringe, (sicut videre est *Fig.* 12. *lit. e f*) ea tamen cautione, ne funiculum vel ligulam bis, sed *semel tantùm* vesicæ circumvolvas, neque nectas nodo adstricto, sed saltem laxo, ita ut tracto altero capite ligula omnino solvatur, liquorque possit effluere vel exprimi; iste enim nodus solummodo obstet oportet, ne liquor perfluat, quando vesicæ infunditur, vel fistula intestino recto intruditur: Clystere infuso vesica & infrà colligatur altero funiculo vel ligulâ bis vel ter circumvolutâ, addito singulis vicibus nodo probe adstricto, eodemque demùm duplicato, ut firmitatis certus esse possis. Vesica hoc modo clystere repleta atque suprà & infrà colligata fistula butyro illinatur vel oleo, & *caute* intestino recto intrudatur; *caute* inquam, scilicet non tactum tantùm sed visum adhibendo, ita ut sejunctis natibus alterius manûs digitis anum distendens alte-

terâ fistulam leniter infigas digiti circiter longitudine, si quidem retenta id excrementa vel alia obstacula admittant.

Novitias verò *Obstetrices* monitas velim, ut prius accurate caveant, quàm clysterem adhibent, *ne calore excedat vel frigore*; calor enim nimius si ureret, mortem parturienti inferret, uti exempla testantur, vel nimium frigus effectum non modò frustraret optatum, sed & variorum malorum causa foret: at minus semper periculi erit, si peccetur defectu caloris quàm excessu: Vesicam igitur volâ utriusque manûs amplectere, eamque plenam ambabus comprime leniter manibus, ac tam diu tene, dum quinquaginta circiter numeraveris; quòd si non grave sit eam hoc modo medias inter manus tenere, nec calor easdem nimium penetret vel incommodet, ustionis non erit periculum: vel: Vesica clystere repleta genæ & clauso oculo aliquandiu apprimatur, quòd si calor suavis potius sit quàm gravis, isti acquiescere licebit & enema infundere alvo non nociturum: conveniens calor erit, si plus quàm tepidum sit & penitus calidum, instar lactis vel juris calidi quod commode & sine flatu vel ustione sorbere licet.

Obstetrix, fistulâ in anum vel intestinum rectum intrusâ, laxum illum prope fistulam nexum tracto ejus capite solvat, sed solerter sine quassu & commotione, dolorem enim excitaret: nexu soluto vesicam ambabus manibus amplexa *sensim* comprimendo evacuet, *sensim* inquam, nec subitò nimis, ut per corpus possit diffundi liquor, neque parturiens affligatur subito calore, de quo, si nimius foret, quereretur: Et *Obstetricem* quidem non debet latere, *unum hominem caloris magis patientem esse, quàm alierum*, quare sensui male habentis inserviendum: At verò vesicam exprimendo non prorsus evacuet, ne aër collectus simul corpori immittatur; nec putet, se obligari omnem semper liquorem immittere: nonnulli enim hominum tenerrimo afficiuntur sensu, ut non possint omnem capere liquorem, quin rursus emitterent; ideoque cum judicio & discretione facienda sunt omnia: Liquore jam expresso fistulam leniter extrahit adhibito calefacto linteo,

per

per quod correptam altera manu fistulam traducit abstergitque, linteo simul podici prospiciens quod satis magnum quidem corpori applicat, & decumbentis corpori quadruplum vel octuplum supponit, donec cogatur dejicere, ne forte casu adverso lectum inquinetur: at unum lintei extremum è lecto promineat, ut post injectum enema fistula dicto modo possit abstergi: huic rei lodix inservire poterit illota aut aliud quid, quod in promptu est, si linteorum sit curta suppellex.

Si Clyster adhibendus est, fœmina, prout rei maxime accommodum erit, in alterutrum latus se componat corpore aliquatenus elevato, nec profundius in lectum desidente, ut commodius fistula ano intrudi possit: Nonnulli hominum ipsimet sua manu eam intrudunt, excitante eadem minores dolores, quàm aliena, talibus & liberum est id facere; aliis verò rerum ignaris *Obstetrix* infigat oportet.

His peractis *testa* vel *pelvis in promptu sit*, vel *sella familiaris*, in quam dejiciat fœmina, nec procul absit *Obstetrix*, quò adjuvare & inquirere possit: num simul cum excrementis & infans delapsus sit: atque ob hanc rationem, ne scilicet isthoc mali eveniat, *parturienti nunquam concedendum*, *ut per latrinam dejiciat.*

Vesica confestim soluta probeque purgata distendatur, & à ligulis fistulæ alligatis suspendatur siccanda, quæ postea, si uti velis, parum humectetur, ut lenis fiat & tractabilis. *Minores* vesicæ *bubulæ*, aut si non dentur, *suillæ*, non admodum flatu distentæ, huic usui quàm maxime conveniunt.

Porro *sit instructa Obstetrix acuta forfice*, qua, si parturiens fœtum excluserit, funem umbilicalem abscindat: Item *quadruplici filo leniore*, quo venam umbilicalem constringat: ut & aliquot *cepis*, si forsan infans exclusus deliquium animi patiatur, quas contusas naribus adhibeat, vel parum vini, si quidem in promptu est, in nares, oculos & aures inspuendo tentet provocare vitam intus forsan adhuc latitantem: usui etiam erit secum habere *scopulas setaceas*, quibus infantis deliquium patientis

plantas pedum fricet, ut experiatur, vivus ne sit an mortuus: Etiam nunquam non secum habeat *fascias albas firmiores* vel *lintea* lata duos tresve digitos, unumque vel duos cubitos longa, quibus, si res postulet, uti queat in extrahendis infantibus: Nonnulli *Chirurgorum obstetricantium* maxime commendant *siphonem*, quo inter labores oleum in internos corporis meatus quaquaversum injiciatur, quo sicui arrideat, liberum est uti; ego verò non adeò necessarios illos judico, neque unquam usus sum, & nihilominus institutum opus in partu etiam difficillimo perfeci: manus largiter inunctæ meatus satis superque ubivis inungunt, quos attingunt: ex abundanti *Obstetrix linteolo* uti poterit vel *spongia*, qua, quoad assequi poterit, omnia inungat: quibus autem siphon arridet, haud contradicimus.

Explicatio Sellæ parturientium perforatæ.

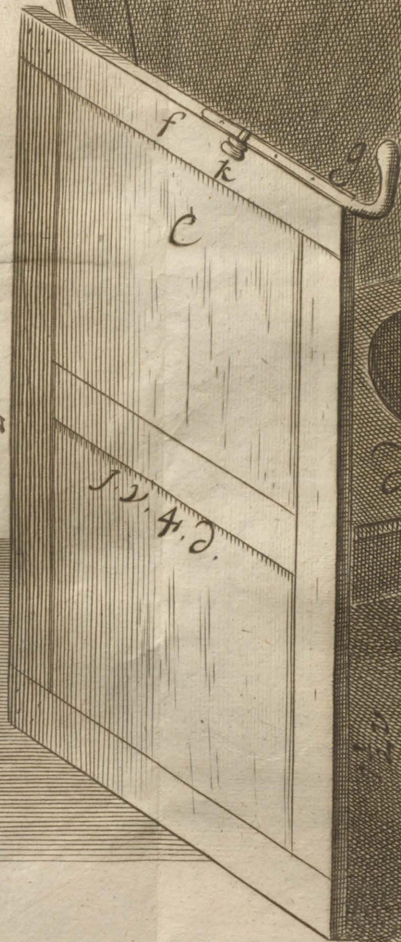
Fig. 13.

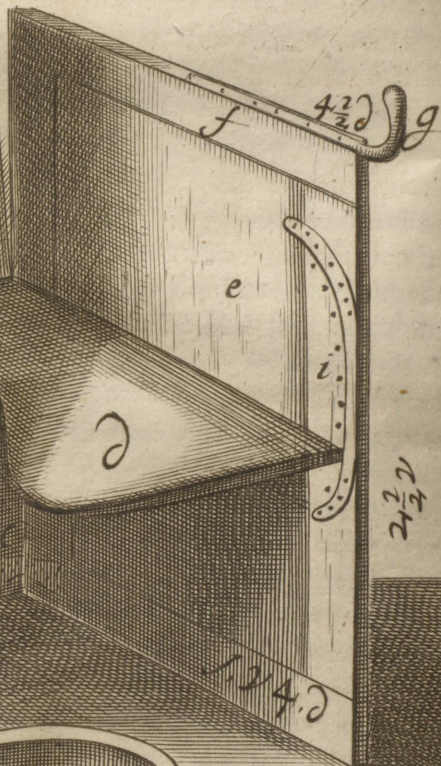
a Asseris posterioris superior pars in sella, cui parturiens dorso lumbisque incumbit vel acclinata quiescit, quæ inde meritò *fulcimentum* dicitur: hoc *fulcimentum* duobus cardinibus à tergo firmiter annexum est, altero scilicet cardine prope culcitram *lit. h*: alter verò latet post januam dextram: mediantibus hisce cardinibus istud *fulcimentum* ad imum usque resupinari potest, ad quod sustinendum hanc meam sellam instruxi duabus posticis perforatis, quibus foraminibus transmitto virgam ferream per utramque posticam tendentem, cui *fulcimentum* innititur vel altius vel demissius, prout sessio aut cubitus parturientis exigit.

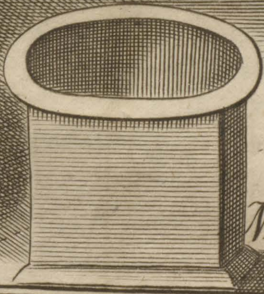
b Asseris posterioris inferior pars, quæ semper manet immobilis, & cui superior pars *a* ac fores laterales *e e* cardinibus connectuntur, ita ut fores possint claudi & sibi invicem superimponi, ad quam rem cardines studiose debent concinnari. *NB.* Eidem asseri adhærent & *duæ posticæ*, quæ hîc non conspiciuntur, atque à tergo sibi invicem possunt superimponi eodem modo quo anticæ: duas has posticas in hac sella non designavi, ad evitandam confusionem: anticis sunt omnino æquales, parum saltem leviores; & non solùm mediantibus foraminibus trajectaque vir-

Fig: 13

Fig: 14
N.1

a
f
k
g
c
b
d

f
g
e
i
d

voet
N.º2

virga ferrea fulcimento ſuſtinendo inſerviunt, ſed etiam ſellæ firmum præbent fundamentum, ut prorſus non poſſit vacillare aut retrorſum cadere: præterea percommode loco ſpondarum inſerviunt, ſi fulcimentum reſupinatur, & parturiens ſuperiore corporis parte demiſſius inclinatur quàm inferiore, tum confulciunt pulvinos, ut fœmina inter illas incluſa decumbat æque ac in præſepio aut clauſo anaclinterio.

c Alter *cardo*, *inferior* ſcilicet, prope humum, *alter* verò hujus januæ (quælibet enim binos habet) ſub culcitra latet.

Fulcimentum latum eſt ſeſquipedem *longumque* duos pedes: inferior aſſeris poſterioris pars ejuſdem eſt latitudinis & altitudinis, quadra ſcilicet undique ſeſquipedalis.

d d Culcitra perforata, cui fœmina inſidet, antè ab uno latiore extremo ad alterum duos pedes lata: à tergo autem prope fulcimentum, ubi arctior, lata eſt ſeſquipedem: hæc culcitra perforata, è robuſto aſſere querno confecta, ſuprà obducta eſt panno ſetis equinis effarto, ut turgidum ſit & molle: infrà ferro rubuſtiore firmatur duos digitos lato, ad formam ligni excuſo, clavis oppilatis rite affixo: huic ferro duo robuſti cardines affixi ſunt, ut moveri poſſit, & anteriore parte elevari ac demitti prope *literas d d*, ſicque fulcimento reſupinato culcitra perforata elevatur, ut parturiens æquali corpore incumbat. Anteriore parte cuilibet extremo affixum eſt ferrum recurvo obtuſoque cuſpide inſtar uncinuli, qui præterlabitur ferrum *i*, januæ laterali *e* prope affixum, quo pacto culcitra januæ, & viciſſim janua culcitræ adhæret: eodem modo & alterum culcitræ extremum alteri januæ laterali annectitur, ut ambæ mediante hac culcitra firmo ſtent talo. Iſthæc culcitra, inſtar perſpicilli formata, rarius à me adhibetur, quòd iſtam anteriore parte nimis anguſtam reprehenderim, neque aditum, eo, quo opus eſt, modo admittat ad parturientem difficili labore correptam, quare potiſſimùm alteram culcitram *Fig.* 14. adhibere ſoleo, quæ anteriore parte latior, ponè verò anguſtior eſt.

e e Binæ anticæ collaterales, ſeſquipedem altæ, latæ pedem

& quatuor pollices: Hisce anticis collateralibus suprà *lit. ff* injunctus est *tubulus ferreus*, in quo planum & quadratum ferri frustulum dimovetur, infrà diversis perforatum foraminibus, clavulum capientibus mediante ferro resultante, clavulum cuidam foraminum intrudente: ex hoc ferro resultante prominet *ferreus nodulus* notatus *lit. k*, quo depresso etiam ferrum resultans cum clavulo deprimitur, tunc ferrum perforatum prorsum vel retrorsum movetur, prout res postulat: finis hujus motionis est, ut hoc modo *ansæ gg* isti ferro perforato annexæ aut ulterius removeri aut propius apponi possint, prout nempe parturienti brachia sunt vel longiora vel breviora: quamprimum missum feceris *nodulum k*, clavulus in aliquo foraminum capitur, ferrumque cum ansa firmatur, ne hinc inde possit moveri.

gg Binæ ansæ, quas parturiens manibus tenet, iisque summis viribus potest obniti.

h Locus, ubi culcitra cum fulcimento connectitur per cardinem: cardines culcitram annectentes *antè* versus culcitram, sed culcitram connectentes *à tergo* siti sunt: Anteriores culcitræ cardines duobus longioribus clavulis ferreis connectuntur, qui duabus catenulis posticis sunt affixi, ne perdantur; at fulcimenti clavuli cardinibus manent infixi, quum rarò usu veniat illos extrahere.

i Ferrum alteri januæ affixum, post quod extremum culcitræ vel uncinulus ejusdem sursum vel deorsum movetur: hoc ferrum affigitur clavis per foramina in ipso ferro forata: foraminibus autem, quæ ante ferrum extant, clavulus ferreus infigitur ad fulciendam culcitram ea, qua opus est, altitudine vel demissione.

k Nodulus ferro resultanti annexus, quo istud cum clavulo suo deprimitur, si ansæ promovendæ sint vel removendæ.

Fig. 14. N. 1.

Altera culcitra, similiter sellæ adaptata, ejusdem omnino magni-

gnitudinis ac altera, quæ in sella videtur, exſcindendo ſolùm aliter formata: iſthæc commodiſſima eſt ad partum difficilem, ubi *obſtetricantium* maxime requiritur opera, quibus hoc pacto latior patet ad fœminam aditus, manuumque motio minus impeditur.

N. 2. *Hypocauſtum vulgari altius*, (hujus generis bina in promptu ſint) ſupra excavatum, abſque foraminibus, longitudine ovata, ut ſacci arenâ calefactâ completi imponi poſſint, pedeſque foveri, ad evitandum in camera fœtorem prunarum & hypocauſtorum: aut ſiquis ignem mavult, teſta imponi poteſt: intrà enim aliis ſimilis eſt, ſed altero tanto fere altius debet eſſe vulgari, quia parturientibus ſellæ inſidentibus maxime convenit genua altius elevare.

Ulterior explicatio ſellæ parturientium perforatæ.

Singulis ſellæ hujus perluſtratis partibus haud abs re erit obſervare, quodnam diſcrimen intercedat inter hanc & alias parturientium ſellas, quæ primo intuitu parum inter ſe differre videntur: illarum igitur differentia diligentius explananda erit, ut eo melius internoſcantur: Notandum ergo à *novitiis obſtetricibus Chirurgiſque obſtetricantibus*, à parte parturientis omnem *pariendi virtutem*, qua fœtus excluditur, potiſſimùm *in eo ſitam eſſe*, ut mediantibus doloribus impreſſionem in uterum faciat ingentem, omnia inteſtina violenter quaſi deprimendo atque urgendo: quod ut rite fiat, (*hoc qualibet mulierum ſibi ipſi dictum putet*) ipſa, ſentiens dolores ingruere, *halitum prius retrahere, ac pectore jam ſpiritu repleto eundem continens muſculos abdominis omnibus viribus contrahere debet*, quò undiquaque impreſſio in uterum fiat: quem impetum omni niſu tentans parturiens ſentiet: quòd *cogatur corpus paululum inclinare, dorſumque cum lumbis* eum in finem *incurvare*, unde ingens *lumborum dolor*, quo parturientis facultas laborandi plurimùm intercipitur, niſi à tergo *præfulciantur lumbi*, firmiſſimis retinaculis obnixi: quòd ſi parturiens ejuſmodi firmo retinaculo lumbis obniti, eoſque

tali fulcimento opponere valeat, quod cessimire non potest, etiamsi omnibus viribus ventrem contrahat urgeatque, tunc unico dolore plus efficiet, quàm aliter sæpius iteratis, id quod magno commodo est, ubi infans non nisi intensis doloribus excludi potest: Dum *desuper* in uterum fit impetus, summe necessarium est, parturientem perversa sessione *infrà* exitum non præcludere, nisi incassum velit laborare: præcluditur autem exitus, si sedentis os coccygis culcitræ innitatur; Desuper enim propellens, & infrà remoram faciens incassum fusos patietur labores.

Duplex hocce commodum, *partui levando essentialiter necessarium*, mediante *Sella ad pariendum concinne adornata* consequendum & comparandum foret: sed, ut verum fatear, præter hanc ipsam ne ullam unquam vidi sellam, isti parturientium commodo inservientem, quòd nulla illarum debita gaudeat proportione, quæ proportio si parturienti dicto modo sit accommoda, in eo sita est, *primò*: ut sellæ insidens, culcitrâ ab osse coccygis amotâ, tali fulcimento adversus lumbos gaudeat, quod non possit removeri, quantiscunque illa obnitatur viribus. *Secundò*: ut mediante sella lumbos fulcimento obnixe possit opponere, ut ita validius retracto ventre & visceribus & intestinis impressionem in uterum facere queat.

Isthæc proportio non datur, si sellæ fulcimentum à tergo immobile stet, ut nec promoveri propius, nec ulterius removeri possit; unius enim fœminæ lumbi magis incurvantur, quàm alterius, quod igitur uni convenit, alteri incommodum erit: Si verò fulcimentum elevari potest & demitti, tunc ad conformationem lumborum accommodabitur: *Secundò*: Parturiens lumbos fulcimento firmiter opponere vel oppositos tenere non poterit, nisi sella duas habeat ansas, quas validè à se protrudendo nec frangere potest nec removere; neque solummodo opus est ansis istiusmodi, sed etiam, ne nimis à corpore distent, neque prope nimis adsint: parturiens enim ansas firmiter tenens, ac à se quasi protrudens lumbos sellæ fulcimento obnixe debet apprimere, quod non potest, si ansæ nimis distent, tum enim assequi

non

non poteſt: ſin autem propius ſitæ ſint, tunc cubiti nimis flectendi ſunt, ut brachia breviora fiant, & tum maximum robur frangitur: quum igitur uni fœminæ brachia breviora ſint quàm alteri, neceſſariò ſequitur, anſas exigi mobiles, quas promovere poteris vel removere, aliâs uſui non ſufficient: Ut igitur parturiens tergo fulcimento obnixe aſſideat, ita tamen, ut ſimul os coccygis à culcitra liberum ſit, neceſſariò res poſtulat, ut culcitra ſignata *d d*, à tergo fulcimento contigua, ultra duos pollices lata non ſit, quo innuitur: in medio, ubi oſſis coccygis locus eſt, nullum omnino requiri ſpatium, cui inſidere fœmina poſſet: At ſiquis dicat: latitudinem duorum pollicum hîc dari, ei reſpondemus: nullam unquam parturientem fulcimento nudis opponi lumbis, ſed culcitram interjici tomentitiam, imò duplicem ſæpe, iſti rei accommodatam, qua ſpatium iſtud duorum pollicum facilè repletur, ſicque nil remanet, cui os coccygis innitatur vel obſtet: & vix credibile eſt, quantum commodi ſella ejuſmodi probe concinnata adferat parturienti, quæ ipſamet dolorum vehementiâ fœtum excludere tenetur.

Obſtetricantes jam, & quibuſcunque ſellarum ad enitendum ſuppetit uſus, ſuas cum hac ſecum conferant ſellas, & inquirant, an iiſdem dicta ſibi liceat aſſequi commoda: inſpiciant fulcimenta ſua *immobilia*, & culcitras pone nonnunquam *ſpithamam latas*, & perpendant, qua ratione os coccygis cedere poſſit, dum culcitræ inſidet parturiens; ſi verò à culcitra abſcedit, videant, quibus mediis ſinum lumborum expleant & obfirment: pulvinis, dicent, ſicut plerumque moliuntur; ſed parum admodum fulcimenti multumque doloris afferre iſtam expletionem parturientes plus ſatis ſentiunt tali ſellæ inſidentes, licet ut plurimùm cruciatus cauſa ipſas lateat.

Nec his ſolùm requiſitis omnis ſellæ accommodatæ abſolvitur perfectio: non ſemper parturientis labores enitendo ſufficiunt: nonnunquam ipſi *pati* potius quàm *agere* convenit, imprimis ſi prava ſit uteri poſitura, aut infantes prave verſi prodeant, tum *Obſtetricantium* potius vices ſunt laborare, quàm parturientis:

pen-

penitiſſime igitur per tactum cognito pravo uteri vel infantis ſitu, ponderandum eſt, quodnam ſeſſionis vel cubitûs genus maxime conveniat, quo *Obſtetrix* neceſſariam operam conferre poſſit: nonnunquam res poſtulat cubitum parturientis plane ſupinum; nonnunquam opus eſt cpaut humeroſque attolli magis quàm corpus inferius: quid tum facto opus eſt, ſi vel culcitra, vel fulcimentum, vel utrumque ſit immobile? ad quid tunc valet ſella perforata? maximus jam labor eſt, & uſus ſellæ jam requiritur maxime accommodus: Porro ſi fulcimentum ſolum reſupinari poteſt culcitra manente immobili, & parturientis tum cubitus & labor *Obſtetricantis* cum maximo conjuncti erunt incommodo, præſtaretque lecto uti vel grabato potius, quàm ejuſmodi ſella: ideoque nos & fulcimenti pariter & culcitræ motionem excogitavimus, qua mediante ſella ad cubatum talem vel ſeſſionem parturientis accommodari poſſet, qualem vel uterus obliquus vel pravus infantis ſitus maxime requirit.

Sellæ huic noſtro bipedale ſpatium antè, à tergo verò ſeſquipedale ſaltem tribuimus, *primò*: quia ſpatium bipedale *Obſtetricanti* ſatis eſt ad præſtanda ea, quæ ipſius muneris ſunt. *Secundo*: ut parturientibus, tanto ſolummodo ſpatio competente, quanto opus habent, non detur facultas corpus (ut quidem ſolent) ab uno latere in alterum dimovendi, id enim magno *Obſtetricanti* impedimento eſt: Itidem fores collaterales unius ſaltem pedis & quatuor pollicum latitudine confici curavi, quoniam aliâs, ſi latiores fuiſſent, etiam anterior ſellæ pars vel majorem latitudinem exegiſſet, vel parturiens pedes non ſatis dilatare potuiſſet, quod itidem magnum impedimentum intuliſſet.

Ex his omnibus, quæ dicta ſunt, facilè licet dijudicare: *quanti uſus ſit ſella ad enitendum apprime concinnata*: contrà verò male concinnata non niſi moles moleſta eſt, vix alio digna pretio, quàm quæ Vulcano dedicetur. Tota hæc ſella cum quatuor foribus & altera culcitra ſacco indita facilè à viro quodam portari poteſt; ideoque nequaquam nimii ponderis eſt in u-

ſum

ſum urbium & pagorum: & res certe exoptata foret, ſi tali ſella unaquæque *Obſtetrix* inſtructa eſſet: & quicunque accuratam proportionem è Figura capere non poteſt, eidem meæ fores patent ſpectaturo hanc meam ſellam, ſi forſan ad hunc archetypum aliam ſibi confici velit.

Quum *Medici* ruri non habitent aut *Pharmacopolæ*, neque accerſi confeſtim poſſint, *Obſtetrix ruſticana* nunquam non inſtructa ſit *medicamento aliquo præſentiſſimo anodino*, quo quibuſvis pravis doloribus mederi valeat: Equidem prægnans non facilè ſine dolore pariet, nec quiſpiam dolorum genuinorum ſenſum tollere contendat: at verò parturientes ſæpius multos incaſſum patiuntur dolores, qui *anodino quodam medicamento* vel tolli omnino, vel non parum leniri quidem poſſent: Ad quos dolores ſedandos *magnam illam* & *univerſalem medicinam* (ſi ſolerter fideliterque præparetur) nobis conceſſit Divina Bonitas, *ſuccum* puto *papaveris*, aliâs odioſo iſto nomine *Opii* inſignitum, gladium ſane ancipitem in manu ſtolidi & profani ad interficiendum & vaſtandum; ſalutare autem, imò *maximum* & *univerſaliſſimum medicamentum in manu ſapientis Medici*, qui rite præparare, eoque ſcite uti novit.

Modus hunc ſalutarem ſuccum *præparandi varius* eſt, ſed non æque probatus: *Paracelſus* & *Helmontius* ſuccum hunc ejuſque præparationem maximopere commendarunt, medium verò genuinum nocivam ejus qualitatem ſeparandi abſconderunt: *Georgius Sterkey*, *Paracelſi & Helmontii interpres* plura de *Correctore* illius aperuit, adeò tamen obſcure, ut ſpiritu fere prophetico opus ſit, ſi æquivoca ipſius verba aſſequi velis, meritòque dubitandum, an priores Auctores explicaverit, vel potius obſcuraverit: quicquid ſit, plurimos ille ſciendi cupidos allexit ad laborandum & *Correctorem iſtum* indefeſſe quærendum: Sed quid *Correctorem* dico *Opii* ſolùm, quum *univerſalem* intelligam *Correctorem*, quo non *Opium* tantùm, ſed & omnia venenata vegetabilia leni & amico modo veneno & nocivis qualitatibus priventur, retentis qualitatibus medicamentoſis, unde *Opium*, *Helle-*

borus albus & *niger*, omnesque venenatæ herbæ tanquam salutaria medicamenta adhiberi possunt.

Haud inficior, me sedecim circiter annos investigando occupatum fuisse, priusquam *Correctoris* istius compos factus sim, neque ad illum perfectionis apicem perduxi, quo *Sterkey* possedisse persuadet, licet eundem aliquot abhinc annis non parum correxerim: quicquid sit de hac re, ego experientiâ edoctus sum, *Correctorem* meum, mixtum pulvere vel succo plantæ cujusdam venenatæ vel radicis, sine ullo æstu, sola, inquam, mixtione, sine ulla separatione vel imminutione quantitatis ponderisve brevi venena vegetabilium ita coërcuisse vel profligasse, ut succus ille vel herba tanquam præsens medicina sine mora adhiberi potuerit, unde coactus fui accedere sententiæ Sterkeyanæ, quòd scilicet vegetabilium venenum non sit essentia, vel essentialis qualitas plantarum, sed immaturitas quædam aut cruditas, quæ mediante pretioso hoc Correctore corrigitur, planeque maturescit: *pretiosum* dico hunc *Correctorem*, non quòd tantis sumptibus opus sit illi, qui eum novit præparare, licet non pauci ad summam inopiam redacti sint in eundem inquirendo; sed propter universalem ejus usum ad salutares medicinas præparandas: etenim per hunc *Correctorem* non solùm, uti dictum, venena omnium vegetabilium, plantarum scilicet, herbarum, radicum, seminum &c. tolli, ac vegetabilia integrâ suâ substantiâ absque diminutione in salutaria medicamenta verti possunt, sed & gratæ confici *Essentiæ*, subtiles & essentiales particulas à crassioribus separando, easque *incorruptibiles*, quandiu placebit, asservando: Duplici hac methodo universali unicus Medicus hoc gaudens *Correctore* plura medicamenta præparabit, quàm frequentissima Civitas consumpserit: sed *clavis* isthæc abscondita latebit penes eos, quibus Maximus Ille Medicus istud arcanum largiri dignatus est.

Interea, ne salivam tantummodo Lectori movisse videar hac re, quam tamen non nisi verbis involutis fert animus revelare, non gravabor aliam aperire methodum, qua opium non solùm,

sed

ſed & pleraque alia vegetabilia ex nocivis in ſalubria commutantur medicamenta, quam communicationem Chemiæ cultor non niſi grata mente accipiet: iſthæc enim præparatio æque univerſalis ac grata eſt, laborioſior tamen illâ, quæ fit per *univerſalem Correctorem*, licet neutra ſine labore acquiratur: præparationem hanc herbarum verbis involutis hîc loci tradere haud intendo; in Chemia mediocriter ſaltem verſatus eam præſtare poterit, ſed uni melius cadet quàm alteri, ut quiſque rem accurabit ſuam attente ac ſolerter: Ecce igitur ex ſincero integroque animo præparationem omnium herbarum mediante pane.

Præparatio herbarum per panem ſecalitium.

Accipe quaſcunque *herbas*, ſive *virides*, ſive *arefactas*, (ego quidem arefactas maxime approbo, licet ipſemet viridibus uſus ſemper fuerim) *aridas* in *pulverem* ſubtiliſſimum, *virides* autem in *pulmentum* redige, tundendo perquam minutiſſime: & nunquam non herbæ tibi ſint ac radices *oleoſæ*, virtute maxima valentes; frigidis enim & aquoſis occupari operæ pretium non erit: *miſce* his herbis *medullam recentis panis ſecalitii* ex optima farina ſecalina cum fermento cocti, cum *ſimplo herbarum pondere medullæ duplum vel triplum pondus*, prout ſcilicet viribus vel qualitate nociva valent herbæ: Sin *opium* corrigere velis, (quod non herba, ſed ſuccus papaveris arefactus eſt, & conſequenter multo majoribus viribus pollet, quàm planta ipſa) illud utique plus panis exigere memineris.

Opii igitur *uni* libræ adde *quatuor* vel *ſex* libras *panis*; ſed probe obſervandum eſt: ſi *Opium* tam recens & molle ſit, ut tundendo in mortario ferreo ita inter medullam diſtribui poſſit, ne granatim inter medullam paſſim conglomeretur, tum non opus eſſe prævia ejus præparatione, ſed ſolùm inter medullam contundatur & diſtribuatur, uſque dum *opium* penitus fiat inviſibile: Sin autem nimis aridum ſit, prius in tenues ſecandum orbiculos, aut quàm tenuiſſime contundendum, ſimul pluviâ humectando, ut molleſcat aut per calorem, aut tundendo, ut fert occaſio: Quan-

do jam ita mollescit, ut instar succi condensati diduci queat, *non amplius conglomeratum*, tum aptum est cum pane contundi; non quidem omne simul, sed frustulatim per vices, quantum commode in majori mortario tractari potest; denique si omnia probe sint distributa, simul denuo contundantur. *Opium* hoc modo medullæ panis secalitii recentis commixtum *sine ullo humore aut alia re* in *vitream* inde *ampullam*, solide compingens, ut *nullum* ullibi *intervacet spatium* concavum, massæ item *superficies* sit *plana lævisque*, aliâs aresceret, situque contracto corrumperetur: Ampulla ea sit capacitate ut massa compacta *pari* circiter *altitudine*, *crassitie* & *latitudine* imponi possit, quæ proportio erit optima; tum etiam vitrum capax erit humoris circulantis, ut non rumpatur, si quidem *galeam cæcam* vel *inversam ampullam* superimposueris probe conglutinatam: *Gluten* poteris componere ex *cera*, *resina* & *vitro in pulverem contrito* subtilissimum, quibus secundum artem colliquefactis juncturam vitrorum oblinito spathâ calidâ, vel alio ferro lævigato; sed attendendum: ut vitrum ita ponas, ne per digestionem quadraginta dierum gluten à calore balnei liquescat vel defluat, recensque aër in vitrum penetret.

Vitrum probe conglutinatum impone *balneo evaporanti*, ut non calescat nisi à *solo calidæ vapore*; suprà parum saltem, duorum scilicet triumve digitorum latitudine distet ab aqua, nec prope nimis parieti vel lateri balnei aut fornacis sit appositum vitrum, ac duorum triumve digitorum latitudine ultra massam probe circumclusum, ut *undiquaque æqualiter* calefiat: Hæc ita *quadraginta dies noctesque sine intermissione æquali calore* digerantur, adhibitâ curâ: ne aqua nimium minuatur, calorve fiat remissior: fornacem ego ita confeceram, ut à latere balnei *lebes* appositus esset inserto siphone, is simul calefiebat à calore balnei per fumarium ascendente; quo facto nunquam non absque omni sumptu & negotio præsto erat calida, quam *ter quotidie* per fistulam immittebam balneo, usque dum per aliam fistulam iterum efflueret, qua ratione certus eram, balneum esse ple-

plenum, neque tamen nimium infundere poteram, superflua per hanc posteriorem fistulam rursum effluente. Aqua balnei *non eousque effervescat, ut coquatur*, sed calor sit aliquantulum minor: si enim nimius fuerit, periculum est, ne vitrea dirumpantur, materiaque nimis arescat vel aduratur; sin verò modicus nimis sit calor, mucorem contrahet massa, irritusque erit labor: idcirco *calor sit moderatus & continuus*, tunc videbis vaporem continuò sensimque gyratum, & elapso tempore labore lætus frueris,

Digestione peracta, massæ, in catinum fictilem inditæ, tantum pluviæ affunde, quantum sufficit eidem manibus rarefaciendæ, ut *opium* solutum à medulla separetur expressione: quòd si prima vice *opium* non satis eliquatum censeas, quoties libet, recenti aqua lavationem iterabis, usque dum omne *opium* probe separatum censeas: Hunc succum sive expressum liquorem, si aliquandiu constitit, leniter effundendo segregare poteris, ne feces fundo insidentes commisceantur; tum in vitreis vel nitidis vasis fictilibus sensim evaporet, usque ad crassiorem massam, catapotiis formandis fere idoneam: *addito* tunc *optimo croco* in pulverem redacto subtilissimum, eodem quo *opium* pondere, contunde duas hasce materias in mortario ferreo, & habebis egregiam massam, omni tempore, si res postulat, pilulis formandis aptissimam; proque certo tibi dico, massam istam vel decuplo exæquaturam sumptum omnem aut laborem, quem insumpsisti: ejusmodi massa duodecim vel tredecim annos usui mihi fuit, ausimque asseverare, ultimam dosin æque ac primam valuisse.

E plerisque herbis ea, ut dixi, methodo præparatis *Essentias* mediante Spiritu Vini extraxi, quò formâ liquidâ sibi invicem vel aliis rebus miscere, easque pro commoditate & conditione personarum laborantibus exhibere possem: & quamvis pleræque illarum, imprimis *Essentia sabinæ* pane secalitio præparata, plurimùm adjuverint, de *opio* tamen asseverare possum, ejus præparationem optime omnium successisse.

Opii ita præparati adulto exhibetur granum unum ad quatuor usque; ego quidem quibusdam in acutissimis doloribus exhibui duodecim circiter grana; sed nequis hoc abutatur: certus quidem esse poteris, in sedandis perversis doloribus si duo grana non sufficiant, quatuor grana nunquam frustratura fore: at probe observandum, quòd laborantes devoratis hisce pilulis *nunquam non ad sudorem* se debeant componere; & notandum: si laborans post duas, vel ad summum tres horas non sentiat dolores sedari, illum non satis devorasse, aut forte (quod tamen vix vel contesimo usu venit) corpus ita constitutum esse poterit, ut *opio* dolores augeantur potius quàm minuantur, cujus generis hominum ego quidem unum vel alterum novi: unde liquet, *omnes Naturæ leges limitari solo liberrimo beneplacito Unius Legislatoris*, Cujus Benignitas nobis salutaria quidem concessit remedia, at verò ista ita ad Voluntatis Suæ adstrixit Beneplacitum, ut nunquam non in omnibus Illi Soli innitentes in Sanctissimo Ejus Beneplacito acquiescamus tanquam in summa animæ medicina, dicentes cum Filio Ejus dilecto: *Non mea, sed Tua fiat voluntas.*

Hîc quidem pluribus possem differere de *virtutibus* & *effectu*, ut & *ulteriore præparatione*, qua *opium* hoc modo præparatum *ad Essentiam deducitur incorruptibilem*, sed ea me nimium detinerent: sufficit *Obstetrici*, si sciat, unde petat *opium* hoc modo præparatum: quòd parturienti *pravis* vel *tergiversantibus doloribus* laboranti sine mora intrepide liceat exhibere duo grana; quòd si intra horam non subsequatur levamen, repetat istam dosin, & raró quidem tertia dosi opus erit: interim observet: si laborans sentiat aliquod doloris levamen, ne plus exhibeat, sed moretur aliud duarum horarum intervallum: quod si tum dolores rursus excitentur, dosis iterari poterit.

Qui *vires opii* penitus cognoverunt, iis non opus est exponere, quibus porro rebus ita præparatum sit conducibile: *dictum* (ut ajunt proverbio) Sapienti sat est: quare his acquiesco, contentus, veris quibusdam (ad desidiosos enim hæc non pertinent)

nent) Medicinæ cultoribus dono mihi concesso inserviisse.

Quibus *occasio* non est aut *habitus*, hoc *donum divinitus concessum* (*opium* puto) dicto modo præparandi, nec sciunt, unde petant, consilio *prudentis Medici* utantur vel quibuscunque aliis, quibus possunt, mediis, ut vexatam liberent parturientem à *miserandis* istis doloribus, *miserandis* inquam, quippe cum iisdem collati veri dolores fere nulli sunt: Neque cuipiam alienum videatur, quòd tanta animi affectione de istis doloribus verba faciam, ex nimia id forsan sympathia oritur: uxor enim, quæ benedicente Deo, decem liberorum me parentem fecit, in singulis fere puerperiis iisdem correpta fuit, & semel tantùm absque hoc medicamento eam peperisse memini, cui singulis vicibus Deus ita benedixit, ut Ipsi gratias debeamus immortales.

Qui *pilulis meis* utuntur *sudoriferis*, non ignorant, idem inde auxilium peti posse, quod à dicto *opio*, cujus præparationem præmittere quidem volui, ne quis putet, quòd me aliis ostentare velim, ut solent Auctores, qui laudant venales, quas volunt protrudere medicinas: dimovere primùm istam suspicionem volui, præcedentem præparationem publice proponendo; eamque ob causam hoc insuper addo: scilicet, *opium succo Cydoniorum Helmontii methodo præparatum* eodem malo mederi; sed non sit præparatum ab inerte, alias mucorem contrahit, & pravam qualitatem recipit: primas tamen ego defero præparationi cum pane, quæ *Paracelsi* est, licet nuspiam clare ab ipso descripta: neque abinitio in animo mihi fuit, tam perspicue illam & dilucide explicare; quia verò Deus inclinavit animum meum, ut edendo hoc Libro commodis meis non inservirem, sed sincero animo dilucide patefacerem proximo, quicquid ad puerperium necessarium esse arbitrarer, salutare hoc remedium celare non licuit.

Qui verò *sumptibus* parcit aut *laboribus*, neque *occasione* gaudet aut *habitu* hoc remedium præparandi, sive sua, sive aliorum opera, is, si libet, uti poterit *pilulis meis sudoriferis*, quas jam per aliquot annos pleræque Familiæ in diversis Urbibus

Hol-

Hollandiæ, *Zeelandiæ*, *Frisiæ* &c. prospero cum successu in frequenti usu habuere, quæ in hoc casu non tantùm plurimùm valent; sed etiam in omnibus fere morbis instar *universalis remedii domestici* adhibentur. Et quia procul dubio multis non ingratum erit, *vires* & *usum* istarum pilularum *sudoriferarum* scire, hîc loci paucis proponam, cum hac præmonitione: hanc pilulam sudoriferam compositam esse è diversis efficacissimis vegetabilibus, præparatis & correctis per *magnum illum* & *universalem Correctorem* omnis veneni vegetabilis, *oleo* scilicet & *sale*, ita conjunctis vel mistis, ut *unicam* saltem *mixturam* constituant *albam crassamque veluti cremor lactis*, *leni sapore*, quæ mixtura in aqua vel Spiritu Vini potest solvi, ita tamen, ut sal & oleum non dissolvantur: proinde qui noverunt *alcalia fixa* dicto modo conjungere vel miscere cum duplo vel triplo pondere olei eorundem destillati subtilis, seu, ut vulgo vocatur, essentialis, ii solverunt nodum Gordium, & facultate gaudent qua omnia venena vegetabilium eradicare, noxiaque quin & letifera vegetabilia in salutaria atque innoxia medicamenta vertere possunt: medium istud, uti jam dictum, nil aliud est, præter *sal* & *oleum*, intimum scilicet & maxime essentiale plantarum; quid igitur mirum, si valeant penetrare & corrigere immaturas earum & infrenes cruditates, quæ quasi asperi sentes vim vegetabilium medicam obtegunt.

De viribus & usu pilularum sudoriferarum.

P*ilulæ hæ sudoriferæ* inter *universales Medicinas* jure numerantur, quia vires illarum non restringuntur ad unius saltem vel alterius morbi medelam, sed in omnibus fere (tam inveteratis quàm recens accidentibus præcipue) morbis plurimùm valent, ita ut usus earum generalis sit: quumque jam obtinuerit, à multis eas tanquam *pharmacum domesticum* usurpari, & mihi necesse fuerit, plerisque amicis & vires & usum earum pilularum per literas explicare, sequentia ad evitationem multiplicis scriptionis in usum publicum curavi typis exprimi.

Ad-

Adhibentur ergo istæ pilulæ felicissime in sequentibus morbis.

1. In *omnibus febribus* tam intermittentibus quàm continuis, quin & malignis, at non sine discrimine: exempli gratia: in omnibus *febribus intermittentibus*, tertianis scilicet & quartanis, sive secundo, sive tertio, sive quarto die accesserit febris, id non variat usum pilularum; solummodo observandum est, ut unam vel duas horas ante paroxysmum non plus sumatur quàm *unica pilula*, id est, *duodecim grana* pro *adulto*, & tum bibatur haustus vini Gallici vel Hispanici, pro laborantis complexione, & qualitate etiam febris: nam qui naturâ *calidus siccusque* est, laborans febri, aut cum minore aut plane nullo rigore accedente, subsequente æstu intenso & diuturno, cum *cerevisia potius* quàm vino pilulam accipiat, & post unam vel alteram horam bibat aliquot haustus *calidi Coffy*; hoc quidem in febribus ardentibus & continuis potissimùm observandum est: Contrà siquis naturâ fuerit *frigidus humidusque*, ac febris eum corripiat vehementi rigore, quo diu contremiscit, is potius post pilulam hauriat potùm *calidi vini Gallici* vel *Hispanici*, & mox in lecto recens strato fotoque ad *sudorem* se componat, eundem elicere tentans, priusquam frigus febrile accesserit, & experietur, id ipsum remissius, & subsequentem calorem breviorem, angustiamque minorem factam esse: Si adsit *obstructio alvi*, corpus prius *purgandum*: si *nausea*, utendum *vomitorio*, quo stomachus ante usum pilularum copiosa illa materia vomitum movente levetur: si verò talia symptomata non sentiat aliquis, sola febri laborans, dicto modo pilulis sine prævia præparatione utatur singulis paroxysmi diebus, & febris sensim diminuta post paucos plerumque dies evanescit.

Febri ardente correptus cum doloribus artuum & capitis, rigore & calore sæpe alternantibus, timens, ne *morbilli* intus aut *varioli* lateant, si eo ipso vel antecedente die adhuc dejecerit, ocyus pilulâ sumptâ cum haustu vini vel cerevisiæ se componat ad sudorem uberiorem: post duodenas horas iterum sumptâ pilula in

continuo ſudore perſiſtat, ſubinde poſt horas duodenas pilulam accipiens, quandiu dolorem ſentit & angorem, qui plerumque tertia aut ad ſummum quarta die ceſſant, qua morbillis & variolis expullulantibus vigeſcit laborans & quaſi revaleſcit, neque ulterius opus habet iſto continuo ſudore morbillis jam elicitis, ſufficit, ſi ſubinde poſt ſpatium viginti quatuor horarum pilulam accipiat: quòd ſi morbilli aut variolæ non proveniant, è dolore tamen, angore atque morbo revaleſcit, quo tenebatur æger: ſin morbilli pulleſcant, citius malum tranſit, & morbilli rarò ſuppurant: Siquis autem intra biduum vel triduum non dejecerit, & dicto modo male habeat, illi auctor ſum, ut ante pilulæ uſum alvum purget *cathartico* naturæ ſuæ conveniente ad obtinendam exinanitionem; aut ſi magis arrideat Clyſterium, id adhiberi poterit, neque extimeſcenda purgatio in principio ejuſmodi febrium aut ſignorum, quæ morbillos aut variolas arguunt; ſed quamprimum purgatio ſive clyſterium virtutem exercuit, detur ægro pilula, & (uti ſuprà dictum) ſudor continuus eliciatur.

Siquis forte *plethoricus* ardente febri corripitur cum præcordiorum dolore, deliriis & ſpaſmo, is me auctore hac pilula non utatur, niſi conſulto prius prudente Medico.

NB. Infanti *anniculo* vel *bimulo* ſingulis duodenis horis detur ſaltem *ſexta* pilulæ pars: *quadrimulo* vel *ſexenni quarta*: *octo* annorum vel *decenni tertia*: *duodecim* vel *quatuordecim* annorum, *media*: & ſic porro diſtribuatur habita ætatis viriumque ratione: infirmioribus ſingulis ſex horis media, vel ſingulis binis horis quinta aut ſexta pars integra vel ſoluta in cereviſia, vino Gallico vel Hiſpanico, aut alio liquore, qui ſuppetit, ægroque conducit: In *morbillis infantum* ego quidem auſim has pilulas commendare tanquam remedium, cui acquieſcere liceat, & vere dicere poſſum, quòd me nunquam fruſtraverit.

2. In *alvi profluvio*, ſive *dyſenteria* ſit ſive *diarrhœa*, ſingulis aut alternis diebus laboranti detur una pilula cum vino atro Hiſpanico vel rubeo alio: quibuſdam qualibet veſpera poſt cœnam

nam integra dari potest; aliis verò in quatuor vel sex portiones divisa, uti dictum, successive sumpta conducet: Sistunt hæ pilulæ profluvium, tollunt comitantes dolores, eorumque causam, acres scilicet humores corrigunt.

3. In *arthritide*, vulgo dicta *podagra*, hæ pilulæ plurimùm valent; egregie enim dolorem, vel ejus causam, acrem materiam mitigant, atque lenissime obstructiones solvunt, unde tumores oriuntur vel tophi: quare quis ab initio hujus mali hac pilula usus, antequam in tumorem vel tophum concreverit, eâ idem vincere omnino, vel incrementum ejus retardare poterit: qui verò diutius hoc malo laborarunt, & quotannis diu lecto inde affixi hærent, eâdem non parum illud mitigabunt, vel ulteriorem invasionem evitabunt, si simul diætâ, quotidiano exercitio & motibus animi attenti non male se gerant: Si dolores maxime ingravescunt, singulis horis duodenis adhibetur pilula, usque dum sedentur, quod plerumque primo evenit die vel secundo, tunc unicam indies æger pilulam sumat, ad sudorem uberiorem se componens: *NB.* Vino assueti, non opus est, ut ab ejusdem usu moderato desistant in ipso etiam podagræ paroxysmo, si hac pilula utantur; siquidem ista nimium vini acidum & acre corrigit.

4. In omnibus *torminibus colicisque* doloribus (ut & in illo, quem *Beljack* vocant, in India occidentali grassante) sumitur unica vel media pilula, habita ratione virium ac ætatis: dolore post binas horas non diminuto eadem dosis repetitur; at si dolor dicto tempore mitigetur, cessandum est: dolore autem denuo ingruente, rursus media vel integra pilula adhiberi poterit.

5. In omni *gravedinis* vel *tussis* genere hæ pilulæ plurimùm valent, si cœnatus deglutitâ pilulâ ad somnum & sudorem te componas, mane diutius decumbens, & invenies, materiam acrem mitigari, pituitam condensari ac maturari, tussim cum dolore sedari, ut æger citò convalescat, si scilicet abstineat à cibo potuque acri, acido ac salso, aëre item frigido, in ore semper

tenens struſtulum glycyrrhizæ luteæ, hoc modo hæ pilulæ quoque reficiunt & mitigant *tuſſim phthiſicorum*, ut & *materiam exſcreantium purulentam*; ſed his conducit pilulam in quatuor vel ſex partes dividere, ſingulisque ſex vel duodenis horis particulam haurire cum vino Hiſpanico, Cretico vel Mulſo.

6. In *nephritide* & *calculo* hæc pilula magnum affert levamen: calculo igitur vel nephritico dolore afflicto detur pilula; ſi dolor poſt binas horas non mitigatur, altera detur: acutiſſimis doloribus ſedatis ſingulis vel alternis noctibus pilula ſumatur, quòd ſi aliquot ſeptimanas continuaveris, experieris, hanc pilulam incremento nephritidis vel calculi non parum obeſſe, ægrumque acutiſſimis iſtis doloribus non adeò exponi, arenulas minori dolore excerni, urinam tam acrem non fore aut urentem, hocque malum minori incommodo generaliter ſuſtineri.

7. In *Cephalalgia* & *dolore dentium* graviore veſperi pilulam accipere, quumque dens exeſus ſit fruſtulum pilulæ indere poteris, ut liqueſcat, & bene fotus ad ſomnum & ſudorem te componere: ſin verò dolor ſit acerbior, neque poſt binas horas mitigari cœperit, adhuc unam pilulam accipere poteris, maneque diutius in plumis morari.

8. In *quibuſcunque doloribus*, ubi locorum & quales illi ſint, hæc pilula conducit; ſin enim dolorem non omnino abigat, ſedat tamen & diminuit.

9. In *ſuppreſſione menſium* ſexui fœmineo hæ pilulæ magno erunt adjumento, ſi octo vel decem diebus ſingulis ante menſtruam purgationem unam deglutiant ante cubitum cum hauſtu vini calefacti, indito parum macis & croci, aut, his faſtiditis, hauſtu lactis crocati, aut vini Hiſpanici, aut cereviſiæ veteris non aceſcentis.

10. Magnum etiam hæ pilulæ levamen afferunt *parturientibus*, quas *pravi*, *vagi* ac *tergiverſantes* vexant dolores, retardantes laborum ſucceſſum: pro ratione virium datur media vel integra pilula, qua brevi à pravis doloribus liberatæ corroborantur, ut mediantibus genuinis doloribus eniti valeant: quòd ſi poſt ho-

horulam pravi isti dolores non minuantur, dosis repetatur, & post horam nondum cessantibus, dosis singulis horis subinde iteretur, usque dum dolores isti cœperint mitigari, tunc desistendum; quamprimum enim mitigari cœperint, spes est, eos porro evanidos fore, genuinosque in eorum locum successuros.

11. Hæ pilulæ *dolores* etiam mitigant *partum subsequentes*, si detur quarta vel media pars: *enixas* item in *puerperio* juvant, corroborantes partes & membra debilitata: at quibus frequentius contingit puerperium, ab hujus pilulæ usu abstineant oportet, nisi graviores urgeant dolores, tunc non multum simul accipiant, fugiantque vinum, & quæ virtute depulsiva pollent, requiem habentes ab omni motione & turba.

12. Qui *lumbagine* laborant, ante cubitum pilulam cum haustu cerevisiæ optimæ ac probe excoctæ sumant, & multo melius habebunt, imprimis si sudor eruperit uberior.

13. In *scorbuto*, membris torpentibus, sanguine crasso, ejusque motu tardo, cruribus tumidis, & corpore multis locis dolente, singulis diebus ante cubitum pilula accipiatur cum haustu vini calidi, corpus probe foveatur, sudorque eliciatur, octavo subinde vel decimo die cathartico adhibito, si alvus sua sponte laxa satis non fuerit.

14. *Hydropicis* maxime prosunt hæ pilulæ, quia crassos humores rarefaciunt, eosque sive per sudores sive urinam vacuant, quare hydropem curare possunt exorientem, si laborans nonnunquam hydragogis purgetur, pilulamque accipiat cum vino calido & nuce myristica.

15. Qui ex *gravedine* subitò *obsurdescit*, ante cubitum accipiat pilulam, & caput pulvino plumeo rite obvolvat, ut sudor largiter eliciatur, deinceps porro foveat caput, & brevi melius habebit.

Virtus harum pilularum generalis est *sudorifera* & *diuretica*; *acidos* quoscunque, *acres salsosque* humores temperant, *venena* resistunt, idque restinguunt, *omnes dolores* sedant, graviores &

& vehementiores *animi affectus* temperant, *coagulatos humores* resolvunt, & hoc ipso *obstructiones* aperiunt, *partes duras* emolliunt, & consequenter *sanguinem*, omnesque nostros humores *mitigant*, *rarefaciunt*, fluidosque reddunt, ut hoc modo dicta mala omnia vel leniantur vel curentur: quapropter etiam maxime valent post ingentem *terrorem* sive *horrorem* adhibitæ.

Hæ pilulæ plerumque virtutem suam *prompte* exercent, ideoque ipsarum usus non ultra duas vel tres septimanas continuandus est: nisi quis tum melius habuerit, desistat ab usu; qui verò meliuscule esse cœpit, in usu pilularum poterit perseverare, usque dum penitus revalescat; aut interjectis vicibus expedit purgare, & aliquot post diebus usum pilulæ sudoriferæ repetere. Quicunque cum judicio & discretione hac pilula utuntur, & quum res postulat, nonnunquam aliorum quorundam medicamentorum interjicere sciunt usum, quo salutarem illius efficaciam adjuvent & promoveant, præ aliis fructum exinde capient exoptatum.

Quum de purgatione mihi sermo est, non intelligo res validè purgantes, quibus interjectis vicibus ægro utendum esset: sed si *exempli gratia* pilulam sudoriferam usurpaveris denis, duodenis vel quatuordecim diebus contra mala quædam inveterata, utpote *scorbutum* & inde suborientem *hydropem*, *arthritidem*, graves *lumborum dolores*, *neprhitidem* &c. (contra *subitò invadentes* morbos longo pilularum usu opus non est, quia satis citò cessant) tum aliquot diebus, sex scilicet sive octo subsequentibus horulâ semper ante cœnam sumere poteris unam pilularum mearum purgantium, quæ simul confortant, vel si una non sufficiat, adde & alteram, ut quotidie semel aut bis satis dejicias, & solutam acrem materiam è corpore egeras: hæ pilulæ placide adeo operantur, ut soleam istas exhibere puerperis secundo vel tertio à partu die, unam nempe horulâ ante cœnam, imprimis si ante & in puerperio alvus fuerit adstricta, hoc pacto servantur à diutinis post partum doloribus, deliriis, vehemen-

mentibus febribus, aliisque malis, quibus per obstructionem alvi sæpius fiunt obnoxiæ.

Quicunque pilulis meis *sudoriferis* utuntur, plerumque & *purgantes* adhibere solent, *quæ simul confortant*: eæ placide operantur, & virtute pollent *universali*, ubicunque purgatione opus fuerit, sive ante sive post pilulæ sudoriferæ usum adhibere istas licet, imò & sine illa: & infantibus & adultis, sive firmis sive infirmis dari possunt, qualescunque homines sint. Duplici hoc pilularum genere morbos fere omnes medicabiles curare licet: qui verò his non cedunt, aliis vix vincentur medicamentis.

CAPUT XXVII.

Qua ratione per pravam pelvis formam partus impediri possit.

INter obstacula, quibus dolores ingravescunt, partusque retardatur, etiam numerandæ sunt *pravæ pelvis formæ*, sive *nimis magna* sit, sive *parva nimis*, sive tandem *nimis plana*, unde diversa incommoda possunt exoriri *Obstetrici* scitu necessaria, quò data occasione huic se rei accommodare operamque navare rite queat, eum in finem de singulis pravis formis seorsim explicabimus.

Pelvis *nimis angusta* plurimum procul dubio importabit incommodi: eam autem *pelvim angustam* dictam volo, *quæ inita proportione corporis totius parva nimis est*: pusillis quidem fœminis non semper sunt pelves minimæ; accidit nonnunquam, ut mulier pusilla habeat majorem pelvim quàm magna, & vicissim hæc minorem illâ, unde dici potest, uni fœminæ magnam nimis pelvim, alii nimis parvam esse: quamvis enim videamus, pusillas mulieres quandoque magnos infantes eniti, contrà magnas fœminas parvos infantes, plerumque tamen aliter se res habet, & magis receptum est, quamlibet fœminam partum edere

magnitudini corporis convenientem; unde necessariò sequitur: *si fœmina magna habens parvam pelvim magnum parere infantem debeat, non sine difficili labore id fieri posse*, quia tantum caput corpusque non nisi successu longioris temporis multisque doloribus per arctam adeò pelvim deprimitur; imò fieri poterit, ut ejusmodi fœminæ fœtus, quem utero gestat, præ magnitudine crassitieve omnino non per pelvim permeare valeat; & licet rarissime id fiat, ego tamen cognitum habeo, dari fœminas, quæ *ob pelvis angustiam* maxima cum difficultate enituntur, etiamsi & uterus & infans optime versi sitique sint: idque verum esse, inde comprobatur, quòd istæ fœminæ, licet ab initio laboris ad partum optime dispositæ videantur, difficillime tamen fœtum enitantur, & quòd capita infantum editorum *forma* sint adeò *oblongæ*, ut opus sit, ea quotidie contrectando premendoque (*scite tamen*) in formam redigere concinnam: insuper isti infantes sunt *facie suggillata lividaque*, quia diutius in arcto illo meatu pressi hærebant, unde nonnulli exanimes prodeunt, alii extreme debiles atque semianimes, quibus aliquot dierum nonnunquam spatium decurrit, priusquam livor ille vel suggillatio evanescat: hac in re *callida obstetrix* vel *curatrix* suum infanti officium conferre egregie poterit, caput convenienter fingendo.

Obiter hîc annotabo: infantibus non abs re *capita* esse *aperta*, hoc est, cranium non ex uno continuo osse constare, nec undique tunc temporis æque durum esse, sed circa suturas adhuc membranosum saltem; imprimis autem vertex mollior & membranosus existit, ut scilicet in istiusmodi occasione ossa capitis cranium constituentia arctius coire, quin & super se invicem contrudi queant, caputque oblongum fingi, id quod fieri non posset, si ossa cranii compacta & arctius connexa essent, sicuti postea fit, si adoleverint quodammodo infantes; unde concludimus: parvam seu arctam nimis pelvim non solùm causam partus difficilis sed & obitus præbere posse & matri & infanti, nisi artificiosa manu partus exclusio fiat: quemadmodum autem propter

par-

parvitatem pelvis caput infantis non nisi vi in & per eandem deprimitur etiam in utero bene quidem locato; ita præterea propter nimiam parvitatem pelvis uterus facile verti, & quocunque modo obliquari poterit, unde nunquam non labor difficilis exoritur, de qua re alibi fusius.

Sicuti jam pelvis (uti dictum supra) ob parvitatem male convenire poterit, si scilicet quoad rotunditatem nimis arcta fuerit; ita etiam pelvis, per se quidem in cavitate sua satis ampla, difficilem tamen desuper ingressum admittere poterit, si scilicet *nimis plana* sit: licet enim ambo ossa coxendicis *Fig.* 1. signata *b b* longe satis à se invicem distent, distantia tamen inter ossa pubis *d d* & prominens os sacrum *a e in prima Figura* nimis angusta esse poterit: vel siquis melius capiat in 2. *Fig.* ibi distantiam inter *f* os pubis & *a b* prominens os sacrum intelligo, quæ pelvis ita constituta mihi dicitur *pelvis plana*, atque hæc eadem infanti, si capitosus sit, non solùm difficilem admittit ingressum, etiamsi uterus bene locatus sit, sed etiam in causa est, cur uterus se vertat & obliquetur prorsum vel retrorsum, aut facilius sinistrorsum vel dextrorsum, unde & necessariò oritur partus difficilis.

Quòd si *parva nimis* & *plana* pelvis difficilem reddat laborem, haud minore etiam incommodo conjuncta est *magna* sive *ampla nimis pelvis*, magnumque malum affert: per *nimis magnam* pelvim intelligo, quæ cum infante uteroque collata tantæ amplitudinis est, ut caput infantis simul cum utero adhuc præcluso sine laboribus ad ostium usque facilè delabatur: propter ingens istud spatium vel amplitudinem uterus suprà non satis aut omnino non succingitur aut retinetur, unde neque caput infantis neque humores impressione dolorum os uteri satis urgere possunt, ut aperiatur, adeò ut ostium vel muliebria sola uterum retinere debeant & obstare, ne infans simul cum utero extra corpus procidat: in hoc casu humores plerumque latissime expansi sentiuntur, imò quod plus est, extra corpus procul protuberant, ut infans uno impetu simul cum humoribus proditurus videatur, quod si hoc modo usuveniat, parum periculi affert, facilemque partum red-

dit: nonnunquam autem os uteri *crassius* est & *prædurum*, muliebria verò *laxiora*, unde illud ægre admodum, hæc verò facile dilatantur, tunc humores, quamvis non tam late expansi, magno tamen impetu è corpore prorumpunt, imò & os uteri valide in ostium pudendi penetrat, & ruptâ membranâ non solùm caput è corpore sed & os uteri prominet, & nisi retineatur, eousque delabitur, ut vaginâ ligamentisque nimium laxatis, *procidentiæ* non modò vaginæ sed & ipsius uteri fenestram aperiant: quapropter *Obstetricis* est, in principio statim diligenter attendere, ut tum os uteri remoretur & retineat, antequam eousque prolabatur; *peritæ* enim *Obstetricis* manus hac in re muliebrium vice fungi oportet, peragentes, quod ab his tam commode fieri non potest, quàm *Obstetricis* manibus, utpote aptioribus orificio uteri commodius altiusque sustinendo, quàm muliebria valent.

Hîc loci rursus *Obstetricibus* observandum est, quantis suâ incuriâ incommodis etiam in hoc casu, quo omnia plenissimis quasi velis feruntur, fœmina possit affligi, quippe malum prolapsi uteri sive vaginæ haud levis calamitas est, sed ærumnosa maxime doloreque molesta, quæ fœminæ ambulando vel laborando fortius moventi non parum officit, eamque ad languorem dat: ne dicam de incommodis & difficultatibus maritorum, quas ab ejusmodi conjugibus debent perferre: is namque effectus est pelvis nimis amplæ, cujus è contra angustia inservit *sustinendo utero*, dum dolores eundem deprimunt, quò humores & caput infantis impressione facta orificium dilatare queant, quòd si præ amplitudine uterum non valeat fulcire, *Obstetricis erit*, *id inferne manibus effectum dare*, quo neglecto dicta consequuntur incommoda.

Ex iis, quæ modò dicta sunt de forma & quantitate pelvis, cuivis facilè liquet: quàm necessarium sit, ut *Obstetrix* animo secum perponderet *formam*, *amplitudinem* & *angustiam pelvis*, earumque habeat rationem jam inde ab initio, quum laborantem convenerit, *ab initio*, inquam, *primum* ipsius officium erit,

par-

parturientem *tactu explorare*, quo mediante accurate ac præsenti animo percontetur de situ uteri atque infantis, num scilicet hic bene versus sit, & ille recte locatus, simulque sensu investiget: pelvisne *ampla* sit vel *angusta*, *rotunda* vel *plana*, & qua ratione super illam vel in illa uterus locatus & infans versus sit, quibus rebus omnis opera accommodanda erit, ut scilicet sine mora, si res postulat, aut fœtum manu artificiosa extrahat, aut expectet, donec solis doloribus excludatur, aut Naturæ sit subsidio, arte supplendo ubi illa defecerit.

Hoc igitur omnium primum sibi habeat *obstetrix* parturientem tactu explorans utero cum infante in pelvim nondum illapso, ut studiose inquirat: quomodo ora pelvis formata sit, *rotundane an plana*, *amplane an angusta*, ejusque modulo omnem operam metiatur: si enim pelvis *plana* fuerit, ossisque sacri vertebræ & ossa pubis exiguo intervallo distent, ut inde caput infantis retardetur, summopere caveat *obstetrix* oportet, ne parturienti injungat *valde laborare*, aut ad accelerandum partum violenter eniti; nam si subito & violento impetu caput deprimere tentet, periculum est, ne cerebrum infringatur aut lædatur caput firmius ossibus imprimendo, quo infans vitam amittere poterit, vel arcte adeò compingi, ut in eo traducendo omnis opera perdatur, unde & mater cum infante sine enixu interire poterit: Parturiente verò sensim cum lenioribus doloribus connitente, aut vehementiores dolores patiente & paulatim tantùm cooperante, ubi manu simul sospita *obstetrix* caput ad amplius spatium dirigat, tum vel tandem illud vivum adhuc perlabitur per istam angustiam: trajecto autem capite & reliquo corpori facilè iter patet, nisi fuerit monstrosum. Totâ viâ errant *Obstetrices*, quæ depressiones subinde flagitant vehementes, & parturientem ad immensum hortantur laborem, quin & dolores excitare student exhibitis his vel illis medicamentis, utut non distincte noverint pelvis formam aut uteri fœtusve situm, aut siqua alia sint obstacula, nihilominus ad labores subinde parturientem instigantes: Acriter animum torquet tot egregiarum fœminarum conditio,

quæ misere adeò excruciantur atque atteruntur *obstetricum* imprudentiâ, præpostere agentium & sinistre ordinantium, quæ agenda sunt.

Si *bene formata* pelvis, *angustior* tamen fuerit, quàm ut caput commode possit illabi, *obstetrix* tactu certior facta, quòd ostio recte immineat infans, & vitium hæreat solùm in angusto nimis ostio sive ora pelvis, itidem toleranter id ferat, & parturientem admoneat patientiæ, ut leniter laboret, non verò obnixe, & si pigri sint dolores rarique, nullis mediis accelerandi sunt; imò dandum potius temporis spatium, ne defatigetur parturiens, aut incassum fundat labores, ut hoc pacto caput infantis in formam oblongam redactum penetrare demum possit, quod aliâs violenti laboris depressione planum latumque factum nequaquam pertransiret.

Ossa pelvis quod attinet, ea arte majora aut minora reddere non licet; *Obstetrix* ergo iisdem mutandis frustra occupata foret, excepto solo *osse coccygis* sive acumine ossis sacri, quod quidem, si nimis introrsum vergat, retrudi potest, si scilicet, ut sæpe fit, eo meatus nimis angustus infanti reddatur; & pernecessarium quidem est in tali casu, ut *Obstetrix* retroagat istud ossis sacri acumen, quò via pateat prodeunti infanti, id quod *obstetricis* manu commodius fit quàm capite infantis.

Quando mihi sermo est de *osse sacro retroagendo*, id non tantùm agendum puto indito in intestinum rectum unico digito, qui acumen ossis sacri aliquatenus saltem retrudat, ut quidam Auctores oscitanter satis commendant; sed id dictum volo: si necessitas exigit, *integrum ossis sacri acumen unà cum circumjacente parte carnosa ita retrorsum retrudendum & dilatandum esse, ut via prodeunti infanti satis pateat:* quumque hoc artis opus magni sit momenti, isti diutius immorari non piget, & sensa mea fusius explicare, quò animum *Obstetricum novitiarum* ad seriam excitarem attentionem: hæc enim actio plures majoresque commoditates continet parturientibus ac infantibus præcipue inservientes, quàm multi animo sibi concipiunt, quamobrem res postulat, isti diutius inhærere.

Sæ-

Sæpius cum admiratione mecum meditabundus rationem sciscitatus sum: *cur obstetricum nonnullæ tamdiu parturienti assidentes partum non excluderent*, licet assererent: infantem bene versum esse, humores jam effluxisse, caput in ostium jam delapsum non parum prominere, neque vigorem deesse dolorum, nihilominus multo jam interjecto tempore infantum exclusio parum admodum succedebat: verùm enim verò omnibus rebus altius ponderatis deprehendi: *istas obstetrices rerum suarum haud satis gnaras esse*, & errore ductas præpostere agere: Equidem nequaquam dictum volo: *obstetricem* omnium mox parturientium partum expedire posse & debere; satis quidem scio, dari casus, quibus illa cum quantacunque sua scientia non par sit; imò contingere potest, ut infantem, licet capite prono prodeuntem, omnino non excludere valeat: Sed hîc loci sermo mihi est de casibus ejusmodi, in quibus *obstetricantium* operâ juvari quidem possunt infantes, at ubi præ inscitia illi officio desunt, quod *obstetricum vulgo* perquam familiare est, imprimis quæ ruri hoc munere funguntur, quarum maxima pars institutione caret: etenim ipsarum operam penitus intuens inveniebam, *eas maxime attentas esse ad orificium uteri & muliebria*, aliâs ostium vaginæ dicta, quorum utrumque tentabant dilatare indito uno utriusque manûs digito labia distrahentes & quasi dirumpentes, ad ossis sacri acumen neutiquam attentæ, quod tamen plerumque prodeunti infanti plurimùm obstat: plerique hominum artes manuarias agunt, veluti jumenta pistrinensia sine attentione, & siquid observent, non tamen ultra id quod legerunt, aut informatione perceperunt, sapiunt, neque plus animo volvunt, quàm oculis vident, aut manibus palpant.

Equidem fateor, siquis orificium saltem vaginæ vel os uteri sensu explorat, & sentit eadem tantis doloribus parum saltem aperiri, finitimis partibus non observatis, facilè in errorem incidere posse, dum sibi persuadet, duritiem aut crassitiem in causa esse, cur orificium uteri vel vaginæ non magis laxetur, aut caput infantis non ulterius promoveatur, quare pari modo ad dis-

trahendum & rumpendum deduci se patitur, ut plerumque *imprudentes illæ obstetrices* solent, unde miserrima ejusmodi consequuntur incommoda, utpote violenta diruptio oris uteri, vel interdum muliebrium usque ad intestinum rectum: at verò minime omnium comprehendi potest, inscitiamque ejusmodi obstetricum maxime arguit, quòd, dum ita lacerant & discerpunt, interim parturientem sedere permittant acumine ossis sacri sella, lecto vel strato abbreviato subnixo, adeò ut illud affixum quasi hærens omnino non loco moveri possit: Aliæ inconsiderantes parturientis corpori linteum substernentes, quo à duabus aut quatuor fœminis sublevetur, illud ultra nates protendunt, ut parturiens, osse coccygis linteo innitente, tanquam in oscillo pendeat; atque hoc modo caput infantis perlapsurum putant: Aliæ parturientem sellæ perforatæ inponentes non observant, vestes, quas acumini ossis sacri obtentas relinquunt, os coccygis retinere: *ignorantia* sane, ob quam miseræ parturientes multum desudant! quædam *Obstetrices* (juxta monita quorundam Auctorum) insuper digito in anum immisso ossis coccygis acumen retrudere tentant, quum tamen totius manus vires vix sufficiant: non possum sane, quin iterum doleam *ignorantiam* tam docentium ejusmodi quàm discentium: ego quidem asserere ausim, adeò non sufficere unum duosve *infirmæ obstetricis* digitos ad necessariam dilatationem ossis coccygis repressione faciendam, ut potius *plerarumque obstetricum* integra manus, imò quorundam *debilium obstetricantium Virorum* non par sit huic operi probe perficiendo; *integra*, inquam, *manus*, scilicet non in intestinum rectum sed vaginæ orificium immittenda: & cui bono quæso digitum in podicem? an forsan: ne intestinum rectum lædatur? quasi verò minus lædatur, si simplex, quàm si duplicatum prematur: eccur extremum unius saltem vel duorum ad summum digitorum adhibent, ubi integræ manus robur exigitur? ego quidem pusillo corpore non sum, & robustis satis manibus, occasionibus tamen interfui, ubi plus virium adhibuissem, si potuissem, ad retrudendum os coccygis, ac isthoc

hoc medio nunquam non & matri & infanti tanto adjumento fui, ut maximas Deo T. O. M. debeam gratias.

Equidem animo jam præsentio: timidos quosdam & imperitos nimiæ me incusaturos audaciæ, quòd scilicet hæc res periculi plena sit: at verò certus sum, si ejus rei usum & periculum ea cautione toties (& quod vere testor) prospero cum successu fecissent, ac ego, non adeò pertimescerent, & persuasissimum mihi est, lacerationem illam & distractionem oris uteri vel vaginæ majore cum periculo conjunctam esse, quàm hanc, qua ego utor, ossis coccygis repressionem, quæ plana & aversa manu æqualiter applicata sensim fit & comitantibus doloribus, uti sequentibus memorabimus.

Infantes capite prævio prodeuntes, eoque in pelvim jam illapsi, ibi retineri possunt, si scilicet humeri margini ossium, quæ pelvim constituunt, adhuc inhæreant, vel (inter delabendum iis per se quidem ad transeundem liberis) caput per angustiam pelvis, & specialiter ab osse coccygis retardetur, & de hoc posteriore obstaculorum genere nobis hîc sermo est, quo simul complectimur infantes *podice prævio prodeuntes*, natibusque jam in pelvim illapsos: hi infantes in illa adeo detineri possunt, ut quidem nunquam excludi contingat, idque ob nimiam pelvis angustiam, aut capitis seu humerorum magnitudinem; & plurimùm hoc usu venit in ejusmodi partu difficili.

Indubitatum est, omnibus fere difficulter enitentibus, si uterus recte situs infansque bene versus fuerit, partum tum difficilem reddi *per meatûs angustiam*: ideoque necesse est, præsertim in primiparis, eundem vi quasi aperiri doloribus caput infantis depellentibus; *aut prudens obstetrix* meatûs dilatationem promovere debet os coccygis retrudendo: Infantes igitur capite aut natibus in pelvim illapsi deferuntur usque ad os coccygis, quod non cedit vel ob firmitatem suam, vel ob nimiam finitimarum partium siccitatem & soliditatem, vel ob dolorum languorem, vel denique ob defectum virium, quòd parturiens non satis valeat tantum cum doloribus facere impetum, quo loco moveatur

veatur os sive officula ista; os coccygis enim è tribus, imò quatuor nonnunquam officulis constat, ut in *prima Figura* videre est: Si caput infantis magnum, humeri verò parvi fuerint, orificium uteri plerumque senties valde intentum, quia caput maximum in illud impetum facit, quod tum & maximum patitur renixum: Sin verò caput parvum, humerique fuerint lati, plerumque os uteri minus intentum senties, quòd tum in illud proprie maxima non fiat depressio: magnum quidem caput os uteri validius urget quàm parvum, sed ad rem penitius cognoscendam sciendum est, neque magnum neque parvum caput os uteri potissimùm urgere, quia illud os uteri proprie progressum non remoratur, sed os coccygis obstat & renititur, & hanc ob causam omnis illa *obstetricum* distractio & oris uteri laceratio irrita est.

Notandum igitur: quandiu caput magnum non potest loco movere os coccygis, etiam non poterit sufficienter dilatare os uteri; omnis enim deprimentis capitis efficacia impenditur repellendo ossi coccygis: experientia etiam docebit: pusillum caput cum latis humeris æque non posse transire, ac magnum caput cum angustis humeris. Præterea notandum: in hoc casu nonnunquam os uteri circa caput infantis minime intentum esse, sed solutum adeò laxumque, ut nullo negotio unus vel plures digiti inter os uteri & caput infantis intrudi possint, attamen caput non prolabitur, quod non nisi ex eo fit, quòd caput uspiam impeditum hæreat, omnemque impressionem faciat *NB.* non tam in os uteri quàm os coccygis, ad istud removendum: quæ si obstetrix nesciat, aut non animadvertat, qua ratione quæso! parturienti vel infanti auxilio foret, aut præstaret, quod officio ipsius convenit? ô deplorandam istorum hominum ignorantiam!

Idem quod magni capitis, præviarum etiam natium obstaculum erit, nimirum os coccygis, ita ut optimum in hac re & matri & infanti adjumentum detur *osse coccygis retrudendo*, quo meatus quàm maxime dilatatur, partusque acceleratur; & adeò non damnum affertur sive dolor intensus, ut potius affirmare ausim, par-

parturientem hoc modo adjutam doloribus duplo minoribus partum edere, quàm aliam, cui *obstetrix* vulgari modo os uteri dilatare satagit. Hæc res casus alicujus memoriam mihi revocat: scilicet, Fœmina quædam primaria aliquot dies ad enitendum laboraverat, infans recte quidem prodibat, sed meatus nimis angustus erat; fœmina defatigata jam ad extrema deducta erat: Ego cum Conjuge, quòd ad nos de statu illius fama venisset, petebamus domum ipsius animo adjuvandi, si Deo placuerit, carissima enim erat: quò quum perveneramus, Conjux propter notitiam limen intrabat, & videns eam in magno versari periculo, rogabat veniam ejusdem tactu explorandæ, remque, uti dictum, inveniens, omnes mox nervos intendebat ad retrudendum os coccygis, unde brevi fœtus in lucem edebatur salva parturiente, quæ postea mihi, *quàm discrepant*, inquit, *hujus vel illius hominis actiones! quamprimum Conjunx tua rem tractabat, sublevabar, & recuperatis viribus infantem eniti valebam, quum antea obstetrix me cruciaret saltem, ut nervose haud valuerim laborare.* Sed forsan cogitabit quispiam: dolores prius obtigisse aut nullos aut saltem leniores, qui demum præsente tua uxore ingruebant &c. idque forsan in causa erat, cur opus auxilii sub manus uxoris tuæ felicius successerit: respondeo: nonnunquam rem ita cadere posse, atque tum obtinet proverbium: *felix, qui tempore opportuno vocatur*: Sed hîc loci res non ita comparata erat; artificiosa potius manus deerat, quàm ipsius parturientis labor: &, quod hac occasione adjungere libet, sæpius mirabundus observavi, *parturientes convenienter tractando & juvando dolores concitari & augescere, quum perversis actionibus evanescant cessentque*: Non ignoro, plerisque mirum videri *obstetricibus*, quod dico; attamen verum est, quumque verum sit, ac in his rebus administrandis plurimùm adjuvet, dicendum utique est & inculcandum, ut rerum rudes istud observare queant.

Quæ parturientem prave lacerant distrahuntque, multum operæ ludentes, temere divexant illam atque defatigant sine successu, id quod animum frangit prorsusque languefacit: quæ

verò decentissime noverunt adjuvare, Naturam recreant, ac in spem maximam & expectationem felicis puerperii adducunt, unde animus redditur viresque renovantur: hinc est, quòd unius operâ dolores concitentur, alterius verò languescant. Sæpius parturientibus auxilio fui, quarum dolores, quamprimum rem aggrediebar, augescebant; tum *Obstetrices*, quæ diu frustra expectaverant operamque perdiderant, *jam bene res succedit*, ajebant, *si isti dolores nostram secundassent operam, partum quidem exclusissemus*: sed ego surdum agens mecum cogitabam: *si meo more rem tractassetis, parturiens efficacius laborasset*: & artes meas mihi servans istas sibi sapere sinebam, uti perditus ille mos inter homines obtinuit, ut in commodum privatum ambitionis ergo abscondant proximo, quod in maximum aliorum commodum & emolumentum manifestare possent & patefacere: Et, ut verum fatear, vix quidem quietè diem obiissem supremum, nisi tempus succidissem, quo in publicum emitterem, quicquid in hac arte observatum & expertum habeo; & animo calcar addidit, quòd res istæ quotidie in quibusvis regionibus & civitatibus usu eveniant, faciantque tot hominum vitæ prolongandæ & servandæ, totque malis aliorum avertendis, quæ illis per quarundam obstetricum inertiam inferuntur.

Quòd si quispiam quærat: *qua ergo ratione os coccygis extrorsum protrudis, & infantem per angustam illam viam deducis?* illi respondeo, me primo omnium fœminam eo situ disponere, qui parturienti, ad fœtum enitendum cum doloribus cooperanti, maxime convenit, scilicet, ut ex parte sedeat, ex parte decumbat, *non omnino supina, neque prorsus erecta, sed positurâ inter sedendum & cubandum mediâ*, *cruribus* imprimis *late divaricatis, genibus parum sublevatis, à duabus fœminis sustentata, ac eousque à lecto abbreviato remota*, (si sella perforata non suppetat) *ut ossis sacri acumen liberum plane sit*, ac sine ullo obstaculo retrocedere queat: tum integram manum oleo intrusam, eodemve probe inunctam, *integram*, inquam, vel *omnes digitos* ingero aut in uteri vaginam solùm, aut, si nates prodeant, vel caput id

ad-

admittat, in ipſum os uteri, ut fert rerum occaſio; immiſſæ manûs volam ſurſum, ejus verò dorſum deorſum verſus inteſtinum rectum & os ſacrum converto, hoc modo digitos, quouſque poſſum, capiti ſuggero, caput parum retrudens potius, quàm ut obſtet, quo minus manum probe ac firme oſſi coccygis opponam; manu ita obfirmata parturientem moneo, ne dolores fruſtra prætermittat, ſed omnibus viribus connitatur: quamprimum tunc ſentio dolorem irruentem, (quem plerumque prius ſentio quàm ipſa parturiens) eam ita compello: *en irruentem jamjam dolorem! utere illo, omnibus viribus deprime, ego te adjuvabo deprimendo*: hoc dicto manum ſenſim firmius ſubinde acumini oſſis ſacri retrorſum apprimo, ſimul eandem deorſum ducens, ut capiti delabenti locum concedam, ac quo dolor eſt vehementior, eo magis deorſum premo, & quo magis cum dolore efficaci premo, eo fortius parturiens valet eniti, hoc pacto & ejuſdem valida depreſſione, & meatus ampliatione, & manûs reductione ſenſim ſuccedit caput jam delabens: hoc ipſum repeto, quoties res poſtulat, nullo dolore fruſtra prætermiſſo: hac ratione parturienti, cujus natura jam adjumentum ſentit, animus redditur, imprimis, ſi ad ſingulos dolores ipſam compello: *res bene cadit, & recte ſub manus ſuccedit, mox te lætam matrem ſalutabimus*: parturiens ita animata, quæ modò animo fracto ſpem abjecerat, adeò jam corroboratur, ut omnibus viribus collectis ultima experiatur, unde & partus mox excluditur.

Quòd ſi infans *natibus* prodeat, quæ nec rotundæ adeò nec duræ ſunt, tum digiti facilius utero intruduntur, quorum ego nonnullos, aut ſæpius omnes ori uteri immitto ſubter nates, ſicut antea in vaginam; manu ibi poſita doloribus intentus, iiſdemque ingruentibus parturientem ad laborandum invitans omni niſu ſenſim retrorſum premo, manum paulatim deorſum ducens, hocque ad ſingulos dolores repetito ſingulis vicibus infans promovetur: quòd ſi manus deorſum ducendo durante dolore ex ore uteri nimis elabatur, illo finito eam rurſus immitto, ut redeuntibus doloribus parata ſit; ita brevi meatus adeò dilatatur, ut infans excludi poſſit.

Sed fortasse quispiam cogitabit: quomodo fieri potest, ut infanti complicato superaddita in orificio uteri manus dilatare meatum valeat, quum eum potius obstruere videatur, & hoc pacto infanti obstare magis quàm adjumento esse? sed ponderanti *triplex commodum*, quod infanti indita manu affero, facilè patebit, eandem infanti prorsus non obstare: *primò*: doloribus ingruentibus manu premente *os coccygis repellitur*, unde meatus dilatatio: *Secundò*: manu deprimente *os uteri ampliatur*; ac *tertiò*: manum retrahens simul *infantem attraho*, sensimque ex utero & pelvis angustia deduco, sicque brevi parturiens mediante hoc artis opere partus exclusionem experitur: Et vere testari possum, me ne unquam quidem (quòd sciam) hoc modo sive ori, sive vaginæ uteri, sive intestino recto rupturam, vulnus ullumve notabile damnum intulisse, quare *non vereor*, *hunc modum os coccygis reprimendi*, *eoque meatum ampliandi commendare*, *tanquam unam è præcipuis & commodissimis partum excludendi artibus*, hac tamen addita admonitione: quòd *omnia cum judicio & prudentia peragenda sint*; nam optimæ quidem artes à temerariis adhibitæ periculosæ sunt, ac sæpius perniciosæ.

Pelvis ejusmodi planæ, quam memoravi, Figuram hîc loci non exhibui: qui enim veram pelvis imaginem, ut se communiter habet, sibi concipit, etiam hanc ipsam, cujus in hoc capite mentionem fecimus, facilè imaginari potest.

CAPUT XXVIII.

De constrictione venæ umbilicalis, & secundarum exclusione.

ANtequam progrediamur in partûs difficilis contemplatione, non alienum erit hîc loci, tanquam in parenthesi, ostendere, *quomodo recens nati infantis vena umbilicalis constringatur & abscindatur*, *ac sine mora excludatur secundina*, ne semiperfectus saltem partus, sed omnibus numeris absolutus sit: De

con-

conſtrictione & *abſciſſione venæ umbilicalis* non eſt, quod ſpeciatim obſervem, quum res nota ſit, atque ad omnes *obſtetrices* non ſolùm, ſed & vulgares fœminas pervulgata, & licet in ea peragenda quodammodo diſcrepent, ut plurimùm tamen in uno conveniunt.

Conſtrictio fieri poterit *quadruplici vel ſextuplici filo lineo craſſiore*, vel hoc non ſuppetente, lino aliquantulum contorto; ſed cavendum, ne miſceantur fibræ lini inæquales, quæ nimis inciderent; neque nexus nimium conſtringantur, ne vena umbilicalis tenerorum præcipue aut præmature editorum infantum perſecetur: probe curandum, ut vena *arcte ſatis* conſtricta ſit; ſi enim adhuc aliquid ſanguinis exſtillet, denuo liganda foret ſive eodem loco, ſive propius infantis umbilicum, quare præſtat filum circumvolvere non proxime corpus infantis, & ad minimum ſpatium duorum digitorum latitudine intercedere convenit. Quædam ſanguinem prius è vena umbilicali in ventrem promovent infantis, quod malum inferre poterit, ſi forte ſanguis concretus fuerit, ideoque tutius omittitur. Quædam haud abs re nolunt venam conſtringi *ante editum ab infante vagitum*, *aut redditam urinam*; at verò nimiâ morâ interpoſitâ non ceſſandum eſt, ſi deliquium patiatur infans, ut ſe recolligat, omnia adhibenda ſunt, utpote *ſetaceo plantam fricare*, *cepam contuſam naribus admovere*, *vinum faciei*, *naribus*, *oculis auribuſque inſpergere*, & ſiqua alia adhiberi ſolent.

Si *vena umbilicalis* jam conſtricta flatibus turgeat, relaxanda, flatibuſque emiſſis denuo conſtringenda eſt, neque proxime nexum, ſed poſt unius pollicis duorumve digitorum latitudinem vena abſcindenda; longiore enim non opus eſt, quum non niſi perfrigeret infantem: optime omnium agunt, qui venam duobus locis conſtrictam intermedio diſſecant, à fruſtranea ſanguinis effuſione tuti: neque vena nuda nudo corpori infantis imponenda, ſed duplici vel quadruplici panno involvenda, quo à frigore infans & dolore ventris tueatur.

Funiculo umbilicali jam abſciſſo ſine mora *ſecundis extrahendis*

omnis opera impendenda erit: eum in finem altera manu funiculus tenendus est bis vel ter digitis obvolutus, dum altera secundùm funiculi ductum utero immittitur adhuc satis aperto: Siqua alia præsto est fœmina, venæ umbilicali constringendæ & abscindendæ idonea, tum *obstetrix*, quamprimum infantem sinu excepit bene valentem, vena umbilicali nondum constricta vel abscissa ocyus manum utero immittere potest extrahendæ secundinæ gratia: sed si deficiat infans, alia interim venæ constringendæ curam suscipere poterit.

Antequam progrediamur, attendendum erit, quòd mihi persuadeam, plerisque visum fore alienum, & generali praxi, omniumque Auctorum sententiæ contrarium, si *extrahendæ secundinæ causa sine mora utero manus immittatur*, quum sæpius alio quidem modo id effectum detur, quippe secundina nonnunquam funiculum umbilicalem leviter saltem trahendo procedit, quare hunc modum omnes assiduò tradunt Auctores; qui nisi succedat, alia media docent, scilicet *puerperam pugnum inflare, ventrem calido vino fovere*, vel ut alii volunt, *candelæ particulam in gulam indere ad ciendum vomitum* &c. quibus quum secundina non propellitur, vel tandem tradunt, manu investigandam esse & adhærentem deglubendam educendamque: Sed quid agam? sententiæ illorum non accedam, neque istum sequar modum agendi; quum tuta mihi pateat via, non opus est ingredi dubiam; per me licet illis pro lubitu rem tentare: & meam & illorum rationem expertus sum, optimam jam amplector, cuilibet liberum relinquens agere, quod propriâ experientiâ edoctus consultius judicat: itero igitur quod dixi, nimirum rationem maxime convenientem esse, ut misso omni extrahendi conatu *manus protinus ab exclusione infantis utero immittatur*, ac siquis quærat: quare protinus? & in quem finem? illi respondeo:

Primò: Si protinus ab exclusione infantis manum utero immitto, *ea tum facilè, imò & brachium, si opus fuerit, illabitur absque omni negotio*; caput enim infantis illum abunde satis ape-

peruit: è contra dum variæ illæ artes, ab Auctoribus traditæ, tentantur, os uteri arcte adeò occluditur, ut non nisi multo negotio penetrare liceat.

Secundò: Statim à fœtus exclusione *sine ullo puerperæ dolore aut incommodo manum in uterum immittere licet*, quod interpositâ morâ non fit nisi cum incommodo puerperæ, quæ oris uteri relaxationem non sine dolore ferre potest.

Tertiò: Confestim à partu *non orificium solùm uteri late satis adhuc patet, sed & uterus ipse*; qui aliâs actutum sensim contrahitur & coarctatur, eo ipso secundinam arcte constringens, ut, quæ prius plana atque lata fundo adhæserat instar placentæ, tum fiat oblonga & exilis; veluti si pileum manu comprimeres, vel marsupium adstringeres, unde postea fundum difficilius attingere licet, quod non fit, si manus è vestigio immittitur.

Quartò: Manu statim à partu in uterum immissa *periculum non est, ut funiculum umbilicalem trahendo & fundum detrahas, aut uterum invertas*, quod plus satis quidem usu venit *incautis obstetricibus*, quæ ex ignorantia insuper sibi persuadent, alium adhuc infantem prodire, ratæ, fundum uteri esse caput, qualem ego aliquando spectavi tragœdiam, quum talis *ignara obstetrix* puerperam vitæ periculo exposuerat; incerta tamen, num aliud quid esset quàm caput, me curabat vocari, ego adveniens reperi puerperam intolerabili dolore decumbentem, qua tactu explorata sensi, fundum uteri inversum & in ostium progressum esse; sed eo protinus à me in locum suum restituto dolores minui cœperunt, sensimque evanuerunt; isthæc puerpera brevi certe interiisset, nisi eidem mature subventum fuisset: ab hoc periculo immunes sunt, qui confestim à partu manum utero immittunt.

Quintò: Manus à partu statim in uterum immissa protinus me certiorem facit, *num secundina utero adhæreat necne*, id quod aliâs certò sciri non potest: quòd si solutam reperiam, actutum manu educo, tenens illam inter pollicem digitosque dextræ reliquos, dum sinistrâ funiculum umbilicalem sensim attraho, hoc modo

modo ea sine ulla puerperæ molestia excluditur, quod quidem alia ratione etiam commode satis fit, si fortuna optatis respondeat, sin verò minus belle cadat, tum non nisi majori cum dolore educitur.

Sextò: Manu statim à partu immissa *absolutum puerperium accelero*: certum enim est, me oppidò citius secundinam excludere, quàm alios, illud trahendo aliisve modis tentantes; tempus enim illorum more non terò hoc vel istud tentando, sed brevissima tutissimaque methodo procedo.

Septimò: Hic educendi modus statim me certiorem reddit, *num unus adhuc vel plures infantes excludendi sint, aut mola residua, aut fœtus emortuus,* quæ omnia tum educere possum ante vel post exclusionem secundinæ, ut scilicet res exigit.

Octavo: Hac ratione præter secundinæ exclusionem protinus simul in utero *peragere possum, quæ post partum in usu observare soleo*, quapropter utique manus immittenda foret: Quoniam igitur tutum & utile judico, manum tandem sive maturius sive serius utero immittere, id statim ab exclusione fœtus consultius esse censeo.

Non solùm autem (uti jam memoravi) eapropter manum in uterum immitto, ut scrutarer, an secundina libera sit vel cohæreat, neque solùm, ut sciam, num unus adhuc vel plures infantes vivi vel mortui restent, aut mola lateat, vel quicquid alieni adhuc excludendum sit: sed etiam ut certior fiam, *num frustula quædam secundinæ aut membranarum residua sint in utero, aut sanguinis grumi*: insuper exploro, an uterus bene constitutus sit & rite contrahatur; nonnunquam enim fundus parum extuberat sinu incurvo, (veluti pilei apex impresso tubere tumet) quod ex attractione funiculi umbilicalis vel aliunde existit, ac sine mora in integrum restituendum est, aliâs totius uteri inversio sequitur vel prolapsio, (de qua supra facta est mentio) fœminam excrucians vitæque exponens periculo: nonnunquam passim reliquiæ quædam secundinæ utero adhærent, quæ excludendæ quoque sunt, ne fœminæ aliquid inde calamitatis accipiant: mem-

membranarum etiam residuum utero inesse poterit; imprimis verò multus adhuc conglobatus sanguis in utero contineri potest, quem auferri & excludi perquam necessarium est, nisi subsequatur *immodicum sanguinis profluvium*, *deliquia*, interdum & *deliria*, imò *mors* ipsa, ut egomet semel atque iterum his oculis vidi, si scilicet grumi isti sanguinis corruptionis occasionem præbeant: ob has aliasque plurimas rationes uterum expurgare necessarium est.

Neque acceptâ secundinâ protinus inde retraho manum, aut si id secundinam egerendo factum sit, eam mox iterum ingero, undiquaque leniter scrutans uterum, siquid dictarum rerum obvium adhuc est, in manum colligo, uterumque primùm suprà circa eandem sensim contrahi patior, deinde versus orificium, manu subinde retracta omnia deorsum egero aliena, simul *uteri obliqui ratione habita*, si scilicet *supinus* lumborum vertebris nimium incumbat, allevatum (dum subinde contrahitur) *anticam versus in statum naturalem sensim reduco*, *ad latera vergentem* manu *in medium reduco*, in prominentem ventrem *pronum reflecto*, & hoc pacto omnem *situm obliquum pedetentim restituo*, non violenter sed *pedetentim*, inquam, his enim rebus violentia absit oportet: Natura juvanda, non impedienda, & omnia cum judicio peragenda sunt: Hoc modo jam certus & securus sum, uterum probe occlusum & purgatum esse, id quod puerperæ maximam affert commoditatem; equidem testor, me tot prava symptomata in fœminis non animadvertisse, ex quo istam adhibui curam, quare & eandem *omnibus obstetricantibus* commendare soleo. *Vagina* uteri attente quoque *scrutanda* est, an *lævis* sit, aut insignibus *rugis* sive *plicis* perarata, quæ si dentur, explanandæ & disponendæ sunt: *uterus* nimium *delapsus*, quantum potest, sursum removendus, omniaque in statum naturalem restituenda.

Sed porro videamus, *quomodo secundina excludenda sit*: Sinistra funiculum umbilicalem tenens dextram secundùm ejus ductum immittito; quòd si secundinam jam solutam in ore uteri ob-

viam habeas, manu in longum porrecta inter omnes digitos prehenſam ſimul cum manu immiſſa educito, dum altera funiculum tenens ſenſim attrahit; ſin ſecundina major ſit, quàm ut os uteri permeare queat, puerpera parum deprimat, quaſi fœtum excluſura, ſimulque leniter trahatur funiculus, & protinus ſubſequetur ſecundina; Sin verò *ſecundina* tota vel ex parte utero adhuc cohæreat, ſiniſtra funiculum tenens ſecundùm illum dextram immittito uſque ad ſecundinam, eamque tactu ſcrutare, qua parte plurimum ſoluta ſit, vel minimum adhæreat, ibi digitos inter uterum & ſecundinam injectos huc illuc leviter agitato: niſi enim firmiter adhæreat, hoc modo digitos altius ſubinde uſque ad apicem circumagendo facilè avelli poteſt, & undique tandem libera ſponte in manum defertur; quum autem ſecundina leniter agendo non ſolvitur, tunc ambobus poſterioribus digitis externa ſui parte utero oppoſitis interna parte priorum duorum digitorum illam avellito, undique in orbem progrediens, uſque dum penitus ſoluta ſit, tum educenda, uti de ſecundina ſoluta jam dictum eſt, obſervatis porro omnibus, quæ tradita ſunt: hæc omnia ſumma lenitate curaque peragenda ſunt, ne uterus laceretur unguibus ſeu rumpatur, aut puerperæ dolor inferatur non neceſſarius: omnibus tandem, quæ tradita ſunt, in utero peractis corpus panno calido præſtruatur, crura componantur, in lecto collocetur puerpera, cincta prius ſupra coxam panno, nexu in latere ſiniſtro adſtricto, ut placide quieſcat, monenda eſt.

CAPUT XXIX.

De partu difficili, ex morbo ſive vitio quodam uteri oriundo.

UTerus æque ac reliquæ corporis partes *morbis obnoxius eſt*, & *caſu*, *colliſione*, *contuſione*, *ictu* &c. læditur, *inflammatur*, *exulceratur*, *obdureſcit* & *intermoritur*: ex his o-

omnibus existit partus difficilis: nonnunquam uterus *scirrhi duritie* & *carcinomate* infestatur, unde rigescit & obduratur, ut difficulter comprimatur: Verùm enim verò quia his uteri malis remedia non facilè inveniuntur, atque (præsertim ab obstetricibus) ægre admittunt correctionem, nos curationi illorum tradendæ supersedebimus, relinquentes Doctoribus Medicis & Chirurgis, ut in ea desudent: de *ore uteri* saltem quædam tradenda, quum opus sit, ut *obstetrices* in illud operam suam nonnunquam conferant.

Os uteri plerisque fœminis tam *crassum* & *prædurum* existit, ut ægre aperiatur, idque plurimùm usu venit iis, quæ provectioris jam ætatis sunt, in primo maxime enixu, imprimis *si continuo cursu & operâ membra exiccata obriguere*, harum *uterus exiccatus* & *rigidus partum reddit difficilem*, tum præcipue, si pelvis vel meatus amplior, imo magis adhuc, si pelvis angustior sit, osque sacrum cum acumine nimis introrsum flectatur: in pelvi ampliore *partus oritur difficilis è nimio uteri descensu*, quo ejus ligamenta cum fibris vaginæ nimium laxantur, atque vesica nimis detrahitur, unde, uti suprà dictum, *urinæ incontinentia*, *uterique* vel *vaginæ assiduus descensus* ac *è corpore prolapsio*, quæ multa importat incommoda: quibusdam uterus *pugni*, aliis *pusii capitis magnitudine*, imò quidem major nonnunquam foras prominet, qui corrumpi tandem ac intermori poterit, uti varia testantur exempla.

Huic quidem malo, nisi nimium fuerit, in tempore remedium invenitur, incurabili autem *pessarii* accommodantur, prolapsionem præpedientes uterumque sustinentes: eum in finem inspiciatur *Fig.* 15. exhibens ejusmodi *pessos* accommodos, usui ita inservientes, ut cum marito coitum non impediant, quibus non minus uti possunt virgines, ob alias rationes uteri vel vaginæ prolapsione laborantes.

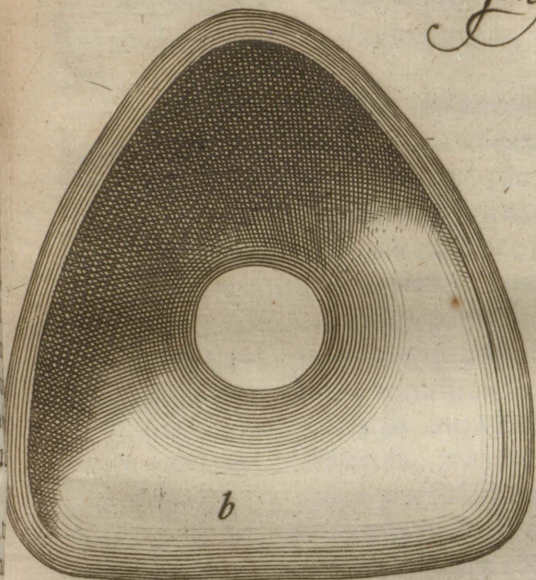
Explicatio Fig. 15.

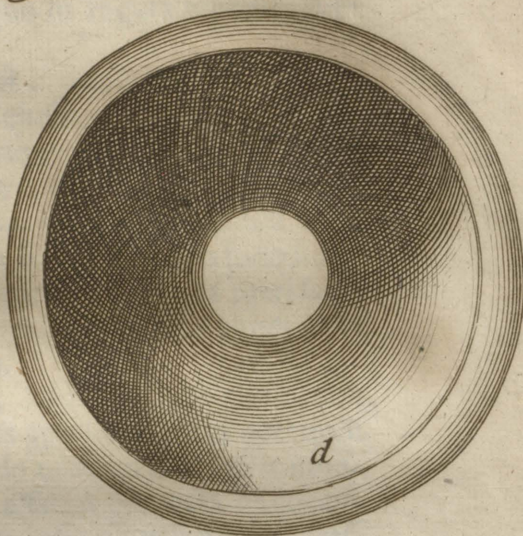
a Pessarius ovatus, intus excavatus, foramine in acutum tendente.
b Idem est, magis triangularis.
c Idem ovatus acutior.
d Idem omnino rotundus.

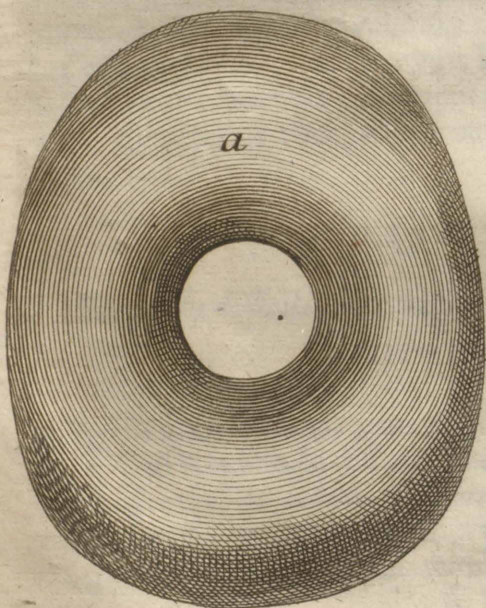
Ex *subere*, *ligno*, *argento* vel *auro* conficiuntur hi *pessi*: ex *subere* vel *ligno molliore* confecti probe incerandi sunt, aliâs brevi corrumpuntur, eoque putredinem & exulcerationem dolorificam inferunt: *argentei* verò vel *aurei* non opus habent incerari, sed *cavi* atque *levissimi*, ne pondere incommodent, probe item *lævigati* sint, ne attritu lædant doloremque inferant: *suburei* molles nimis sunt, ac facilè franguntur: *lignei* verò durabiliores existunt.

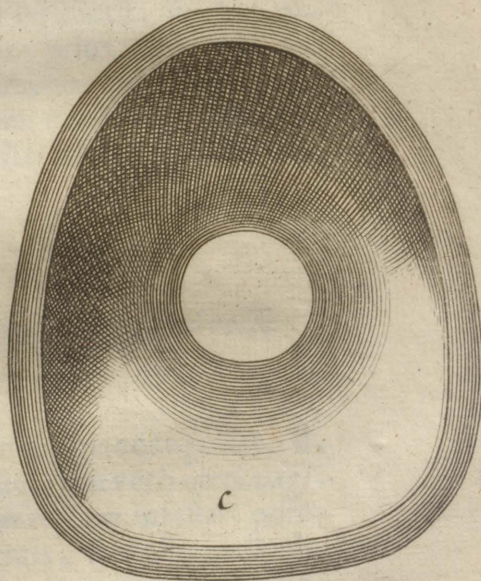
Notandum: quòd hi *pessarii* non tantùm rotunda, ovata, triquetraque differant forma, sed etiam crassitie vel potius profunditate: nam *pessus d* orbis saltem est extremâ orâ haud crassior caule olorino; at in medio prope foramen quadruplo fere tenuior, & undique à circumferentia sive ora in medium foramen cavus & tenuior subinde desinit: *pessos* hosce ea, qua debent esse, magnitudine delineavi: *pessus d* planus saltem orbis est, neque profundus; cæteri verò lati & profundi sunt: foris duorum digitorum latitudine gaudent, magisque in obliquum vel acutum à circumferentia centrum versus desinunt: interna cavitas & profunditas cum externa latitudine convenit: omnes pariter probe politi sint & lævigati, sine ulla acie vel scabritie, ut lædere nequeant: plani & orbiculati commodissime *innuptis*, cavi verò *nuptis* plurimùm accommodantur ob rationes cognitu faciles: *NB.* Singuli *pessi* medio orbiculatim perforati sunt, ut humores perfluere queant: utero prius in locum restituto & probe composito scite & solerter vaginæ immittendi sunt hi *pessi*, parte acuminata præmissa, ita ut medium foraminis respondeat orificio uteri: quicunque igitur formam pelvis probe novit, is facilè

Fig: 15.

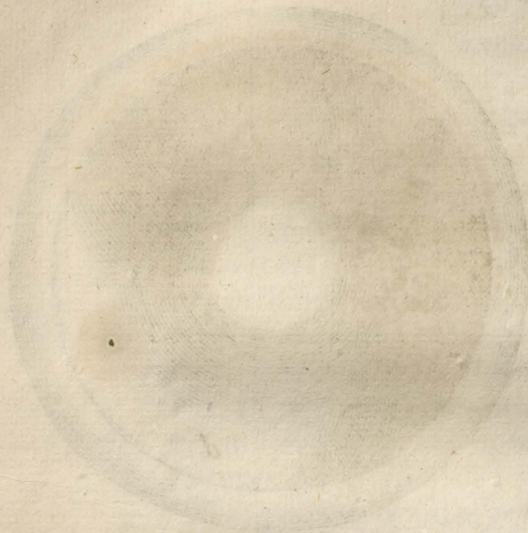
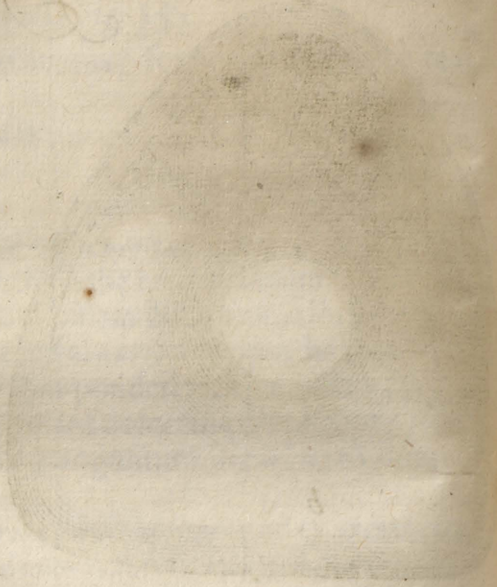
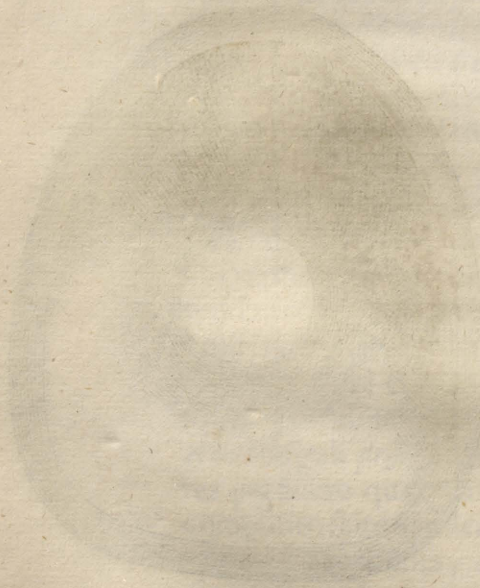

Phi: Bouttats fecit.

lè comprehendet, ovatos illos & trigonos *pessos* non inversos, sed eodem modo in vagina poni, quo in Figura repræsentantur.

At verò *callidæ* potius *obstetricis* est, parturienti tempestive adesse auxilio, & cavere, ne in mala ejusmodi incidat, quod fit *os uteri suo loco sustinendo*, neque unquam permittendo, ut à doloribus in limen pudendi deprimatur, multo minus impetu capitis apertionem urgentis extra corpus prodeat, non nisi ligamentis suis laxioribus retento, quem si *Obstetrix* suo loco sustineret, mala ista non solùm præverterentur, sed & os uteri facilius aperiretur, parturiensque citius ac commodius eniteretur, uti Capite præcedente monstravimus.

Si parturienti pelvis sit angustior, *Obstetrix* non tam curam gerat oris uteri sustinendi, quàm ejus aperiendi, vel apertioni locum faciendi, quod præstabit modo præcedenti Capite monstrato, si scilicet manu prius oleo affatim peruncta os coccygis retrudat, quo retrocedente caput infantis validiore impressione os uteri urgere potest, at quoad id obstiterit, in idem impingit caput, eoque invalidum redditur: prius verò certa debet esse *Obstetrix*, os coccygis impedimento esse, quàm illud molitur reprimere, & caput prævium rectà in ostium tendere, dum ipsa os coccygis retrudit, aliàs laboris fructum perderet.

CAPUT XXX.

De partu difficili, ex vaginæ, vesicæ, intestini recti aut pudendi vitiis.

QUicquid meatum jamjam angustum magis coangustat, illud eundem & difficiliorem reddit: jam verò uteri *vagina*, *vesica* ejusque *collum*, aut *intestinum rectum* infestari poterunt tumoribus aut ulceribus sive purulentis, sive aliis malignis, aut glandulis obduratis plus minus duris, magnis aut dolorifi-

cis, quæ omnia has partes maxime coangustant & arcte adeò concludunt, ut ne digitus quidem, multo minus manus sine magno dolore & labore immitti queat: In hanc rem *Paulus Portael* notabilem memorat historiam de fœmina quadam, cujus *naturalia prætumida* eousque & *inflammata* erant, ut ægre *catheterem* immittere potuerit, at deinde intruso digito ea sensim magis magisque dilatabat, donec vel tandem infanti transitum satis aperiret, unde felix sequebatur exclusio. In omnibus his symptomatibus *obstetricem* meritò ad consilia *Medicorum* & *Chirurgorum* dimitto, aut munus *prudenti Chirurgo Obstetricanti* tradendum suadeo, quod quidem salva sua existimatione facere illa potest; magis enim commendat, ex animi submissione & diffidentia sui abstinere manum, aliique rem committere, quàm temerarie scientiæ suæ & habitui confidentem plura conari, quàm præstare potest. Plura hîc dicere possem de modo ista symptomata tractandi: quum verò informationem in hoc Libro non scribam *Viris obstetricantibus*, *in quantum Chirurgiæ vacant*, ideoque ista juxta cum aliis rebus prætermittam, progrediens ad aliud malum, non rarò partum impediens, *procidentiam* scilicet *vaginæ*, non illam, quæ fit post partum, sed præsentem jam ante fœtus exclusionem in principio laboris, quâ sæpius *obstetrices rudiores* cohibentur à penitiore tactus exploratione, vel opera sua probe navanda: hanc *vaginæ procidentiam obstetrices rusticanæ in Frisia* vocant præcinctorium, (*het Vurschot*) idque dicunt ante ostium situm esse, quod ipsis melius *objectus* dicendum esset; prius enim vel primò ostio objicitur: tum, quia aliud remedium nesciunt, illam vaginæ prolapsionem foventes intra corpus vel ad corpus retinere satagunt, patienter præstolantes, dum omnia sponte sua succedant; quòd nisi eveniat, consilii expertes non habent quod agant, indies parturienti solùm assidentes, usque dum immediato Dei auxilio infans excludatur, aut mater vitam finiat simul cum infante.

Obstetrix à parturiente vocata, quam novit *vaginæ procidentia* laborare, vel si tactu id perceperit, protinus omni studio pro-

prolapsam vaginam loco suo restituat, deinde maximopere curam gerat, ne os uteri nimis permittat delabi, sed illud suprà in vagina retineat, & quoad fieri potest, manibus sustentum servet, usque dum parturiens tam fœtum quàm secundinam enixa fuerit; quo facto uterum cum vagina omni studio, quoad potest restituat, omnibusque explanatis vaginæ plicas non sinat sibi ipsis superimponi, puerperam deinde demissiore capite in lecto collocet, adhibeatque (consilio *Medici* cujusdam vel *Chirurgi*) exiccantia, confortantia & adstringentia fomenta, quibus vagina successu temporis in loco suo iterum confirmetur.

Vesica quoque & *rectum intestinum* nonnunquam *tumore* & *exulceratione* affliguntur, quibus itidem meatus coarctatur & excruciatur: iis ergo *Obstetrix* omnem lenitatem adhibeat, quantum potest, partes affectas vitando: nonnunquam & *calculi* in vesica ejusve cervice meatum dolorificum aut difficilem reddunt, tunc *Obstetrix* eundem, quantum potest, dilatabit os coccygis retrudendo, ut caput infantis facilius delabatur vesicam minus attingens: *Excrementa* in intestino recto *indurata* si meatum angustent, injecto uno vel altero clystere, sicut suprà traditum est, vel ad præscriptum *prudentis Medici* illud exonerare allaboret; qualicunque enim in intestino recto tumore seu exulceratione existente ante omnia sedulò cavendum est, ne excrementa indurata resideant, quia cruciatus inde ingravescerent.

CAPUT XXXI.

De partu difficili, à firma nimis membrana humores continente, vel à prævia ad exclusionem placenta.

IIs, quæ fœtus exclusionem remorari diximus, rebus hæc duo accenseri possunt impedimenta, *membrana* scilicet cum *soluta* & *delapsa placenta*: Si mihi sermo est de *membranis* & *placenta*, quæ revera unum tantùm sunt, eas distingui saltem volo, quatenus

nus in partu plerumque distinctæ obveniunt; nam *secundinæ tenuissimam partem*, si humoribus distenta instar vesicæ appareat, membranam lymphaticam (*het watervlies*) vocamus; *partem* verò *crassiorem* post fœtum exclusum, cui rupta membrana cum funiculo umbilicali adhæret, *secundinam* vel *placentam* dicimus: Tenuissima ista secundinæ pars, humoribus satis distenta, vel tandem rumpitur, unde humores repente plerumque, ac nonnunquam infans ipse, prodeunt: Quòd si isthæc membrana (potius membranæ, duplex enim est, ex duabus membranis composita) opportuno tempore, ore nimirum uteri satis jam dilatato, non rumpatur, ita ut partus exinde retardetur, tunc ad eum promovendum *obstetrici* sine periculo membranam rumpere licet, quod quidem efficere potest eam *unguibus divellendo*, ita ut membranam non attrahat, ne placenta seu secundina ab utero abrumpatur, quod mortem infanti inferret, nisi mox excluderetur: at verò summopere caveat *obstetrix*, ne membranam præmature rumpat, nam forte sibi persuadens, membranam partum remorari, eâdem intempestive ruptâ infantem aquis subductis in brevia quasi deponere potest, & partum maxime morari; humores enim multo commodius os uteri aperiunt, quàm caput infantis: quapropter ante non rumpenda membrana est, quàm os uteri late satis apertum sit, & capitis magnitudinem latitudine peræquet, ut infans facilè penetrare queat.

At cogitabit fortè quispiam: quid refert, an membranam præmature rumpam? membranæ ab humoribus utique interdum rumpuntur ore uteri vix quidem semiaperto: & nihilominus infantes salvi in lucem eduntur: Equidem fateor hoc fieri, imò & intra uterum membranas rumpi contingit, ut humores guttatim effluant; quin & quibusdam gravidis duabus tribusve septimanis ante partum membranæ rumpuntur, & nihilominus vivos adhuc infantes enituntur: sed hoc semper Naturæ vitium est: humoribus præmature adeò & ante consuetum tempus effluxis partus tam facilè non succedit, quàm si ipsi humores prodeunti capiti os uteri satis aperuerint, simulque viam humidam fecerint

&

& lævem, qua infantes facilius delabuntur, quàm humoribus antea effluxis, meatuque jam exiccato, quem poſtea illito oleo lævem lubricumque reddere opus eſt, ac defectum humorum hoc modo ſupplere: propterea *niſi neceſſitas urgeat*, antequam os uteri ſatis apertum ſit, membrana non rumpenda: *niſi neceſſitas urgeat*, inquam: fieri enim poteſt, ut neceſſitas cogat *obſtetricem* rumpere membranam, quò malum anticipet: *exempli gratia*, ſi *ſagax* & *exercitata obſtetrix* tactu experiatur, *funiculum umbilicalem ante caput in oſtium prolapſum eſſe*, idque in *pelvi rotunda* & *arctiore*, ut metuendum ſit, niſi poſt caput removeatur iſte funiculus, ne à capite adeò prematur, ut ſanguinis tranſmiſſio impediatur aut omnino intercludatur, quod infanti mortem neceſſariò inferret; illa, omni ſtudio ad removendum & retinendum poſt caput funiculum fruſtra collato, cogitur dirumpere membranam, nulla habita quantitatis ejus ratione; nam prolapſio venæ umbilicalis ante caput majus ſane periculum infert quàm humorum effluvium, hoc enim excluſionem aliquatenus remoratur, illa verò infanti animam intercludit, medium ergo adhibendum eſt minus periculoſum; in planis quidem pelvibus iſta venæ umbilicalis prolapſio tam periculoſa non eſt, qvàm in minoribus rotundis, quamvis plana pelvis facilius importet pravam uteri & infantis verſionem; in ea enim, niſi ſimul anguſta nimis eſt, venæ umbilicali locus quidem datur, ubi parum ſepoſita minus prematur, tunc *obſtetrix* huic rei intenta, quamprimum aquæ effluxerunt, protinus eandem poſt caput infantis removere poterit: Qua ratione autem *obſtetrix* membranâ nondum diruptâ iſtam venæ umbilicalis prolapſionem ante caput dignoſcere eamque removere queat, ſuo loco tradεmus, ubi de iſta prolapſione funiculi umbilicalis ſequentibus acturi ſumus, tumque porro videbimus, qua occaſione membranam dirumpere liceat.

Quemadmodum igitur *membrana firmior*; ita & *ſecundina* aut *placenta* infantis excluſionem præpedire vel eundem in meatu retinere poteſt, ſi ſcilicet ab utero diſſoluta ac graviore ſui

S par-

parte delapsa ante ostium deferatur, viamque infanti intercludat. Hoc *primò* dignoscitur *tactu*, quum ambobus digitis ori uteri immissis neque membrana neque nudum caput percipitur, è contra *crassa mollisque caro* sentitur, mollitie & lentitia non parum discrepans à carne infantuli, quæ semper solidioris est substantiæ vel per se, vel propter ossa, quæ eâ vestita sunt: adhæc sentitur, carnem istam *informem* esse & *exossem*, carni infantili prorsus dissimilem: isthæc caro mollis *obstetrici* obest, ut partes infantis ostio proximas (ut assolet aliâs) sentire vel dignoscere non valeat: *Secundò*: iste casus semper conjunctus est cum *profluvio sanguinis* tanto nonnunquam, ut matri inde & infanti vitæ periculum immineat; quapropter *prudens obstetrix* omni mora rupta exclusionem infantis expediet hoc modo: Duobus prioribus digitis sive simul sive successive ori uteri immissis placentam, quoad potest, removeat, donec membranæ prodeant, quas digitis aut unguibus divellat: aut quum secundinam removere non potest, digitis in mollem ejus carnem intrusis inibique dilatatis ac hinc inde agitatis, eam ita dilaceret, ut tandem perforetur, & mox loco sanguinis antea continuò profluentis humores emanabunt, quo facto statim sanguinis profluvium minuetur, aut omnino cessabit; nam uteri acetabula avulsione secundinæ aperta, quæ durante omnimoda uteri extensione obstrui non poterant, effluxis jam humoribus adstringuntur, quia uterus jam seipsum contrahere potest, aut potius, illo ab intestinis vehementius coarctato acetabula magis comprimuntur, venarumque oscula strictius occluduntur: hæc est ratio tam profluvii quàm cessationis ejus: Quædam protinus placentam vel secundinam *acu crinali* perfodiunt, quod ego non probo, (si quidem digitis fieri potest) quia infans facilè læditur; ideoque potius commendo, ut *digitis* allaborent placentam perforare, deinde foramen, quoad per oris uteri apertionem licet, dilatent, atque placentam, quoad possunt, dispersim removeant, quo caput, si prævium fuerit, ostium occupet, doloribusque infans depressus excludatur, vel, si prave versus fuerit, *obstetrix*

trix ſine mora pedibus eum protrahere ſtudeat, uti ſuo loco tra-demus de infantum verſione acturi; equidem in hoc caſu moras nectere non licet, quia infans hoc in ſtatu non diu ſuperſtes eſſe poterit, quare *ſagax obſtetrix*, quantum poteſt (*neque tamen præcipitanter*) excluſionem fœtus acceleret oportet, infante-que edito protinus & ſecundinam educat, quæ nonnunquam ſanguine congelato ori uteri aut vaginæ adeò agglutinatur, ut concreta vel unita eſſe putetur, tum digitis deglubenda eſt, ab ea ſemper parte, qua minus adhæret, primùm incipiendo, uti patebit, quum rationem omnium ſecundarum excludendarum docebimus: Quòd ſi forte placenta eouſque prodierit, ut ægre removeatur, conſultius erit, eam primùm excludere; ſed præ-ter hoc ſatius eſt eam in utero relinqui, donec infans excluſus ſit.

CAPUT XXXII.

De partu difficili ex emortuis infantibus.

INter partus difficiles ſeu non naturales numeranda quoque *fœtuum emortuorum excluſio*, ſive ſtato tempore eveniat, ſive inter enitendum defuncti ſint infantes, ſive aliquot antè diebus, etenim *fœtus emortui* enixus præter naturam certe & expectatio-nem contingit, quum partus non ut *mortis* ſed *vitæ janua* conſi-deretur.

Quemadmodum Natura haud intendit mortuos gignere fœ-tus; ita eorum quoque tam facilis enixus non eſt ac vividorum: Quicquid enim vivit, movetur, & *vivi* infantes ſua jam magni-tudine & vigore gaudentes in amplius ſpatium tendunt, itaque ſentientes, ſe à prementibus inteſtinis urgeri, ſe ipſos expedire conantur, iteratiſque doloribus moliuntur effringere carcerem, quà datur, in amplius ſemper ſpatium ruentes, quod *emortui* non ſolent, utpote qui inſtar ſacci arenâ impleti vel fruſti carnis exanimis immobiles jacent, nec niſi pondere ſuo huc illuc ferun-tur, per ſe omnis motus expertes; ac ſi fortè *emortui* infantes ſiti

fuerint in obliquo seu prave verso utero, in aut super obliqua planave pelvi, parturiente insuper ægrotante & infirma, multum incurvato osse coccygis, pudendoque coarctato, aut aliqua saltem horum incommodorum conjuncta sint, tum *obstetricantibus* maxime desudandum est: insuper sæpius accidit, ut infantes emortui prave versi prodeant, alterutrum latus vel ventrem, manus pedesve ostio obvertentes, vel quocunque modo oblique versi, uti clarius patebit, quum de male versis infantibus utero que obliquato sermo erit: *omnia hæc imcommoda laborem reddunt difficiliorem*, unde non immeritò partui non naturali seu difficili annumerantur: Ut verò confusionem evitemus, hîc nobis non erit sermo de ullo incommodo, præterquam quod ex morte infantis infertur, cætera suo loco relinquentes, hîc loci solummodo agimus *de fœtu vel infantibus emortuis in utero recte sito.*

Quemadmodum nemini indubium venit, *mortuos nasci infantes*; ita multum dubitationis habet, *dijudicare vivusne infans aut mortuus sit*, quamdiu intra ostium hæret adhuc excludendus, imprimis si capite prævio bene versus prodeat; etenim neque ex *obstetricis* sensu, quæ partem tantùm capitis tangere valet, neque ex testimonio parturientis, quæ intra longius aut brevius temporis spatium vivum adhuc infantem sensisse asserit, aliquid certi cognoscere licet, quoniam experientiâ satis superque docemur, ista indicia ut plurimùm fallere: Signum omnium certissimum est *cuticulæ capitis supremæ dissolutio*, quæ non nisi aliquandiu post obitum infantis contingit. Memini, me aliquando in pagum quendam non procul à domicilio meo vocatum fuisse, ubi parturiens quædam aliquot dies ad partum jam laboraverat: infans bene versus prodibat: & mater & *obstetrix* asseverabant coram me & uxore, quæ mecum erat, se intra bidui spatium nullum infantis motum percepisse, & proinde non dubitare, quin obierit; neque ipsimet nos ex omnibus perquisitis indiciis aliter poteramus colligere: quare omne studium conferebamus ad parturientem in vitæ periculo versantem servandam, infanti

neu-

neutiquam parcentes: diuturno labore caput jam huc jam illuc prementes fasciâ linteâ instar exigui Frisii collaris post illud ingestâ utroque extremo non parum trahebamus, simul omni studio in id incumbentes, ut meatum arctissimum dilataremus, quo facto tandem parturiens infantem, ut putabamus, mortuum enixa est, nec quisquam præsentium ita esse dubitabat: sed miser infantulus paulo post præter expectationem vagitu aures implebat, paucos dies postea superstes: Ego ejus misericordiâ maxime tangebar ob duo vel tria tubera, quæ in capite ex nimia compressione acceperat: & fateor hunc errorem totidem inde annis documento mihi & fuisse & fore posthac, dum spiritus hos reget artus, ne unquam infantem ut mortuum tractem, testimonio parturientis aut *obstetricis* persuasus; imò de proprio sensu diffido, nihil ratum habens præter *supremæ capitis cuticulæ dissolutionem*, quæ quidem ibidem haud facilè dissolvitur, quia mediantibus capillis adhæret, neque infantem ulterius sine maximo labore tangere licet: quapropter hîc addendum censeo, *obstetricantibus* graviorem casum non posse obvenire, quàm si fortè ad servandam matris vitam infantes tanquam emortui tractandi sint, quod nunquam contingit, *nisi quum infantes bene versi prodeunt*, *capite prægrandi meatuque nimis angusto*, *neque extensivo*, aut si *propter uterum obliquum* infans *in meatu instar cubiti incurvato* hæret, uti sequentibus patebit, ubi de utero obliquo agendum erit; ejus generis casus erat, cujus modò memoravi exemplum; & variis de causis non nisi rarissime opus est, infantem aliquem sola magnitudine in meatu detentum instar emortui tractari, modò, uti pernecessarium est, *obstetrix* ab initio statim cognitum habeat, uterusne bene vel prave versus sit, quò discernere possit, num infans doloribus deprimentibus solùm, vel manu adjutrice excludendus sit: siquidem istiusmodi infantes ex utero recte sito uncis ullisve vulnificis instrumentis extrahere mihi videtur iniquum; nam bene versi prodeuntes, capite nimis magno, aut meatu nimis angusto neque extensivo, si in pelvim jam delapsi sint, maturo auxilio

adhuc quidem servari possunt: quapropter istud hominum genus, quod hos infantes tanquam mortuos tractare parum adeò veretur, facilè noxam incurrere censeo, si minus coram hominibus, quibus non omnia perspecta sunt, coram Deo sane, Cui & abstrusa patent: Istiusmodi igitur infantes, de quibus hic sermo est, sive vivi sive mortui, *sola manu obstetricante*, non autem instrumentis vulnificis traducendi sunt, quoniam ægre, uti dictum est, certò cognosci potest, vivine an emortui sint.

Quidam, num in utero recto vel obliquo siti sint isti infantes, nescientes, iis extrahendis quoddam genus *uncinorum* adhibent, quos, quoad possunt, à latere capitis sive auribus, sive ubicunque datur, injiciunt, & si possunt, *binos* ingerunt, scilicet unum ab utroque capitis latere, quibus caput detrahunt, caventes, si forte elabatur uncinus, ne uterum lædat aut vaginam: Sed, ut verum fatear, usus eorum cum maximo periculo conjunctus est, imprimis si *obstetrix* aut *Chirurgus* minus cauti fuerint, aut prompti manibus, quia parturientem facilè lædere alicubi possunt, tum maxime, si fortè uncinulus elabatur, quod contingere facilè potest, etiamsi summa cum cautione res agatur; & infanti mortem ut plurimùm afferunt isti uncini. Dominus *Mauriceau* aliud instrumentorum genus invenit, quod *Gallicè* vocat *la tire teste*, quod verti posset: *Extractor* sive *eductor capitis*: hoc sane instrumentum accommodatius est, minusque periculi parturienti quidem, quàm uncini, infanti autem nunquam non necem affert; quare eodem in hoc rerum statu uti salvâ conscintiâ non licet, sed patefacto jam *uteri situ recto* vel *obliquo*, tanquam noxium rejiciendum est ab omnibus Bonis, nisi exploratum habeant, infantem jam obiisse, quod certò non constat nisi ex *dissolutione supremæ capitis cuticulæ*, uti dictum suprà.

CAPUT XXXIII.

De partu difficili ex præmatura fœtus exclusione.

NAtura intendit (si quidem ita loqui licet) maturas gratosque fructus proferre; sed actione ejus communi impedita fructus immaturi cadunt & intempestivi, gratia & suavitate expertes: infantes igitur *ante septimum mensem* editi fructibus immaturis similes æstimandi, in vivis raro manentes; quocirca partus istiusmodi inter *non naturales* recensetur, plerumque è pravis symptomatibus oriundus.

Per *parium immaturum* intelligo talem, *quo humanum aliquod corpus nascitur, magnum* sive *parvum, vivum* sive *mortuum*; non autem, quem quidam *abortum* vocant, in quo membra humana nondum distincta apparent, *bullæ* potius similem aut *ovo subventaneo*; neque eum volo partum, quem vulgo *molam* dicunt, quæ nil nisi massa informis carnea est sine secundina; neque diversa alia excrementa intelligo, quæ uterus, tanquam sibi noxia & molesta solet rejicere: sed fœmina vere prægnans si aut longe aut brevi *ante septimum mensem* foetum emittat vel minimum, is mihi dicitur *partus præmaturus* sive *abortus*: hoc quotidiana experientia teste plus nimis usu venit, ejusque causa varia est & multiplex; attamen mulieres *meticulosæ, timidæ* & *iracundæ* ut plurimùm ei obnoxiæ sunt, isti enim animi affectus omnem sanguinem vehementer exagitantes violenterque urgentes *hæmorrhagiæ* causam præbent, quam plerumque *abortus* consequitur: Et in genere *quicquid fœtui in utero mortem affert*, id *abortus* quoque causa est, obitum enim infantis plerumque præmatura sequitur exclusio, quippe foetus emortuus citra corruptionem in utero diutius retineri nequit: & quanquam insolita quædam dentur exempla foetuum emortuorum ac multum temporis in utero detentorum, ibique omnino fere consumptorum, insolens tamen rarumque est; è contra infantes emortuos haud diu in utero morari compertum habemus, siquidem tanquam inutile

&

& molestum pondus præter naturam inibi versantur: Sed causis abortus propriis supersedebo, ne videar *Medicos* potius quàm *obstetrices* instruere, quippe instituti mei non est iisdem pharmacorum formulas tradere, quibus istas removere possent, sed *arti obstetricantium* solùm inhærebo, &, quæ ad eam spectat, cognitioni generali.

Meticulosas, *timidas* atque *iracundas* facilè abortum pati dictum est, præsertim siquæ ex angore & pavore hæmorrhagia facilè corripiantur, nihil enim facilius fœtum expellit quàm *hæmorrhagia*; & quamvis fortè eâdem fœtus non omnino excludatur, si tamen duraverit, usque dum prægnans deliquia patiatur, & observetur, eandem post immodicum sanguinis profluvium *spasmo* tandem & *convulsionibus* corripi, tum necessitas urget fœtum excludere, nisi laborantem datâ operâ morti tradere velis, ita ut *hæmorrhagia* nunquam non causa sit abortus, sive dolores gravidam urgeant ad exclusionem, sive fœtus ab *Obstetricantibus* extrahendus sit.

Profluvia isthæc *immodica* & *continua* ex *avulsione secundinæ* oriuntur, si scilicet ea in prægnantibus vehementi *animi affectu*, vel *casu*, *collisione*, *nimia extensione* aut quocunque motu vehementi omnino vel ex parte solvitur & ab utero separatur; hoc facto profluvium sisti haud potest, sed subinde durat, adeò ut sanguis conglobatim destillans *deliquia* tandem inferat, & nisi tum fœtus excludatur, *convulsiones* sequuntur, tandemque certissima mors; quocirca in hoc casu extrema non expectanda, sed in tempore fœtus extrahendus, imprimis si tactu *secundina ori uteri adjacens* deprehenditur, quia tum omnis spes obstipandi profluvii decollavit, ad conservandum infantem, siqua spes adhuc ostenditur, protinus exclusio maturanda est, quo pacto quidem infans nonnunquam servatur, si circiter septimestris fuerit.

Nonnunquam contingit, ut gravidis *menstrua* statuto tempore fluant usque ad partum, vel alio quodam *fluore* laborent *extraordinario*, qui quidem in lecto acquiescendo adhibitis medi-

dicamentis ſive internis ſive externis ſiſti poterit, tunc non opus eſt excluſione; at ſi fluor ortum trahat ex avulſione ſecundinæ, nullum illi ſiſtendo remedium relinquitur præter celerem fœtus excluſionem, quæ nimis diu non differenda, periculum enim foret, ne gravida ſub manibus exſpiraret: Hæc fœtus excluſio poſt ejuſmodi hæmorrhagiam non ſolùm ante ſeptimum prægnationis menſem, ſed etiam *quocunque tempore* ſive ante ſive poſt ſeptimum menſem præſtanda eſt, & ſi negotium poſt ſeptimum menſem prompte maturetur, id ſpem facit majorem quàm ante, matrem ſcilicet & infantem conſervatum iri; raro enim fit, ut infantes ante ſeptimum menſem excludendi vivi prodeant, aut ſi vivi naſcantur, brevi tamen poſt plerumque moriuntur.

Modus iſtiuſmodi fœtum excludendi ita ſe habet: Fœminâ inferiore & ſuperiore corporis parte æqualiter fere in lecto poſitâ unum vel plures digitos ori uteri immittito, (prout ſcilicet plus minus apertum eſt) iiſdem illud eouſque dilatans, ut omnium digitorum apices intrudere poſſis, quò magis magiſque ampliatum ſatis tandem pateat; poſito nimirum, infantem jamjam quinque, ſex, ſeptem vel plurium menſium ætatem attigiſſe; aliâs ſi junior adhuc fuerit, excluſio nonnunquam uno vel duobus digitis efficitur, omnia igitur cum judicio peragenda ſunt: Ore uteri ita amplificato, membrana, ſi obvia ſit, digitis laceranda eſt, adhibitis quoque, ſi res poſtulat, unguibus, unde citum humorum effluvium; in ruptam iſtam membranam manus immittenda uſque ad pedes infantis, qui (niſi prævii ſe offerant) ſuo loco quærendi, nec ullum aliud infantis membrum apprehendendum ſive in oſtium primò producendum eſt, etiamſi ipſum caput prævium ſeſe offerat; gravida enim quum languida ſit & infirma, & plerumque pariendi doloribus deſtituatur, fœtus excluſio nequaquam Naturæ committenda, ſed prorſus arte præſtanda erit, quem in finem pedes infantis inveſtigandi, & combinati (ſi quidem fieri poteſt) protrahendi, & hoc pacto infans vertendus eſt, quod facilè fit humoribus nondum omnino effluxis, uteroque laxo adhuc & lubrico: Quòd ſi pedes combinare non poteris,

ris, alterum saltem protrahere licet, dummodo curam adhibeas, ne ullibi irretitus hæreat, & bene succedet versio infantis: uno pede quodammodo jam attracto alterum addere studebis, combinatosque protrahes: dum autem in ostium protrahuntur, probe observandum est, quomodo versi sint; si digiti sursum versi sint aut in alterutrum latus, tum pedes combinatos tenens inter protrahendum sensim invertito hoc modo: una manu ambo pedes prehensi protrahuntur, dum altera (quoad fieri potest) genua versus vel nates intruditur, hacque manu superiore torquetur & invertitur corpus infantis, ita ut ventre, digitis pedum & facie pronum vergat ad intestinum rectum, & hoc modo penitus extrahitur infans, quo facto statim & secundina educitur, sive jam prorsus soluta & separata sit ab utero, sive quodammodo adhuc (licet plerumque levissime) illi cohæreat: tum porro uterus purgandus est ab omnibus sanguinis grumis, membranis, aut quicquid in illo residuum est, ut sequentibus ulterius docebitur.

CAPUT XXXIV.

De partu difficili, ex nimia infantum magnitudine.

QUemadmodum *partes muliebres* generationi inservientes nonnunquam *parvæ nimis*; ita *infantes* aliquando *magni nimis* sunt, quippe inter canalem, & quod illum permeare debet, justa exigitur proportio, alioqui transitus unius per alterum fieri non potest: utrum autem canalis nimis angustus sit, vel res transiens nimis magna, id non variat *obstetricantis* operam huic rei necessariam; quumque ossa pelvis, si transitum præpediant, dilatari non queant (excepto osse coccygis) omnis opera in infantibus figenda erit, qui quando dolorum efficaciâ expelli non possunt, *obstetricante manu* opus est, quâ commodius semper præviis pedibus quam capite educuntur, tutiusque hoc fit mature ab initio statim laborum; quàm postea, si jam

ad

ad incitas redacti sint: attamen in angustia pelvis jam pressi infantes juvandi sunt viam quadantenus infrà prope os coccygis dilatando, uti monstravimus Capite XXXII. quod hîc loci repetendum non est.

Casus nonnunquam incidere poterit, ut caput infantis inita proportione pelvis adeò excedat quantitate, ut integrum per pelvim prorsus non traduci queat, etiamsi bene versum prodeat, utero itidem recte locato, ut in casu ejusmodi extraordinario media etiam extraordinaria adhibenda forent ad servandam matri vitam; sed de his sub finem in *Appendice* sensa nostra explicabimus, quid scilicet in ejusmodi casu faciendum censeamus; siquidem sub prætextu capitum prægrandium non pauci misere perierunt infantes.

CAPUT XXXV.

De partu difficili, ex prava infantum versione in genere.

HActenus ordinem propositum sequuti vidimus *partus difficilis causas, infantibus in utero recte locato bene versis*: jam progredientes *pravam infantum posituram in utero recte locato tanquam partus difficilis causam* contemplabimur, idque dupliciter: *primò* quidem & proprie juxta sententiam Auctorum antecedentium, qui de *arte obstetricandi* scripserunt, quorum sententia tanquam rationibus & experientiæ superstructa generaliter recepta est: *Secundò* ex additis *annotationibus* videbimus: ejusmodi pravam infantum versionem conjunctam cum *pravo uteri situ* partum longe difficiliorem reddere, & ex hac hypothesi vera rerum cognitione acquisita, omnem operam tali casui accommodandam esse, id quod per inscitiam neglectum in causa est, quo minus parturiens fœtum excludat, aut quòd matri pariter ac infanti multi incassum infligantur dolores: Ad hujus rei clariorem uberioremque explicationem eo magis obstringor, cùm quia cen-

censeo, *me primum* (quod sciam) *ejus Auctorem* esse, tum quia hujus veritatis demonstrationem maximi momenti esse arbitror; quare si ad clariorem illustrationem eandem rem in diversis locis repetere mihi opus fuerit, id fit solummodo, ut rei veritati & magnitudini plus adderem ponderis, utpote ad quam aliâs leviuscule attenditur.

Subsequentibus igitur Capitibus contemplabimur & exponemus *pravum infantum situm in utero recte locato*; statuentes: pravam istam versionem infantum *in utero male locato* nunquam non plus incommodi & impedimenti inferre, quàm *in bene sito*, id quod suo ubivis loco additis *annotationibus* demonstrabimus: Inter prave versos infantes quoque recensebimus, qui *capite quidem prævio, facie tamen supina, vel alterutrum latus reflexa in ostium prodeunt*: aut; quorum *caput in transitu retardatur* hac vel illa re, *ante* vel *simul cum capite prodeunte, exempli gratia: manu, pede, vena umbilicali &c.* quæ partum præpediunt, eumque difficilem reddunt.

Si acquiescerem in proponenda sola infantum versione prava *in utero recte locato*, idem præstarem, quod omnes ante me Scriptores præstiterunt, qui aut sufficiente lumine destituti, aut mala fide in partu difficili *præcipuam obstetricandi cognitionem* neglexerunt aut reticuerunt: facilè mihi persuadeo, id factum esse ex defectu luminis, attentionis & distinctæ rerum comprehensionis potius quàm mala fide; vix enim credibile est, si res probe cognovissent, ipsos nobis *Figuras tam defectivas* traditoros fuisse. Inter omnes, quas unquam mihi contigit videre, Figuras, ne unicam quidem vidi exhibentem *uterum male locatum*, multo minus *prave versum infantem in male sito utero*: unde concludo, omnes Auctores certò sibi persuasum habuisse: ex sola infantum versione prava *in utero recte locato* omnem partum difficilem ortum trahere; quum è contra plurimi partus difficiles, imò plerique difficillimi proveniant *ex pravo uteri situ*, unde sæpius & ipsa prava versio infantum in utero oritur, quippe qui initio bene versi, propter pravum uteri situm in aut per pel-

pelvim penetrare non valentes ex bene versis fiunt prave versi; id quod plurimùm fit maturi auxilii defectu, ut in sequentibus Capitibus demonstrabimus: Hæc quum ita sint, quis quæso mecum non asserat: *Cognitionem variæ uteri positura maximi momenti & summe necessariam esse Obstetricantibus* operam parturientibus fideliter navaturis?

Verùm si omnes & singulas uteri posituras pravas, pravasque in eo infantum versiones, quales contingere possunt, exhibuissem, hoc sane opus magnitudine & pretio impense exaggerassem, & res novitatem præ se ferentes propter impensas majoribus obnoxiæ sunt difficultatibus; quare contentus præcipuorum uteri & infantum situum Figuras exhibuisse, scilicet, quæ conceptibus nostris explicandis plurimùm inserviunt, earundem explicationi (quantum quidem fieri potest) cæterorum situum pravorum delineationem verbis adjungam, non dubitans, paucas hasce amplam satis materiam de diversis aliis disserendi subministraturas, unde attentus Lector claram illarum ideam formare, hisque probe comprehensis & cæteras facilè mente sibi concipere poterit: Et primò quidem agemus de prava infantum versione, in utero bene locato, inde gradatim ad difficiliores progressuri.

CAPUT XXXVI.

De partu difficili, ab infante facie supina prodeunte.

AD confirmanda ea, quæ præcedenti quinto & trigesimo Capite statuimus *de summe necessaria cognitione variæ uteri positura*, hoc Capite demonstrabimus differentiam inter infantem *supina facie in ostium prodeuntem in utero bene locato*, interque eundem infantis situm *in utero prave locato*.

Utero bene locato infantis *facie sursum versa* prodeuntis enixus sane difficilior erit multumque discrepans ab infante bene verso, *facie* scilicet *prona* prodeunte: eum in finem inspiciamus 16. *Figuram*, talem nobis infantem exhibentem in *utero be-*

ne locato, qui vertice per os uteri delabitur in cavitatem pelvis, & consequenter omnibus fere, quibus infans bene versus, ad felicem partum prærogativis gaudet, quia membra eandem prorsus formam & magnitudinem habent, sive prona sint sive supina; attamen infans supinus tam commode non potest flecti & formæ pelvis adaptari ac pronus, seu facie deorsum versa delabens: *Obstetrix* tamen ex hoc prodeundi modo nequaquam debet turbari, sed infantis exclusionem eadem facilitate sperare, ac si aliter versus, prona scilicet facie, prodiret, dummodo curam gerat, ut caput rectà delabatur, neque illud lædat, dum studet promovere; quapropter ad ampliandum meatum omne studium conferat oportet, partibus muliebribus dilatandis, *ossequе coccygis aversa manu retrudendo*, uti suprà dictum, adhibita cautione, ut ne manu digitisve (subter caput ad reprimendum os coccygis immissis) caput attollat, faciemque hoc pacto adversus ossa pubis apprimendo atterat sive infringat: Sed agite, jam videamus: an partus æque facilis sit futurus, si infans dicto modo versus versetur *in utero prave locato*, & patebit, magnam intercedere differentiam, in sequentibus consistentem.

Infans dicto modo versus *in utero bene locato* non aliter ac infans bene versus positus est, capite imminens cavitati pelvis, ita ut in neutrum latus impingat, ac nullibi retineatur: at verò in utero *prave locato* sive *ante* sive *pone*, sive *ad alterutrum latus* caput offendet, atque plus minus fixus quasi hærebit, prout scilicet uterus plus minus obliquatus fuerit; ex utero enim *ad dorsi vertebras plane supinato altiusque intra corpus suspenso* quid aliud resultabit? quàm ut infans *vertice impingat* & fixus quasi hæreat *in ossibus pubis*, id quod *sagax obstetrix* tactu explorare poterit; tum enim os uteri altius suspensum vel ossibus pubis impactum inveniet, ita ut non nisi multo labore parvam saltem infimæ oræ partem instar semicirculi tangere valeat, ut alibi docuimus, perinde ac si bene versus esset infans: sed caput hoc modo in pelvim delapsum *facie supinata* excludetur, si quidem unquam ipsi con-

contigerit excludi, quod impossibile fere, aut ad minimum valde periculosum est: at si uterus *pronus in ventre propendulo* situs sit in *muliere ventrem prominulum gestante*, infansque in illo *supinus* verticem ori uteri obvertat, tum *obstetrix* istud os uteri reperiet à tergo lumborum vertebris, vel superiori ossis sacri parti obversum, idemque non nisi multo labore instar semicirculi poterit tangere; quum è contra os uteri bene locati multo demissius illa reperiat, & sine negotio totam ejus rotunditatem & circumferentiam tangere possit & dimetiri.

Verùm hîc loci porro observatione dignum est, quo *obstetrices* horum uteri situum ignaræ maxime falluntur, scilicet, quòd ipsis ab initio videtur, sese sentire infantem longe aliter situm, quàm revera situs est: ab initio enim talis *imperita obstetrix* putabit, se distinctè sentire, quòd infans *rectè versus* in ostium prodeat, occipite infantis, quod intermediâ uteri substantiâ senserat, pro vertice accepto: porro illa obstetrix in errore perseverat, quia idem infans ulterius in ostium progrediens non ut supinus in utero resupinato, sed instar infantis bene versi excluditur, ibi enim caput eadem, qua se primo obtulit, positura manet. Ratio autem istius versionis est, quòd scilicet infans dicto modo in ostium inclinatus in prono utero *capite præcipiti quodammodo debet provolvi*, ita ut tunc suprà reperiatur, quod prius infrà sentiebatur, id quod solummodo ex prava illa uteri positura resultat: *hunc nodum hactenus nemo solvit*: quis enim unquam hanc mutationem ante oculos posuit aut explicuit, scilicet solam diversam uteri posituram in causa esse, quòd ex duobus infantibus occipitio in pelvis cavitatem illabentibus, utriusque vertice ori uteri obverso, alter nascatur facie deorsum ad intestinum rectum conversa, alter verò facie sursum ad vesicam parturientis conversa?

Ita etiam infans *supinus* in utero non parum *dextrorsum* vel *sinistrorsum obliquato*, in muliere, cujus *venter in latitudinem panditur*, caput in adversam ossis pubis vel ossis ilium spinam impingit ibique retinetur, ita ut non nisi multo negotio in pelvim intro-

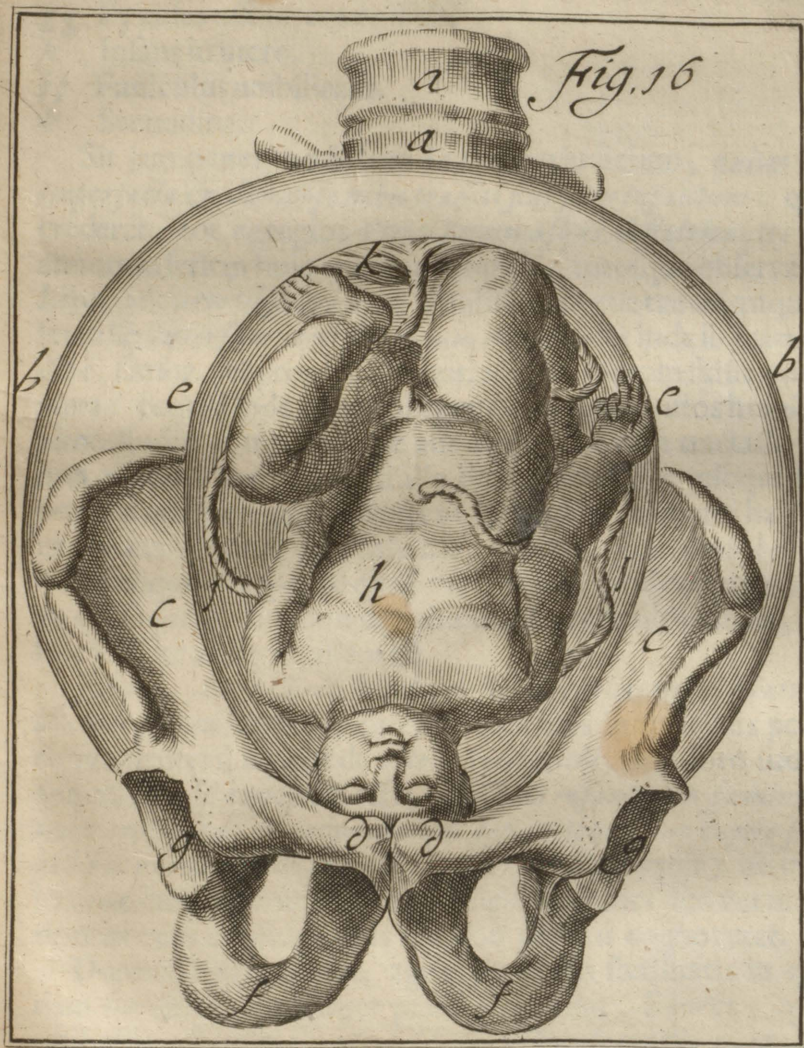
troduci queat: Talis uteri situs tactu poterit cognosci, si scilicet os uteri alterutri lateri ossis pubis aut ilium oppositum inveniatur, ita ut ex parte saltem, scilicet quoad interiorem oram tangi possit. Hac porro ratione omnifariæ dignoscuntur uteri posituræ, ex quibus omnibus & singulis non nisi difficiles partus oriuntur, quorum hi posteriores difficillimi sunt, imprimis si *obstetrices* pravæ hujus uteri posituræ sint ignaræ: quî autem istæ hanc scirent? quum hactenus ne ullus quidem Scriptorum eam cognoverit, vel ad minimum nihil perspicuum, quod ego sciam, de ista tradiderit; quoniam igitur variam hanc uteri posituram *obstetrices* distinguere nesciunt, prægnantibus mature non prospiciunt, & per hanc inscitiam plurimarum parturientium salus negligitur, quibus scilicet utero hoc modo locato infantes ita prodeunt, unde auxilio sufficiente destitutæ cum infantibus non exclusis intereunt, quæ à *cordata obstetrice* vel *perito Chirurgo obstetricante* mature adjutæ servari potuissent.

Jam quidem meritò monstrandum esset, qua ratione ejusmodi infantes in pelvim introducendi & in ostium promovendi essent, quia verò sequentibus Capitibus id præstabimus, de utero istiusmodi male locato acturi, silentio hîc præteribimus, eò Lectorem remittentes: Neque necessarium censemus hic loci monere, quibus indiciis dignosci possit, an infans facie prona aut supina prodeat, quum supponamus, nasum, os, oculos & mentum distingui facile posse ab æquali, lævi & rotundo occipite; ab initio tamen infante ita verso non facilè dignoscuntur; manus tamen usu valens unico saltem digito sincipitis & occipitis discrimen sensu facilè percipiet, etiam antequam caput prodiens ad oculos & aures usque denudatum sit.

Explicatio 16. *Figuræ.*

a a Vertebræ.
b b Venter sive circulus, locum ventris repræsentans.
c c Ossa ilium.
d d Ossa pubis.

ee U-

Fig. 16
a
a
k
b
b
e
e
h
c
c
d
d
g
g
f
f

ee Uterus, in quo infans situs est.
ff Ossa sedentaria.
gg Pyxides ossium coxendicis.
h Infans in utero.
jj Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Sit jam penes modestum Lectorem judicium, *quàm vitiose, imperfecte & damnose nobis traditi sint situs infantum:* quisnam crederet, tot egregios *Viros Fœminasque obstetricantes* per tot annorum seriem huic operæ incubuisse, totosque observationum Libros de *arte Obstetricandi* scripsisse, neque tamen unquam observasse *diversum uteri situm cum incommodis* inde in partu oriundis? fateor, eapropter admiratione me captum fuisse quàm maxima: ecquid inde aliud colligendum, quàm istos homines minimo studio, meditatione aut attentione rem tractasse? quia non observarunt, quanti illa sit momenti, consequentiarum pondus non satis perpendentes: tanti enim momenti hæc res est, ut optima quidem data infantis versione, qua *utero bene locato* nullo negotio & sponte quasi excluditur, nihilominus *utero prave verso* partus sequatur difficillimus & periculosissimus, uti ex hoc Capite aliisque videre est.

Justina, Serenissimæ Electricis Brandenburgensis obstetrix, rebus non parum attenta, ut propterea aliis instituendis perquam convenienter scripserit de *arte obstetricandi*, in Libro suo etiam annotavit, se expertam esse, *quosdam infantes in fœminis ventrem crassiorem & propendulum gestantibus prono capite sublatis pedibus quodammodo prolabi*, quia (ut illa inquit) isti infantes in ventrem propendulum nimis delapsi erant; sed veram rei rationem cum consequentiis illa non penitus cognoverat.

Dominus *Mauriceau*, agens de causis sterilitatis in quibusdam fœminis, hanc inter præcipuas ponit, scilicet, quòd in quibusdam fœminis *os uteri oblique respondeat ostio vaginæ*, unde ipse putat, semen ad latus saltem ejaculari, neque rectà in illud immitti posse, quod, ut non penitus nego, ita multo minus

 af-

affirmo: præterea alio loco parturientium mentionem facit, quarum uterus oblique situs sit, neque tamen explicat, quid eo intellectum velit, tam paucis enim, obscuris, & mox abruptis verbis scribit, ut fatear, me rem non prius animadvertisse, nisi quum jam dudum experientiâ pravum uteri situm vere cognoveram, eumque literis mandaveram: Et hæc sunt, quæ memini me unquam de hac materia legisse, neque unquam cum ullo *obstetricante Viro* aut *fœmina* verba habui, qui pravum uteri situm ejusque consequentias observaverant.

Quid jam tibi videtur? cordate Lector, si illi, quorum officium est parturientibus succurrere, quorumque fidei vita matrum & infantum committitur, situm uteri & infantum perspectum non habent, nescientes, quibus obstaculis parturientium labores sufflaminentur, cur scilicet ejusmodi fœmina, quamvis vehementibus doloribus laborans, infantem non possit eniti, aut cur infans post varios ærumnosos labores in corpore maneat alte semper suspensus, & fixus hæreat, quid tibi, inquam, videtur? nonne infelix earum conditio est, quibus contingit à talibus juvari. Quapropter ego omnibus *obstetricibus novitiis* auctor sum, ut studiose perpendant, quàm necessaria ipsis sit variæ uteri posituræ cognitio, ut jam inde ab initio laborum imminens periculum prævidentes, sine mora agant quod agendum est, quò matrem cum infante è periculo eripiant.

CAPUT XXXVII.

De partu difficili, infantibus facie in ostium prodeuntibus.

INfans prodit *bene versus*, *si mento pectori innixus vertice ad os uteri*, tum quodammodo jam apertum, *tendit*, & hoc sensu plerumque *obstetricantes* hoc termino *bene versus* utuntur, quem ego hîc loci omnibus ita perspicuum reddere volui, ut & ob-

obstetrices novitiæ genuinum ejus sensum intelligant: Quòd si fortè contingat, ut infans capite quidem ad os uteri tendente, attamen *in cervicem resupinato*, verticis loco *faciem prævìam* in ostio offerat, tunc *pravus situs* est, unde plerumque *partus difficilis*: ratio est; quia capite ita posito oris uteri & reliqui meatus major requiritur dilatatio ad transeundum, quàm vertice in ostium prodeunte; nam vertice prævio primò caput solum, deinde humeri per meatum penetrare possunt; at verò facie prodeunte caput in cervicem vel dorsum resupinatum est, unde magnitudo augetur, ut prorsus non, aut summo cum labore penetrare possit.

Obstetricis igitur est, quamprimum tactu senserit, caput ita prave versum prodire, protinus omne studium conferre ad corrigendum pravum istum situm, quod commodissime fit *mox post effluvium humorum*, tum enim satis spatii suppetit ad caput vertendum, vel mentum in pectus reclinandum, quò vertex ad partum sensim promoveatur: sed *caute* admodum & *leniter facies tractanda* erit ab *obstetrice*, *nasuique* cum *oculis* maxime *parcendum*, utpote qui facilè læduntur: ut verò melius res succedat, *parturiens capite demisso supinanda* erit & *prohibenda*, *ne cum doloribus cooperetur*, usque dum caput versum sit: neque (ut caput cum mento in pectus demittatur) *facie* apprehendendus aut protrahendus est infans, sicuti quidam videntur suadere; sed parturiente supinata *obstetrix palmam pectori proxime jugulum infantis opponens* eundem totum in fundum uteri reprimat, & caput sponte prolabetur in brachium manus reprimentis, quo animadverso *obstetrix* manu subducta mox caput bene versum reperiet, aut facili negotio recte locandum: At si fortè caput nimium retineatur, quia ipsa infantem non potest satis reprimere, tum *indice* vel *pollice in os intruso* sensim protrahat, aut quatuor digitorum apices inter uterum & sinciput intrudendo caput deprimere conetur: *utendum est judicio*, & ponderandum ex situs & spatii ratione, quomodo caput commodissime verti possit: Quamprimum caput bene in ostium vergit, parturiens

adenitendum commode ponenda, ſcilicet, ut *quodammodo ſedeat*, *quodammodo cubat*, *cruribus diſtentis*, *genibus flexis* vel *ad ventrem elevatis*; tumque *nullum dolorem incaſſum prætermittat* parturiens, ſed quantum poteſt, cum ſingulis doloribus cooperetur ad enitendum partum.

Pauca hæc forſan ſufficerent ad oſtendendum, quomodo infantibus facie prodeuntibus ſuccurrendum ſit; attamen his infantibus *in utero prave ſito* contemplandis adhuc parumper immorandum eſt, & videndum, *quænam incommoda inde reſultent*, *quomodo ſciatur*, *ubi uterus*, & *quomodo infans in illo ſitus ſit*. Quicunque concedunt, dari *in utero recte ſito* infantes facie prodeuntes, iidem facilè concipere poſſunt, eandem infantum verſionem dari in utero *prave locato*, unde & facilius concedent, *ex hac poſteriore majora incommoda provenire*, quàm ex priore uteri poſitura, utque conceptum noſtrum adjuvaremus in comprehendenda clarius hac poſitura, agite inſpiciamus 17. & 18. *Figuram*.

Figura 17. exhibet nobis uterum *recte ſitum*, in quo infans poſitus eſt facie non rectà ad oſtium, ſed *mento ad oſſa pubis converſo*, *utraque manu brachiiſque jam excluſis*: ſed infantes ante effluvium humorum (neque mox poſt effluvium) hoc modo non verſi ſunt, contrà eo modo plerumque verſi ſunt, ut *Figura* 13. exhibet, quòd ſi tunc *obſtetrix* ſtatim poſt effluxos humores minus prompte manus retrudat, & caput in oſtium promoveat, tunc manus præviæ excluduntur, caput verò reſupinatur, ac infans *facie prope mentum ad oſſa pubis impellitur*, ut deinde propter arctam contractionem ſicci jam uteri inhabilis fere ſit ad qualemcunque excluſionis promotionem, atque tum plerumque ſero brachia iterum immittere, caputque in ſitum naturalem vertere moliuntur; nil enim tum ſupereſt agendum, quàm ut uno prius brachio, aut, ſi fieri poteſt, ambobus iterum immiſſis ſubter pectus manu intromiſſa *pedibus extrahatur* infans, quaſi iidem prævii ad excluſionem prodiiſſent. Fieri quidem poteſt, ut infans faciem in oſtio offerat *ſine præeuntibus manibus*;

tunc

tunc eadem fere methodo procedendum eſt, quam ſuprà tradidimus, qua caput naturali modo, hoc eſt, vertice in oſtium producitur.

At verò infante *facie* prodeunte *in utero oblique poſito*, ſive manus ſimul prodeant, ſive non, difficultas ingraveſcit, neque tam facilè res ſuccedit, imò *ſæpe inconſultum eſt*, infantes capite prævio in oſtium producendo deſudare; ſiquidem hoc facto multo cum labore mater ſimul cum infante majori periculo expoſita foret quàm antea, quum oblique adhuc verſus erat: quia enim tutius eſt, infantem ita poſitum *pedibus ſine mora extrahere*, quàm vertice in oſtium converſo excluſionem per parturientis labores expectare, procul *dubio* facilius etiam erit, *infantem in primo ſuo ſitu pedibus vertere*, quàm poſtea, vertice in oſtium producto.

Longe ergo aliter tractandus eſt infans faciem præviam oſtterens in *utero recte ſito*, quàm in *utero obliquato*: prioris *caput* vertendum & in oſtium dirigendum eſt: poſterior verò tutius *pedibus* quæſitis extrahitur: ut autem aſſertionis hujus fundamentum clarius pateat, attente inſpiciatur *Fig.* 18. ea nobis repræſentat infantem *facie* & *ambabus manibus* ante os uteri poſitis in utero *ſiniſtrorſum obliquato*; quia verò uteri ita poſiti pars planior quodammodo in obliquum vergit, infans etiam aliquatenus in obliquum verſus eſt, (uti ex hac *Figura* patet) plurimùm ſupinus, propter hanc uteri poſituram. Os obliquati hujus uteri ſpinæ oſſis ilium oppoſitum eſt inter vertebras lumborum & ſiniſtrum os pubis, unde iſthoc os uteri *difficulter dextræ ſolùm digitis* poteſt tangi, quibus inferiorem oris uteri oram ſentire, neque tamen eoſdem ſine multo labore immittere poteris, aut ullum obvium membrum diſcernere, ſeu rupta ſit membrana (quod nonnunquam accidit) ſeu adhuc integra: Hæc poſitura uteri citra controverſiam exigit, *ut confeſtim infans, quocunque modo oblatus, non capite prævio, ſed neceſſariò pedibus extrahatur*; qui verò aliter faciunt, minime cum judicio agunt maturo, matrem pariter ac infantem ultimo exponentes peri-

riculo: Ad majorem hujus afferti evidentiam videamus, qua ratione hujus infantis caput rectà ad os uteri commodissime dirigendum sit; porro qua ratione & caput & os uteri simul in pelvim introducenda; denique qua ratione per angustiam pelvis promovenda sint.

Primò igitur omnium os uteri uno vel duobus digitis apprehensum, quantum fieri potest, ab osse ilium abstrahendum & rectius in pelvim dirigendum foret, ut, si res postulet, manus in uterum intromitti possit: membrana verò aut jam rupta est aut non: si non: aut unguibus confringenda erit, aut expectandum, dum sponte rumpatur; hoc posterius forsan diutius protrahetur, quippe in tali situ dolores parum deprimunt; interim tempus labitur, & parturiens debilitatur: quòd si membranam confringas utero nondum satis aperto, necesse erit idem manu aperire: humoribus enim effluxis non diu cessandum est, aliâs capitis vertendi occasio prætervolat: utero insuper ita obliquato nec oris ejus apertio facile succedit, parturiens eâ cruciatur, ut vires minuantur: pudenda etiam dilatanda sunt; nam oris uteri ampliatio & versio infantis non fit nisi manu per vaginam in uterum immissa: hoc facto tandem parturiens acerrimo dolore defuncta est, maximusque labor peractus: quum eousque ventum est, facilè ad pedes penetrare & pro lubitu infantem vertere poteris, quod nonnunquam æque prompte facileque fit, ac si caput recte disponeres, manusque secundum longitudinem corpori accommodares: Posito jam, caput recte versum ad os uteri tendere, ac brachia retrorsa secundùm longitudinem corporis sita esse, quid tum? quantus omni isto molimine profectus factus est? jamne plenissimis velis feremur? *uterusne jam recte locatus est?* ubinam corpus infantis? qua ratione dolores infantem istum excludent? aut *obstetrix* exclusionem conficiet? nequaquam: jam demum *maximus labor imminet*, mox *infantem exanimem*, *matrem in vitæ periculo*, *obstetricem omnis consilii expertem* videbimus, nî Deus mire ipsis prospiciat.

Sed dicet fortasse quispiam: *unde ista dictorum inconstantia?*

mo-

modò dixisti, quum de capite infantis vertendo ageretur, maximum laborem peractum, & parturientem acerrimo dolore defunctam esse: cur ergo nunc dicis: maximum jam demum periculum instare, quum infans recte in ostio situs sit? sed quid istuc recte in ostio situm esse? caput quidem, fateor, aperturæ oris uteri oppositum est, & hoc sensu recte ostio imminet: attamen *non bene positum est*, *ut nasci possit*: scilicet inveteratus iste error est, quo hactenus totus orbis captus erat, unde omnes Libri de *Arte obstetricandi* conscripti *scatent erroneis institutionibus*: putant, bene rem habere, quamprimum infans vertice ostio immineat, neque porro quæritur, ubi corpus uteri & infantis positum sit, qua positura pelvi immineant, vel qua ratione eandem penetratura sint: inspice *Fig.* 18. & considera, num corpore uteri & infantis ita super pelvim obliquato infans per pelvim deprimi possit, etiamsi caput in vagina uteri aliquatenus vi protractum sit super cavitatem pelvis; minime: Caput equidem in pelvim illabi posset, quia ipsi imminet, & depressione solùm opus habet; sed quo impulsore promovebitur? dolores, ajunt, in istam propellent: verùm addendum esset, *forsitan*, si scilicet dolores sat efficaces suppetant: at capite jam in illam propulso quid tum? quomodo caput permeabit? quomodo corpus illabetur? an nescis capite illapso humeros ad idem os ilium impelli ibique fixos hæsuros esse, ubi prius os uteri hæserat? & qua ratione humeri inde depellentur? num manus juxta caput immitti poterit ad promovendos humeros? credo id neminem effecturum, nisi parturientis pelvis fuerit amplissima, ac *obstetricis* manus subtilissimæ, alioquin impossibile erit: & quid tum restat? præterquam ut ad conservandam matrem caput infantis apertum excerebretur, aut uncis, forcipe aut eductore capitis extrahatur, quod tamen haud prospere cedit, quia humeri adeò retinentur, ut ne succedat quidem, etiamsi quasi caput à corpore divulsurus omnibus viribus trahas; quare nonnunquam opus est manum juxta caput excerebratum immittere usque ad humeros, hoc modo ab osse coxendicis pubisque removen-

vendos, ut corpus capiti facilè possit succedere; atque tum omnia adhuc prospere evenere, dummodo post tot exantlatos labores matri vita servatur: nonne rebus illius bene consultum est more Scriptorum nostrorum? nunquam non suadentium, ut caput in ostium producatur, nullo habito discrimine uteri seu recti seu obliqui: ô deplorandam cæcitatem! qua tot homines deleti sunt, ac indies adhuc delentur! Spero, Mundum his meis Scriptis illuminatum *novam obstetricandi methodum* auspicaturum, eaque felicissime usurum esse. Satis igitur hîc loci dictum puto *ad demonstrandam differentiam, quæ intercedit inter uterum rectum & obliquum, infantibus facie prodeuntibus*: quòd si animus esset, eundem situm ulterius inspicere in utero *prono* vel *supino*, latissimus dicendi campus pateret; sed missis his pergemus ad contemplationem aliorum situum pravorum.

Explicatio 17. & 18. *Figuræ.*

Fig. 17.

a a Vertebræ.
b b Ambitus, referens locum ventris.
c c Ossa ilium.
d d Ossa pubis.
e e Ossa sedentaria.
ff Pyxides ossium coxendicis.
gg Uterus, in quo infans positus est.
h Infans in utero.
jj Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 18.

a a a a Vertebræ lumborum.
b b Circumferentia ventris.
c Sinistrum os ilium.
d d Ossa pubis.
e e Ossa sedentaria.
f Acetabulum sinistri ossis coxendicis.

gg In-

Fig: 17.
a
a
k
b
g
h
g
b
c
c
d
d
f
f
e
e

Fig: 18.
a
a
a
a
b
g
h
c
b
e
e
f

gg Uterus, in quo infans positus est.
h Infans in utero.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XXXVIII.

De partu difficili, ab infante prævia vena umbilicali prodeunte.

NUllus fere situs est infantum, quem non comitari posset *prematurus venæ umbilicalis partus*, quo scilicet *funiculus ille prævius in ostium defertur*, sive *solus*, sive *cum alio quodam membro*, capite nimirum, manibus, pedibus, aliave corporis parte conjunctus; hoc autem plurimùm fit, si longior fuerit, neque uni vel alteri infantis membro circumvolutus. Varie *circumvolvitur funiculus umbilicalis*, scilicet *medio corpori*, *ventri*, *collo*, *brachiis* vel *cruribus*, unde multa proveniunt incommoda, laborque ingravescit.

Hîc loci in transitu memorabo, mirabundum me vidisse Figuras Domini *Peu* in Libro ejus de *Arte obstetricandi*, quem perlegi sub spe inveniendi nova experimenta, præter ea, quæ ab aliis tradita sunt; sed mirabar, me nihil novi præter varias venæ umbilicalis circumvolutiones invenisse, quem in finem omnes ejus figuræ videntur elaboratæ: verùm, præterquam quòd ridiculum sit, Virum adeò expertum (qualis ille vult videri) tales uteros aquis repletos publice exhibere, insuper mirum est, illum nobis velle persuadere, quod ratio dictat impossibile esse, *exempli causa*: in tertia ejus figura exhibetur infans in medio aquarum suspensus, manibus, pedibus & capite deorsum conversis, qui ita suspensus hæret à vena umbilicali obiter saltem medio corpori circumvoluto: pari ratione alius exhibetur in quarta figura suspensus in superiore uteri parte ventre deorsum verso: duæ hæ figuræ falsæ sunt, utpote quæ nunquam eo mo-

do inveniri possunt, solùm ab ipso confictæ, ut splendorem operi suo addat; idem dictum puta de quinta & sexta ejus figura: & obligatum me teneo, errores istos indicare, ne *obstetrices novitiæ* falsis ejusmodi conceptibus onerentur.

Non quidem inficior, funiculum umbilicalem eo modo, quo istæ figuræ exhibent, circumvolvi posse; sed nego, infantem eo modo à funiculo suspensum manere posse, nisi nexu vel nodo aliquatenus adstrictus sit funiculus, sed isti in illis figuris non sunt adstricti, propterea infans gravitate corporis necessariò devolvitur; perinde ac fusus non potest suspensus manere à filo inglomerato, sine nodo vel nexu adstricto; ità infans non potest suspensus manere à funiculo umbilicali, medio corpori saltem circumvoluto, nisi nexu aliquo vel nodo adstrictus sit. Sed forsan dicet iste Auctor: infantem aquis innatantem, pondus non habere, tanquam undique pressum, aquisque quasi suffultum, ita ut pondere suo non possit deprimi: sed posito, rem ita se habere, fallit tamen argumentum illius; istæ enim figuræ exhibentur ad docendum, quòd infantes ista suspensione retineantur, ut ne in ostium delabantur: si hoc verum est, utique gravitas supponenda erit, aliâs illa suspensio in causa non est, quòd infantes non delabantur; & posito, in aquis stagnantibus gravitatem non habere locum, (quod falsum est) illa tamen statim post effluvium aquarum locum haberet. Nona & decima ipsius figura etiam confictæ sunt & falsæ, & nullus unquam infans hoc modo à funiculo umbilicali collo circumvoluto suspensus manere potest: aut enim funiculus illum suspensum tenet, aut non: si prius, crura ad minimum & nates infantis dependebunt, non autem tergum aut latus: si posterius; infans non suspensus manebit, sicut hac figura exhibetur, sed gravitate sua devolvetur ad os uteri; istæ ergo figuræ veritatis expertes mera sunt figmenta: hoc pacto mundus completur libris & ingentibus voluminibus, in quibus, quæ bona sunt, mera aliorum Auctorum apographa; quæ verò nova, adornata cerebri figmenta sunt, quibus legendis homines nummos cum tempore perdunt. Quisnam

nam inspectis hujus Auctoris figuris non diceret, nullam omnino rem faciliorem esse, quàm infantem vertere in utero tam spatioso, qualis hic repræsentatur: nimirum infantes tam spatiose positi, uti hæ figuræ exhibent, in utero æque facilè verti possent, ac in vasculo sive receptaculo butyri, sed res tam facilè sub manus non succedit, nam multo minus spatii datur, ne dimidium quidem, imò si dicerem ne quarta pars, non multum errarem.

Sed redeamus ad incommoda, *ex procidentia funiculi umbilicalis oriunda*, quorum præcipue sunt quatuor: *primum* est *angustia meatus*, unde infanti transire, & *obstetrici funiculum* removere, vel eundem simul cum infante excludere difficilius est. *Secundò* inde oritur *retentio* in meatu, quia scilicet reliqua *funiculi* pars tanto brevior fit: vel *tertiò obitus infantis*, si scilicet *funiculus* frigore rigescit aut interpremitur, unde motus sanguinis præpeditur vel penitus aboletur: vel tandem *quartò abruptio placentæ*.

Meatum (os uteri nimirum & vaginam) *à funiculo procidente obsideri* & *angustari* certum est: quicquid enim illuc illabitur citra summam necessitatem, non potest non præpedire transitum: non adeò crassus quidem est *funiculus umbilicalis*, attamen semper duplicatus procidit, ac si diutius ita propendet, intumescendo crassescit, tumque multum spatii occupat, unde infanti via angustatur, & *obstetrix* impeditur, ut infanti promovendo operam tribuere non possit: *Funiculum umbilicalem procidentem brevitate sua infantem retinere* posse intellectu facile est; nonnunquam enim procidit *funiculus*, quousque per longitudinem suam licet: quòd si tum infans juxta penetret, *funiculus* subinde magis detrahitur, & quum longius non potest demitti, *aut ipse rumpitur*, *aut placentam abrumpit*, unde infans retinetur: Nonnunquam etiam *funiculi procidentiam infanti mortem afferre* posse *obstetrices* satis superque experiuntur, imprimis quæ negligunt eundem protinus in locum suum redigere; *funiculo* enim diu excluso infans non potest in vivis manere, quia motus sanguinis aut frigore aut compressione sufflaminatur, quippe frigus

funiculum prolapsum corripiens sanguinem facilè coagulat & sistit, potissimùm si compressus sit *funiculus* sive coarctatus, quod duplici modo fit: aut ori uteri solùm apprimitur, aut ossibus pelvis, idque cùm in bene tum male verso utero, diversimode tamen locum habet, uti sequentibus videbimus, quò *obstetrices novitiæ* instituantur, quomodo sese in ejusmodi casibus gerere debeant: eum in finem inspiciamus 19. & 20. *Figuram.*

Figura 19. exhibet infantem *bene versum* in utero *nimis ad vertebras lumborum resupinato*, unde *caput* infantis *ossibus pubis impactum hæret*, & *funiculo eo facilius subterlabendi locus aperitur*: dum enim caput ossibus pubis impactum hæret, neque in os uteri impetum facere potest, *funiculus* cum aquis in ostium delabitur, & humoribus effluxis statim permeat prociditque, quod *obstetrix sagax* prævertat oportet, funiculum statim removendo humoribus modò effluxis, si quidem id facere ante effluvium aquarum minus potuerit; porro omni studio caput ab ossibus pubis removere, rectàque in ostium dirigere conetur, ut hoc pacto *funiculi iterata procidentia avertatur*, quod alio modo vix potest caveri; aut si consultius arbitretur, infantem versum pedibus extrahere, id statim efficiat.

Figura 20. exhibet infantem *bene versum* in utero *dextrorsum obliquato*, quare *os uteri* cum *capite* infantis *ad sinistrum os coxæ impingit*, unde si *funiculus* infrà ad ostium subterlabatur, humoribus deprimentibus aut effluentibus procidit: & hanc rem *obstetrix* sibi præ aliis præcipuam habeat, scilicet, ut *statim ab initio laboris* tactu percontetur, *funiculusne umbilicalis*, aut *aliud membrum juxta cum capite ostio immineat necne*; quo observato protinus omni nisu istud removeat, idque, si possibile est, ante aquas effluxas, vicibus post singulos dolorum impetus repetitis, si membrana remissa fuerit; simul omni studio adnitens, ut caput omni mora rupta bene versum in ostium penitus dirigatur, nisi res suadeat, infantem versum *pedibus* extrahere.

Quemadmodum autem *provida obstetrix* summopere studet cavere, ne *funiculus umbilicalis caput prævertat*, *aut juxta cum*

illo

illo prodeat; ita etiam omni ſtudio caveat oportet, *ne funiculus interprematur*, quod plurimùm fit, quando is ante vel juxta cum capite prodit: poſito enim, *funiculum* ante vel juxta caput non laxe propendere, ſed circa vel ante illud intenſum eſſe, caputque eo, quo *Figurâ* 19. & 20. exhibetur, modo ſive obliquum in os coxendicis, ſive pronum in oſſa pubis impingere, quid aliud inde conſequetur, quàm ut infans, *funiculo inter caput & oſſa compreſſo*, brevi tradat ſpiritum, quia ſcilicet ſanguis non poteſt moveri? quod quum contingere poſſit, *obſtetrix* omni ratione & labore caveat oportet, ne funiculus iſto modo interprematur: vel ſi ſerò arceſſita infantem in illo ſtatu inveniat, protinus omni mora rupta funiculum ab iſta compreſſione liberet: quem in finem, funiculo oſſibus pubis appreſſo, parturientem capite demiſſo & inferiore corpore elevato reſupinet, ac infantis capite repreſſo *funiculum poſt illud*, *quoad poteſt*, *remittat*, caputque ſine mora prævium in pelvim inducat, quod ſi minus conſultum ſit vel poſſibile, *pedibus* inveſtigatis infantem verſum extrahat.

Quòd ſi *funiculus umbilicalis ſiniſtro oſſi ilium apprimatur*, parturientem inferiore corpore elevatam in ſiniſtrum latus declinet, & dextrâ caput removeat, funiculum extricatum in ordinem redigens, ſimul, ſi conſultum videtur & poſſibile, *caput* prævium in pelvim inducat, aut ſine mora verſum infantem *pedibus* extrahat: Contrà *funiculo dextro oſſi ilium appreſſo* parturiens in ſiniſtrum latus reclinanda, caput ſiniſtrâ removendum, & hac ratione *funiculus* expediendus eſt.

Similiter accidit ſed rarius, ut *funiculus* à capite retrorſum *vertebris* vel *oſſi ſacro apprimatur*: tunc caput alterutra manu removendum, prout ſcilicet plus minus in alterutrum latus vergit; parturienti (ſi vires ſuppetant) *in genua provolutæ* à tergo manum ſoſpitam admoveat *obſtetrix*: aut, ſi infirmior fuerit, *in alterutrum latus* declinetur, *uno pede ad ventrem attracto*, ut plus ſpatii ſuppetat: in omnibus hiſce caſibus *prompte* & omni mora rupta res peragenda eſt.

Equidem non ignoro, quòd ad hæc relaturi ſint, *ea non ſemper effici poſſe, caput firmiter impactum tam facilè haud removeri, faciliuſque id dici quàm effectum dari poſſe*: ſed ego compertum habeo, quòd, *licet factu difficile, impoſſibile tamen non ſit, niſi inexpertis timidiſque obſtetricibus*, quæ neque audent, neque ſciunt id efficere: hîc enim longe aliter ſe res habet infante tam alte adhuc ſuſpenſo, quàm ſi caput jam in pelvim illapſum inibique compreſſum fuerit, in quo ſtatu fateor iſta nonnunquam peragi non poſſe.

Si *funiculus umbilicalis ante vel juxta caput prodeat* in utero *recte verſo*, tum compreſſionis periculum minus quidem eſt, attamen *motus ſanguinis* poterit præcludi duplici hoc modo: ſi ſcilicet *funiculus* inter caput & os uteri comprimatur, aut ſi caput grande fuerit, & *funiculus* inter illud & oſſa pelvis coarctetur, non quidem eo modo, quo in præcedenti poſitura, ubi caput in oſſa impactum hæret, *funiculumque* interprimit; ſed quia caput juxta cum *funiculo* per anguſtiam pelvis permeat, quod ſine preſſura fieri non poteſt, tum *funiculus* à latere non poteſt non comprimi: preſſura quidem minor eſt, ſi *funiculus temporibus* adjacet: contrà ſi *fronti* impoſitus ſit, maximum periculum imminet, quo obſervato in rem erit, quamprimum *funiculum* in tempora ſemovere.

Si forte *funiculus cum manu, cubito, humero, pede* vel *genu prodeat*, ita ut caput non ſentiatur, tunc *obſtetrici* humoribus nondum effluxis opera non inſumenda eſt huic vel iſti membro removendo, irritus enim labor eſſet, niſi nonnunquam manum pedemve vellicando tentare velit, num infans iſta attrahendo poſituram forſan mutet: interim *obſtetrix* à parturiente nunquam diſcedat, ſed attente effluvium humorum expectet oportet, parata, tum confeſtim manu in uterum immiſſa infantem pro ratione ſitus aut *capite prævio* in oſtium introducere, aut *pedibus* extrahere, non permittens *funiculem umbilicalem* ante infantem excludi. Verùm *obſtetrix* ſeu *Chirurgus obſtetricans* ſerius arceſſitus, ſi invenerit *funiculum juxta cum brachio* aut *pede* jam ex-

exclusum, *funiculo* quamprimum rursus immisso, infantem *pedibus* extrahat oportet.

Denique *funiculus umbilicalis* sine ullo alio membro *solus* in ostium provolutus indicat plerumque, infantem *transversim* situm in utero, atque manus pedesque, tergum vel ventrem proventura esse; quapropter *obstetrici* accurate observandum est momentum effluvii humorum, ut protinus *humoribus nondum omnino effluxis* manu immissa in situm infantis inquirat, secum dijudicans, an consultius sit *caput* in ostium dirigere, aut infantem *pedibus* extrahere; & quod tutius censet & commodius, efficiendum: *præstat* enim *infantem sine mora pedibus extrahere, quàm capiti in ostium dirigendo diutius immorari*, & nihilominus vel tandem ad *pedes* quærendos necessitate adigi.

Varios quidem *infantum situs* adhuc exhibere possem, & ostendere, qua ratione in ejusmodi versionibus *funiculus umbilicalis prævius* prodire possit: verùm qui probe comprehenderunt, quæ hactenus tradita sunt, eos etiam satis scire opinor, quid in reliquis casibus agendum sit: contrà qui antecedentem instructionem non possunt capere, nec amplioribus satis instruentur, quapropter hoc Caput finiemus.

Si forte infans capite prævio *collo tenus* exclusus fuerit, *funiculo umbilicali* collo dupliciter aut tripliciter circumvoluto, ut hoc modo *decurtatus* non satis possit extendi, & proinde infantem retineat, tum *obstetrix* subditis digitis tentet *funiculum* laxatum supra caput removere; quod plerumque factu non admodum difficile est, licet nonnunquam cum majore labore conjunctum: ego quidem hactenus semper hoc pacto illud effectum dare potui: attamen quum per arctiorem adstrictionem non licuerit supra caput removere *funiculum*, quod plerique tradunt, faciendum erit, scilicet: *funiculus filo constringendus* duobus locis, duorum triumve digitorum latitudine distantibus, inter quæ ligamina dissecandus est: sed necesse est, tunc statim subsequi exclusionem, aliàs infans exspirabit.

Explicatio 19. & 20. Figuræ.

Fig. 19.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium femoris.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus,
h Infans, cujus caput in oſſa pubis impingit.
j Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

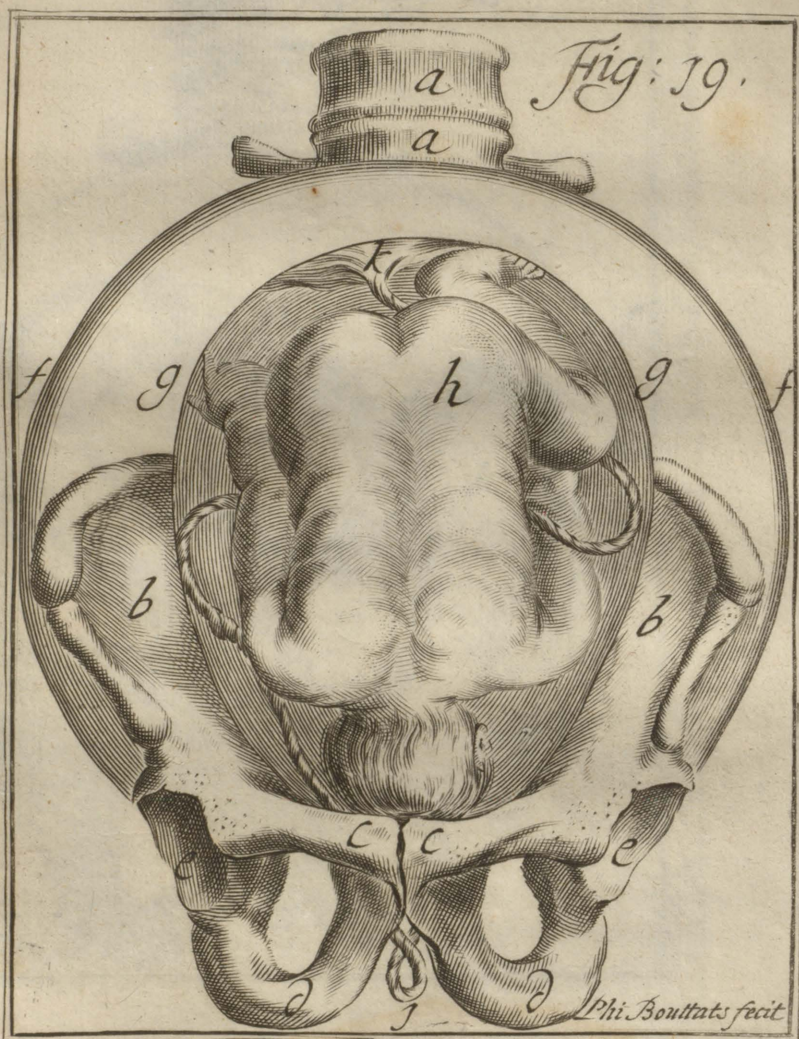
Fig. 20.

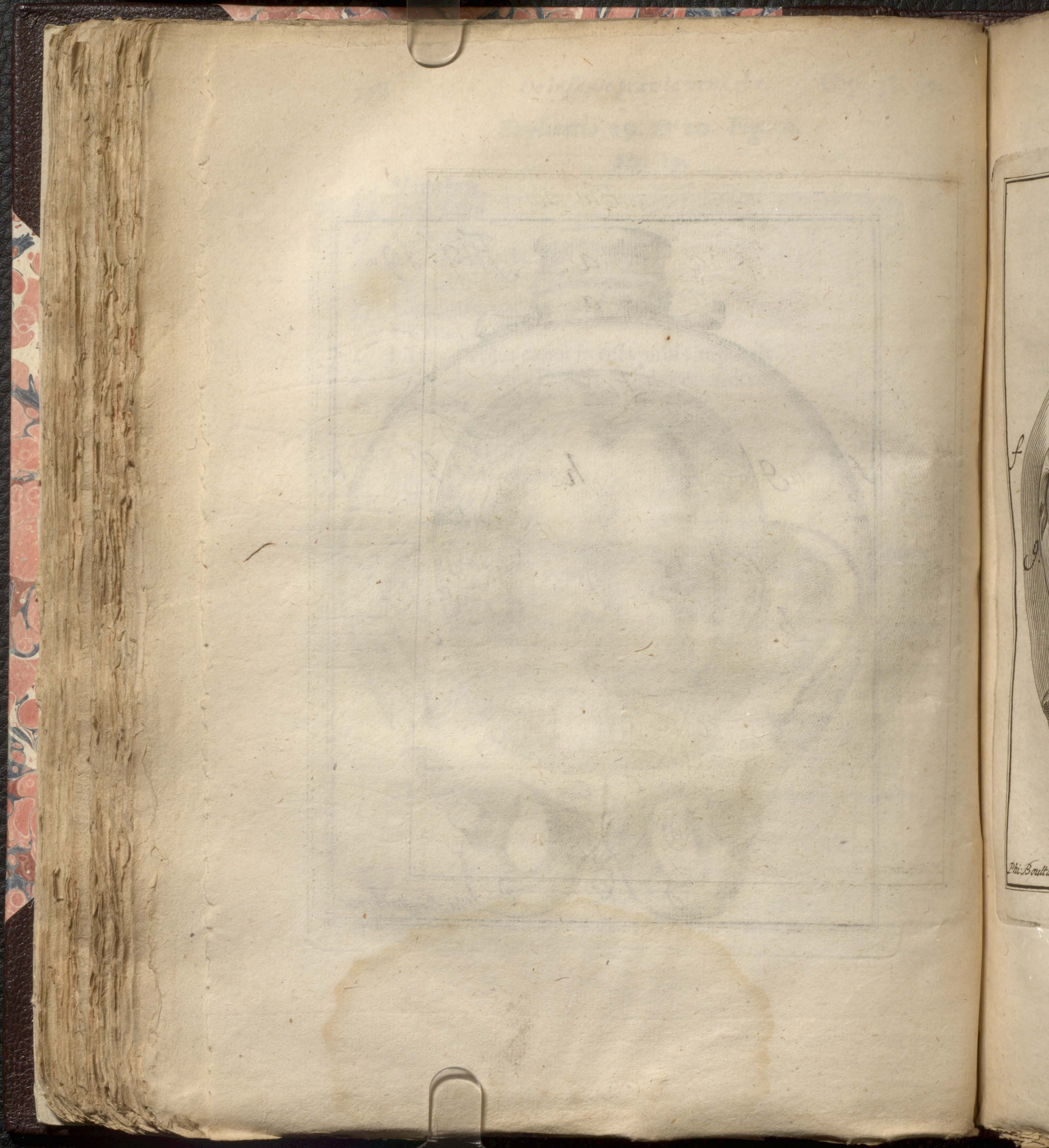
a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans, cujus caput in ſiniſtrum os ilium ſeu coxæ impingit.
j j j Funiculus umbilicalis, infrà propendens.
k Placenta.

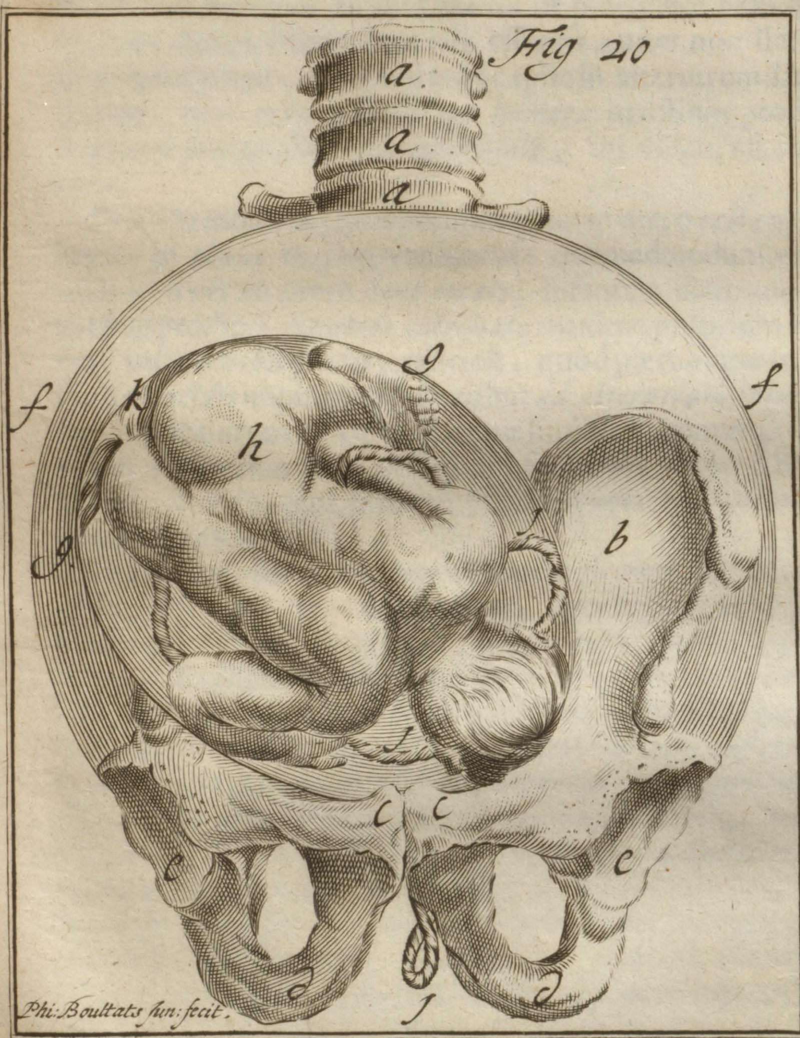
CAPUT XXXIX.

De Infantibus, manu, cubito, aut humero prodeuntibus.

VArie infantes excludendi in oſtium prodeunt, *manu* ſcilicet, *cubito*, aut *humero*; ſed facilior partus eſt, ſi *manu*, quàm ſi *cubito*; itidem facilior, ſi *cubito*, quàm ſi *humero* infans pro-

Fig: 19.
a
a
k
f
g
h
g
f
b
b
c
c
e
e
d
d
Phi. Bouttats fecit

Fig 20
a.
a
a
g
f
f
k
h
b
g.
c
c
e
e
d
d
Phi: Boultats jun: fecit.

prodeat. *Manus* plerumque prope caput versatur, unde haud mirum est, si ante, aut simul cum capite in ostium penetret: membranâ nondum diruptâ *manus* ut plurimùm prævia prodit; quando autem humoribus jam effluxis *manus* non statim in ostium prorumpit, sed simul cum capite in alterutrum latus obliquatur, tunc *cubitus* facilè aut *humerus* in ostium prodit, subsequente sæpius *funiculo umbilicali*, uti videre est in 21. *Figura.*

Pravi hi infantum situs nonnunquam in utero *recte verso*, sed sæpius in *prave verso* inveniuntur: quemadmodum enim alienum non est ab utero *bene locato*, infantem dicto modo prave versum prodire; ita *utero obliquato* maxime proprium est continere infantes *obliquatos*: ratio est, quòd plerumque in hoc vel illud os pelvis impingant, *proni* aut *ad alterutrum latus tendentes*, unde mirum non est, si caput similiter pronum, supinum vel in alterutrum latus obliquum situm sit; quòd si hoc modo manui, cubito, aut humero via detur aperta, quid mirum, si prius proveniant.

In *recto* quidem utero caput etiam in alterutrum latus nonnunquam declinat, imprimis, si eo, quo *Figura* 23. exhibetur, modo positum sit; tunc enim, nisi manus tempestive removeas, & caput in ostium confestim penetret, in spinam ossis ilium vel pubis illud impingit, unde facilè in alterutrum latus obliquatur aut resupinatur in utero *recte sito*: Verùm si *cordata obstetrix membrana nondum rupta* manus infantis aliquatenus retrudat, sive digitos vellicando infantem lacessat, ut manus retrahat, tunc caput facilè in ostium prolabi poterit, quia tum temporis ossibus illis nondum firmiter appressum hæret, ideoque facilè delabi potest: sed aliter se res habet in utero *male* verso, ubi infantes *transversim* ossibus & ostio pelvis imponuntur: omnia cum majore difficultate & periculo conjuncta sunt: *obstetrix* infantis membra minus distincte sentire, minus commode tractare aut disponere potest, eaque multo difficilius attingi possunt in *hoc male verso*, quàm *illo bene sito* utero; hujus enim, nimirum bene siti os rectâ

 deor-

deorsum versum est; illius autem semper in alterutrum latus, anticam aut posticam deflectit: quare omnibus auctor sum, ut effluxis humoribus omni mora rupta *caput* in ostium inducant, *utero* scilicet *recte locato*, qualem *Fig.* 23. exhibet, ubi maxime convenit manus retrudere, & caput sponte delabetur; aut digitis secundùm faciem supra frontem immissis idem vertendum & in ostium deducendum est: infantibus autem in *obliquo utero* positis suadeo *sine mora pedes investigare*.

Et quamvis *brachium* in ostium propendens minus commode immitti aut retineri possit, penetrandum tamen est, & *pedes* quærendi: *sæpius non nisi tempus perditur brachio immittendo aut retinendo*; interdum enim experientia docet, facilius manum penetrare posse *brachio propendente*, quàm eodem rursum *immisso*: Ego quidem nonnunquam coactus eram brachium iterum emittere, donec *pedes* prius acceperam, quibus protractis infantem *brachio* sursum removi, *brachioque* tum facilè *immisso* infantem feliciter vertebam: hoc prospere quidem succedit in utero *recto*, sed idem tentantes in utero *obliquo* maximas inveniunt difficultates, imprimis si brachium ad humerum usque jam dudum exclusum fuerit, humores effluxerint, & dolorum impetu vehementi omnia arcte compressa sint.

Explicatio 21. 22. *&* 23. *Figuræ.*

Fig. 21.

a a a Vertebræ.
b Sinistrum os ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus, ore ad os ilium obliquato prope os pubis.
h Infans in utero, cujus caput in sinistrum os ilium impingir, brachiumque in ostium prodiit.
i i Vena umbilicalis.
k Secundina sive placenta.

Fig.

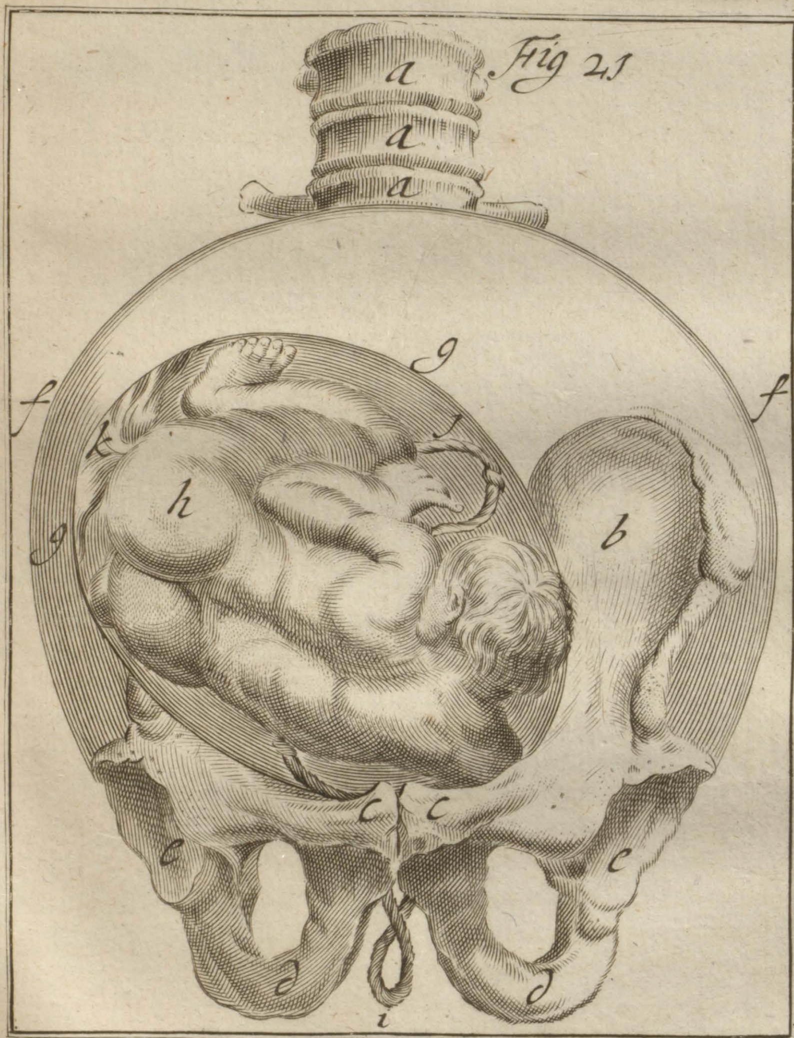

Fig 21
a
a
a
g
f
f
k
h
b
g
c
c
e
e
d
d
i

Fig. 22.
a
a
a
g
f
f
k
b
g
h
i
c
c
e
e
d
d

b
c

Fig: 23.
a
a
k
f
g
h
g
f
b
b
c
c
e
e
d
d

Fig. 22.

a a a Vertebræ.
b Siniſtrum os ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula oſſium coxendicis.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, ore ad dextrum os pubis & coxendicis obliquato.
h Infans, capite in oſſa pubis impingens, cujus humerus in oſtium inclinat.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 23.

a a Vertebræ.
b b Oſſa ilium.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Pyxides ſeu acetabula, in quibus capita oſſium femoris vertuntur.
f f Circulus ventris.
g g Uterus bene ſitus.
h Infans, manibus in oſtium prævi̊s.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

Ulterior Figuræ 21. 22. *&* 23. *explicatio.*

Perſpectis jam, quæ neceſſaria ſunt ad cognitionem *variæ funiculi umbilicalis procidentiæ*, & incommodorum inde reſultantium, è re erit, antequam ab *his Figuris* diſcedamus, quodammodo inquirere, *qua ratione infantes ita locati commode verti poſſint*: miſſo igitur funiculo umbilicali *has Figuras* inſpiciamus, quaſi eundem propendentem non exhibentes; ſiquidem infans & uterus hoc modo verſi nonnunquam inveniuntur, quo hîc loci exhibentur, ſine prodeunte funiculo umbilicali.

Fig. 21.

Figura 21. uterum exhibet *fundo dextrorſum*, *ore* autem *ſiniſtrorſum* ad os coxendicis *obliquatum*; infans in illo ex parte in ventrem *pronus*, ex parte autem *in latus* inclinat, *capite oſſi ilium impoſito*, *brachioque in oſtium prodeunte*: Infantes capite in os ilium ita impingere ſolent, quia ſtatim ab initio ante vel mox poſt effluvium aquarum *inconvenienter tractati ſunt*, quippe ante effluvium aquarum arcte adeò non comprimuntur in utero, ſed ſatis ſpatii illis eſt, humoreſque liberum concedunt motum: iis autem effluxis uterus arctius contrahitur, & infantes ita comprimuntur, ut ſitum porro mutare non valeant; membra verò oſtio proxima in illud illabuntur, ibique quaſi ſtabiliuntur: *obſtetrix* ergo mox poſt humorum effluvium manum in uterum immittens infantem ſatis commode vertere poteſt, *caputque* in oſtium dirigere, vel minore cum periculo infantem verſum *pedibus* extrahere; quapropter *obſtetrix* manum ſemper promptam habere debet, ut *humoribus jam profluentibus*, *eam protinus immittere*, & quantum poteſt, *eos obſtruere* queat, quæ ad infantem diſponendum vertendumque pertinent, porro expedite efficiens.

Obſtetrix os uteri minus alte ſuſpenſum ſentiens, ut ſpes ſit, caput facilè in pelvim & oſtium introducendi, id quidem efficere poterit retruſo corpore infantis mediante brachio aut humero, quò caput pondere ſuo ſponte in oſtium deferatur, vel ſi hoc minus procedat, ipſamet *caput aliquantulum promoveat* ſeu *protrahat*, ut delabatur: quòd ſi hoc ipſum minus commode fiat propter uterum nimis in latus obliquatum, unde ipſius os alte nimis ſuſpenſum manet, ut caput, etiamſi in oſtium promotum, nihilominus in os ilium adhuc impingat, tunc minime conſultum judico, illud in oſtium producere; ſed potius *manu ſubter ventrem ad pedes immiſſa eoſdem* (ſive ſigillatim ſive conjunctim) *ſecundùm ventrem in oſtium protrahere*, iis enim hoc modo in oſtium protractis uteri fundus facilius elevatur, ejuſque os in pelvim illabitur, ac denique excluſio tutius & majore commodo & matris & infantis ſuccedit.

In

In hoc casu annotandum adhuc censeo: nimium plerosque metuere, *ut infantes pedibus in ostium præmittantur*, quare Veteres tradunt, *infantem pedibus prodeuntem vertendum, caputque prævium in ostium dirigendum esse*, qui labor aut impossibilis, aut inutilis sane foret; quippe infantis pedibus prodeuntis exclusio interdum æque prospere, imò citius succedit, quàm capite prævio prodeuntis: & ut libere fatear, in ista periculum parum majus mihi apparet, quin ego asserere ausim, *cum minore sæpius periculo conjunctum esse istum Agripparum enixum:* Et quamvis *ego* forsan *primus* hæc scribere ausus sim, tamen non possum, quin hæc mea sensa detegam, siquidem asseverare possum, me nunquam tantum periculi & laboris percepisse in exclusione infantum pedibus præviis prodeuntium, quàm caput offerentium; unde facilè suadeo pedes prehensos producere, *præsertim in obliquo utero*, qui, etiamsi res felicissime eveniat, nunquam non difficilis partus causa est.

Fig. 22.

Hæc 22. *Figura* æque ac præcedens *obliquum* exhibet uterum, in quo situs est infans *supinus, capite resupinato, humeroque ostio* seu ori uteri *proximo*: *hic situs infantis inter pessimos numerandus est*: humero quidem sursum repulso, corporeque remoto multo labore *caput* vel tandem in ostium inducitur; sed hoc facto quis inde rerum progressus? tum caput adhuc *supinum* vel facie sursum versa provenit, quod etiam difficilis partûs genus est, & quod malum aggravat, *vertex in sinistrum os ilium impactus hæret*, nec nisi multo labore in pelvim inducitur: quapropter nemini auctor esse vellem, ut hac data uteri & infantis positura caput prævium in ostium dirigat, sed potius *pedes quærat*, dextrâ scilicet inter caput & dextrum humerum immissâ ad *dextrum pedem* usque sive *genu*, quod aliquatenus prius attrahendum est, deinde & *inferior pes præmissis ejus digitis* attrahi potest; porro *sinister* pes quærendus & pariter attrahendus est; denique combinati in ostium sensim producendi, quo pacto infans facilè vertitur.

Hîc loci etiam notandum est, quòd mirum mihi visum sit, *Justinam obstetricem Serenissimæ Electricis Brandenburgensis* haud observasse, *infantes commodius verti, si digitis pedum præviis, quàm si calce protrahantur*; ipsa enim in suis Figuris exhibet modum infantes calcaneo plurimùm prævio protrahendi, quum tamen *infantis corpus digitis pedum ventrem versus multo facilius, quàm calcaneis tergum versus flectatur & invertatur; lumbi* enim atque *tergum* longe *commodius anticam quàm posticam versus incurvantur*: propter hanc præposteram inversionem in quacunque fere difficili versione *laqueis* illa opus habet seu *tendiculis*, ut scilicet ambas manus operi admovere queat: ego autem digitos pedum ventrem versus agens infantem verto sine laqueo, altera saltem manu, absque violentia & periculo: Et *hoc ipsum tanquam magni momenti observationem obstetricibus novitiis commendo*; vix enim credibile est, quantum commodi afferat versioni infantum, ad quam rite peragendam opus est, *ut distinctam situs infantis cognitionem habeas*, unde palam fit, qua manu res tractanda, quaque via ad pedes penetrandum sit.

Si infantem hoc modo situm vertere velis *attollendo pedem calcaneo ad tergum inflexo*, id sine violentia non effectum dabis, nisi laqueo pedi injecto, quo altera manu trahas, dum altera caput humerumque sursum trudis, ut hoc pacto infans versetur. Sed notandum, quòd difficile admodum sit, laqueum pedi injicere propter *viæ anfractum*, unde laqueus sive fascia, etiamsi pedi feliciter immissa, detrahendo *vehementer atterit os uteri & vaginam*, quæ infante ita sito *flexuosum iter instar cubiti incurvati* constituunt eo loco, quo propter oram pelvis neque os uteri neque vagina eousque remitti aut laxari potest, ut fasciam rectâ lineâ protrahere possis: quapropter siquis necesse habeat pedi laqueum injicere, non tenui utatur fasciola, sed *latiore mitra* vel linteo leni & firmo, quod pedi magis accommodum, sed injectu difficilius erit, neque attritu os uteri adeò infringet ac tenuis fasciola: Infans hoc modo versus sine mora extrahendus est modo jam antea tradito.

Fig.

Fig. 23.

Figura 23. *uterum recte locatum* exhibet cum infante *manus prævias* in ostium protendente, cujus *caput cordata obstetrix* ante vel mox post effluvium aquarum facilè in ostium dirigere poterit: Si verò *obstetrix* manus in ostium ita protentas tactu observet *ante effluvium aquarum*, easque sentiat suo incremento os uteri satis aperuisse citra ultroneam membranæ diruptionem, eandem confringere quidem licet, & protinus manum immittere; tum enim difficile non erit, *caput* infantis ita positi in ostium producere: Humoribus autem jam dudum effluxis, manibusque in ostio versantibus, utero item jam arcte contracto ego suadeo, ut sine mora *pedes* quærat, iisdemque infantem extrahat.

Pedes infantis dicto modo positi facilè inveniuntur & protrahuntur, unica huic operi sufficit dextra, via recta est, & genua ventri jam proxima: Nescio, cur tanta papyri volumina literis obleverint Scriptores de *difficili infantum versione*, quum tamen rectam tantùm viam mente conciperent: tantæ molis & artis non esset vertere infantes, nisi hoc opus *in utero obliquo* cum majore difficultate conjunctum esset, quàm *in recto*: At verò ad versionem infantum in utero obliquo & solida cognitione opus est, & sano judicio, & manibus longo usu exercitatis.

CAPUT XL.

De infantibus transversim positis.

EXperientia docet, infantes in utero non semper rectà *in anticam prolabi*, neque semper rectà *in posticam supinari*, aut si id factum fuerit, in eodem situ non manere, sed interdum *loco moveri*; id quod magis commode aut incommode succedit, prout scilicet humorum copia vel defectus majus minusve spatium concedit.

Nobis jam sermo erit de infantibus eo modo *transversis*, quo in

in 24. & 25. *Figura* exhibentur; prior *Figura* infantem exhibet *transversum in utero recto*: posterior *transversum* infantem exhibet in *obliquo utero*, cujus scilicet *fundus pronus in propendulum ventrem* inclinatus est, ore ad os ilium converso proxime vertebras lumborum. De 24. & 25. *Figura*, utpote maxime inter se convenientibus, conjunctim dicemus, ut clarius pateat earum differentia: *Figura* 24. infantem exhibet *combinatos pedes ostium versus protendentem*: infans autem in 25. *Figura* sublimior sedet, necdum ad ostium usque delapsus, nisi sola altera manu, quæ ostio proxima est.

Infantibus ita prodeuntibus *obstetrix* initio laborum humoribus nondum effluxis *omnino nihil tactu sentire potest*, aut si modò aliquid sensit, mox tactu repetito nihil sentiet: quippe tales infantes sublime adhuc positi humorum mobilium copia adhuc gaudentes facilè versantur & potissimum manus pedesque movent, jam attrahentes, jam protendentes, ut circa os uteri modo manus pedemve, & paulo pòst nihil, quin jam partem capitis natiumve percipere liceat, quæ mox non sentientur, earundem loco manu, pede vel tergo sese offerente, id quod *obstetrici* probe observandum est; infantes enim isti *mobiles* raro recte versi prodeunt: Quòd si in utero *recto* hoc incommodum contingat, in *obliquo* sane utero multo magis usu veniet, quoniam tum infans pondere suo ori uteri non apprimitur, imprimis in *prono* istiusmodi utero, qualem *Figura* 25. exhibet, ubi infans *sedere* potius quàm *cubare* videtur, manibus pedibusque quasi ludibundus, liberrime & nullo negotio membra movens, unde haud mirum, si modò hoc, modò illud membrum in ostio tactu sentiatur.

In ejusmodi posituris humores plerumque *in oblongam formam coguntur*; ostium *vacuum* est, sive solis aquis obsessum, in quibus modò hoc, modò illud membrum (uti dictum) sentire licet; quo observato partum difficilem expectabit *obstetrix*, quapropter rebus suis attenta ad munus egregie obeundum accingetur, & omnia ad rationem probe perpendet, ut cognoscat, quid sibi agen-

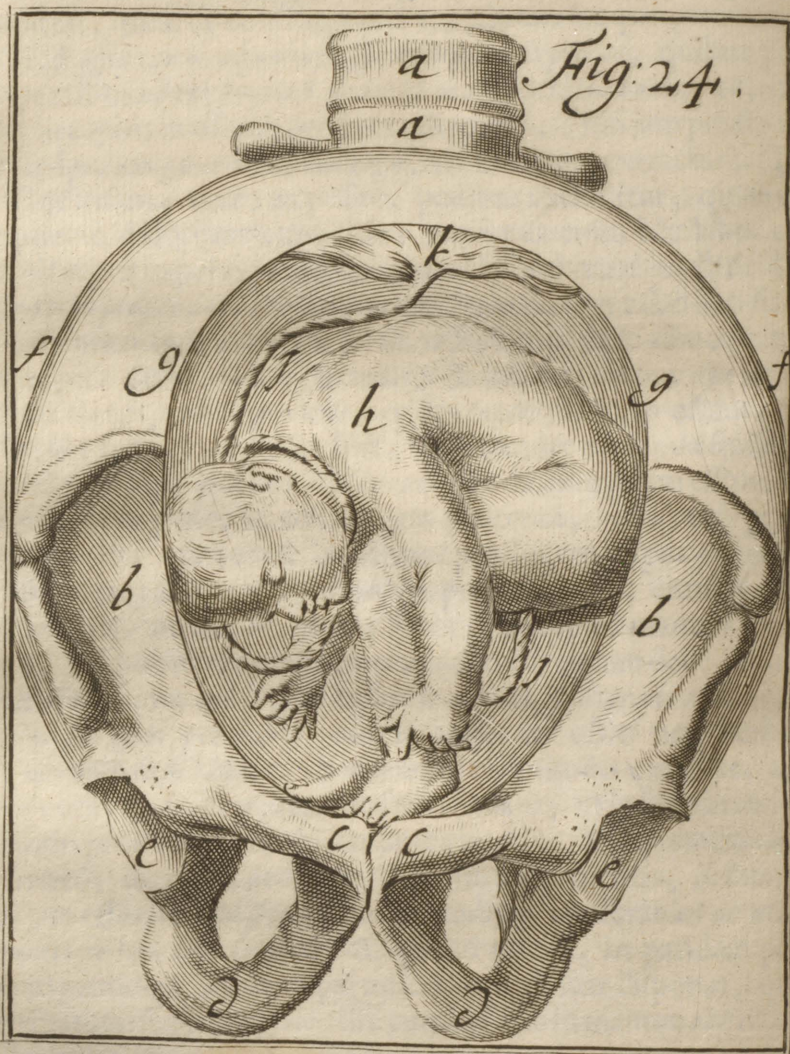
agendum sit. Aquæ in *acuminatam* seu *oblongam formam coguntur*, quia scilicet *eæ solæ cum membrana impetum faciunt in os uteri*, ossi ilium objacens; contrà si caput liberum in ostio situm esset, crassa ejus rotunditas os uteri amplius dilataret, membranamque latius distenderet, unde aquæ non tam in longitudinem quàm latitudinem expanderentur: Notandum autem: *ex forma aquarum oblonga non* semper posse *concludi* tanquam ex firmo argumento, *quòd caput ante sive in ostio non versetur*, ut plerique putant, errantes, quia differentiam recti & obliqui uteri non intelligunt: *utero rectè posito* hoc argumentum satis firmum quidem est, sed non item in *obliquo*; nam quando caput infantis in oram pelvis impactum hæret, aquæ in latitudinem non possunt expandi, sed in longitudinem semper coarctantur, unde judicio suo falluntur exinde arguentes, caput ante vel in ostio non versari.

Obstetrix igitur ante omnia studiose perpendat oportet, *uterusne recte* positus sit, an *oblique*; nam secundùm id ipsius actio instituenda erit: Si invenerit uterum *rectè positum*, & humores *in longitudinem* expansos esse; si modò manum, modò pedem, aut etiam caput aliquatenus tangere poterit, tunc opportunum tempus non negligat, judicans satis protuberare aquas, & tactu caput aliquatenus sentiens, ocyus *membranam unguibus confringat*, & protinus *digitis caput in ostium dirigat*, obstaculis quibuscunque, manus scilicet, pedis, funiculi umbilicalis remotis, quod tum facilè fieri potest, quia satis spatii suppetit: capite hoc pacto in ostium inducto non est quod *obstetrix* metuat, idem inde recessurum esse; humoribus enim effluxis infanti in utero recto spatium non est sese huc illuc vertendi, quia uterus statim contractus infantem undique comprimit.

Quòd si *obstetrix* observaverit, uterum *oblique* situm esse, ore alterutri pelvis lateri objacente, tum rem longe alia via debet aggredi: primò tentabit os uteri in pelvim inducere eo, quem sequentibus trademus, modo; quod si bene successerit, rem porro tractabit sicut in utero recto: Sin autem id minus efficere,

& scopum ex parte saltem attingere poterit, ita ut pravus uteri situs quodammodo quidem corrigatur, neque tamen eousque restituatur, ut caput commode in pelvim illabens felicem partum promittat, tunc de confringenda membrana nequaquam cogitet, sed *effluvium aquarum spontaneum expectet*, quibus prorumpentibus *adverso quasi flumini manum illico immittat*, non quidem capitis in ostium producendi gratia, (nisi jam præsto adsit) sed *pedum quærendorum ergo*, iis infantem extractura. Tutius sane infans, utero ita posito, pedibus extrahitur, quàm capite prævio doloribus expellitur; maximus enim hîc labor est, infantis caput in pelvim dirigere, quod si vel tandem illuc illapsum sit *in propendulo ejusmodi utero*, vehementer adeò in ossis sacri curvamen tum impingit, ut difficillime inde dimoveatur, quapropter cum majore & matris & infantis commodo ac securitate fœtus *pedibus præviis*, quàm *capite* in lucem editur.

Verùm si fortè neglecta sint, quæ mature facienda fuissent, aut *obstetrix* serò arcessita observaverit, humores jam effluxisse, manusque aut pedes in ostium jam protendi, *utero recte posito* non opus est, quærere & in ostium producere caput; contrà parturientem resupinet superiore corpore demisso, clunibus autem elevatis, ne scilicet uterus ilium pondere in manum deprimatur, sed potius recedens manui *obstetricis* locum det: tum ipsamet sua manu vel digitis *infantis manus in uterum removeat*, *relictis in ostio pedibus*, aut si ambo in ostio non versentur, *utrumque producat*, & infantem hoc modo extrahat, adhibitâ curâ, si digiti pedum sursum tendant, ut infantem sensim versando producat, modo jam antea tradito: Utero autem *oblique* posito, manibus pedibusque in ostium protentis, & humoribus jam effluxis, *Obstetrix* omne studium conferat *ad os uteri aliquatenus loco movendum*, & quoad potest, in patulam pelvim dirigendum: ideoque parturientem tali situ disponat, quo utero spatium suppetat, nec ille cum infante in manum *obstetricis* delabatur; nimirum *utero propendulo* convenit parturientem *procumbere genibus*, aut *in dextrum latus inclinare*, posteriore corpore

Fig: 24.
a
a
k
f
g
h
g
f
b
b
c
c
c
c
d
d

ig. 24.
9
b
c

Fig: 25.
f
a
a
a
a
a
g
j
k
h
b
g
f
c
c
d
e
d
Phi: Bouttats fecit

pore aliquatenus elevato, & ut plurimùm prono, tunc *obstetrix* manibus infantis remotis pedes in ostium producat: pedibus verò solis convenienter in ostio versantibus parturiens situ *priori prorsus contrario* disponenda erit, ut pondus uteri pariter & infantis in ostium impressionem faciant, tumque *obstetrix* infantem bene versum sensim detrahat, aut prave versum sensim versando penitus extrahat, modo alibi tradito.

Explicatio 24. & 25. Figuræ.

Fig. 24.

a a Vertebræ.
b b Ossa ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus bene locatus.
h Infans transversim in utero positus.
j j Funiculus umbilicalis.
k Secundina

Fig. 25.

a a a a a Vertebræ.
b Sinistrum os ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e Acetabulum sinistri ossis coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus propendulus, & in sinistrum latus obliquatus
h Infans, manibus in utero positus.
j Funiculus umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLI.

De infantibus, natibus prodeuntibus.

MAnus quidem prope caput plerumque inveniuntur, sed nonnunquam longe adeò distant ab illo, ut manum sentiens nequaquam certus esse possis de capitis pedumve loco vel situ: Evidens hujus rei argumentum nobis exhibet *Figura* 27. ubi *dextram infantis in ostium protentam* videmus, dum *sinistra* cum utroque pede *prope caput in uteri fundo* versatur, *podice* sive *natibus ante ostium* positis: nonnunquam sensi alterum brachium ad humerum usque exclusum, dum alterius brachii manum suprà in fundo uteri adhuc inveniebam, quantum quidem intervallum impossibile fere videbatur; quapropter summa attentione probe discernenda sunt, quæ tactu sentiuntur. *NB. In hac Figura* 27. *connivendum est: infans magis dextrorsum inclinare debuisset; jam verò illud brachium reliquam corporis proportionem longitudine excedit.*

Figura 26. & 27. duos nobis infantes exhibent, quorum uterque *complicatus* in ostium tendit, alter dorsum, alter autem latus nobis obvertit: Infantes in *recto* utero ita complicati prodeuntes, sive tergum nobis obvertant, sive ventrem, eadem fere facilitate excluduntur, qua capite prævio prodeuntes, (imprimis *si tergum nobis obvertant*) præterquam quòd labor plerumque difficilior sit, quia clunes item complicatæ caput crassitie superant, ore autem uteri à natibus prius dilatato & caput deinde facilè permeabit, juxta proverbium: *clunibus præeuntibus capiti non officit obex*: quapropter *obstetrix* operam non consumat in ejusmodi infantibus complicatis vertendis, sed eosdem libere patiatur prodire, enixum tantummodo, quoad potest, secundet *os uteri cum vagina dilatando*, & *os coccygis reprimendo*, quò commodior via pateat, id maxime curans, si masculus fuerit, *ne scrotum nimis premendo lædat*, quod facilè qui-

quidem evenire poteſt. At verò infantibus *ventre ſurſum verſo* prodeuntibus non omnia tam commode cadunt, tunc majus periculum eſt, ne caput *oſſibus pubis*, ad quæ converſum eſt, *mento adunco adhæreat*: ad quod præcavendum natibus aliquatenus excluſis pedes extrahendi & infans protinus invertendus eſt ventre deorſum flexo, quod fit altera manu ſubter dorſum, quouſque fieri poteſt, altera verò ſuper ventrem immittenda, ambabus ſimul infantem verſando, pariterque extrahendo, æque ac ſi pedes prævii prodiiſſent.

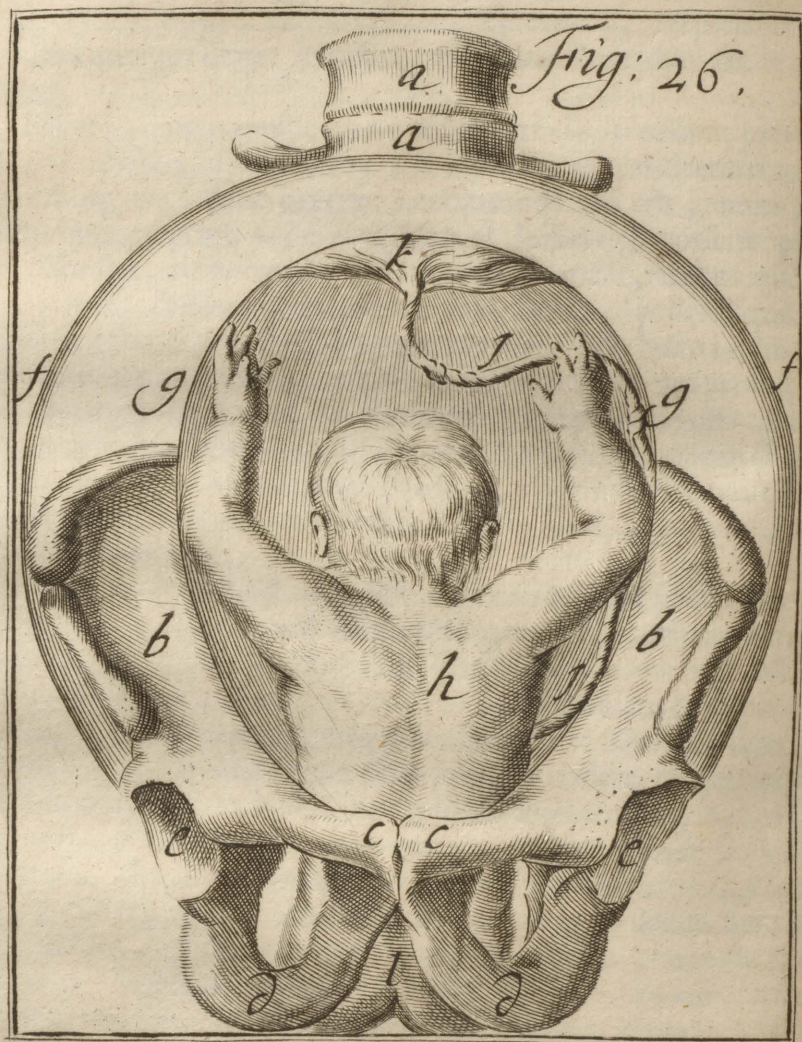
Si verò infantes complicati præviis clunibus prodeuntes *alterutri ſuo lateri incumbant*, ſive altera manus ſimul prodeat, ſive non, uti *Figura* 27. exhibet, tunc longe difficilior eſt enixus, quippe tum infans tota ſua latitudine obvertitur pelvi, qua maxime anguſtata eſt: *obſtetrix* igitur, ſi ante vel poſt effluvium aquarum obſervaverit, infantem hoc modo prodire, eundem ita verſum in oſtium progredi prohibeat, & ante effluvium etiam aquarum, quotieſcunque dolores ceſſarunt, quantum quidem poteſt, ſtudeat infantem ita verſare, ut ventre deorſum verſo prodeat: quòd ſi *obſtetrix* ante effluvium aquarum infantem ita verſare non poterit, id efficere non negligat, *quamprimum aquæ effluxerunt*, dum affatim ſpatii adhuc ſuppetit: humoribus enim omninò effluxis, & infante undique compreſſo idem ægre efficiet, quin parturientem pariter & infantem magnis affligat doloribus, propterea tum ſatius foret, *prehenſis pedibus* infantem extrahere; quid quæſo juvat hîc longas nectere moras? ſiquidem infans, ſive complicatus prodeat, ſive ſimplex pedes protendat, vel tandem capite *poſtremo* excluditur; cur ergo gravaretur *obſtetrix*, quamprimum pedes protrahere? modò conveniente ſolertia id ſciat efficere.

Obſtetrix infantem *verſare*, pedeſque *prævios* producere cupiens, parturientem reſupinet oportet, capite demiſſo, tum infans non adeò deprimitur: porro manu juxta nates & femora uſque ad pedes immiſſa calcaneo eos attrahat ad clunes uſque, tum eadem manu nates ſurſum reprimat, aut in alterutrum latus re-

removeat, pedesque porro attrahat: sin autem satis spatii non suppetat, tunc pedes tenui fascia injecta teneat, usque dum nates sursum represserit: at infans unica manu interdum facilè versatur.

Si verò infans complicatus podice prævio in ostium prodeat in *utero obliquo*, sive prono, sive supino, sive in alterutrum latus obliquato, tunc maxime accommodatum erit, mox post effluvium aquarum *pedes investigare*; scilicet parturiente prius ita disposita, ne uterus in manum prolabi queat, infans quousque potest, sursum removeatur, tum manu ad pedes usque immissa ii prehensi primò natibus apponantur, quo facto infans iterum sursum removendus, porro bini pedes in ostium producendi, denique infans hoc modo omnino extrahendus est: & hæc sane methodus convenientior prorsus & tutior est, quàm si permittas infantem complicatum prodire, quippe difficillimum & intensissimis doloribus conjunctum foret, infantem hoc modo complicatum eniti.

Ex his modesto Lectori liquet, *quanti usus sit uteri recte vel oblique siti cognitio*, unde facilè colligere est, quantis olim erroribus obnoxii fuerint & adhuc sint *Obstetricantes nescientes, uterusne oblique an recte positus sit*: venia quidem & impunitas concedenda iis, quibus nunquam alius nisi rectus uteri situs innotuit, quòd qualicunque data positura eodem semper modo exclusionem efficere studeant, equidem uno omnes calceant calopodio: quanta autem incommoda parientes inde senserint hactenus, & adhuc dum sentiant, quotidiana testatur experientia: Quilibet propriam scrutetur conscientiam, & delicta sua confiteatur Deo, qui peccata temporibus tolerantiæ commissa dissimulat: Quisquis autem *patefacto hoc novo Lumine* sciens prudens cæcutit, crimine difficulter se expediet rationem redditurus.

Fig: 26.
a
a
k
l
f
g
g
f
b
b
h
l
c
c
e
e
d
i
d

g: 26.

Fig: 27.
a
a
k
f
g
i
g
f
b
h
b
c
c
e
e
d
d
l

Explicatio 26. & 27. Figuræ.

Fig. 26

aa Vertebræ.
bb Ossa ilium.
cc Ossa pubis.
dd Ossa sedentaria.
ee Acetabula ossium coxendicis.
ff Ventris circulus.
gg Uterus.
h Infans, complicatus in ostio.
jj Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Infantis podex.

Fig. 27.

aa Vertebræ.
bb Ossa ilium.
cc Ossa pubis sive pectinis.
dd Ossa sedentaria.
ee Acetabula ossium coxendicis.
ff Circumferentia ventris.
gg Uterus.
h Infans transversim sedens, podice & altera manu in ostium prodiens.
ji Vena umbilicalis.
k Secundina.
l Manus infantis in ostium protenta.

Sicubi tanquam regulam generalem tradidimus, infantum pedes non nisi digitis sursum versis extrahendos esse, id minime obstat, quin in hoc vel consimili casu (pedibus nimirum ostio tam prope imminentibus) eos calcaneo nonnunquam protrahere liceret; istud enim dictum volumus de pedibus suprà in fundo uteri positis, & quum infans omnino invertendus est, non autem in ejusmodi casibus, ubi nullo negotio pedes aliquatenus attractos calcaneo in ostium statim inducere licet.

C A P.

CAPUT XLII.

De infante, ventrem in ostio cum vena umbilicali offerente.

INfantibus ventre prævio prodeuntibus non rarò contingit, *venam umbilicalem præviam in ostio propendere*, quæ si sola in ostio versetur, & eandem nullo alio membro comitatam sentias sive mobili sive firme ostio inhærente, tunc metuendum est, ne fœtus *ventre* aut *dorso prævio* seu prodierit jam, seu prodituru sit.

In 24. & 25. *Figura* vidimus, infantes nonnunquam *transversim* in utero sitos esse, *capite* scilicet in hoc, in altero autem latere *podice* posito, alter infans *manum*, alter *pedes* in ostium protendit: nonnunquam autem neque manus, neque pedes sese offerunt in ostio, sed infans capite resupinato delabitur *ventre prævio*, quod plurimùm fit *post effluvium aquarum*, tunc uterus contrahitur, vel concidit potius, siquidem constringentibus doloribus coarctatus deprimitur, unde & infans cogitur delabi, ac sicubi caput pedesque firmius detinentur, tum tergo retrorsum incurvato venter in ostium delabitur: ad quam rem præcavendam *obstetrix* diligenter attenta parturiente convenienter posita, *quamprimum aquæ effluxerunt*, *manu in uterum immissa removeat venam umbilicalem*, uteroque recte sito studeat *caput in ostium producere*, si facili negotio potest, uti nonnunquam solet, infante scilicet adhuc alte suspenso, ac tergo nondum nimis incurvato, tum enim manus leniter induci poterit usque ad sinciput infantis, caputque lente detractum sensim in ostium produci.

Si verò *lumbi infantis* eousque jam delapsi sint, ut *Figura* hæc 28. repræsentat, quod plerumque fit post effluxos dudum humores, tum *non suaderem caput infantis in ostium producere*, sed consultum judicarem, *pedes prius protrahere*, quod quidem *medita-*

ditate agendum eſt: etenim non ſufficit, manu ad pedes uſque penetrare, quod infante ita verſo ſatis difficulter quidem ſuccedit; ſed etiam ſciendum eſt, *qua ratione deorſum ducendi ſint*, quippe haud perinde eſt, quomodo id effectum detur, & recte quidem & prave id fieri poteſt: Poſito, quòd quiſpiam infantem ita verſum, qualem *Figura* 28. exhibet, *pedibus* extrahere velit, qui propterea manu infrà prope ventrem ſecundùm latus infantis immiſſa uſque ad pedes alterum aut binos prehenſos *rectà deorſum* traheret, pedes quidem manum trahentem ſequerentur, ac ſi *ſatis ſpatii* in utero ad verſandum ſuppeteret, infans quidem *hoc modo* commode ſervari poſſet: at verò *humoribus omnino effluxis*, *infanteque* in utero *arcte compreſſo* facile *ejus lumbi prorſus diſtorquerentur*, unde infans, tum forſan nondum exanimis, exſpiraret; ideoque non probarem rem ita tractari: manu etiam inter duos pedes immiſſa ſiquis prehenſum pedem ſiniſtrum malleolo interiore detrahat, potius *genu* aut *coxa luxata* pedem *claudum* reddet, aut infantem extinguet, quàm auxilium ſubminiſtrabit.

Commodiſſime autem talis infans vertitur hac duplici ratione: Aut *dextra* ad ſiniſtrum infantis femur immiſſâ id *proxime genu prehenſum pollice* (qui coxæ propior eſt) *ſurſum trudito*, ſimulque *poſterioribus digitis deorſum trahito*, infantis genibus tuaque averſa manu uterum quodammodo removens, caute tamen & lente, ne ſcilicet lædatur aut laceretur uterus, atque hoc pacto *prius alterum genu* ad oſtium producito, *pede adhucdum ſuprà relicto*; tum eodem modo *& alterum genu* proferto ad oſtium: quo facto manum mutato, & *ſiniſtra* ad ventrem uſque & pectus infantis immiſſa corpus ejuſdem ſuperius ſurſum trudito, & mox ſpatium ſuppetet, ut *altero* vel *binis genibus comprehenſis* infantem altius removere, *pedeſque* commodius in oſtium *ſucceſſive* proferre poſſis, ſi binos ſimul non liceat: aut dextrâ cruribus inflexis, genibuſque in oſtium productis, uti prius dictum, porro eadem genua *ſub poplite prehenſa oſtium eouſque præterducenda*, *donec pedes ante oſtium ponantur*, quod factu haud difficile eſt, tum infans *pedibus* poteſt extrahi, ſicut alibi

traditum eſt. Aut dextra immitti poteſt ſecundùm ventrem ad femur uſque ſive alterutrum genu, ſimulque *apicibus digitorum introduci faſcia tenuis duplicata*, oleo largiter inuncta, quæ alterutri genu injicienda, ita ut duo faſciæ extrema extra corpus dependeant, quibus leniter trahere poſſis; tum dextra iterum extrahi poteſt, dum ſiniſtra extrema faſciæ tenet, ne loco moveantur, deinde dextrâ faſciæ extrema tenente ſiniſtra immittitur, quæ ventrem infantis ſurſum trudat, ſimul dextrâ leniter faſciam attrahente, quo pacto ſuperius corpus ſurſum, pedeſque deorſum moventur, & infantis genua propius ad oſtium promoventur.

Verùm ſi forſan *tranſverſus* hic infantum ſitus inveniatur in utero *prono nimis* vel *ſupino*, vel *in alterutrum latus obliquato*, jam inde ab initio nequaquam cenſeo cogitandum de capite in oſtium producendo, ſed quamprimum fieri poteſt, ab effluvio ſtatim aquarum ad pedes tendendum, eoſque, uti dictum, prævios ad oſtium producendos judico: humoribus autem aliquandiu jam effluxis, & ventre infantis ad os uteri delapſo eadem cura adhibenda eſt ad infantem commode vertendum, ne diſtorqueatur aut vim patiatur, quod multo difficilius ſuccedit, quàm utero recte poſito.

Pleriſque *obſtetricibus* alienum forſan videbitur, quòd ipſis ſuadeam, *prompte utero manum immittere*; pleriſque etiam fœminis magis forſan inſolens videretur, ſi conſilio meo *obſtetrices* uterentur, quippe iiſdem tantam corporis ſui copiam facere non ſolent, timentes, ne mali quiddam ab ipſis inferatur; neque ſemper ab re eſt, quòd timeant, ſiquidem paucæ admodum notitia gaudent & dexteritate, qua parturientem convenienter ſcirent tractare: neque hujus generis *obſtetricibus* ego illius rei faciendæ auctor ſum, ſed *quæ ingenio & longo rerum uſu pollent*, & *penitus noverunt partes muliebres generationi inſervientes*, ſecundùm ea, quæ ſuprà tradidimus: Cæteris verò, ſi ſentiant, partum difficilem inſtare, conſulo, ut *prudentiorem* ſibi adjungant *obſtetricem*, ſive mature arceſſant *prudentem Chirurgum obſtetricantem*, qui *tempeſtivo celerique* ſciat parturienti adeſſe auxilio.

Ex-

Fig: 28
a
a
k
f
g
g
f
h
b
b
c
c
e
e
d
d

Explicatio 28. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Offa ilium.
c c Offa pubis.
d d Offa ſedentaria.
e e Acetabula offium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans, ventre ori uteri imminente.
j i Funiculus umbilicalis.
k Secundina

CAPUT XLIII.

De infante, tergo prodeunte.

TAm rarum non eſt, infantes *tergo prævio* in oſtium prodire, quàm *ventre*; *prona* enim incurvatio naturalis eſt, *ſupina* autem infanti moleſta, unde plurimi etiam infantes inflexione plus minus prona prodeunt. In hac infantis poſitura ſæpius etiam *vena umbilicalis* in oſtium prolabitur; attamen nonnunquam *tergum* oſtio imminet, ac *vena umbilicalis* non ſentitur: & hæc quidem infantis poſitura datur tam in utero *obliquo* quàm *recto*: in utroque uteri ſitu in ore nihil ſentitur præter *funiculum umbilicalem*, qui in oſtium prolabitur, *aquis eadem forma* ac in præcedenti poſitura *deſidentibus*: etenim ſive venter prævius ſit, ſive tergum, neque hoc tamen neque ille aquis nondum effluxis adeò incurvatur, quin ſatis adhuc diſtent ab oſtio, quòd ſi contingat alterum eorum ſentiri poſſe, infans erit, qui tergo prævio prodit.

In hoc caſu *obſtetricis* eſt, probe obſervato aquarum effluvio protinus in *pedes* inquirere, *iiſque infantem extrahere*, ſiquidem hæc in hoc rerum ſtatu proxima ad excluſionem via eſt tam

in utero *recto* quàm *obliquo*; ac nequaquam hîc in producendo ad ostium capite prævio cura ponenda, incassum enim laborares, quoniam infans ita positus capite multo difficilius versari potest quàm pedibus, & satis quidem adhuc difficultatis habet ad pedes penetrare, latum enim infantis dorsum omnem locum occupat, ut solerti & exercitata manu opus sit, quæ à latere viam ad pedes aperire noverit, præsertim in utero *obliquato*, in quo talem infantem vertere quantæ molis sit, multis vix credibile est. Ante omnia tactu explorandum est, an infantis *spina dorsi sursum* magis vel *deorsum vergat*, ut inde dignoscas, an manus supra vel infra infantem immittenda sit: deinde explorandum est, *quo loco caput* positum sit, & *quo loco pedes*, ut inde scias, *dextrane* potius an *sinistra* versioni applicanda sit, quo cognito, si infans *dextro lateri* magis incumbat, ut hæc 29. *Figura* exhibet, manus *infrà post tergum prope ventrem* immittenda, & quæsitum ibi sinistrum genu sive pes deorsum ferendus est, eoque infans aliquatenus versandus, tum & altero pede attracto ambo conjunctim in ostium producendi sunt. Aut, si *binos pedes supra caput* invenias, (capite scilicet & podice æquali circiter altitudine positis) tum ambos pedes prehensos, & juxta caput positos, porro impune in ostium proferre licet *infante gyrato*: atque ut plurimùm quidem experior, infantes hoc modo *in gyrum* tractos facilius versari, scilicet digitis pedum ad caput directis, quàm contrà calcaneis ad podicem conversis, uti sæpius dictum.

Humoribus jam dudum effluxis, infanteque arctissime compresso, ut non possit versari, *fasciam alteri* vel *ambobus pedibus injicere* convenit, *nexu non adstricto*, sed fasciâ *duplicata* solùm pedibus immissâ, atque duobus extremis parum contortâ, ne abstergatur; hanc altera manu detrahito, dum alterâ corpus infantis superius sursum removes; hoc modo pedes in ostium productos, quamprimum potes, *manu* prehendito, eaque infantem omnino extrahito, *manu* inquam, quippe qua multo lenius membra tractare potes, quàm qualicunque fascia, licet leni satis & lata: Ego ne ullas quidem fascias tenuiores uti-

les

Fig: 29
a
a
k
f
g
g
f
h
b
b
c c
e
e
d
d
Phi: Bouttats fecit

les esse censeo pedibus injectas, multo minus nexu aliquo adstrictas; nam isti laquei adstricti pedes nimium illaqueant, & nutrimentum iis intercludunt: idcirco potius *mitra* utere, vel *tenui linteolo*, vel *cingulo quodam serico lenissimo*. Pedibus hoc modo in ostium productis infans omnino extrahendus, ac porro agenda sunt, quæ suprà tradidimus.

Explicatio 29. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Ossa ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Ventris circulus.
g g Uterus.
h Infans, tergo ostium obsidens.
i Vena umbilicalis.
k Secundina.

CAPUT XLIV.

De Geminis prave versis.

SI difficilis est versio *unius infantis tergo prævio prodeuntis*, non minus difficilis erit *ejusmodi gemellorum versio* in uno eodemque utero; & difficilior, si gemini *unica* saltem contineantur *secundina*, aut *unica* videantur contineri, laceratis scilicet membranis, aut interfinio, quo separantur rupto. Difficilis illorum versio non tam oritur ab exiguo spatio, semper enim spatium respondet magnitudini infantum; sed potius, quia *manibus pedibusque adeò intricatis quasi connectuntur, ut difficulter à se invicem extricari queant.*

Difficile nonnunquam est dignoscere aut dijudicare, *unusne an plures exstent infantes*, præsertim ab initio, quum superiora u-

uteri tactu nondum exploraveris: nonnunquam unicus infans in utero manibus pedibusque ita intricari potest, ut videantur gemini inesse: quocunque manum vertas, brachium obvium habes, aut crus, aut manum, aut pedem, ut nonnunquam dixerim; *perinde est, ac si totus infans ex meris brachiis, cruribusque aut manibus pedibusque compositus esset.* Equidem non ignoro, hæc quæ dicta sunt, aliena videri *inexpertis*, cogitantibus: nil facilius esse, quàm res tactu discernere, & facillime manum à pede dignosci, siquis animum parum saltem attendere velit: Sed sine offensione accipiendum est, quod istiusmodi hominum genus dicit: *in tranquillo* (sicut proverbium habet) *quilibet gubernator est*: si, quæ latent, membra *intra uterum* æque clare distingui possent, ac *extra*, plumbeus sane rusticus aut Bœotica mulier istam operam facillime præstaret: quoniam verò uteri, ac imprimis oris ejus angustiâ manus arcte adeò comprimitur, vix quicquam difficilius factu est, quàm quæ manu comprehenderis, *tactu dignoscere*, præsertim post humores diutius effluxos manu altius immissa: ex unius quidem membri contrectatione de altero judicari posse concedo, *exempli gratia*, ex clunibus & femore, id quod annexum sentitur, necessariò crus, non autem brachium esse judicandum; ita etiam ab humeris & brachio descendenti satis cognitum est, subsequens membrum cubitum esse, non autem tibiam: interim sciendum est, non semper tam amplum dari spatium, ut ab uno membro distinctim ad aliud progredi manu liceret, aut eam tam libere movere; ægre nonnunquam manus promovetur aut removetur, & tum ex quoquo membro primùm obvio judicium ferendum est: posito te manum primùm, eâque relictâ pedem obvium habere; deinde manu dextrorsum aut sinistrorsum flexa brachium sentis sive crus, unde certus es, te hoc vel illud membrum sentire? aut si quidem distinguere possis, quî scis, unius ejusdemque corporis membra esse? forsan ita se res habet, forsan non; neque certior eris, etiamsi quarta vel quinta vice tactu repetito brachia vel crura sensisse tibi persuadeas, quî scis, num eadem sint, quæ

antea

antea sensisti? mihi quidem exploratum est, plures per hunc errorem lapsos esse. Certissimum *gemellorum* indicium est, si *duo capita* aut *duo terga* sentias: nunquam in uno eodemque corpore duplex caput invenitur, nisi monstrum fuerit; & tum errore adhuc facilè capi poteris, nisi accurate tactu inquisiveris, num duplex illud caput uni eidemque corpori annexum sit.

Quærenti cuipiam: Si metuendum sit, ne *gemini pluresve infantes* in utero versantes *prave versi* in ostium prodeant, quid agendum sit? respondemus: eodem fere modo rem tractandam esse, ac si unicus saltem excludendus foret, hac tamen adhibita cura, *ne alium alio impedias aut premas:* igitur hac in re eadem, quæ semper in vertendis infantibus, cautio adhibenda: scilicet, inquirendum est, *an membra quæ protrahere velis, libera sint*, aliâs omnis ad vertendum infantem conatus irritus foret, & citius membra mutilares, aut à corpore avelleres, quàm trahendo solùm infantem verteres: *posito*, quòd infantis dorsum deorsum inflectatur, & porro incurvetur, sicut in *Figura* 30. *inferior infans* exhibetur: *posito porro*, quòd dextrum crus sinistro femori impositum sit, inferiore pede sinistro brachio supposito, uti id facilè posset contingere secundùm posituram *hac Figura* expressam: *posito deinde*, quòd *obstetrix* manu prope ossa pubis juxta dorsum penetrans prope sinistrum cubitum inveniat dextrum pedem, & rata, rem bene habere, sine ulteriore investigatione tentet trahendo pedem in ostium producere: *posito denique*, quòd ipsa sentiens, pedem retineri, laqueum illi aut tenuem fasciam injiciat, eâ pedem attractura, dum altera manu infantem sursum trudit: quæritur: quidnam *obstetrici* eventurum sit? quid putas, hunc laborem sequi posse, quàm *claudicationem pedis* & *stuporem*, ac denique *frustrationem laboris*, quo parturiens incassum excruciatur? neque tamen scopus attingitur; omni ista opera *infans magis magisque ante ostium constipatur*, hac ratione infantis inversio non succedet, detractione illa quacunque & repressione nihil efficiet, nisi

si ut infans nonnihil à dextro latere in sinistrum inflectatur, neque latum unguem tum ad exclusionem promotus est; siquidem haud intenditur versio infantis ab alterutro latere in alterum, sed *pedum in ostium productio*, *capitisque in altum erectio*, quæ prava ista detractione neutiquam succedet.

Pari ratione *geminorum crura* inter se invicem implicari possunt, plus minus dissipata; unde nonnunquam *superioris infantis alterum pedem* invenies haud procul ab ostio *inferioris infantis pedibus* transversim incumbentem: num jam satis erit pedem istum detrahere? minime: citius enim pedes à tibiis, aut crura à corpore trahendo avelleres, quàm hoc modo pedes in ostium protraheres. Nonnunquam etiam *caput inferioris infantis positum est inter crura superioris*, ita ut *crura superioris*, infantis circa *collum inferioris* constringantur, uti in hac 30. *Figura* exhibetur; unde nonnunquam contingit, *superioris* infantis alterum vel binos *pedes* proxime ostium invenire. An tum sine ulteriore investigatione isti pedes protrahendi sunt? nequaquam: quamdiu enim *alterius* infantis *caput* ex *alterius cruribus* expeditum non fuerit, neuter illorum poterit excludi. Itidem *superior* infans nonnunquam *inferioris corpori pedibus divaricatis* imponitur, tum facilè quoque alteruter pes attingi poterit, sed tentans pedes successive in ostium producere, frustra laborabit, nisi prius *infantes à se invicem expediverit*, & ad exclusionem disposuerit. Et hac ratione *infantes multifariàm sibi invicem involvi possunt*, quorum omnes situs pravos sigillatim explicare nimium nos detineret; quare id ipsum proprio cujusvis judicio committentes paucis trademus *modum*, *dictos jam situs corrigendi*.

Primam quod attinet posituram, inferioris scilicet infantis, *Fig.* 30. exhibiti, ea corrigitur si parturiente prius resupinata capite demisso, clunibus elatis, manu subter infantem secundùm matris intestinum rectum immissa (quia ibi amplius datur spatium) investiges, num ibidem *hujus infantis pedes* invenire possis; non autem invenies, si dextrum crus prope sinistrum cubi-

bitum sinistrum forte femur transgressum fuerit; at verò si bini pedes conjuncti sint, eo loco invenies. Uno igitur vel pluribus pedibus inventis investigandum est, an corporis *ostio supine objacentis pedes* sint, hoc modo: cognito, utrò pedes senseris, manus retrahenda est, eâque juxta latus & ventrem usque ad femur inferioris infantis investigandum, tum manu ulterius subinde juxta femur immissa ad genu usque inter progrediendum accurate observandum est, num *brachia*, aut *crura*, aut *alia membra inter hujus infantis crura posita*, sive *an hujus crura alterius cuidam membro implexa sint*: id si invenias, versione inferioris infantis dilata, *crura superioris infantis unà cum pedibus ejus prius expedienda sunt*; & tum demum hic inferior vertendus est: quousque enim inferior infans ostio objectus manet, satis spatii non suppetit ad superiorem extrahendum; inferior ergo prius vertendus pedibusque extrahendus erit: Sin autem manu dicto modo immissa nihil obvium invenias, tum *inferioris infantis dextrum crus* prope genu aliquatenus *protrahendum*, & undiquaque expediendum est, dextrum ejusdem infantis genu ad ipsius pectus apprimendo, & crure simul cum pede à femore remoto porro uterque pes componendus est.

Pedibus inferioris infantis jam extricatis accurate investigandum est, num *superioris infantis crura inferioris corpori transversim alicubi adhuc imponantur*, quod si ita sit, ea prius removenda sunt, ne versionem inferioris infantis denuo impediant: inferiore infante hoc pacto undique extricato, animo revolvendum est, an tutius ille *prorsum* vel *retrorsum* versari possit: Hoc rerum statu plures videres paratissimos ad *laqueum* sinistro pedi injiciendum, quo dum pedem detrahunt, altera manu corpus retrudunt: *ego* verò *laqueos istos parum accommodos æstimans*, ad eorum usum non adeò promptus sum, potius longe aliam agendi rationem suadeo: nimirum suprà monstravi, qua ratione dextrum inferioris infantis genu pectori applicandum sit; quo facto conarer *& sinistrum addere*, quod facile fit manu super dextrum crus ad genu usque porrecta; & utroque genu jam ad

ejusdem infantis pectus applicito (ita ut nihil interpositum sit) manu, uti dictum, super dextrum genu porrecta arreptum proxime genu *sinistrum crus* rectà in ostium deferrem; sic *infans necessariò* ventre deorsum & genu orificium versus *versabitur*: quo facto facilè pedes successive aut simul in ostium producere possum; tunc nullo opus est *laqueo*, nulla *fascia*: altera saltem manus toti sufficit operi: infans denique ita versus & pedibus in ostium productus porro tractandus est, quasi pedes in ostio prævios obtulisset, sicut alibi traditum est.

Inferiore infante excluso *funiculus umbilicalis duobus locis constringendus est*, ut supra & infra incisionem tam ex parte secundinæ quàm umbilici constrictus maneat ad evitandum sanguinis effluvium: quo facto *obstetrix* mox iterum immissa manu in *pedes* protinus infantis inquirat, iis eundem protractura; *neque hoc consilium mutet, etiamsi caput percommode ad exclusionem prodire videatur*, quà enim priori patuit infanti, & alteri via patebit: quòd si fortè (sed raró id fit) unicuique infanti, *peculiaris & distincta sit secundina*, & ipsa infantis jam exclusi secundinam segregatam & solutam inveniat, eam mox poterit excludere, deinde & alterum infantem *pedibus* extrahere: Aut: si binæ secundinæ utero adhucdum cohæreant, missis iis utriusque prius infantis exclusionem atque venarum umbilicalium abscissionem omnino absolvat; tum manu ocyus immissa inquirat, num tertius adhuc infans lateat: si non, secundinam simplicem aut duplicem excludat, si libera sit, lente attrahendo educat, sin utero adhuc cohæreat, eam deglubat sicut tradidimus. *NB. Hic loci de prolapsa vena umbilicali non diximus, quoniam suprà ejus tractatio sufficienter tradita est.*

Quicquid suprà dictum est de *prave sitis infantibus in utero recto*, idem dictum puta de iisdem in utero *prono nimis* aut *resupinato*, aut *in alterutrum latus obliquato*: facilè foret demonstrare, si luberet, quantum inde dolores & pericula parturientis infantisque, simul & *obstetricis* opera laboresque ingravescant & adaugeantur; sed istud ex jam allatis partûs difficilis

ge-

Fig: 30.
a
a
k
k
f
f
g
g
i
i
h
h
b
b
c c
e
e
d
d
i

generibus, (quæ scilicet ex *obliquo utero* resultant) & ex sequentibus Capitibus adhuc afferendis cordato Lectori colligendum committimus. Hunc insuper Librum amplificare possemus *varias exhibendo Figuras, repræsentantes duorum triumve infantum in utero posituras, addita singulis figuris informatione, qua scilicet ratione isti infantes vertendi sint;* sed & nos & alios molestiam capturos existimamus, quoniam cæteras infantum posituras perspicax ingenium facilè sibi concepturum esse confidimus, ideoque hac vice his acquiescemus.

Explicatio 30. Figuræ.

a a Vertebræ.
b b Ossa ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infantes, in utero.
i j i Bini funiculi umbilicales.
k k Binæ secundinæ.

CAP. XLV

De Agrippis seu Infantibus, pedibus præviis prodeuntibus.

EXorsi ab infantibus *prave versis, qui prævio capite in utero recto prodeunt*, perspectis porro diversis aliis pravis posituris, tandem finiemus *Agripparum partu*, seu infantibus *pedibus præviis* prodeuntibus. Etsi *duabus his Figuris* postremum locum tribuerimus, eas tamen propterea *nequaquam difficillimas aut periculosissimas* judicamus; contrà post naturalem partum

hunc facillimum, minimoque periculo conjunctum censemus; verùm hunc ipsi locum ordinis gratia assignavimus, de partu ex integro quasi iteratò dicturi.

Ad singulas infantum versiones pravas viam monstravimus, aut *prævio capite* infantes in ostium deducendi, aut *pedibus* eos extrahendi, judicantes, *convenientius medium non dari maturæ ac securæ exclusionis, quàm si pedibus vertantur infantes & extrahantur*: ideoque de eo coronidis loco iterum perspicue dicturi *duplicem hanc Figuram* proposuimus: *Figura* 31. infantem exhibet *dextro pede excluso, sinistrum genu pectori admotum est, & pes inferior paulo altius quàm nates elevatus*: Hic situs sæpius occurit, imprimis si *obstetrices* rei minus attentæ sint, alterum pedem in ostium prodeuntem elabi patientes, *quod ne unquam quidem admittendum* est: quamvis enim ab initio laborum bini pedes ostio proxime immineant, altero tamen pede in ostium prolabente, alter à latere retentus retrorsum truditur, unde plerumque ejusmodi situs existit: quod ut præoccupet *obstetrix*, observato, *alterum pedem in ostium prodire*, quamprimum aquæ effluxerunt, eundem *retineat* oportet, neque permittat perlabi; sed potinus alterum pedem quærat, sive dextrâ sive sinistrâ, prout scilicet sentit, hallum situm esse, à cujus latere & alter pes quærendus est, eumque in finem vola manus super molleolo interiore prope hallum immittenda, & altero pede circa ostium non invento manu progrediendum erit juxta alterum crus usque ad ventrem, ubi necessariò alterum femur obvium dabitur, & mox sentiet manu applicita ad genu, illud crus sursum ne tendat an deorsum, consequenter juxta tibiam ad pedem usque pergendum erit, qui suprà adhuc situs (uti *hac Figura* quodammodo repræsentatur) lente detrahendus, & juxta alterum in ostium producendus est.

At *Obstetrix* serò arcessita vel adveniens, si invenerit alterum crus eousque jam perlapsum, ut nates angustiore loco coarctentur, parturientem resupinare debet capite demisso, quò uterus cum infante parum retrocedat; tum *dextra* crus dextrum prehen-

hendens eo *infantem retrudat*, donec pes totus, vel ad minimum genu intra os uteri reducatur, ut in utero inferiore plus ſpatii ſuppetat, quà *manum juxta crus immittat*, alterumque pedem prehenſum & in oſtium protractum cum priore conjungat, ut bini ſimul excludantur, tunc hæc 31. *Figura* ſimilis eſt *Figuræ* 32. exhibenti infantem binis pedibus conjunctim excluſis, *qui ne unquam quidem retrudendi ſunt*, ſed iis, tanquam in poſitura conveniente, tranſitus omnino concedendus eſt, quippe *minime conſultum eſt*, *pedibus in uterum retruſis caput in oſtium dirigere*, ſicuti ſuadent, qui mera *theoria potius quàm experientia ducti de Arte obſtetricandi ſcripſerunt*; verùm pedibus prævijs liberrimus exitus concedendus eſt, tum maxime ſi caput & ſuperior corporis pars ſupremum uteri locum tenent: ſin verò caput unà cum pedibus prope oſtium ſitum ſit, uti *Figura* 24. & 25. vidimus, tunc ſi libet, utique licet caput in oſtium producere, imprimis in *utero recte poſito*; at verò in *utero obliquo* contrarium commendatum velim, utpote in quo *pedes potius quàm caput* vellem produci, hac tamen conditione, ut ſtudeat *obſtetrix* infantem minus bene verſum ab initio *verſare*. nimirum *minus bene verſos* dico, *ſi digiti pedum ſurſum*, *calcanei autem deorſum vergant*, ut *hiſce duabus Figuris* exhibentur, etenim ſi hoc modo pergant prolabi infantes, *mento oſſibus pubis facile inuncantur*, ad quod præcavendum iſtos invertere convenit, *calcaneis clunibuſque ſurſum*, *digitis autem pedum & ventre deorſum directis*.

Veruntamen minime cogitandum eſt, *infantem uno ſubito actu tanquam undique liberum quaſi in vaſculo ligneo poſſe verſari*, nequaquam, ſiquidem utero nimium agglutinatur, quare ſi tam ſubitò prorſus verſare velis: uterum facilè læderes aut infantem. *Lente* igitur *verſandi* ſunt infantes, dum ſimul extrahuntur, applicitis ambabus manibus, alterâ ſcilicet, quouſque poteſt, ſubter corpus immiſſâ, dum altera pedes antè cõmbinatos tenet, ne pedes tantùm, iiſque mediantibus crura, ſed ſimul etiam corpus invertatur; hoc pacto infans ſenſim verſando pro-

ducitur, usque dum pronus in ventrem procumbat, & ultra ventrem exclusus sit: *tum demum opportunum tempus illuxit, quo parturienti laborandum est*, sicuti alibi demonstravimus, quippe jam *caput & brachia conjunctim* plerumque *trajicienda sunt*: Et quamvis omnes (quod sciam) Auctores contrarium doceant, postulantes, ut *brachia prius successive producta juxta corpus ponantur*; ego tamen *contrarium & sentio & expertus sum* in hac aliisque rebus plurimis, quapropter *brachia juxta caput relinquenda esse confidenter suadeo, simul cum capite excludenda*: parturiens quidem, fateor, infantem omni nisu propellere tenetur, sed *nubecula est citò transitura*: Ego quidem ut plurimùm ab omnibus laboribus parturientem detineo, donec infantes hucusque processerint; tum parum cessans, addito ipsi animo pro certo polliceor, si officio strenue satisfecerit, partum mox absolutum iri, modò eum in finem omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *sese gerendo, quasi dolores urgerent*; siquidem *tum temporis non expectandi sunt naturales dolores*, si desint, sed parturiens se gerat, quasi iis urgeretur, omni nisu deprimens: quòd si observaveris, parturientem id ipsum præstare, fideliter etiam adjuvanda est, infantem *valide*, attamen *caute, deorsum trahendo, deorsum* inquam, *non sursum*, non secundùm longitudinem parturientis, ut *pleræque* solent *obstetrices*, sed *deorsum versus intestinum rectum*, aliâs infans coarctatus ægre transmittitur: parturiens monenda est, ut *sine intermissione* depressionem faciat, addito, vitam inde infantis dependere, propterea ultimas vires intendendas esse, brevi momento omnia peracta fore; atque hoc pacto mox infans omnino excluditur: Mihi sane hoc modo res semper prospere successit; huic ergo praxi porro inhærebo, qua periculum non est *caput ab humeris avellendi*, quod *Paulo Portaal* aliisque (uti ultro ipsi fatentur) sæpius contigit: neque mirum hoc est; brachiis enim juxta corpus detractis *os uteri instar laquei vel tendiculæ contractum* & conclusum non raro *præfocat infantem*, aut si jam defunctus sit & tenellus, *caput facilè avellitur*, quod in utero remanens uncis deinde ferreis extrahendum est. Hi

Hi ſunt fructus illam brachiorum detractionem conſequentes, & provenientes ex miſerrima iſta ceſſatione iſtiuſmodi hominum, qui nihil non faciunt ad *Veterum exempla*, inhærentes *inſtitutis Majorum*, non attendentes, an probata ſint, necne, aut, annon convenientior ſit praxis contraria iſtis traditionibus, quibus Veterum rationes & experimenta exponuntur; hinc corruptio & pernicies Artium & Scientiarum, niſi enim novarum & meliorum rerum inventione Majores ſuperemus, præſtantiſſimum certe artium illarum & ſcientiarum intercidit, quum noſtra memoria continuis obſervationibus ſubinde non renovatur, unde ſenſim excidunt hæ & illæ minutiæ, ſcientiæque temporis decurſu ita hebetantur & obſoleſcunt, ut de integro reformandæ ſint, ſi nova claritate & ſplendore effulgere debeant.

Satis cognitum habeo, *non defore Zoilum aut Momum*, quibus minus arridebit, *quòd auſim libere adeò animi ſenſa eloqui, tot Capitibus tanto egregiorum Scriptorum tam Veterum quàm Recentiorum numero contraria*: ſed quid agam? *captatio benevolentiæ aut gloriæ me non movit ad Librum hunc ſcribendum*: *nec livor aut invidia deterrebunt ſcribentem*, quod verum eſſe non dubito, experientiâ confirmatus: Aliorum Scriptis ad acquirendam rerum cognitionem uſus ſum, & ſuſpicio omnes, qui *experientia ducti* ſcripſere, grato animo agnoſcens, quicquid boni à Deo T. O. M. Supremo omnium Doctore mediantibus iſtis Scriptis mihi conceſſum eſt: Sed ubi illos erraſſe invenio, errorum poſteros præmonere fas eſt, ut ab illis ſibi cavere ſciant; iſte mos apud Majores obtinuerat, idem & mihi receptus eſt, idem & à poſteris obſervabitur; & hic eſt genuinæ charitatis genius, non, ut nos invicem contemptu, convitiis aut obtrectationibus laceſſamus; (ut plerique ſoliti ſunt) ſed ſcientias ab errorum ſordibus emundemus, ut hoc pacto viâ poſteris præparatâ multorum annorum ſerie *à pluribus* ſucceſſive efficiatur, quod per brevitatem vitæ & experientiæ raritatem *unicus* effectum dare non valet.

Evolutione Auctorum ſiquis quodammodo occupatus fuit, eun-

eundem non fugiet, quantum splendoris paucis abhinc annis *obstetricantium artificio* accesserit, postquam Dominus *Mauriceau* & *Portaal* in *Gallia*, *Justina* in *Germania*, aliique in aliis regionibus sua hac de re *Experimenta* in lucem ediderunt: quantum insuper fulgoris *hoc Novum Lumen*, meis *Experimentis* radians, isti Scientiæ allaturum sit, successu temporis patebit: Sicui non omnino caligent oculi, facilè intelliget, quæ hoc Libro *novitiis obstetricibus* proposui, non nisi ex attenta experientia potuisse provenire: orbi autem oculis, aut quorum oculi lumen non capiunt, exoculati porro manebunt, & ex caligine rapientur in caliginem, proprio suo damno pedes subinde offendentes.

Explicatio 31. & 32 Figuræ.

Fig. 31.

a a Vertebræ.
b b Ossa ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans in utero, cujus alter pes exclusus est.
j Vena umbilicalis.
k Secundina.

Fig. 32.

b b Ossa ilium.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e e Acetabula ossium coxendicis.
f f Circumferentia ventris.
g g Uterus.
h Infans ambobus pedibus exclusis.
j j Vena umbilicalis.

k Se-

Fig. 31.
a
a
k
f
g
g
f
h
b
b
c
c
e
e
d
d

Fig: 32

k Secundina.
l l Pedes infantis.

CAPUT XLVI.

De partu difficili, ex prave sito utero, nimium scilicet propendulo.

PRavis infantum posituris in recte sito utero tam generatim quàm speciatim jam perspectis, additis simul in transcursu *observationibus* de iisdem pravis posituris *in obliquo utero*, jam progrediendum erit, & speciatim dicendum de *utero oblique posito*, ut pateat, quænam inde difficilis partûs genera oriantur, sive bene versi sint in illo infantes, sive prave. *Primò* igitur inquirendum est: *Cur ex utero nimium propendulo* partus difficilis proveniat. *Secundò*: *unde cognosci possit*, uterum nimis propendere. Denique *tertiò*: *quid agendum sit* ad impedienda seu prævertenda mala inde consequentia.

Ratio, *cur uterus nimium propendulus partum afferat difficilem*, hæc est: quia scilicet utero ita posito (imprimis in muliere ventrosa, uterum nimis demissum in abdomine gestante) inter labores infans necessariò aut ad vertebras incurvas, aut ad os sacrum impingit, unde caput retardatur, ne in pelvim delabi valeat. Quò hæc magis pateant, neque tamen interea confundamur contemplatione multiplicis pravæ positurae infantum in utero ita propendulo, hîc loci primò solùm agemus de infante aliquo, qui *bene versus prodit* in utero hac ratione *obliquato* vel *nimium propendente*.

Infans *respectu uteri bene versus* hîc & alibi mihi dicitur, cujus superior pars capitis sive vertex ostio, id est, ori uteri objacet: talis infans plerumque dicitur *bene versus*; & *respectu uteri* revera talis est, imò hoc respectu melius versus esse nequit: Quamvis autem infans ita positus in utero nimium propendulo recte versus sit, egoque prioribus Scriptoribus in hac re assentiar;

tantum tamen abest, me talem infantem in tali utero *respectu pelvis & vaginæ* (sive viæ, quà transeundum est) bene versum dicere, ut potius hoc respectu talem infantem *prave versum* dictum velim, utpote qui propter pravum hunc situm *transversus* in ossa pelvis & postremas maxime vertebras sive os sacrum impingit, uti ex 33. *Figura* patet.

Explicatio 33. Figuræ.

a a a a a Vertebræ.
b Sinistrum os coxendicis.
c Sinistri ossis pubis pars.
d d Ossa sedentaria.
e Acetabulum sinistri ossis coxendicis.
f f Circulus exhibens locum ventris.
g g Uterus, ore suo vertebris opposito.
h Infans in utero *bene versus.*
j Caput infantis, ori uteri imminens.
k Secundina, sive placenta uteri.
l Locus umbilici.
m m Vena umbilicalis.

Infantes in utero ita posito interdum (haud sine ratione) *facie prona seu deorsum versa* prodeunt, ac nihilominus non nisi *facie supina* seu *sursum versa* excluduntur, quia scilicet inter transeundum *prono capite sublatisque pedibus corpus ex parte in orbem convolvere* coguntur instar petauristæ. Admiratione dignum est, quosdam hominum potuisse observare ejusmodi *præcipitationem* horum infantum, neque tamen clare animo sibi concepisse *obliquum uteri situm*! animadvertebant quidem, infantes istos *petauristas* prodire ex fœminis *ventrosis*, uterum demissum gestantibus; quoniam autem haud perspicue noverant *rectum* & *obliquum uteri situm*, aliud pro alio accipientes veram rationem non comprehenderunt, cur infantes isti præcipiti jactu ita provolverentur, cujus vera ratio non nisi *obliquus iste uteri situs* est.

No-

Fig. 33.
a
a
a
a
a
c
f
f
g
m
l
h
b
k
m
g
e
d
d
Philibertus Bouttats fecit:

Notandum autem est: præcipitem hunc jactum infantum *nequaquam fieri in utero*, quippe recti ex utero prodeunt; sed ex ore uteri progressi in pelvim, aut collo uteri adhuc operti, quamprimum in anfractum (quem transire debent) feruntur, se ipsos inflectere coguntur & ad viæ flexum incurvare, quo facto facies modò deorsum flexa jam sursum vertitur: quod ut clarius comprehendere possis, animo tibi concipe *æneum* vel *ligneum tubum* ea amplitudine, ut nudus perlabi possit infantulus; tubum hunc tibi propone curvatum instar cubiti parum inflexi, ita ut in superius foramen inspicere, & in inferius manum immittere possis: finge jam, te per superius foramen injicere infantem facie pectoreque deorsum versis, vertice item prævio: infante jam ad angulum usque cubiti injecto, si manum in inferius tubi foramen immiseris, senties infantis verticem ex adverso tubi fixum quasi hærere, *facie* adhuc, sicut antea *deorsum versa*, ut difficulter verti, nec nisi multo cum labore traduci possit: quòd si tandem infantem traduxeris, invenies eum in curvamine cubiti *præcipiti jactu necessariò inverti*, unde facies ejus in superiore cubiti parte deorsum flexa, in inferiore parte jam sursum versa reperitur: hoc modo fit *præceps illa inversio* infantum, qui in utero nimis prono vel propendulo bene versi, hoc est, capite prævio prodeunt.

Hîc loci notandum: quòd uterus simul cum vagina *longiorem tubum* constituant: deinde quòd conjunctim *formam cubiti efficiant plus minus incurvati*, prout scilicet uterus plus minus propendet, & quòd istud cubiti curvamen detur *circa confinium uteri & vaginæ* proxime os uteri: denique notandum: quamprimum caput infantis in os uteri penetrare cœperit, quòd tum statim impingat & fixum quasi hæreat à prominentibus vertebris lumborum postremis sive ab osse sacro, unde consequenter progredi non valet, nisi cernuum deorsum flectatur, collo totoque corpore isti curvamini accommodato, unde *posituram infantis priorem mutari necesse est*, ita ut qui modò in ventrem *pronus* in utero situs erat, jam vaginam transeundo in tergum *supinus* re-

clinetur; unde patet, inversionem istam proprie *non fieri in utero*, antequam infans delabatur, sed in *vagina uteri*, aut, si magis arrideat, *in utriusque confinio*: Et hoc pacto perspicue satis demonstrasse puto, quòd scilicet *uterus nimium propendulus* infantem cogat sese præcipiti jactu invertere, quæ præceps inversio non nisi lente & difficillime procedit, unde talis enixus nequaquam inter *facillimos*, sed potius inter *difficillimos partus* recensendus est.

At quærat fortasse quispiam: *num partus istiusmodi difficilis omnibus ventrosis contingat?* earumque uterus nunquam non ita propendeat? cui respondeo: licet huic pravæ uteri positturæ ventrosæ magis obnoxiæ sint quàm aliæ, non tamen necessariò tantam semper in iis dari uteri prominentiam: contrarium nonnunquam obtinet; & ego quidem *obstetricans* adfui *ventrosis* difficillime parientibus, quia scilicet earum uterus nimium ad *lumbos* aut *spinam dorsi resupinatus* fuerat; qualis uteri situs à priore tantum fere differebat, quantum oriens ab occidente.

Quòd siquis ex me quærat: num unius ejusdemque prægnantis uterus gravidus *hac vice propendere*, & iterata prægnatione *alia vice resupinari possit*? & quænam diversæ hujus, imò contrariæ, positturæ causa sit? illi respondeo: hoc quidem fieri posse, tum maxime, quum intestina uterum deprimant, eum huc vel illuc compellentia, unde sitûs sequitur mutatio pro ratione pravæ depressionis, cujus causa esse poterit, quòd gravidæ huic vel illi corporis positturæ nimium indulgeant, nimium sedentes, vel alterutri lateri plus minus incumbentes, corpore etiam aut nimis elato aut demisso, vel denique equo aut curru vectæ, aut alio corporis exercitio usæ, quo isti depressioni locum faciunt. Omissis jam remotioribus causis, quibus uterus loco movetur, solummodo dicemus: intestina uterum in alterutrum latus compellere posse, æque ac ab iis prorsum aut retrorsum deprimitur, unde varia pravæ positturæ genera existunt: Quum igitur aqualiculus propendulus argumentum infallibile non sit uteri nimium propenden-

dentis, & nihilominus è re sit, statim ab initio laborum nosse, an parturientis uterus ita situs sit necne, quò scilicet auxilium maturetur, res postulat, ut *obstetrices novitiæ* informentur, *quibus indiciis* pravam hanc uteri posituram cognoscere possint, & quid ipsis hoc rerum statu agendum sit.

Obstetrix ergo ex *crassitie* & *propendentia ventris* hanc uteri posituram colligere potest, nec minus eam confirmabit, si ex parturiente cognoverit, *quo loco vivum illa infantem maxime senserit moventem*, infans enim non potest moveri, nisi ubi versatur: insuper *ventrem potest contrectare*; quæ omnia conjecturam certiorem reddere possunt; verùm certissimum rei indicium *tactus* præbebit; quapropter *obstetrix minime tarda* sit aut *cunctabunda ad tangendam parturientem*, uti pleræque maximo prægnantium incommodo solent earundem querelas gemitusque, quoad libet, negligere, easdem tactu non prius explorantes quàm infantem jamjam satis progressum putant, qua ratione vera non solùm negligunt indicia, quibus genuina uteri positio ipsis innotesceret, sed etiam (si res nondum omnino desperata aliquatenus bene ceciderit) multis parturientes frustra divexant cruciatibus, tempus laborum prolongantes, dum desunt ipsis conveniente auxilio, quod ferre quidem possent, si prudentes essent atque benignæ. Uterum autem nimis pronum propendere *obstetrix mediante tactu* ex hisce signis poterit colligere:

1. Os uteri altius quàm plerumque solet, suspensum inveniet.
2. Idem non nisi multo negotio poterit tangere.
3. Idem postremarum vertebrarum curvamini sive ossi sacro obversum erit.
4. Obstetrix non nisi inferiorem oram oris uteri tangere poterit plus minus, prout scilicet uterus plus minus propendet, nequaquam autem superiorem oram, nisi os uteri jamjam cœperit delabi.
5. Aut omnino non, aut ægre in aperturam oris uteri *obstetrix* poterit ingerere digitum, eundemque non nisi inflexum aut incurvatum.

6. Quolibet irruente dolore os uteri dictis vertebris valide apprimi sentiet *obstetrix*, ita ut non possit delabi.

7 Aquæ, si ostio immineant, forma sentientur tenui & exili.

Obstetrix omnibus hisce signis inventis plane persuasum habere poterit, uterum nimis propendere, & auxilio opus esse ad corrigendum pravum hunc uteri situm partumque promovendum: Omnia ista signa intelligimus reperiri *ab initio laborum*, antequam dolores omnia constipaverint sive ut plurimùm depresserint, imò *antequam os uteri jam latius pateat*: postea enim singula ista signa magis subinde mutantur, donec tandem omnino fere evanescant: quamobrem probe notandum est, ne unquam quidem certius per tactum explorari posse veram uteri posituram, quàm *initio statim laborum*, quamvis tum temporis os uteri ægre nonnunquam attingi queat, utpote alte nimis suspensum: necessarium tamen est attingi, ideoque eousque penetrandum, donec attigeris: quòd si digiti minus sufficiant, manus etiam immittenda; & siqua parturiens hoc detrectet, *obstetrici* genuinum adimit medium cognoscendi veram uteri posituram: heu noxiam & deplorandam cæcitatem! qua devitantur quasi parturientium dolores & læsio, dum interim matres cum infantibus vitæ exponuntur periculo: hem egregiam imperitarum Gubernatricum providentiam! qua leges sanciunt rationi contrarias, docentes alias, quæ ipsæ non intelligunt! certo enim certius est, parturienti nequaquam operam convenienter navare posse, quæ tactu non exploratam habet pravam uteri posituram: quapropter *obstetricibus* tempus neutiquam negligendum, sed ejusdem accurata ratio habenda est, quò mature veri rerum statûs fiant certiores.

Obstetrix jam certa, *uterum nimis propendulum in prominulo ventre altius depressum esse*, ponderare secum debet, qua ratione hunc uteri situm corrigere velit, matrique simul cum infante auxilio esse; quem in finem *duo gradus* supponendi sunt: *primò* efficiat, ut caput infantis in pelvim possit illabi usque in ossis coccy-

cygis curvamen: *ſecundò* caput exinde promoveat, ut infantis excluſio omnino abſolvatur; quippe non acquieſcendum eſt capite jam in pelvim promoto: nondum tunc extra aleam res poſita eſt; quin potius tum demum ſudandum eſt, nondum enim dimidium facti abſolutum: hic loci plurimi infantes hæſerunt nunquam excluſi: plurimæ matres periere ſimul cum infantibus vertice jamjam in curvamen oſſis coccygis delapſis, ubi deſederunt, quoadusque & mater & infans exſpiraverant, nec ſane inficiandum eſt, hunc locum infantibus eſſe inſtar ſcopuli quavis Malea periculoſioris, in quem plurimi impingentes naufragium faciunt: interim difficilem hunc ſcopulum prætterire neceſſum eſt, neque eum ſubterfugere licet, ſine auxilio autem haud facilè penetrare poſſunt, quatenus ſcilicet rem rationis & ſtatus præſentis regulâ metimur.

Auxilium, quod requiritur, in eo conſiſtit, ut ante omnia *caput infantis cum ore uteri in pelvim promoveatur*: quem in finem parturiens parte corporis ſuperiore demiſſius quàm inferiore ponatur, quod percommode fit in *ſella noſtra parturientium perforata*, ejuſdem poſteriore parte, fulcimento ſcilicet, demiſſo, & culcitra binis anterioribus extremis eouſque elevata, ut fulcrum cum culcitra *rectam lineam* efficiat, ita tamen, ut caput cum humeris ſupinis deorſum vergant, clunibus elatis: hoc pacto propendens uteri fundus attollitur, præbetque ori occaſionem, qua commodius in pelvim introduci poteſt, *primò*: quia uterus ita erectus proprio pondere defertur, dummodo os ejus loco moveatur. *Secundò*: uterus ita erectus non adeò deprimitur ab ingruentium inteſtinorum pondere, à quibus aliàs in abdomen depellitur, parturiente ut plurimùm abſque judicio laborante, ſicut plerumque monetur nulla habita ſitûs uteri aut infantis ratione: iſthoc ſitu uterus magis magiſque retrorſum reprimi poteſt, quoniam inteſtina pondere ſuo deorſum feruntur verſus demiſſiorem jam corporis partem. Parturiente jam dicto modo diſpoſita *obſtetrix* ambabus utens manibus uterum cum capite infantis expediat, *immiſſa* ſcilicet *altera*, quouſque opus

opus est, *in vaginam*, *altera abdomini parturientis imposita*: hic loci perinde est, sive dextra utatur sive sinistra; uterus enim rectà propendens utramque æque commode admittit: utero verò magis in alterutrum latus obliquato opus esset sive dextra uti sive sinistra, prout scilicet os uteri versum fuerit: nimirum, si fundus uteri plurimùm sinistrorsum inclinetur, *sinistra* in vaginam immittenda erit; sin ille dextrorsum vergat, *dextra* interne adhibenda erit ad disponendum os uteri & caput infantis.

Opera manu *obstetricis* in vagina præstanda, proprie hæc est: scilicet, duorum triumve digitorum extremitatibus ad superiorem oris uteri oram adhibitis adversus vel ultra caput infantis idem aliquatenus loco movendum, & in ostium pelvis dirigendum est, ut illabi queat; Sed hic loci *obstetricem* monitam volo, *ne culpam committat*, *verticem infantis nimium premendo*; capite enim infantis, qua patet parte, nimium presso sive tracto, facilè mors illi infertur, proinde *obstetrix* istud caute tractare debet. Si fortè os uteri vertebris vel superiori ossis sacri parti jamjam nimis firmiter appressum fuerit, ita ut non nisi violenter digiti ibidem prætermitti queant, tum parturiens non, uti suprà dictum, sed alio modo ponenda erit.

Datur quoddam *artis opus*, quo in hac uteri positura caput infantis in pelvim dirigitur: scilicet sellâ parturientium modo suprà dicto ad resupinandum dispositâ, parturiens culcitræ perforatæ (quæ antè latius patet) *parti anteriori levissime insidet*, corpore quodammodo *cernuo*, ut uterus, quoad potest, in abdomen deferatur; tunc manus in vaginam immittitur, ut digitorum summitates in os uteri non solùm tendant, sed etiam *id parum prætereant*, usque dum post superiorem oris uteri oram pervenerint: *NB. non intra*, *sed post oris uteri labia*, ita ut os uteri cum vertice infantis & *interior* digitorum pars se invicem tangant, manu sive digitis ad rotunditatem oris uteri vel capitis infantis formatis; *exterior* autem manûs seu digitorum *pars* tangat prominens ossis sacri curvamen, sive vertebras inferiores: Al-

tera manu hoc modo posita, altera *extrà* imponitur, ut anteà dictum, atque tum *parturiens sensim resupinatur*, usque dum superior corporis pars demissior cubet quàm inferior: hoc facto *manu interea intra vaginam dicto loco immobili semper manente*, *exterior manus uterum solerter à se propellit*, ut in rectum situm, quoad potest, restituatur: dum fit iste repulsus uteri, simul *manus interior* jam coarctata *leniter movenda erit*, summitatibus maxime digitorum tremulis, ut leni vacillatione os uteri cum capite infantis deorsum feratur: quamprimum interior hæc manus senserit, os uteri cœpisse delabi, *ipsamet simul debet delabi*, singulis vicibus parum priorsum tendens: hoc ipsum diversis vicibus repetendum est, donec vel tandem os uteri (à difficili isto offendiculo liberatum) & cavitas pelvis sibi invicem respondeant, quo facto omnia ad ulteriorem infantis depressionem conveniunt.

Isthoc *artis opus* exercitatæ manui maxime accommodum & tutissimum est; siquidem os uteri & vagina ita se habent, ut vel *latum digitum*, imò nonnunquam quidem *latum pollicem* post os uteri pertingere liceat: verùm *imperita manus sibi caveat* oportet, ne lædat *vaginam*, aut eandem ab ore uteri abrumpat, spatium quærendo ubi non datur. Repulsus iste uteri, manu abdomen premente factus, *sano* itidem *judicio* efficiendus est, manu *non desuper deorsum ducta*, inde enim uterus infrà firmius apprimitur; sed *obstetrix*, quantum parturiens ferre potest, *inferne sursum* debet premere, ut, si possibile sit, uterus resupinetur: At verò *obstetrici* observandum est, hanc uteri repressionem una manu ante non esse tentandam, quàm altera debito loco infrà convenienter locata fuerit; tum demum enim *utraque manu* opus opportune perficitur: quod si prima vice ex voto minus successerit, *aliquoties repetendum erit*, donec iteratis vicibus eò perventum sit, ut infrà infantis *caput coronatum* sentiat, hoc est, oris uteri oram circum circa contrectare queat ostio pelvis imminentem; atque tunc de egregio successu certa esse poterit ac sperare, dolorum deprimentium impetum non fore frustraneum.

Hactenus nihil dictum est de *labore parturientium*, quoniam, huc usque opportunum non erat, parturientem ad laborem hortari, utpote non solùm frustraneum, sed & maxime obstantem *obstetrici*, cui soli hactenus omnis labor competit: Sed quæret fortasse quispiam: *quid parturienti agendum est, sentienti se doloribus ad laborem urgeri? an tum non licet laborare? aut anne poterit illa à labore sibi temperare?* respondeo: ipsam quidem non posse cohibere, quin doloribus corripiatur; posse tamen cum iisdem *non cooperari*, aut ad minimum quodammodo abstinere à nimia depressione, id quod eidem injungere summopere debet *obstetrix*, quæ si sentiat irruentem dolorem, (quem, quum attenta est, plerumque citius quàm ipsa parturiens observare poterit, manu scilicet ori uteri applicita) tum quiescere debet, nec quicquam tentare, sed commoditatem ad agendum arripere, quamprimum transiit dolor, *reprimendo*, *attrahendo* & *propulsando*, uti suprà monstravimus, priusquam alius irruat dolor.

Alienum forsan plerisque videbitur: *prius peritum obstetricantem Chirurgum aut obstetricem quàm ipsam parturientem irruentes dolores posse sentire*: at verò quàm mirum etiam videatur, verum tamen est, nec exiguam commoditatem *prudentibus* confert *obstetricantibus*, qui hac observatione quacunque ratione uti scientes, opportunitatem idoneorum ad agendum temporum arripiunt, suaque tempori officia cum Natura conjungunt, ut pariter cum illa efficiant, quod neutra sigillatim valeret; aut contrà alternis vicibus jam hoc jam illud agant: quemadmodum enim hic loci *obstetricanti* cessandum est, dum Naturam sentit per dolores operantem, & operandum, si dolores præteriere; ita alia vice simul cum doloribus illi laborandum est, istisque præteritis cessandum: Ab *obstetrice* igitur dolorem irruentem sentiente parturiens præmonenda est, ut *patienter potius ferat sinatque præterlabi dolorem, quàm cooperetur*, ne infans uterusque magis subinde coarctentur.

Quæret fortasse quispiam: *qua ratione obstetricans sentire possit*

sit, adventare dolorem? cui respondeo: me istud sensu quidem cognoscere posse, quin & parturienti prædicere solitum, officiique sui admonere, sive laborandum sit illi, sive non, prout res postulat; sed fateor, me nescire, quodnam nomen rei imponendum sit: *Exoritur in ore uteri subtilis quidam motus, contractio sive compressio, quam solùm licet observare, quotiescunque afficiuntur musculi novo sensu, quo illi excitati novo spirituum influxu novum in uterum faciunt impetum*, id quod *dolorem* vocare solemus: quisquis igitur motum hunc ab aliis novit distinguere, is irruentem dolorem præsentire potest.

Hic loci *obstetrices* monendæ sunt: quòd si manu circa os uteri occupatæ sint, dicto modo ejus oram digitis probe apprehensuræ, *ut sibi temperent à nimia digitorum motione*, illos hinc atque hinc non ducentes, dum interiorem oris uteri oram contrectant; hoc enim dolorum irritamentum est, quumque parturiens tum doloribus non opus habeat, jussa labores inhibere, *obstetrici* utique cura habenda est, ne ipsamet dolores provocet: Ego quidem experientiâ edoctus sum, *diversam rerum tractationem diversos etiam sensus commovere*, & medium esse excitandi dolores parturientium, aut eos profligandi, uti sequentibus fusius dicemus.

Quando jam *obstetrix* feliciter rem eò perduxit, ut os uteri cum capite infantis in cavitatem pelvis cœperit illabi, infanti porro subvenire studeat, omnemque, quam potest, operam conferat, qua facilem reddat infanti transitum: Ante omnia parturientem *superiori corperis parte curabit aliquatenus elevari*, imprimis aliquandiu morata, antequam os uteri in pelvim inducere potuerit, qippe incommoditatem affert parturienti & angorem, *diutius ita capite supinato retrorsum inclinari*, omnibus enim intestinis pondere suo diaphragma prementibus respiratio quodammodo præcluditur, unde maximus angor: sin autem minus diu resupinata fuerit parturiens, neque incommoda inde duriora sentiat, (alii enim homines in hac re firmiores aliis) eâdem positurâ aliquandiu adhuc maneat, & obstetrix il-

li injungat, *ut singulis posthac doloribus intenta*, *quantum potest*, *cum iis cooperetur*; jam enim dolores mediante capite infantis os uteri magis subinde ampliare, caputque sensim propellere debent.

Verùm *obstetrix* hîc jam curam ac diligentiam adhibeat oportet in *ore uteri sustinendo*, ne simul cum infantis vertice in sinum ossis sacri delabatur; quod si factum fuerit, miserrima carnificina erit, caput porro deorsum promovere: plurimum enim interest, an *caput solum* infantis in hunc sinum immiseris & traduxeris, an verò *caput & os uteri pariter* inibi conclusa & compressa inveneris, imprimis si prava adeò sit positura uteri, qualis hæc est, quæ maximam affert difficultatem capiti inde producendo: hæc enim uteri positura necessariò infert, nimirum *citius uterum & infantem pariter delapsuros esse*, *quàm infantem solum*, eundemque citius vertice in immobili illo ossis sacri curvamine constipatum iri, quàm præterlapsurum fore: *obstetrices* igitur hoc non intelligentes *omnia patiuntur simul delabi*, ut ubique fere locorum usu venit, earumque vix millesimam quamque hanc rem penitus perceptam habere censeo, quapropter *tot egregiis fœminis pleno adhuc ventre moriendum est*: Aliæ infantes suos morti victimas mactant, qui non possunt excludi, nisi aperto prius & excerebrato capite forcipe tandem extrahentur: Alius quidem maximi Arcani se inventorem putat, quòd noverit infantem eductore capitis (*tire teste*) extrahere, ita ut non opus habeat caput omnino excerebrare: id quod correcturus alius *binis* utitur *uncis* oculis, auribus, aliisque capitis partibus injectis, quibus violenter extrahit infantem, cui, si vivus adhuc educitur, tamen paucis post horis aut diebus moriendum est: ne dicam, quæ præterea matri incommoda inferantur: *ecce egregiam obstetricandi artem*! & hæc quidem omnia percommode fiunt *sub nomine & prætextu infantis jam defuncti! obstetrix* ait: *omnem meam curam atque operam contuli*, *malo mederi non poteram*, *quamdiu infans alte adeò suspensus erat*: at rei consulere nescia ore uteri adhuc suspenso,

mul-

multo minus expediet, illo jam infrà curvamini ossis sacri affixo: nec *ipsemet Chirurgus obstetricans* melius foetus producendi consilium adferre novit, præterquam uncis, cultris, forcipibus seu eductore capitis (*tire teste*) infanti vitam adimere, mortuumque sive integrum sive frustulatim extrahere: Et quidnam aliud relinquitur eligendum, quàm quod in usu observari solet? scilicet: *satius esse, unum saltem mori, quàm duos, ideoque infantem, si nondum exspiraverit, occidere & extrahere, ut hoc modo Matri vita servetur*: heu miseram optionem, ubi morte infantis vita matri redimenda est! vah negligentiam! vah noxium *obstetricum* inscitiam! quæ nesciunt parturienti & infanti maturo adesse auxilio: Verùm enim verò quisnam illas accusaret à nullo unquam meliora doctas? *hactenus utique nemo firmis & Mathematicis fundamentis demonstrationibusque hanc Artem ipsis explanavit*; quid igitur mirum, tam crassis eas inscitiæ tenebris involutas mansisse.

Verùm ut triste hoc malum præcaveat *obstetrix*, *omni studio in id incumbat* oportet, ut *os uteri sustineat*, neque id patiatur delabi, quò solum infantis caput denudatum, nec utero obvolutum deferatur, quod longe facilius postea expeditur & traducitur, quàm si utero adhuc circumvestitum sit, & in sinu ossis sacri fixum hæreat: Quòd si membrana interim loco capitis validius deprimat, eodem modo ac caput illa tractanda; nimirum humorum formatura non impedienda; sed os uteri solùm sustinendum est, quod non sinat delabi obstetrix, adhibita cautione, ne membranam dirumpat: propterea semper late satis distendat digitos, oræ saltem oris uteri, non autem membranæ applicitos, idque perseveret agendo, usque dum membrana rumpatur, quo facto caput tractet, uti jam diximus.

Sed videor mihi opponentes audire *obstetrices*: *quicquid scribas, plurimum tamen interest inter dictum & factum: non semper ad conceptum nostrum res succedit: quisnam omnia accurate adeò internosceret? & licet possemus internoscere, gravidæ tamen nostrates id non ferunt, nolunt illæ tangi præterquam unico,*

vel ad summum duobus digitis, ita quidem, ut ne dolorem afferas, nolunt enim incommoda pati, opulentæ præsertim, quæ non nisi tactu mollissimo volunt tractari. Respondeo: me non ignorare, quod multum intersit inter dictum & factum, & quòd facilius sit de hac re literas facere, quàm eam probe perficere: satis etiam cognitum habeo: *obstetrices* hæc mea præcepta sine accurata attentione & indefesso studio non peracturas esse: neque me fugit: gravidas molliculas satis esse, nec placide ferre dolorem, sibi ipsis parcentes, sibique ab *obstetricibus* parci petentes: charitas etiam & æquitas postulat, ut *obstetrices* caveant, ne supervacaneis parturientes afficiant doloribus: insuper certus sum: me *obstetricantibus* nihil præcipere agendum, quàm quod fieri posse experientia me docuit: denique non ignoro: gravidas, tenerrimas licet, & quantum possunt, fugitantes dolorum, plurimas tamen, easque præcipue, quæ rationi & sano judicio locum dare consueverunt, animo tam æquo esse, si monstraveris, in quo versentur periculo, ut non recusent tractari modo maxime necessario; hac enim sola ratione supervacuos licet effugere dolores: quibus necessariò fiunt obnoxiæ, quæ tempore opportuno modoque convenienti auxilium non admittunt: quæ verò operam necessariam non admittunt, in eas ipsas damni culpa conferetur, nequaquam autem in eas, quæ operam suam pollicitæ sunt.

Quando jam *obstetrix* eò rem perduxit, ut membrana rupta, caputque infantis vertice maxime exclusum sit, tum non opus est, ut os uteri, velut antea, suprà sustineat, sed caput simul cum ore uteri sinat delabi ultra ossis sacri curvamen, quod facilius jam præterire poterit maxima parte denudatum, quàm ore uteri adhuc vestitum: ut verò infans porro educatur, obstetrix rursum ambabus, ut ab initio, manibus utatur, alterâ scilicet intrinsecus, alterâ extrinsecus applicitâ; huic operæ iterum, adhibeat *judicium*; non quidem, ut antea tradidi, præteritis singulis doloribus laborando, sed *contrario prorsus modo*, quippe *jam cum laboribus cooperandum est*, *atque cessandum*, *maxi-*

ma-

ma dolorum efficacia cessante : quare non solùm ipsamet *obstetrix* dolores observare; sed & parturientem ad idem cohortari debet, ut non solùm cooperetur, sed & omni nisu, quoad poterit, in cooperando perseveret: eum in finem singulis vicibus obstetrix, quamprimum irruentem sentit novum dolorem, parturientem ejus commonefaciat, ut conjunctis viribus infans promoveatur, idque sequenti modo: *Obstetrix altera manu in vaginam uteri immissa* dorso seu aversa ejus parte ad intestinum rectum conversa, digitorum apices, quousque potest, subter caput infantis intrudat, (caute tamen, ne caput nimium prematur) tum manum ibi teneat immotam, donec dolor irruat: *alteram manum extrinsecus abdomini* parturientis imponat, eo circiter loco, quo fundus uteri latet; & quando jam dolor irruere incipit; ipsa simul incipiat utraque manu cooperari, manu scilicet intra corpus leniter deprimat, nimirum contra ossis sacri acumen, quod retrorsum premendum est; altera manu extrinsecus uterum leniter resupinet, simulque deorsum premat; *leniter* inquam, ad proportionem nempe doloris ab initio paulatim vigescentis, qui uti parturientem ad laborandum successive fortius incitat, ita & *obstetrix* fortius subinde deprimere debet.

Sed notandum: quòd hæc *depressio externa* nunquam debeat esse *vehemens aut violenta*, sed semper *moderatissima*; depressio autem altera manu *intrinsecus* facta *cum robore* fieri debet, adeò ut *obstetricem* quidem omnes nervos in eam depressionem contendere oporteat, his tamen conditionibus: *primò*: ut depressio illa vehemens solummodo adhibeatur, quamdiu parturiens summo doloris vigore ad laborandum concitatur: dolore verò cessante cesset & depressio: *secundò*: depressio illa fiat æqualiter manu aversa, non autem nodosis manus articulis prominentibus: *tertiò*: manum, quàm potest, latissime dispandat, ut æqualiter ubique apprimatur: his probe observatis omnes quidem vires adhibere potest *obstetrix*, nequaquam solicita, se parturienti nocituram, quinimo rem gratissimam ipsi afferet.

At

At verò secum forsan quis cogitabit: *Nonne obstetrix hac ratione parturientem dilacerando læderet? aut intestinum rectum adeo comprimeret, ut illud vel tandem emoriatur?* siquidem plura testantur exempla, sive muliebria parturientium ad intestinum rectum usque, sive os uteri dirupta esse: sed respondeo: modo suprà dicto id fieri non posse: dirumpuntur autem muliebria aut os uteri, si obstetricantes intruso in os uteri aut muliebria utriusque manus digito omnibus viribus incaute distrahunt, & ita partes illas dilacerant: sed in ejusmodi depressione generali id non est, quòd timeas.

Porro *obstetricibus* probe observandum est: non satis esse, dicto modo os coccygis omnibus viribus retrorsum premere, sed simul *inter deprimendum manum attrahere debent*, & sentient, caput infantis singulis doloribus validis aliquatenus promotum iri, & successive proditurum: manum ita attrahentes, eandem simul quidem incumbenti infantis capiti subducunt; sed hoc nihil refert, modò eandem, quamprimum vigor doloris transiit, mox iterum immittant, digitosque capiti rursum supponant, *singulis vicibus simul cum dolore depressionem & attractionem reiterantes:* hoc rite facto experientur, quantum inde spatium suppeditetur, quàmque januam quasi aperuerint capiti infantis ad delabendum; cui rei etiam non minus inserviet manus *extrinsecus* deprimens, abdomini imposita, infantemque cum utero fortiter propellens: etenim ratio observatu digna, cur scilicet infans tarde adeò progreditur, hîc loci non sita est in angustia oris uteri, neque pelvis, sed in eo potius, *quòd dolores non commode impressionem facere valeant*, infansque in superiore uteri parte adeò coarctetur, unde tardus ille progressus durat, usque dum superius infantis corpus superius illud sinuosum curvamen præterierit, quo facto infans facilè prorumpit & excluditur.

Quamprimum jam obstetrix infantem gremio excepit, venam umbilicalem aut ipsamet debet præligare & abscindere, aut alii id faciendum committere; *ipsa* verò *ocyus manu in uterum immissa secundinam extrahat, uterumque in locum genuinum redigat*,

gat, adhibitâ curâ, ut *is rite contractus probe claudatur*; quo non bene procurato puerperæ uterus ſanguine ſæpe impletur, qui demum conglobatur & concluditur, unde facilè *delirium*, *inſomnia*, *continua febris*, *immodicus ſanguinis fluxus*, *& denique mors infertur*, quæ plerumque ingenti labori imputatur, quum revera ſæpius *ex neglecta uteri purgatione & minus curata conſtrictione* provenerit: equidem non ignoro, & alias dari mortis cauſas, ſed ſatis cognitum etiam habeo, ex dicta ſæpius cauſa illam originem trahere, quam mortis cauſam *prudentes obſtetrices* circumſpecta rerum tractatione facilè poſſunt auferre.

Obſtetricis eſt, ut poſt extractam ſecundinam manu denuo immiſſa *uterum lente reſupinet*, *& deorſum quodammodo ferat*, tam diu morata, donec circa manum conſtringatur uterus, niſi inſtar aſſeris nimium rigeat, uti nonnunquam, ſed raro, contingit: tunc non morandum eſt, donec uterus claudatur; ſed *puerpera ſtudioſe obſervanda*, an mala forſan ſymptomata poſtea indicent, uterum conglobato ſanguine exonerandum eſſe: at ſi vulgari craſſitie ſit uterus, facilè & ſine mora imò commodius contrahitur, quàm *extreme tenuis*, *qui circa manum inſtar madidi lintei vel mille plicis concidit*: utero circa manum clauſo ea extrahenda, ſimulque egerendum eſt, quicquid alieni adhuc reſiduum eſt, ut omnino purgatus ſine impedimento plane claudatur.

Hactenus *obſtetricibus novitiis* tradidimus: quid agendum ſit, ſi ab initio ſtatim vocentur ad parturientem, *cujus uterus pronus in abdomine propendet*, ut, quantum quidem poſſunt, infantem *more conſueto ſine verſione* excludant: At ſi fortè *obſtetrix* per ignorantiam omnia hæc præcepta neglexerit, & inter multas cunctationes titubationeſque eò res pervenerit, ut uteri pars acuminata ſeu inferior in pelvim illapſa ſit, atque os uteri cum capite infantis in curvum oſſis ſacri ſinum perruperit, ibique conſtipetur, ſi in hoc rerum ſtatu membrana rupta ſit capite infantis parum adhuc denudato, ſi parturiens inter multas cunctationes

jam defatigata sit; tum quæritur: *quidnam obstetrici arcessitæ in hoc rerum statu agendum sit?* Ego respondeo: quòd ad partum ejusmodi parturientis absolvendum *Viri* potius quam fœminæ auxilium requiratur; quapropter eam *perito cuidam obstetricanti Chirurgo* tradi præstaret; etiamsi non diffitear, *expertam etiam obstetricem* nonnunquam huic operæ parem esse posse.

Jamjam supposuimus: *infantis caput parum adhuc denudatum esse*: præterea supposuimus: *infantis caput in curvo ossis coccygis sinu fixum quasi hærere*: exinde concludendum est: infantem hîc loci in os uteri aperiendum impetum facere non posse; *situs* igitur *uteri mutandus erit*: quapropter parturiens disponenda cubitu *obstetricanti* non incommodo, sed apposito & conveniente: eum in finem parturientem *obstetricans* in grabato seu lecto humili, aut super aliquot pulvinos humi stratos collocet, *ut procumbat genibus prono & demisso capite*; cubiti suffulciantur tot pulvinis, quot ad sustinendum & immobiliter innitendum exiguntur: convenienter id fit, si innitatur *fulcro sedilis inversi*, pedibus sedilis (jam sursum tendentibus) parieti aut spondæ cuipiam oppositis, ut parturiens corpus obfirmare valeat, ne moveatur, quod facilè contingeret, nisi ejusmodi fulcro instructa foret.

Parturientem ita capite prono & demisso genibus provolutam collocamus, ut mediante hoc cubitu *uterus proprio pondere in imum ventrem deferatur*, & consequenter *se ipsum è curvo isto ossis coccygis sinu proripiat*; quod ut eo citius & commodius fiat, *obstetricans* manu seu digitis in vaginam *pone* inter intestinum rectum & caput infantis immissis uterum deprimat, donec os uteri eousque repellatur, ut spatium suppetat idem os manu sustinendi, ne dèlabatur, utque capiti infantis locus detur faciendi depressionem in os uteri, ejusque aperiendi, quò tandem magna parte denudetur, neque tamen permittatur, ut os uteri iterum in sinum ossis coccygis delabatur: utero tandem cum infante eousque repulso *obstetricans Chirurgus* porro infantis plenam exclusionem eo modo perficere potest, uti suprà *obstetricibus* tra-

tradidimus, id quod temporis redimendi gratia hoc loco non repetemus.

Quamvis autem infantis exclusio hoc modo concipiatur, & nonnunquam à *perito Chirurgo obstetricante* perficiatur, si nimirum parturienti sufficientes adhuc vires & dolores suppetant; eam tamen & alia ratione experiri licet, si metuendum sit, ut parturiens ad absolvendum prospere partum viribus & doloribus destituatur: idcirco parturiente ut antea collocata, uterum (uti dictum) depressum *obstetricans* porro, quantum potest, repellat, donec os uteri sursum in amplius pelvis spatium reductum commodius aperire manu, eamque immittere possit, *qua capite infantis semoto pedes quærendi*, neque cessandum est, donec eos invenerit, versoque infante in ostium produxerit, digitis pedum, quantum potest, deorsum ad matris intestinum rectum conversis: Pedibus jam in ostium productis non opus est, ut parturiens porro capite & superiore corpore prono decumbat; sed versa & resupinata se præparet ad valide deprimendum, quum res postulaverit: *Obstetricans manu interea intra corpus semper infantis pedes tenens*, jam eos attrahere debet, quoad clunes venterque exclusi sint; tum *infante probe apprehenso*, *altera manu ventri supposita*, *altera autem tergo injecta* parturientem, si dolorem non sentiat, jubeat, ut se gerat, quasi dolore concitaretur, scilicet *omnibus viribus deprimat*, *quasi infantem enixura*, quod dum illa præstat, *obstetricans* continue (attamen lente) trahere debet, ut hoc modo caput pariter cum brachiis excludatur.

Cognito jam, qua ratione parturiens adjuvanda sit, cujus uterus *pronus nimium propendet*, cujusque infans *recte*, id est, *capite prævio* in ostium tendit; porro videndum quoque erit: qua ratione uterus ejusmodi propendulus tractandus sit *infantibus in eo prave positis*: Quemadmodum enim prava infantis versio in qualicunque uteri positura locum habet; ita etiam in hac locum habere poterit, siquidem manus, pes, cubitum, vena umbilicalis, mentum, aut facies, clunes, aut aliud membrum

prævium prodire nonnunquam poterit; quare necesse est, *novitias obstetrices* nosse, *quibus indiciis pravi isti infantum situs internoscendi sint*: præterea: *quid ad tales infantes oblique praveque sitos expediendos agendum sit.*

Ne verò in hac materia nimis prolixus sim, paucis dicam: varios istos infantum situs *tactu* dignosci posse, sicut alibi traditum est: eodem enim modo situs infantum internoscitur in *obliquo*, ac in *recto* utero: neque etiam in hac uteri positura diu hæsitando opus est, quodnam præcise membrum in ostio prævium exhibeatur, satis est, si *obstetrix* observaverit, caput non exhiberi, ut sciat, *pedibus* infantem extrahendum, & proinde tempus non otiose terendum esse, si se ipsam huic operi parem judicare ausit; alioqui *expertus Chirurgus obstetricans in auxilium vocandus est*, qui hoc effectum reddat, dum vires matris & infantis adhuc vigent, membranâ nondum ruptâ, uteroque adhuc in superiore pelvis parte suspenso: fœminâ igitur in sella parturientium collocatâ, ita ut in anteriore parte culcitræ ante latius patentis erecta sedeat, ipse manu in vaginam immissa os uteri ita disponat, ut ad aperiendum aptum sit, quod jam multo commodius aperitur, quàm si caput infantis prævium sit: quo facto unum primò aut duos, deinde tres & successive quinque pariter digitos in os uteri ingerat, eoque ampliato in uterum penetret: tum membranam dirumpat, aut, si satius censeat, moretur, dum sua sponte rumpatur, porro quæsitos pedes in ostium producat, curans ut digiti pedum ad matris intestinum rectum conversi sint, & ita tandem infantem extrahat modo suprà dicto de hac positura uteri obliqua.

Sed quæret forsan quispiam: *Cur in hac obliqua uteri positura mox suadeam infantes pedibus potius extrahere? & cur infantes caput prævium exhibentes non item mox pedibus extraham?* quum talium infantum exclusio in ejusmodi prave sito utero tam difficilis & periculosa sit? ad quæ respondeo: in hac prava uteri & infantum positura facilius infantis versionem succedere, quàm si caput prævium fuerit, infanti item, si caput aut pedes præbeat,

beat, commodissimum concedi transitum: præterea quamvis (secundùm novas hasce demonstrationes meas obliquæ uteri positurae) verum & infallibile sit, *tutius scilicet & facilius ab initio statim laborum infantem versum pedibus extrahi*, (etiamsi caput prævium prodeat) quàm permitti, ut capite prævio prodeat; suprà tamen etiam proposui, infanti capite prævio prodeunti progressum concedi posse, *ne statim ab uno extremo ad aliud transeam, aut uno quasi ictu omnem Veterum structuram deturbarem*; præsertim quum hic ipse obliquus uteri situs inter quatuor posituras maxime inconvenientes commodissimus adhuc sit, & infans concurrente fideli auxilio vivus adhuc excludi possit, licet plurimi auxilio destituti pereant.

Verùm enim verò ut plane & aperte profitear, quod res est, uti ingenue verum dicere decet, *etiamsi propriæ praxi id dissentiat*, præclare eloquar cogitata mentis: scilicet, *quòd in quacunque uteri obliqua positura tutissimum, promptissimum minusque dolorificum censeam partum accelerare infantes pedibus extrahendo, idque in principio statim laborum, ante vel mox post effluvium aquarum, quamprimum certus sis, parturientem genuinis pariendi doloribus laborare*: quòd si hac methodo procederetur, uti vel tandem aliquando factum iri confido, incredibilis sane multitudo mulierum & infantum, aliter pereuntium, servaretur: Denique addendum est: obliquam hancce uteri posituram commodius adhuc admittere exclusionem infantis, *prævio capite prodeuntis*, quàm sequentes, ubi uterus in alterutro latere situs est, aut ad lumbos apprimitur.

CAPUT XLVII.

De partu difficili, ex utero spinæ dorsi nimis appresso.

EXperientiâ ego edoctus sum, & eâdem magistrâ omnes veritatis studiosi *obstetricantes* erudientur: *uterum loco nativo emotum nimium sæpe resupinari, aut ad spinam dorsi adigi*,

unde os vel ostium ejus non solum alte nimis in ventrem elevatur, sed & adeò obliquatur, ut *vaginæ recto tractu non amplius respondeat*; sed contrà superior vaginæ pars eousque inflectitur & incurvatur, ut potius figuram *normæ triquetræ*, quàm *lineæ rectæ* referat plus minus, prout scilicet uterus spinæ dorsi plus minus apprimitur, lumbique parturientis plus minus sinuosi sunt.

Prava hæc uteri positura præternaturalem & difficilem partum necessariò inducit, nisi *prompta solertique manu statim ab initio* parturiens & infans in integrum restituantur: quapropter *obstetricem* summo studio & attentione *primo statim tactu* oportet percontari, num pravam hujusmodi posituram uteri sentiat, ut *primo statim laborum impetu* matri & infanti auxilio sit, nec longas nectat moras, uti plures *imprudentes* solent *obstetrices*, quarum culpâ, quòd hujus incommodi ignaræ sint, mater & infans non raro occumbunt.

Id scire volo *obstetrices novitias*, quòd scilicet è positura uteri prius monstrata necessariò sequatur, *caput infantis*, *quàm quidem potest*, *optime versi in ossa pubis impingere*, dum enim egredi infans allaborat, tam à propriis conatibus, quàm doloribus valde deprimentibus in hoc rerum statu ad ossa pubis violenter adigitur, ubi mollius capitulum hærens quodammodo infringitur, & magis subinde imprimitur, unde, quia non potest in cavitatem pelvis delabi, etiam mater infantem eniti nequaquam potest, nisi caput prius inde remotum in cavitatem pelvis inducatur.

Non raro parturientem biduum triduumve, quin & quatriduum laborare, neque tamen partum eniti contingit, & quod plus est, primis nonnunquam diebus *dolores maxime vigent*, ita ut irritis defatigata laboribus *infanti animam inscienter extinguat*, cujus rei culpa in inscitiam *obstetricis* conferenda est: denique *nullo fere aut languido doloris impulsu infans mortuus sponte quasi excluditur*, sed singulari Dei providentia id fit ad conservationem matris, quæ aliâs plerumque simul occumbit, & moribunda sæpe fœtum edit exanimem.

Quò

Quò verò *obſtetricibus novitiis* innoteſcat hujus rei cauſa, & qua ratione præcavere poſſint, diligentius ea explananda erit: *Imperitæ Obſtetrices* parturientem tactu explorantes, quando capitulum infantis, utpote oſſibus pubis impactum, non ſentiunt, parturienti ejuſque cognatis præſentibus dicere ſolent: *infans nimis adhuc ſuſpenditur, ut tactu aſſequi non valeam, opus eſt, ut prius delabatur*: ſicque infantis deſcenſum præſtolantur, qui tamen delabi nequit. Vel: Situm infantis tactu percontantes, ſi per intermedium uterum rotunditatem quandam & duritiem ſenſerint obviam, quam non male pro capite habent, tum dicunt: *infans bene verſus eſt*: tumque dolores ſolùm efficaces expectant, quibus infans propellatur; ſed ſpes illas fruſtratur, ignorantes, caput infantis ad oſſa pubis hærere, unde neque matri neque infanti ſunt auxilio, quare non raró ob iſtam inſcitiam utrique occumbendum: Hæc inſcitia inde potiſſimùm originem trahit, quòd tactu non poſſunt clare internoſcere uterum & vaginam, neque os uteri probe diſtinguere à partibus infantis ad excluſionem præviis, ſive à membrana humores continente; quum tamen *obſtetricis* ſit, ſingulas partes rite dijudicare poſſe; tum certe non ignoraret, ubi & quomodo infans ſitus ſit, ac conſequenter prompte & omni mora rupta auxilium ſubminiſtraret.

In hoc pravo uteri ſitu, de quo nobis hîc ſermo eſt, *obſtetrix probe attentæ os uteri aut omnino non aut parum ſaltem tangere poterit*, niſi jam late ſatis pateat, atque tum adhuc aliquam ſaltem circuli partem attingere licebit; capite enim infantis ſuprà in oſſa pubis impactum erit: tota ergo ſuperior oris uteri ora prorſus non poterit tangi digitis, utpote qui inferiorem ſolùm oris aperti partem aſſequi valent: atque tum ii *prudenter* adhuc & *caute* inter cervicem veſicæ & os uteri immittendi ſunt: *obſtetrix* enim digitos poſticam verſus ad inteſtinum rectum intrudens nil niſi *ſacculum clauſum* offendit, & parum validius premens præ inſcitia facilè ſibi perſuadet, infantis ſe capitulun ſentire, non dijudicans, utero adhuc tectum eſſe, ac ſe fruſtra ejus deſcenſum

præ-

præstolari: *Obstetrix sagax* in hoc rerum statu *proxime cervicem vesicæ sentiet oram aliquam lunatam*, quæ oris uteri est, quòd si digitis illac penetraverit, etiam *capitis partem duram, globosam, lævemque*, sive *verticis aperturam* sentiet, unde certò colligere potest: *infantem pariter cum utero spinæ dorsi nimis apprimi*: quum igitur certo certius sit, quo magis infans ad hæc ossa à doloribus apprimitur & constipatur, eo difficilius inde removeri, imò cerebrum quidem infringi posse, ut subita morte pereundum sit ipsi, abjecta omni cunctatione infanti succurrendum erit, hisce sequentibus observatis:

Primò: Quamprimum *obstetrix* pravum hunc situm observaverit, parturientem prohibeat, *ne valide cum doloribus allaboret*, sed istos potius sustinendo prætermittat, usque dum situs infantis correctus sit, obstetrixque denuo laboris commonefaciat.

Secundò: Jubeat *obstetrix* parturientem (si quidem potest) è vestigio mejere, ut vesica exoneretur, nec periculum sit pressione ejus lædendæ: (sive illa pressio fiat à capite infantis, sive *obstetricantis* manu, dum capite infantis extricando occupatur) quòd si pauciores adhuc & minores dolores parturientem urgeant, ac membrana nondum rupta sit, *leni* etiam *clystere alvum ciere licet*, ut omnia prius obstacula, quantum fieri potest, removeantur.

Tertiò: Parturientem *obstetrix* convenienti positura collocet, quò auxilium commode subministrare queat: nimirum *in sella perforata plane primùm resupinetur*, in principo scilicet, si infans ossibus pubis nondum valide appressus fuerit: aliâs conducibilius foret, superiorem corporis partem demissius collocare, quàm inferiorem, quò uterus cum infante facilius retrocedat.

Quartò: *Obstetrix* digitis alterius manûs (ejus scilicet, quæ rei maxime accommoda foret) *oram oris uteri caute prehensam posticam versus ad intestinum rectum premat sive trahat*: attamen hoc non prius aggrediatur, quàm alteram manum abdomini parum supra ossa pubis opposuerit, tunc facilius succedet o-

opus

pus ambabus ſimul manibus operanti: externa ſcilicet manu caput infantis parum retrudat primò, & mox deprimat; interna verò manu os uteri retrahat ad inteſtinum rectum itidem deorſum: quum jam ſenſerit, caput infantis cum utero aliquatenus loco moveri & delabi, moneat parturientem, ut erigat corpus ſuperius, ita tamen, ut ne inferius moveatur; id eſt, ſe ipſam incurvet, & pronam, quoad poteſt, inflectat, *quaſi ſe erigeret, & ad dejiciendum conquiniſceret*: interea *obſtetrix* curam intendat, ut manûs dicto jam modo probe locatas contineat: parata (dum parturiens inflexu corporis infantem cum utero à tergo levat & propellit) ad caput antè deprimendum, quò rectà in cavitatem pelvis delabatur.

Quintò: Capite jam expedito, & ab offendiculo vindicato *Obſtetrix parturientem moneat, ut jam doloribus intenta, quantum poteſt, cum illis allaboret* ad propellendum porro infantem penituſque excludendum; quaproptér eandem ſinat laborare corpore ut plurimum ad ſedendum compoſito, aut in genua etiam provolutam cubitis commode ſuffultis.

Sextò: quòd ſi verò infans jam dudum oſſibus pubis impactus hæſerit, antequam *obſtetrix* advenerat, vel: ſi illa parturientem cum infante inſcitiâ alius *obſtetricis* neglectam in miſero hoc ſtatu inveniat, *ſupinam retrorſum omnino inclinet, capite demiſſo, & corpore aliquatenus elevato, tentetque modo ſuprà dicto caput infantis deprimere*; ſed curam intendat oportet, ut non ſolùm ſuperne deprimat, ſed *prius parum retrudendum & tum ſimul deprimendum eſt*, nam oſſa pubis nonnunquam impreſſionem ſeu ſtrigam in caput infantuli faciunt, qua de cauſa id non deprimi poteſt, quin lædatur, niſi prius parum retrudatur.

Septimò: Si forſan in hoc ſitu membrana jam rupta, & ore uteri latius ampliato caput infantis non parum denudatum ſit, *obſtetrix* miſſâ uteri orâ *digitos inter caput & oſſa pubis intrudere*, & quodammodo ſuperiori capitis parti, ſeu altius ſuperiori oris uteri oræ applicare, & hoc modo caput ſimul cum ore uteri deorſum trahere ſtudeat.

Duo potiſſimùm hîc & in quovis partu difficili requiruntur: *Sanum ſcilicet judicium*, & *conveniens rerum leniter prompteque tractandarum actio*: ubi hæc inveniuntur, ibi & Benedictio Divina præſto eſt; Deus enim dona ſua coronat: quicunque autem ſine genuina rerum cognitione & ſine actionibus convenientibus omnia à Benedictione Divina præſtolantur, negligentes, quæ facienda erant, ii Deum tentant, & officio ſuo deſunt: Equidem fateor, nos partum naturalem efficere non poſſe, Deus dolores vireſque ſuggerit, cui etiam pro omnibus debetur gloria: quemadmodum Ipſe nobis victum & amictum ſuppeditat, fruges ac muſtum producit maturatque: At verò Agricola & Hortulanus, qui tempore ſementis dormiens ſerere negligit & plantare, poſtea non habet, unde meſſem faciat: aut qui, quod ſevit & plantavit, non ſarrit, nec putat, nec rigat, nec alia neceſſaria ſuppeditat, eidem & nulla emolumenti vel benedictionis divinæ ſpes eſt: ita etiam parturiens ſine opera & adminiculo humano interdum eniti non poteſt: is namque effectus eſt maledictionis divinæ; hæ pœnæ mulierum, ob transgreſſionem illis à Deo conſtitutæ: neque hoc ipſo Potentiæ Divinæ derogatur, Qui omnia poteſt, quæ vult, ſed non omnia vult, quæ poteſt: & Qui dignatus eſt nobis iſtiuſmodi moleſta negotia injungere, ut hoc modo hujus patientiam, illius verò induſtriam charitatemque, in quoſdam item judicia ſua ſimul exerceat, quibus omnibus ſuam ſibi gloriam vendicare novit.

Verùm ſi forſitan infans nimium comprimatur, caputque prægrande fuerit, ita ut ſine multo labore in cavitatem pelvis induci nequeat, ac diutina potius carnificina expectanda ſit, quàm exoptatus enixus, uti hoc rerum ſtatu fieri ſolet, ego ſuaderem *allaborare*, (antequam extremum imminet periculum) *ut pedes aſſequi valeat*; ſed iſte labor *Viris* potius competit, quàm mulieribus; quapropter, niſi *obſtetrix* alacriore judicio ac prompta validaque manu gaudeat, hoc opus *perito Chirurgo obſtetricanti* committat oportet, qui partes mulierum internas penitius

no-

novit, quàm plerumque *obstetrices* solent: dixi, quòd *suaderem allaborare*: in ejusmodi enim infantis positura exclusio non nisi cum labore, eoque difficili ac molesto perficitur, idque ob tres hasce rationes.

Primò: Quia in hoc casu *os uteri* plerumque *minus apertum est*, lenta vi demum aperiendum; *lenta vi* inquam: nimia enim festinatione parturiens excruciatur, proinde *manus probe inungenda est*, unusque primò, deinde plures digiti in os uteri intrudendi, ac inibi sensim distendendi, ut plus spatii acquiratur: porro quinque pariter digiti immittendi, itidemque distendendi sunt; denique ad brachiale usque intrudenda manus, eamque dispandendo & restringendo orificium uteri magis subinde dilatandum est, prout scilicet id commodius effici sentitur: caput infantuli, quoad potest, subinde retrudendum ac semovendum, tum ulterius in uterum sensim penetrandum est, adhibitâ curâ, ne infans uterusve lædatur: digitorum etiam sensu internoscendum est, *an inter membranas secundinæ & uterum manus versetur*, an inter infantem & secundinæ membranas; nam *si inter secundinam & uterum versetur*, *cave ulterius promoveas illam*, sed parum retractam inter secundinæ membranas & infantem immittito, quando nimirum in fundo uteri pedes quærendi sunt: & diligenter advertendum, ut *ab uteri orificio usque in ipsius fundum manus proxime infantuli corpus inseratur*, sic enim uteri lædendi minus periculum est, & percommoda occasio datur partes infantis dignoscendi, ut pedes certius invenire possis: membranam etiam ab initio hujus instituti (si nondum rupta sit, ac nihilomnius veri dolores urgeant) digitis dirumpere non dubitet *obstetricans*, si nimirum tempestivum sit: equidem humores augeri convenit, quoadusque os uteri iis dilatari percipiatur; interim ad quemvis doloris impetum caput, quoad potest, semovendum; tum statim post ruptam membranam manus immitti potest: sin percipiatur, quòd humores impressionem non valeant facere ad aperiendum os uteri, tunc illud *obstetricante manu* aperiendum est; eoque satis aperto membranarum diruptione aquis pro-

 rum-

rumpendi locus dandus, ac statim exadverso, uti dictum, manu juxta corpus infantuli immissa pedes quærendi sunt.

Secundò: Quemadmodum multi laboris opus est, angustum os uteri, quod nondum satis patet, aperire; ita sane haud minus negotii facessit angustum os uteri, *capite insuper infantis obsessum*, si per illud in fundum usque penetrare velis; unde non est, quòd mireris, quum non nisi multo labore & patientia pedes invenire noveris.

Tertiò: Experieris, *longitudinem viæ* ejusque *flexum obliquum* à pudendo muliebri in fundum usque uteri (in ejusmodi vase occluso ubi exiguum adeò spatium datur, & vehemens compressio urget) laborem per difficilem reddere: angustum enim & flexuosum iter difficilem concedit transitum.

Quartò: Adde & hanc difficultatem, quòd scilicet *brachium* cujus manus operam hanc præstat, *juncturam seu flexuram non habeat*, & propterea circa medium viæ flexuosæ ad ejus curvamen se minus accommodare possit, item, quòd *ossa pelvis brachio* etiam *non cedant* aut flectantur, unde brachium sæpius adeò comprimitur, ut obstupescat sensuque destituatur, aut adeò cruciatur, ut aliquandiu ab opere abstinendum sit, brachiumque alio loco ponendum; quare hæc opera non immeritò *labor* appellatur; *validissimus* enim *Chirurgus obstetricans* in hac uteri infantisque positura leviter etiam vestitus frigore hyemis intensissimo ita laborare potest, ut capilli madeant sudore.

Quòd si jam ad alterutrum aut ambos pedes perveneris, ii detrahendi sunt, nisi brachiis impliciti, aut crura transversim sibi invicem imposita sint; ista igitur membra diligenter perscrutanda sunt, quæ nisi distingueres, brachium nonnunquam aut crus facilè frangeres, uti hoc infortunium nonnulli habuere. Maxime conveniens est *ambos pedes simul detrahere*, (si conjunctos invenias) semperque, si possibile sit, *digitos eorum faciem versus convertere*: at nonnunquam alterum saltem pedem invenire & detrahere licet, quod utique faciendum est, quia tum spes est, & alterum (ut plerumque fit) eò facilius invenien-

di:

di: Sin verò difficulter eum invenire possis, *prior pes alligandus est injecto post calcem linteo quatuor digitos lato*, quod manu extra corpus contortum tenetur: tum iterum manus secundùm ductum cruris inventi ascendit, probe scilicet observato, *dextrumne an sinistrum pedem prius acceperis*, hac enim ratione cognitum habebis, an dextrâ an sinistrâ alter pes commodius protrahi, aut qua ratione perscrutans manus aptius dirigi possit. Si pedem jam inventum (sive rectum sive inflexum) examinaveris *digitis suis*, facilè dignoscere poteris, an dexter adhuc quærendus sit, an sinister, is enim *halli* latus necessariò claudet, seu interiorem pedis partem: ideoque *dorsum* (seu exterior pars) *manûs* ad inquirendum alterum pedem adhibendæ inter immittendum *debet conversum esse ad interiorem pedis partem*, & hoc modo ascendat ad clunes usque aut ventrem infantuli, ubi necessariò alterius pedis principium datur; inde porro ductu femoris ad crus, & denique ad inferiorem pedem descendendum est, qui acceptus quamprimum in ostium deducatur modo positurae infantuli maxime accommodo: *nec quicquam violenter, sed omnia via naturali caute peragenda sunt.*

Quòd si jam binis pedibus in ostium productis invenias, *illos prave sitos* esse, digitis scilicet sursum, calcaneisque deorsum versis, ab eo tempore cogitandum est *de lenta inversione infantis*, quæ fit, dum pedes sensim extrahuntur; altera scilicet manus subter infantis corpus, quoad potest, in altum promota inter extrahendum *torquendo* adjuvat, donec vel tandem infantis venter digitique pedum deorsum vergant, tunc enim caput infantis in tanto periculo non versatur, ut *mento adunco* in ossibus pubis hæreat, quin potius facilius transire potest: pedibus infantis ventreque ad usque pectus exclusis *neutiquam opus est*, (ut alii Scriptores tradunt) *brachiis successive detrahendis desudare*; sed altera manus tenet pedes, dum altera subter ventrem pectusque, quousque potest, penetrat; aut, pedibus *obstetricantis* gremio insidentibus altera

ra manus suprà, altera infrà corpus leniter; at probe tamen, comprehendat: tunc parturiens exhortanda est ut omnes nervos intendat ad enitendum infantem, *sive dolores sentiat sive non*, ii jam non præstolandi sunt, sed parturienti demonstrandum, ipsius labore vel depressione infantem jam temporis puncto excludi posse, data spe certa, partum mox absolutum iri.

Observato, jam parturientem omnes nervos intendere, impetumque in infantem facere, & *obstetrix* indesinenter eum detrahere debet, unde tandem partus absolutus sequetur: ego utique infantum exclusionem hac ratione semper absolvi, ita ut ne ullum quidem caput in orificio hæserit, nec ulli corpori infantili, ne emortuo quidem & jam male olenti caput à collo avellerim, sed infantes hac ratione seu vivos seu mortuos nunquam non integros extraxerim; quum contrà alii Scriptores (uti ipsimet fatentur) sæpius truncum à capite avellerint: quòd si forsan difficilius res succedat, quàm plerumque solet, digito inferne intruso meatus dilatari, aut eodem indito in os infantuli sensim is attrahi potest: itidem si caput ægre transeat, (quod tamen raro contingit) *alterutrum quidem brachium detrahere licet*, & porro caput dicto modo expedire; at *nunquam utrumque brachium detrahendum est*, nam plura id incommoda, quàm commoda importaret.

Ne mireris quæso, benevole Lector, caput cum binis brachiis simul ostium pertransire posse, minus periculosa hæc methodus est quàm vulgaris; prius enim brachiis secundùm corpus detractis, quid aliud nisi ori uteri ansa datur, ut instar tendiculæ sive laquei circa collum infantis contrahatur, & caput compressum retineat? quod fieri non potest brachiis ab utroque capitis latere sitis, neque brachia ab utroque capitis latere tantum crassitiei aut impedimenti afferunt, ut plerumque putatur; temporum enim planities iis locum concedit, & angustia oris uteri, tanquam partis extensivæ aliquatenus adhuc laxari patitur: Ego sane hanc methodum optimam duco, ac aliis

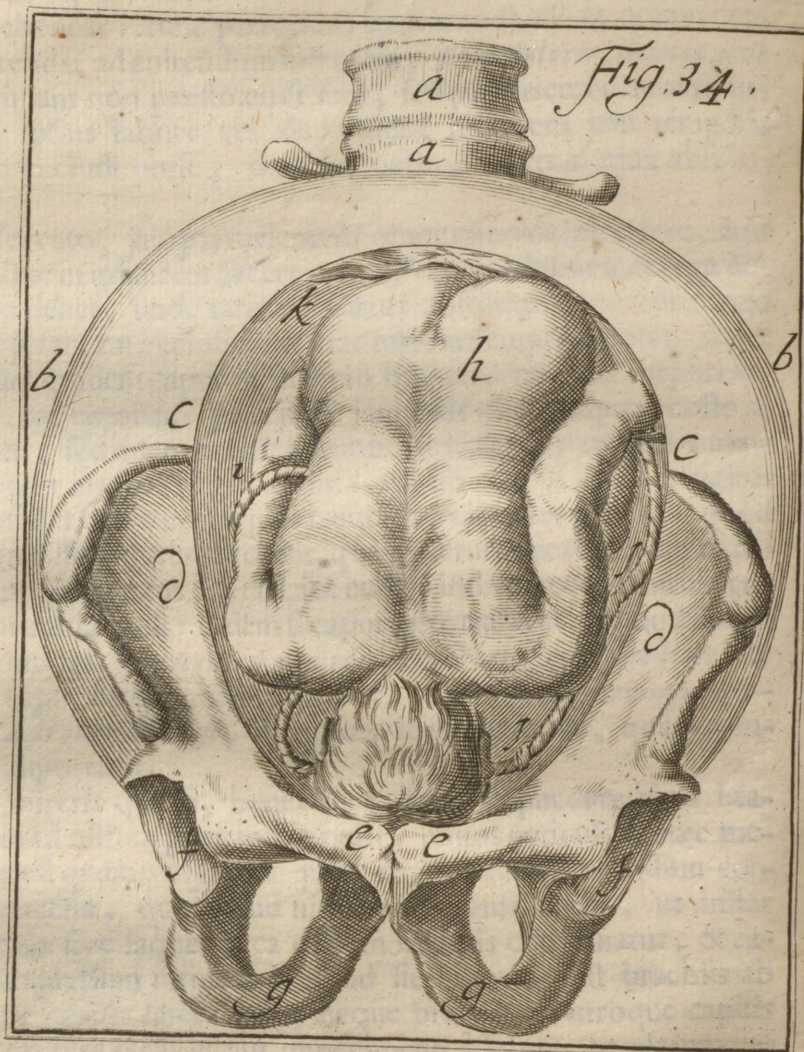

Fig. 34.
a
a
b
b
k
h
c
c
d
d
e
e
f
f
g
g

Fig: 35.
o
f
f
k
g
a
a
a
h
p
g
b
c
c
J
p
l
e
n
m
m
d
d

aliam liberam relinquo: Et quia *obstetrices* hujus positurae periculum ægre sibi concipere censeo, nisi expressa ipsis præsentetur, ideoque clariorem ejus ideam capere possunt inspicientes 34. 35. & 36. *Figuras*, quæ hîc successive subsequuntur.

Explicatio 34. 35. & 36. Figuræ.

Fig. 34.

a a Duæ Vertebræ.
b b Circumferentia designans ventrem.
c c Ambitus uteri.
d d Ossa coxendicis.
e e Ossa pubis.
f f Acetabula, in quibus versantur capita ossium femoris.
g g Ossa sedentaria.
h Infans in utero, tergo matris plane incumbens, tergo suo oculis aspicientium obversus, capite in ossa pubis impingens.
i j j Vena umbilicalis.
k Secundina sive placenta uteri.

Fig. 35.

a a a Vertebræ.
b Sinistrum os coxendicis.
c c Ossa pubis.
d d Ossa sedentaria.
e Ossis sacri exstantia.
f f Circulus repræsentans ventrem.
g g Uterus.
h Infans humeris ossibus pubis incumbens.
j Humerus infantis.
k Secundina.
l Infantis caput in cavitate pelvis.
m m Apertura seu via pelvis, quà caput corpusque infantis debet transire.
n Acetabulum ossis coxendicis.

Fig.

Fig. 36.

a a a Tres vertebræ.
b Siniſtrum os coxendicis.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e Dorſum, ſive poſterior exſtantia oſſis ſacri.
f f Circulus ventris.
g g Uterus, vertebris lumborum incumbens.
h Infans retrorſum inverſus, capite in cavitate pelvis verſante, humeriſque in oſſa pubis impactis.
j Humerus infantis.
k Placenta uteri.
l Caput infantis in cavitate pelvis, magis denudatum, quàm res ipſa fert, ut poſitura ipſius appareat.
m m Via ſeu meatus, quà infans inter oſſa tranſire debet.
n Acetabulum ſive pyxis oſſis coxendicis.
o Locus umbilici.
p Vena umbilicalis.

Ulterior 34. 35. & 36. *Figuræ explicatio.*

Hæ *tres Figuræ* hic loci conjunctæ ſunt, quia in principio animus non erat, duas poſteriores exſculpi; pictor enim deſiderio meo non poterat ſatisfacere genuinam iſtorum infantum poſituram accuratius exprimendo: poſtea verò plurimis Figuris jam exſculptis, quum 34. *Figuræ* deſcriptionem relegebam, viſurus an corrigenda ſit, tum cognoſcebam quidem, *hanc Figuram* parum luminis præbituram eſſe Lectori, niſi duabus aliis hanc explicarem, ut *unam eandemque Figuram* varie à diverſa parte conſpicere poſſit, quapropter duplicem hanc Figuram adjunxi.

Figura 34. exhibet infantem *bene verſum* in utero obliquo: *bene verſum infantem* dico, quoniam *vertice ori uteri imminet*, nam in hac re Scriptorum ſententiæ communi accedo, ſi nimirum cum illis ſupponitur, non opus eſſe infantem vertere & ex-

Fig 36.

trahere, in qua ſententia perſiſto, uſque dum rei veritas de ea recedere cogat: Quamvis autem hic infans in utero bene verſus ſit, facilis tamen partus haud expectandus eſt ob uterum obliquum, quod quidem ex inſpecta *hac Figura* nemo ſibi facilè perſuadebit; *octava* enim *Figura*, exhibens bene verſum infantem in bene locato utero, nullo modo ab *hac* 34. *Figura* differre videtur, niſi quòd in hac infantuli caput ſuper pelvi adhuc poſitum ſit, in altera autem in cavitatem pelvis jam illapſum ſit, unde idonea foret ad exprimendam unam eandemque poſituram uteri & infantis, quare res poſtulabat, eandem poſituram *alia* adhuc *Figura* clarius exprimere.

Uterus in *hac* 34. *Figura* longitudine ſua parturientis ſpinæ dorſi aut lumbis incumbit, quantum quidem ejus ratio admittit, plane & quam maxime appreſſus; conſequenter fundus uteri diaphragmati imminet, non autem ad umbilicum converſus eſt, quæ uteri poſitura in cauſa eſt, quòd caput infantis neceſſariò *tranſverſim* pelvi imponitur, & vertex oſſibus pelvis apprimitur, quod plus minus fit, prout ſcilicet parturientis *lumbi* plus minus *ſinuoſi* ſunt; quippe prominens oſſis ſacri curvamen cum ultimo verticillo ſeu duabus poſtremis vertebris in mulieribus incurvos ſinuoſoſque lumbos habentibus componunt *exſtantem gibbum*, (ut in *ſecunda Figura* videre eſt) qui hoc rerum ſtatu os uteri cum capite infantis altius extollit, unde os uteri cum vertice infantis altius ſitum eſt, quàm oſſa pubis, in principio ſcilicet, antequam caput à doloribus in cavitatem pelvis depreſſum eſt; quapropter poſtea infantulus ille in pelvim illabens neceſſariò quàm maxime incurvatur & coarctatur: quod ut clarius pateat, inſpiciatur 35. *Figura*, exhibens eandem poſituram tam infantis quàm uteri, præterquam quòd in hac caput infantis in cavitatem pelvis jamjam illapſum eſt, quod in 34. *Figura* oſſibus pubis adhuc impactum in pelvim nondum delabi poteſt.

In *hac* 35. *Figura* infans in ſiniſtrum ſuum latus incumbens exhibetur, cujus caput in cavitatem pelvis illapſum eſt; ubi ve-

verò antea caput impegerat, *ibidem jam humeri hærent*, infansque situ prius percommodo ac libero gaudens (prætterquam quòd caput ossibus pubis imprimebatur) *arctissime jam constringitur*, quia cervix ita incurvatur, ut fere suprà quàm potest, extendi opus sit, idcirco omnibus fere infantibus hoc modo prodeuntibus moriendum est; hac enim compressione nervis cervicis nimium extentis, vasisque nimium interclusis humorum cursus impeditur & sistitur, unde & infans desinit vivere.

Quærenti igitur: *quamobrem hic infans transire non valeat?* respondeo: ob sequentes rationes: *primò*: quia caput detinetur & retardatur in angustiore cavitate pelvis, *quam nullum caput transire potest*, (*etiamsi bene prodierit*) *sine compressione quadantenus violenta*: quoniam verò caput in hac positura neque pondere infantilis corporis, neque dolorum impetu deprimi potest, quoadusque humeri ad ossa pubis impacta hærent, ideo caput ad impetus dolorum quàm maximos immobile manet, & ne transversum quidem unguem promovetur. *Secundò*: Quia *humeri ossibus pubis ita affixi delabi* non possunt, quandiu manu obstetricante aut dolorum efficaciâ ab isto offendiculo non liberantur.

Raro fit, ut *pelves ampliores*, *capita parva*, & *manus pusillæ* casu felici in unum conveniant, quemadmodum res exigit; quapropter hîc loci *humeri manibus difficulter liberari possunt*: nam si pelvis parva, & caput infantis magnum sit, nullæ, *ne quidem minutissimæ manus mnliebres* juxta caput penetrare possunt humeros liberaturæ atque detracturæ: sin autem parturienti *ampla pelvis*, infanti *parvum caput* obstetricique *minutæ* & *subtiles manus sint* unà cum *ingenio solerti*, tum fieri id quidem (attamen laboriosissime) potest.

Dolores infantem ita situm deprimendo ægre trajicere possunt ex hoc: quòd viribus parturientis à primis doloribus tractis (dum caput ab ossibus pubis in pelvim depresserant) dolores postea sæpe minuuntur, capite in pelvim jam delapso, vi-

viresque jam deficiunt, quas potius vigescere opus esset, quò infans, jam adeo coarctatus, ac non solùm capite, sed & humeris detentus, trajici queat: id dicere volo: scilicet *opus esse, ut vires diminutæ jam augescant, doloresque jam decrescentes pigrescentesque, frequentiores & validiores ingruant*, ad expellendum protinus infantem; quippe *major jam dolorum impetus & depressionis vis exigitur quàm antea*, etenim ante illapsum capitis in pelvim aquæ nondum effluxæ præibant, capiti viam quasi monstrantes: aut fieri quidem poterat, ut aquæ os uteri dilatantes capiti occasionem præberent facilius in pelvim illabendi: præterea quoad aquæ uterum late distendebant, infans adhuc vivus sine controversia facilè moveri, & quodammodo flecti seu incurvari, eoque modo in pelvim deprimi poterat; nam corpus infantile urgebat caput, dum à doloribus corpus deprimebatur, & aquæ deorsum tendentes locum cedebant, ita ut caput ab ossibus facillime delabi potuerit: sed *humoribus jam effluxis*, *capite* in pelvi *coarctato*, *humerisque ad ossa pubis impactis* quî quæso dolores in illos impetum facient? uterus aquis vacuus plana sui parte lumbis parturientis incumbit: infans super planum ventrem in utero complanato immobilis jacet: dolores musculos ventris ab antica posticam versus valide contrahunt, unde maximus impetus fit in planam uteri partem, quæ lumbis fortius hoc modo apprimitur, infansque magis constipatur quàm promovetur: quid igitur mirum, si ventris musculi (diaphragmate, visceribus & intestinis, spirituque in illis concluso firmati) parum adeo propellere valeant infantem tam arcte compressum? si ab antica magis posticam versus, quàm desuper deorsum premant? ac quid mirum, si infans ita situs aut *nunquam excludatur*, aut *emortuus in lucem edatur*? atque brevi post & *mater*, diuturno labore defatigata, *exspiret*?

Suprà asserebam: In hac positura infantis caput ad ossa pubis impactum facilius inde expediri & in pelvim illabi posse, quàm humeros ibidem impactos, ob rationes suprà allatas, quibus

adjungi poterit *primò humerorum latitudo & craſſities: ſecundò: humerorum cum pectore cohærentium ſoliditas*, unde tam facilè non incurvantur & flectuntur ac caput exili collo cohærens: ex hoc diſcrimine facilè comprehenditur, humeros multo difficilius ab oſſibus pubis liberari & in pelvim illabi quàm caput: verùm licet caput multo facilius ab oſſibus pubis liberetur quàm humeri; nequaquam tamen putandum eſt, quòd nunquam non facilè inde delabatur: contrà nonnunquam caput infantis fixum adeò hæret, ut dolores id nullo modo depellere poſſint; idque plurimùm fit, ſi membranæ iſto loco rumpantur, & *aquæ furtim quaſi defluant*, quod fit, quia caput & os uteri ſimul quàm firmiſſime oſſibus pubis impreſſa ſunt, unde aquis in latitudinem formandis locus non datur, quæ proinde deorſum tendentes exiguam ſaltem aperturam inveniunt, quà penetrant, ubi membrana quolibet irruente dolore extenta & extenuata tandem dirumpitur, tumque humores per minutam aperturam furtim defluunt, qui *obſtetricibus* propterea dicuntur *aquæ furtivæ*, (*een ſluypend water*) quia furtim emittuntur: quòd *aquæ iſtæ furtivæ* ita clanculum effluunt, ut *obſtetrices* lateat, quando creverint & membranam ruperint, id cauſæ eſt, quòd ſcilicet paucæ dentur, quæ vera gaudent cognitione parturientis rite tangendæ; nimirum non alte ſatis penetrant ad locum, quo aquæ iſtæ creſcunt, propterea ignorant, qua ratione aut quo loco formentur: totos nonnunquam dies parturientibus aſſident, neſcientes uteri ſitum, imò ne cognitum quidem habentes, ubi os uteri ſitum ſit, aut quid in eo prævium exhibeatur; multæ alba & atra diſcernere non poſſunt, hoc unum certò ſciunt & dictitant, *infantem nimis alte adhuc ſuſpenſum eſſe*, (nimirum ſibi ipſis) quapropter volunt, patienter expectandum eſſe, uſque dum infans delabatur: infallibile certe argumentum, quòd rudes ſint illæ artis obſtetricandi, ac plane inhabiles ad ferendas ulli parturienti ſuppetias convenientes. Aquis jam effluxis infantis caput multo firmius oſſibus pubis apprimitur, quàm antea, ac niſi expediatur, à doloribus vehementer adeò adigi poteſt, ut ca-

caput *impressionis sulcum* patiatur ab acuta ossium pubis spina, quo infans facilè exspirare poterit, idque causæ est, quòd dolores vehementes hic detrimentum æque facilè ac adjumentum possunt importare.

Cognoscat ex his *Medicus*, cui conscientia curæ est, quid commodi aut incommodi afferant *remedia* à se præscripta *dolorifica*, si sine prævia cognitione situs uteri & infantis exactissima illa præscribit rogatu *obstetricum*, *quæ os uteri non possunt tangere*, nescientes, quo modo & loco illud situm sit.

Perspectâ jam periculosâ uteri & infantis positurâ in *Figura* 35. attento jam animo contemplemur posituram *Figura* 36. expressam, & videbimus, hanc haud minori, sed majori potius periculo obnoxiam esse, quàm priorem: *Figura hæc* 36. exhibet eandem posituram uteri, longitudine sua lumbis fœminæ plane incumbentis, ore uteri ossibus pubis opposito: eadem etiam infantis positura est, præterquam quòd hic in *hac Figura* supinus & capite retrorsum inflexo in pelvim illapsus est. Facilè comprehendi potest, caput hujus infantis, priusquam in pelvim illapsum erat, etiam ad ossa pubis impactum, ibique eodem periculo defunctum fuisse, quo prioris infantis caput, quapropter & in hac positura considerandum venit, quicquid in priori observatum est, hoc saltem addito, hanc scilicet posituram & matri & infanti multo majus periculum intentare, quàm priorem, & difficilius expediri, nam *omnia infantis membra commodius prorsum quàm retrorsum inflectuntur*. In principio ore uteri & capite infantis suprà adhuc ad ossa pubis impactis, ore item uteri nondum satis aperto hanc posituram mediante tactu internoscere difficile est, atque manus usu & exercitatione prædita ingeniumque sagacissimum falli nonnunquam poterit.

Quæriter ergo: siquis infantem uterumque ita situm mediante tactu perceperit, uti *hæc* 36. *Figura* repræsentat, sive caput suprà adhuc ad ossa pubis impactum, sive in pelvim jam illapsum sit, quid tum faciendum? Respondeo: Caput ossibus

pubis adhuc incumbens, si libet, in pelvim induci posset eodem modo, quo prius in *Figura* 35. sed ego nemini auctor esse vellem, ut istud moliatur; quippe si caput in pelvim illapsum fuerit, quid tum? qua ratione ulterius promovebitur? situs iste tum multo minus ad transeundum accommodus foret, & ancipiti sane mortis periculo mater infansque exponuntur; quis enim infantem ut emortuum statim tractare ausit instrumentis illum extrahendo, quum omnia, quæ solent esse, indicia & vestigia vitæ adhuc reperiantur? & quamvis delapsus jam infans miserrime adeò comprimatur, sicut *Figura* 36. exhibetur, diu tamen adhuc vivere poterit, ecquis eum in hoc situ expedire poterit, nisi tanquam emortuum illum tractet?

At quæret forsan quispiam: Si isthæc positura tanto deterior est quàm prior, *cur igitur ibi tradidisti, caput in pelvim inducendum esse*, quum tamen eò delapsum in eodem sinu angusto coarctetur, hac solummodo differentia, quòd alter infans pronus, alter supinus jaceat? infantuli molles utique sunt & teneri, quà unus penetravit, & alter quidem transibit, quid igitur tantam difficultatem prætendis? Respondeo: hanc posituram revera cæteris deteriorem, & inde causas esse, cur aliam agendi rationem quàm antea tradam: Et licet in priori positura tradiderim. qua ratione caput infantis in pelvim inducatur, eo tamen minime volui indicare, id convenientius & consultius mihi videri: Equidem non inficior, si id maxime ab initio fiat, (supposito infantem capite prævio excludendum esse) tum parturienti & infanti magnum afferri adjumentum, fœtumque excludi posse, si validiores ingruant dolores, & officia ac opera *obstetricantis* præsto sint: itidem hæc via prima facie maxime naturalis videtur, & plurimùm congruere cum modo illo, quo veteres & recentiores Auctores suaserunt infantes expedire, quorum capita ossibus pubis opposita erant, licet veram istius situs rationem ignorasse videantur: Ego aliam statim viam ingredi nolui, aut de communi sententia decedere, ne consilium meum novum nimis, & ideo nimis rejiculum videretur; sed commodiorem

oc-

occaſionem præſtolari malebam, in qua res ipſa clarius loqueretur: propterea jam clarius aperiam, quid ſentiam de prava hac poſitura tam uteri, quàm infantum, ſive proni, ſive ſupini ſiti ſint, ſicuti *tribus his poſtremis* exhibentur *Figuris*.

Ut igitur ingenue ſenſa mea explicem rationi & experientiæ meæ conſentanea, hæc mea ſententia eſt: ſi infantes proni aut ſupini prodeunt, ut nobis in his tribus Figuris exhibentur, optime tum conſuli & matri & infanti, quibus ſingulis auxilio opus eſt, & *obſtetricanti* auxilium ſubminiſtraturo, ſi ne unquam quidem permittatur, multo minus ad id opera conferatur, ut caput prævium in pelvim illabatur, ſi nimirum *obſtetricans* tam mature præſto fuerit, ut id cohibere queat: Licet enim ſuprà conceſſerim: infantem ita ſitum in utero bene verſum eſſe, id ex communi omnium ſententia ſolummodo fuit, atque ſi ſupponatur, infantem capite prævio excludendum eſſe, ut ſtatuerunt omnes (quod ſciam) ante me Auctores, obliquâ uteri poſiturâ ejuſque conſequentiis non obſervatis: Sed ſecundùm hancce meam methodum ac veram uteri obliquati cognitionem non poſſum quin aſſeram, *hunc infantis ſitum non ſolùm difficilem eſſe, ſed etiam adeò difficilem, ut ne difficilior quidem excogitari poſſit*: idcirco firmiſſime aſſevero: *in ejuſmodi poſitura ne unquam quidem permittendum eſſe, ut caput prævium aliquatenus delabatur, quoniam nihil periculoſius excogitari poteſt, quàm pati, ut infans ita ſitus capite prævio delabatur.* Si omnes quotquot ſunt, veteres & recentiores Scriptores id ſuadeant, per me quidem licet, quantum libet; ego nullius Perſonam aut Merita deſpicio, verùm quemadmodum ipſis liberum fuit, ſua quemque ſenſa & experimenta proferre, ita & mihi liberum eſt, mea publicare: Concedo multo ſatius eſſe caput ab oſſibus pubis amovere inque pelvim deducere, quàm ad oſſa iſta impactum relinquere, *ſuppoſito ſcilicet, infantem naturaliter* (uti dicunt, id eſt, prævio capite) *excludendum eſſe*: At ſi oculos conjicio in maximum diſcrimen, in quo mater & infans verſantur partum iſto modo præſtolando in hac poſitura,

eti-

etiamsi omnibus cumulentur generibus adminiculorum, quæ Scriptores nostri dictitant, tunc *in illorum sententiam discedere prorsus non possum*, *ac tantum abest*, *ut hanc methodum quasi optimam commendem*, *ut contremiscam*, *si mihi ejus rei in mentem venit.*

Quòd siquis ex me quærat: *qua ratione res tutius tractanda sit?* illi respondeo: *summopere cavendum esse*, *ne caput in pelvim delabatur*, *& abjecta omni cunctatione infantem quamprimum excludendum esse:* si quæratur: *qua ratione?* respondeo: ea ratione, quam antea hoc ipso Capite tradidi, nimirum *infantem vertendo*, *pedibusque extrahendo:* Si præterea quæratur: *anne periculosum sit?* respondeo: nequaquam, ne decimum tantum periculi esse, si infans vertatur, pedibusque extrahatur, quantum quidem est, si permittatur caput prævium delabi; quocunque modo prodeat infans, sive in tergum supinus, sive in ventrem pronus, sive vivus, sive emortuus, modò *mature cauteque* fiat exclusio, tunc per hanc operationem neque mater neque infans vitâ periclitatur.

At fortè quispiam porro rogaverit: *num ista operatione certò promitti possit*, *matrem & infantem fore superstites?* Ego ad hoc interrogatum respondeo alia interrogatione: Num quis certò promittere potest, *parturientem*, quæ *naturaliter*, id est, modo quàm quidem potest, facillimo peperit, *unà cum infantulo superstitem fore?* satis est, si vere dici potest, *in hac operatione seu versione & extractione infantum per se considerata haud quicquam funestum inesse*, atque si caute & solerter perficiatur, neque matrem neque infantem mortis periculo exponi, utut difficilior positura non detur in obliquo utero quàm ea, qua infantes capite prævio prodeunt, ita ut ne duæ aliæ posituræ pravæ versu difficiles adeò sint, ac hujus generis una. Utinam isthæc matura infantum versio & extractio in omnibus ejusmodi pravis uteri posituris prudenter satis peracta obtineret! incredibilis sane numerus infantum fœminarumque servaretur, quæ hujus operæ defectu morte mactantur!

tur! Quid quæſo mortiferum foret in hac operatione? matri utique funeſta non erit hæc opera; quippe ab initio laborum ſtatim adhibita altero quidem tanto minus dolorum affert, quàm ſi poſtremò eam moliri velis, quum humores dudum effluxerunt, infanſque propter ſiccitatem in utero compreſſus concluditur, caputque in pelvi coarctatur; tum parturienti vel triplo plures cruciatus exantlandi ſunt, quàm ſi ab initio ſtatim infantis verſio tentaretur: Atqui audent vertere infantem jam emortuum, morte parturienti jamjam imminente; cur ergo idem non auderent maturius minore adhucdum periculo imminente, initio ſcilicet laborum, quum parturiens & infantulus viribus adhuc valent?

Facilè quidem concedent, maturam hanc infantum verſionem fieri poſſe in parturiente ſine ipſius vitæ diſcrimine; at in majore forſan periculo verſari videbitur infans, & conſultius, veterem retinere conſuetudinem, qua non extrahitur infans niſi in extremo periculo, id eſt, ſi certum eſt, infantem eſſe mortuum, parturientemque defatigatam viribus deficere, ut ſine hoc ultimo adminiculo ne ſpes quidem ulla fœtum enitendi oſtendatur; etenim id fœminæ *Chirurgum obſtetricantem* arceſſentes frequenter in ore habent, rogatæ: ex quo prægnans laboraverit? certo temporis ſpatio nominato inſuper addunt: *& jam certò conſtat, infantem exſpiraſſe: ergo* (volunt dicere) *jam opportunum tempus eſt infantem extrahendi*: idque his cogitationibus nititur, quòd putant, infanti, ſi nondum exſpiraverit, utique moriendum fore, ſi extrahatur, quæ opinio à conſuetudine imperitorum Chirurgorum originem traxit, qui inſtrumentis infantes diſcerpere, diſſecare, diſtrahere & (ut verbo dicam) ita tractare ſolent, ut nondum exanimes neceſſariò obire cogantur: methodus excludendi deteſtabilis ſane, & nequaquam approbanda! Manus longo uſu & exercitatione valens atque in partibus iſtis genitalibus probe verſata os uteri caute aperire, juxta infantis caput corpuſque penetrare, pedeſque invenire novit, atque tum inter aut mox poſt effluvium a-

quarum sat spatii datur ad infantem tutò vertendum, detrahendum & educendum.

In hac exclusione omnis cardo vertitur in duabus his rebus: *primò*: ut ab initio *caput* infantis eousque *semovere* scias, quò manum juxta illud immittere possis: in hac capitis remotione maxima attentione opus est, ut lente satis leniterque os uteri aperias, simulque caput semoveas: manui exercitæ, si caput prætergressa est, periculum porro non obstat, quo à pedibus arceretur, quin eos detrahere ac educere queat. *Deinde* summo studio in id incumbendum est, ut *caput simul cum brachiis transeat*, quod percommode etiam ac extra vitæ periculum modo suprà dicto effici potest: ex his igitur concludo: *in hac positura securius, tutius ac minus periculosum medium non dari, quàm si infans abjecta omni cunctatione vertatur, pedibusque extrahatur*, ut hac ratione & matri & infanti Deo benedicente vita servetur.

CAPUT XLVIII.

De partu difficili, ex utero in alterutrum latus nimium obliquato.

PErlustrato in præcedentibus Capitibus partu difficili ex utero parturientium nimis resupinato aut propendulo oriundo, jam partus difficilis hoc Capite considerandus est oriundus ex utero *in alterutrum latus nimium obliquato*: ne verò Capita multiplicentur, duas has diversas posituras in unam contrahamus, ut evitemus confusionem ex diverso uteri situ, altero scilicet nimis in dextrum, altero nimis in sinistrum latus obliquato, prius de situ uteri *dextrorsum* nimis obliquati differemus; tum Cordatus Lector, quæcunque de hac positura dicta erunt, facilè transferre poterit ad situm uteri *sinistrorsum* nimis obliquati: itidem supponimus infantem in utero recte positum, capite scilicet ori uteri imminente: utque hanc posituram accuratius contemplemur, age in-

inspiciamus *quædam indicia*, quibus *obstetrix* hanc posituram internoscere poterit: primò ex ipsa parturiente sciscitetur, *quonam loco infantem plurimùm moveri senserit*, ac utra ventris pars *acuminata magis duriorque* sit; utque id certius ipsi innotescat, *ipsamet ventrem intrinsecus contrectare* poterit. (*NB. Nobis hîc sermo est de utero, cujus fundus profundius in dextro latere situs est magis ad posticam quàm anticam vergens; nimirum profundius plerumque in latere ad lumbos situs est, quam posituram difficillimam ego æstimò, quippe uterus altius quodammodo suspensus partum tam difficilem haud reddit, quàm talis uteri positura.*)

Sed præter hæc indicia *obstetrix* de hac uteri positura certior reddi potest *per tactum*, quo si parturientem exploret ab initio laborum, antequam dolores deprimentes uterum loco moverunt, inveniet:

1. Os uteri altius suspensum esse.
2. Unde id difficulter attingere potest.
3. Applicitum illud reperiet spinæ sinistri ossis pubis aut coxendicis.
4. Non integrum os uteri, sed inferiorem ejus oram tangere saltem poterit.
5. Aut omnino nihil, aut parum saltem, inferiorem nempe capitis infantilis partem, tactu assequi poterit, nisi forsan (ore uteri spinæ dictorum ossium nondum valide appresso) locus adhuc detur, uno vel pluribus digitis inter illa penetrandi, verticemque infantis tangendi.
6. *Obstetrix* infantis caput sentiet per intermedium uterum & vaginam, non autem nudum, transversim pelvi impositum: quæ signa conjunctim sumpta *obstetricem* certiorem reddere possunt, *uteri fundum in dextro parturientis latere situm esse*, & satis ipsi *sudandum*, si pravam hanc posituram corrigere, felicemque partum maturare velit.

Non est quod mirentur *obstetrices*, si dicam: *satis ipsis desudandum esse*, si pravam hanc posituram corrigere, felicemque partum maturare velint; quippe isthæc positura haud

exiguas affert incommoditates, & ut *obstetrices* cognoscant, quænam mala inde consequantur, ea paucis hîc annotabo:

Primò: Ex hac positura necessariò sequitur, *caput* infantis, quamprimum vel minimam saltem aperturam oris uteri facit, *ad spinam sinistri ossis pubis aut coxendicis impingere*, unde parturienti, nisi illi subveniatur, diu sine successu laborandum erit; nam caput ad ista ossa impactum progredi non potest, quoniam ossa illa non valent retrocedere, unde necessariò *diutinus irritusque labor*.

Secundò: Inde exoritur *furtiva & præmatura aquarum destillatio*, quia scilicet os uteri cum capite infantis à dictis ossibus occluditur, ideo sive caput infantis sive humores illud os neque rectà in medio, neque superiore parte, sed inferiore parte parum saltem aperire possunt, aut apertum invenire; unde caput sursum cedit, & aquæ membranas deorsum premendo acuminatas trajiciunt, easque plerumque ibidem rumpunt, priusquam id ab *obstetricibus* observatur; hoc ipsum illæ vocant *aquas furtim effluentes*.

Tertiò: Sæpius ex hac positura existit, ut *infantis brachium dextrum excludatur*, si scilicet, uti jam dictum, humores membranas in formam acutam deorsum premunt, tum ab iisdem humoribus caput simul sursum pellitur, unde illud quodammodo super oram dictorum ossium protruditur, quo pacto dextra (si ostio imminet) aquis jam defluentibus in ostium deduci, & successu temporis ad humerum usque delabi potest, infante sicco relicto.

Quartò: Brachio ita in ostium progresso *caput infantis magis magisque sursum repellitur*, unde *collum infantis adeò inflectitur, ut facilè* (sicut dicere solent) *frangatur*, hoc est, collum magis flectitur, quàm infans ferre potest, unde exspirat.

Quintò: *Vertex* infantis hoc modo in spinam ossis pubis aut coxendicis impingens à doloribus vehementer deprimentibus *facilè isti spinæ adeò imprimitur, ut cerebrum infringatur*, infansque ante partum exspiret.

Sex-

Sextò: Ex omnibus hisce malis metuendum est omnium maximum, scilicet, ne post multos dolores irritosque exantlatos labores ipsa etiam mater sine enixu exspiret; quippe omnia, quæ suprà memoravimus, perpessa, iisque non raro quatuor, quinque, imò sex dies sine adjutorio divexata miserrima parturiens nihilominus ne latum quidem unguem ad enixum profecit: Nullus quæso miretur, quòd dicam: *sine adjutorio*: namque *obstetricum*, quæ varias uteri posituras rationemque eas corrigendi ignorant, quæ unum saltem, aut duos ad summum digitos in tactu adhibent, (uti gloriantur) quæque omnem in Natura spem positam habent, talium, inquam, obstetricum adjutorium in hac positura nullum deputo, opera illarum neglectio potius est & genuina causa, cur verum Adjutorem non quærant miseræ parturientes, hoc pacto sufficienti auxilio destitutæ.

Omnia hæc, quæ diximus, mala, obliquam hanc uteri posituram consequentia, *prudens obstetrix* aut prævertere, aut evitare sciat oportet: Equidem accurata rerum attentio & improbus sane labor requiritur, si omnia ad felicem partum præparare velis; verùm siquis officium suscepit, oportet, ut ei & conscientiæ satisfaciat, nisi velit committere culpam, præsertim in rebus tam arduis, ubi & matris & infantis vita pendet quasi à fidelibus suppetiis, quas *peritus Chirurgus obstetricans* aut *obstetrix* ambobus debet ferre, quantum quidem fieri posse ratio & experientia docet.

Supposito jam, infantem ita capite prævio excludendum esse, si ejusmodi parturienti decenter succurrere velis, hoc modo res tractanda foret: Ipsâ sellæ parturientium impositâ corpore superiore quodammodo elevato *obstetrix* tactu explorare potest, an os uteri sinistro ossi pubis & coxendicis vehementer impressum sit necne? si minus imprimitur, parturiens plane reclinanda erit *in dextrum latus parum obliquata*, ut uterus proprio suo pondere aliquatenus recedat, neque adeo ad dicta ossa impingat: Deinde *obstetrix dextræ suæ digitos ori uteri immittere studeat*, aut intra illius oram; quin sa-

ſatius adhuc eſſet, ſi digitis *ſupra ſuperiorem oris uteri oram pertingere poſſet*, & hoc modo tentaret os uteri parum removere, propiuſque ad cavitatem pelvis deducere: Et quò id melius ſuccedat, jubeat aliquam fœminarum *dextrum parturientis latus aliquatenus inferne ſublevare*, ut ipſe quoque uterus hoc modo ſublevetur, ſicque ſublevando & demittendo ſenſim in pelvim promoveatur.

At verò *obſtetrix* hîc curam gerat, *ne uterus cum capite infantis nimium delabatur*: nam licet capite cum uteri parte acuminata ſimul in incurvum oſſis ſacri ſinum delapſo tantum periculum non ſit, illud inibi fixum hæſurum eſſe, quantum periculum eſt utero in propendulo ventre ſito; multum tamen intereſt, utrum caput ſolum, an ſimul cum uteri acumine in ſinum iſtum illabatur, ac multo facilius caput ſolum quàm cum acumine uteri conjunctum traduci poteſt: proinde *obſtetrix*, ut *os uteri mature & alte ſatis ante nimium ejus deſcenſum retineat*, omnem laborem & curam debet adhibere, ut *caput priùs ſufficienter denudatum ſit, quàm deorſum prodeat*, (ut antecedenti Capite tradidimus) quo facto minore cum periculo toti partui deſcenſio poteſt concedi: Et quod de capite infantis obſervandum eſt, idem & de *humoribus* in certam formam adhuc cogendis membranâ nondum ruptâ obſervandum; eâ verò diruptâ caput modo jam dicto tractandum eſt. Porro quantum ad ulteriorem infantis & ſecundinæ excluſionem, purgationem & contractionem uteri attinet, eæ peragendæ ſunt, ſicut præcedenti Capite traditum eſt: Et quamvis caput infantis in hac poſitura plerumque quodammodo ad latus inflexum prodeat, quia uterus aliquatenus *detortus* eſt, eo tamen detineri non opus eſt, ſed in ſitum rectum id diſponendum, tractandumque porro, quaſi recte ſitum prodiiſſet. Præterea *obſtetricem* oportet curam adhibere, ut capite infantis in pelvim jam directo parturiens ſuperiore imprimis corpore in ſiniſtrum latus quodammodo inflectatur, quò infans pondere ſuo eo commodius in pelvim deferatur.

Sed quæret forte quiſpiam: *qua de cauſa ſuadeam, parturien-*

rientis corpus ita inflectere, ut infans eo facilius in pelvim illabatur, uterum utique tum etiam delapsurum esse, quum tamen modò dixerim, ab obstetrice uterum sustinendum esse, ne nimium delabatur? Respondeo: utile utique esse, uterum cum infante proprio suo pondere dolorumque urgentium impetu valide deprimi, quo in pelvim delabatur, ac nihilominus *obstetricem* omnibus nervis debere contendere, ut præpediat descensum oris uteri: dum enim urgentes dolores uterum & infantem deprimunt, *obstetrixque* os uteri sustinet, aut humoribus, aut capiti infantis (utrum scilicet prius prodit) locus datur ad penetrandum, & aperiendum os uteri, quod aliâs sine ista depressione & retentione aut omnino non, aut minus commode fieri posset: sicque clare satis patere arbitror, quòd duo ista monita, quæ sibi invicem contradicere videntur, optime congruant & conjungantur.

Quòd si *Chirurgus obstetricans* aut *obstetrix*, parturiente diuturno irritoque labore jam defatigata & fracta, arcessitus demum fuerit, ei ego auctor sum, ut abjecta omni cunctatione, quantum labore contendere potest, tantum faciat, ut *infantem vertat pedibusque extrahat*; qui enim longas moras nectit infantem in pelvim dirigendo, & porro prævio capite traducendo, (quod sine vehementibus doloribus succedere non potest) & matrem & infantem extremo exponit periculo, & (ut in proverbio est) è Charybdi in Scyllam jactat; proinde partus quamprimum maturandus est infantem vertendo, pedibusque extrahendo: Quòd si forte præter hanc pravam uteri posituram insuper & *infans prave versus sit*, *obstetrici*, si tactu mature id observaverit, suadeo, sine mora infantem excludat uterum aperiendo, membranas confringendo, infantem vertendo pedibusque extrahendo.

Fortasse quæret quispiam: *si caput parum ab ostio distans facili negotio in illud induci posset. nonne satius esset caput prævium in ostium inducere*, (quod Scriptores communiter omnes suadent in quacunque prava positura) *quàm infantem præviis pedi-*

dibus extrahere ? Ego nego: quippe in hac uteri positura *nil tutius minusque periculosum est*, *quàm infantem statim vertere pedibusque extrahere*: quicquid alii in medium proferant, hanc utique uteri posituram non cognoverunt, sed supponentes, uterum nunqnam non recte situm, solos autem infantes in utero prave versos esse, nunquam non optime consentaneum esse judicarunt, infantes capite prævio in ostium inducere: sed cognitum non habebant, si infans prave versus in ejusmodi prava uteri positura (qualis hæc est) prævio capite in ostium deducatur, porro hac ratione excludendus, quòd tum *& mater & infans multo majori exponantur periculo obeundi mortem sine enixu*, *quàm si infans pedibus extraheretur*! quippe si hoc penitus intellexissent, sine dubio aliter judicassent: Idcirco aliis suo cuique abundare liceat sensu, ego sane meliora sciens perfidiose facerem, nisi secundùm solida hæc fundamenta suaderem, quoscunque prave versos infantes in utero male locato vertere pedibusque extrahere: Sed recte intelligenda sunt sensa mea: sermo mihi est de ejusmodi utero, *qui quàm maxime prave situs est*: imò tantum abest, me suasurum, prave versum infantem in utero prave locato ita vertere, ut caput prævium prodeat, ut contrà *difficiliorem infantis situm in utero obliquo non agnoscam*, *quàm si caput prævium exhibeatur*; *& quoscunque quidem alios infantum situs commodiores judico*, *quàm illorum*, *qui capite prævio prodeunt*, sicut jam antea dixi, quia scilicet tum infans perquàm difficillime verti potest.

Quicunque mecum obliquas has uteri posituras statuunt, iis nequaquam alienum videbitur, quòd omnes in utero obliquo infantes prave versos vertere suadeam pedibusque extrahere; sed contrà animo & cogitatione percurrentes quævis pericula & incommoda, quæ in partu ex hac positura infantibus etiam bene versis necessariò existunt, facilè comprehendere possunt, minus periculi esse, si ab initio laboris infantes etiam bene versi vertantur pedibusque extrahantur, quàm si caput præmittatur: hoc ipsum facilius adhuc concedet, quisquis mente probe perce-

cepit, quod uno tantùm verbo jam annotavi, nimirum: *uterum ita in alterutrum latus obliquatum plerumque etiam nonnihil detortum esse*; utque clarius pateat, quid *isto detorto uteri obliquati situ* dictum velim, id diligentius explanabo.

Quibusvis *Anatomicis* exploratum est: uterum *non rotundum instar pyri*, sed ab antica vesicam versus, atque à postica versus intestinum rectum quodammodo *planum* esse, ac proinde haud absimilem *crumenæ* vel *marsupio sufferto simulque plano*: neque ligamenta *planis* uteri partibus sed *exilibus* annexa sunt: Atqui ego annotavi, *uterum prægnantium istam formam nunquam non quadantenus retinere*, ac proinde ut plurimum magis proclivem esse *ad lapsum pronum* aut *supinum*, *quàm* in alterutrum latus *obliquum*: præterea ligamenta utrimque uterum retinentia, quoad possunt, impedimento sunt, quò minus in alterutrum latus obliquetur, unde sæpius retrorsum primò reclinatur, atque tum paulatim in alterutrum latus labitur: quòd si igitur utero contingat (uti nonnunquam fit) profundius in alterutrum latus delabi, *necessariò detorquebitur*; quippe propter planam, qua gaudet, formam in planam sui partem sponte sua nunquam non tendit, quod si fiat utero in parturientis latere sito, utique respectu situs sui naturalis necessariò *detortus* jacebit.

De hujus situs consequentia quisque sanæ mentis jam cogitationem suscipiat, & facilè patebit, *infantem* (si capite prævio prodeat) *capite obliquato necessariò in pelvim delapsurum esse*; & licet *sagax obstetricans* hoc observato caput rectum in pelvim dirigeret, subsequentes tamen *humeri pelvi*, quâ angustior est, *decussatim necessariò imponentur*, unde haud sine obstaculo in eam poterunt penetrare, consequenter infans inter transeundum *torquendo* progredietur, quæ omnia vehementes dolorum impetus requirunt: qui situm hunc penitius inspexerit, facilè percipiet, *dolores*, utut vehementes, *parum valere ad trajiciendum infantem adeò ad ossa impactum*, & proinde (si dolores rari sint & pigri, parturiensque debilitata ac enervata) & matrem & in-

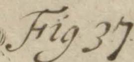
fantem in vitæ periculo verſari, conſequenter *multo tutius eſſe, ut ab initio laborum uterus ita ſitus aperiatur, membranæ confringantur, infans vertatur, pedibuſque extrahatur potius, quàm permittatur, ut infans capite prævio prodeat*, & mater cum infante in periculo forſan occumbat. Interim etiam tradidi rationem os uteri & caput infantis in pelvim deducendi, ac porro infantis enixum adjuvandi, quia nimirum neque parturientibus neque *obſtetricibus, quæ veteri ſe conſuetudine haud facilè expedire queunt*, conſilio deeſſe volui, & optimam quidem ipſis viam monſtravi, qua moribus dudum pervulgatis inhærentes, ſi opus bene quidem ceciderit, ad optatum enixum poſſunt pervenire: Siquis autem ad *rationis* ſolùm & *veritatis* regulam opus metiri velit, ei iterum dictito, ſcilicet in hac uteri poſitura, quocunque etiam modo infans prodeat, conſultiſſimum eſſe, quamprimum parturientem fœtu expedire infantem vertendo pedibuſque extrahendo.

Explicatio 37. & 38. Figuræ.

Fig. 37.

a a a Tres vertebræ.
b Siniſtrum os ilium, quod hîc ſolum apparet, quia dextrum utero & infante obtectum eſt.
c c Oſſa pubis.
d d Oſſa ſedentaria.
e e Acetabula ſeu cavitates, in quibus capita oſſium coxendicis vertuntur.
f f Circumferentia repræſentans ventrem.
g g Ambitus uteri, cujus fundum in dextro latere ſitum eſt, orificium verò ſiniſtro oſſi ilium & pubis objacet.
h Infans in utero pronus, capite in os ilium & pubis impacto.
i i Vena umbilicalis.
k Secundina.

Fig.

Fig 37
a
a
a
f
g
f
g
b
h
c
c
e
e
d
d

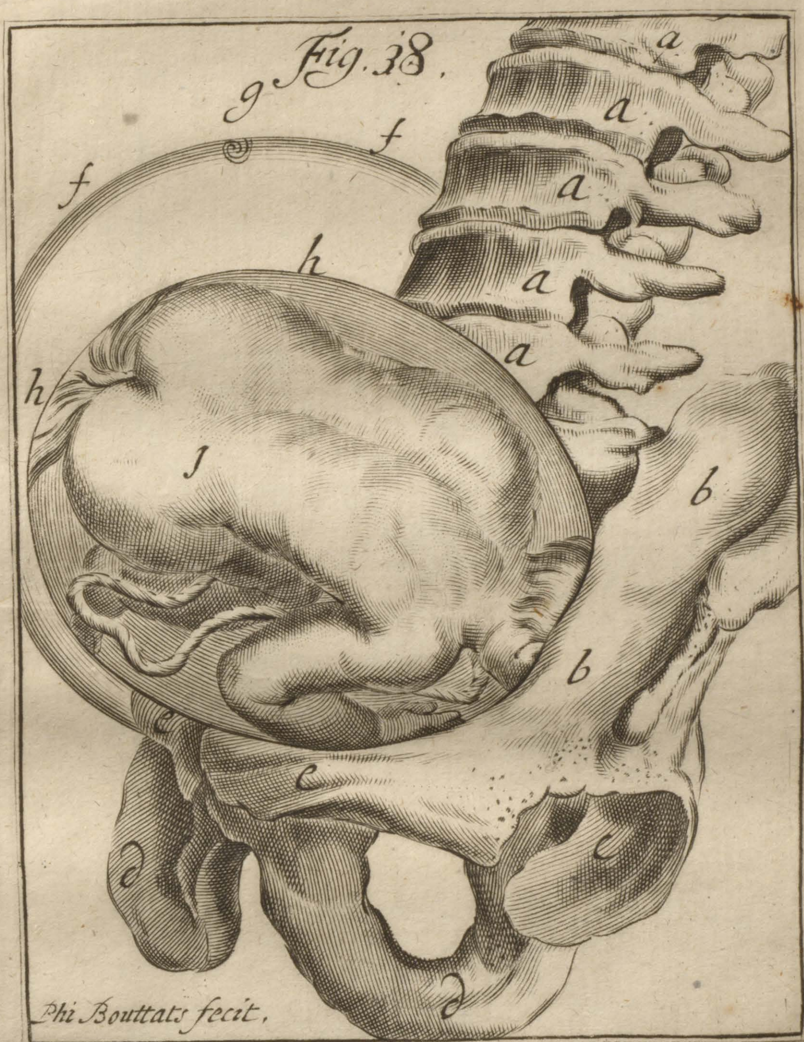

Fig. 38.
g
f
f
h
h
j
a
a
a
a
a
b
b
e
e
c
d
d
Phi Bouttats fecit.

Fig. 38.

aaaaa Vertebræ.
bb Siniſtrum os ilium vel coxendicis.
c Acetabulum ſive cavitas, in quo caput oſſis coxendicis vertitur.
dd Oſſa ſedentaria.
ee Oſſa pubis.
ff Ambitus repræſentans locum ventris.
g Locus umbilici.
hh Ambitus uteri, cujus fundum in dextro latere ſitum eſt, plurimùm ad anticam vergens.
j Infans in utero, cujus caput prope ſiniſtrum os ilium in oſtium delabitur.
k Secundina.
l Vena umbilicalis.

Vlterior 37. & 38. *Figuræ explicatio.*

Fig. 37. uterum nobis *obliquum* exhibet, cujus *fundus* in *dextro* latere ſitus eſt, magis ad poſticam quàm anticam vergens, quapropter ejus *os* ſeu oſtium ad *ſiniſtrum* os pubis iliumque impingit. Contrà *Fig.* 38. uterum nobis exhibet *obliquum*, cujus *fundus* itidem in *dextro* quidem latere, ſitus eſt, ſed *magis priorſum* in abdomen delapſus, quapropter ejus *oſtium* ſublimiùs oſſi coxendicis objacet proxime vertebras lumborum aut os ſacrum: Infantes capitibus ſuis in utroque utero orificio imminent; ſed unus infans nobis ventrem, alter dorſum magis obvertit: Infans in 27. *Figura* omnino adhuc oſſibus applicitus eſt, & in dubio adhuc ponitur, an caput ſupra vel infra os ilium lapſurum ſit: quamdiu infans in hoc ſitu perſiſtit, humores & caput in os uteri efficacem depreſſionem facere nequeunt, quia impetus eorum in os tendit, dum caput infantis iſti oſſi affixum manet: quòd ſi caput paululum ſurſum tendat, tunc interiorem oſſis ilium aut pubis oram tranſgreditur, unde obliquatur, ut in oſtium ſive os uteri prodire nequeat; quin potius humerus, manus aut cu-

 bi-

bitus, quàm caput in ostium prodit, ut videre est in 21. *Figura*: *Figura* 18. exhibet nobis posituram uteri huic 38. consimilem, hoc discrimine, quòd infans ibi *supinus* situs sit, *facie ori uteri, & consequenter ossi coxendicis objacente, qualis uteri & infantis positura inter periculosissimas, quas excogitare licet, recensenda est*: *Fig.* 22. etiam videmus posituram *uteri* in *dextrum latus obliquati*, in quo infans itidem *intortus* jacet, nec ullum ejus membrum in ostium prodit; ideoque nihil, præter aquas, os uteri alte satis suspensum potest aperire, unde *obstetrix* illud non facilè attinget, infansque rarissime delabetur, quin aliquot dierum spatium, imò ad obitum usque parturientis in hoc situ super pelvim hærere poterit, humoribus enim effluxis arctissime constringitur: *Figura* item 25. consimilem adhuc posituram uteri in dextrum latus *obliquati* plurimumque deorsum delapsi exhibet, in quo infans transversim positus est, nec quicquam, præter aquas, in ostio tactu sentiri potest.

Obliquæ hæ, quotquot sunt, uteri posituræ ab *obstetricibus vulgaribus aut* omnino non, aut rarissime cognoscuntur, imò ne cognitum quidem habent, quo modo locove os uteri situm sit, aut quid in eo prævium exhibeatur; quin imò nesciunt sæpe, an membranæ ruptæ sint, quas intumescere non senserunt, multo minus dirumpi: nesciæ igitur quid agendum parturientibus assident aut accumbunt; & licet illæ concatenatis urgeantur doloribus, *obstetrices* tamen eos negligunt, triduum, quatriduum, pluresve dies noctesque *patienter satis* cum parturiente esse possunt, nec plus adjumenti dant, quàm ille, qui nunquam natus est, ea scilicet de causa, quòd tactu nihil sentire possunt, quare non est illis, quod agant: verecundantur auxilium petere, utut non nesciant, ac conscientiâ convincantur, sese parturienti nihil posse auxiliari; quin & alias fidum adjutorem arcessituras cohibent, sub prætextu, non esse quod agat, patientiam præstandam esse, & à solo Numine enixum expectandum; & hoc pacto moras nectunt, usque dum & mater & infans exspirent: Verùm si parturientis maritus aut fœminæ circumstantes ple-

plenius cognoſcerent de periculo ejuſmodi poſituræ uteri & infantis, quieto & æquo animo tamdiu non ferrent, miſeram parturientem ita deſeri, omnique auxilio deſtitui, neque illud petendum in extrema differrent, quin potius mature ſubminiſtrari curarent eo modo, quem in antecedentibus Capitibus tradidimus; quippe in quibuſvis obliquis uteri poſituris, ſive bene ſive prave in eo verſi ſint infantes, tempus otioſe non terendum eſt, ſed omni mora rupta excluſio infantis procuranda, uti ſequentibus demonſtrabimus, ubi peculiari Capite omnibus Maritis propinquiſque parturientium informationem trademus, quæ admonitionem eorundem non ſolùm, ſed & omnium Medicorum ad ejuſmodi parturientes arceſſitorum exhibebit, ut ad illam, tanquam certam regulam ſe conformare ſciant, & fideliter ſatisfacere conſcientiæ in tribuenda parturienti & infanti opera ſua: Nullus dubito, quin eo ipſo in me incenſurus ſim odia & contemptum multorum, (iſtius maxime generis hominum rudis & ſuperciliosi) qui artem non percallent, & propterea actionum ſuarum rationem reddere recuſant, propinquis ſiniſtra potius referentes, quàm verum dicentes, aut inſcitiam ſuam profitentes: Verùm ſtat ſententia: *hoc Scripto nullius hominis captabo benevolentiam, neque ullorum odia aut maledicta pertimeſcam, ſed Deo Veritatique fidem præſtabo*, quantam quidem poſſum, homines *illuminans*, ut cuilibet clare pateat, cui ſanum judicium divinitus conceſſum eſt, *quid ad Artem Obſtetricandi requiratur*: qui lepide novit efficere officium, non reformidabit id facere in conſpectu omnium hominum; qui verò artem non probe callet, facta ſua nunquam non obtegere conatur: Sequenti igitur Capite, quàm breviſſime potero, deſcribam: *qua ratione prudens obſtetrix parturientem tractare debeat, quibuſque rebus propinqui parturientis atque circumſtantes cognoſcere queant, an obſtetrix artem ſuam probe calleat, & officio ſuo ſatisfaciat*, ita ut ipſi ejus actionibus omnino acquieſcere poſſint: Antequam verò hoc Caput finiamus, paucis agamus *de varia* uteri poſitura, qua is minus obliquatur quàm ille, de quo præcedentibus dictum eſt.

De Utero varie obliquato.

Hactenus Uterum contemplati ſumus quàm maxime obliquatum, *pronum* ſcilicet ſive *ſupinum*, *dextrorſum* ſive *ſiniſtrorſum* inclinatum, quem quadruplicem ſitum ſi comparaverimus cum quatuor ventis cardinalibus, *Euro*, *Auſtro*, *Zephyro* & *Septentrionali*, tum & reliquas obliquas uteri poſituras, ſi libitum eſſet, conferre liceret ad reliquas indicis magnetici plagas, quippe uterus quaquaverſum prave verſari poteſt, ac inſtar acus magneticæ in orbem quodammodo gyrari.

Quamvis autem uterus *minus obliquatus* partum tam difficilem non inferat, quàm qui ſumme obliquatus eſt, maximo tamen impedimento eſt iis præcipue parturientibus, quarum *obſtetrices* nulla uteri obliquati gaudent cognitione, qua eum in rectum ſitum mature reſtituere ſcirent: etenim ſi tales felici tandem eventu fœtum ſive vivum ſive mortuum excludant, caſu ſolùm, non ſolerti ſuo ingenio id effectum dant, diverſis rationibus rei periculum facientes parturientem jam hoc jam illo ſitu diſponunt; quòd ſi omnes ejus artes irritæ tandem fuerint, ultimum refugium & remedium eſt *patienter morari*: denique ſi res bene vertunt, parturiens adhuc enititur, poſtquam multo cum cruciatu plures dies noctesque ceſſatum eſt; tumque *obſtetrix*, quæ operam navavit, æque multum ſapit, aut potius æque obtuſa manet ac antea! revera enim neſcit, quænam cauſa tam diuturni laboris fuerit, quæve ſubſequentis tandem progreſſionis ratio: interim ſibi perſuadet, ſe penſum ſuum lepide accuraſſe; omnem utique, quam didicit, artem ac laborem inſumpſit, quid autem bono, aut quid impedimento fuerit, accurate perſpectum non habet; quapropter ad eadem ſemper initia recurrit: Sed quàm miſerrima ſane parturientium iſtarum conditio eſt, quæ iſtiuſmodi hominum opera utuntur.

Etiam atque etiam peto atque contendo, nequa *obſtetrix*, rata me ipſam ſpeciatim his dictis impetere, ea moleſte ferat; ob-

obtestor enim, me nequaquam in animo habere, ullam earum speciatim in invidiam aut suspicionem adducere: vitia, quæ invaluere, manifesta facio, exponens, quanta inferant mala, ut quæ commiserunt, iis in posterum prospiciant, meliora doctæ: nec quenquam hominum despicio vel odi, potius inscios rudesque seu ore seu scripto informare desidero, etiam si antea de me male senserint ac dixerint: id unice in votis habeo, ut hoc meo Scripto omnes Boni, qui inscientes male fecerunt, cognoscant, qua ratione errata sua corrigere queant, utque omnes Cordati prospiciant aut sibimet, aut propinquis, aut carissimis Costis, ne inopes auxilii in maximo discrimine tantos cruciatus perferant, quòd *prudentes obstetricantes* non accersiverint.

At dicet fortè quispiam, aut cogitabit: *hæc scribis eum in finem, ut operam tuam vendites*: sed puto, me vere dicere posse, id mihi non esse in animo: gratias ago Deo T. O. M. quòd affatim Artium & Scientiarum mihi concedere dignatus sit ad paranda mihi & Familiæ, quæ suppetant ad victum & amictum, ut non opus sit mihi *Obstetricando* rem familiarem quærere: non desidero alios ejusmodi miseriis premi, ut auxilii mei indigeant, nullius in his rebus gratiam aucupor, seu commendationes expeto: Deo gratias agerem, si hoc meo Scripto tot fœminæ illuminarentur habilesque redderentur, ut nemo necesse habeat, auxilio meo uti: Interea tamen & obstrictum me credo, ut donis à Deo mihi concessis proximi commodis salutique serviam, præsertim quum de vita hominis agitur: ingenue certe contestor, si animadvertero, homines hisce meis præceptis applaudere, ita ut *huic meæ obstetricandi methodo insistentes* plures fœminas infantesque conservent, uti fore confido, quòd tunc laboris me temporisque impensi non pœniteret, quin potius Deo T. O. M. gratias agerem, quòd talento meo in proximi emolumentum fœnerari mihi concesserit. Sed revertamur ad propositum, & videamus, *quibus indiciis Obstetrix cognoscere possit rationem uteri minus obliquati*, & *qua ratione qualemcunque situm uteri minus obliquati corrigere possit.*

Qua-

Qualescunque uteri *minus obliquati* positurae (sive plus minus pronus ille sit, sive resupinatus, sive plus minus in alterutrum latus vergens) *tactu* optime explorantur; nam os uteri *prudenti longoque rerum usu exercitatae obstetrici* nunquam non positurae suae signum indicabit; sed, uti jam dictum, *experientia opus est & judicio*, quae praecedere debent, siquidem *ex tactu* verum judicium ferre omnino non potest *obstetrix*, quae exacte non cognovit *totam muliebris pelvis figuram*, ut & *situm vesicae*, *recti intestini*, *vaginae & ipsius uteri ante & sub ipsum praegnationis tempus*, item, *quomodo muliebria pelvi respondeant* &c. namque harum rerum rudis nec *sublimem*, nec *demissum*, nec *rectum*, nec *obliquum*, nec *pronum* nec *supinum situm* distinguere poterit, sed perpetua cogitationum confusione laborabit: licet etiam rem recte sibi animo concipiat, quia antea aliquoties corporis foeminei compagem inspexit, attamen sine experientia errabit, & ab ancipiti judicio falletur, donec vel tandem usus & experientia certum discernendi judicium confirmaverit.

Os uteri nunquam non *exadversum fundo* situm est; si igitur *obstetrix* exacte noverit *situm oris uteri recte positi*, etiam internoscere poterit, *quantum illud in obliquo utero à recto situ recesserit*, ac utrò plus minus obliquetur, unde facilè judicabit, quo loco *fundus uteri* situs sit: loco oris uteri ejusque fundi cognito consequenter etiam novit reliquam totius uteri dispositionem.

Rationem restituendi quemcunque uterum minus obliquatum sagax obstetrix facilè inveniet, si probe animadvertit, qua ratione *uterus quàm maxime obliquatus* restitui possit, siquidem unum ex altero fluit: idcirco supervacaneum duco, isti rei fusius scribendo inhaerere, imprimis quum hunc Tractatum non admodum exaggerare statuerim.

Sed hîc loci quaeret fortasse quispiam: *si infantes prave versi prodeant in utero minus obliquato*, *quid tum agere maxime congruat?* ad hoc respondeo: in quacunque uteri obliqua positu-

ſitura nonnihil momentoſa *conſultiſſimum eſſe verti prave verſos infantes, pedibuſque extrahi;* at verò tales infantes hîc non intelligo, qui pedibus præviis prodeunt, utpote quos non vertere, ſed ſolùm extrahere opus eſt. Verùm infantes in utero minus obliquato *recte verſos* prodeuntes vertere non opus eſt nec pedibus extrahere: ſed tum *obſtetricis* eſt ſtudere, ut *uterum in ſitum genuinum redigat*, infantiſque tranſitum expediat; hoc enim rerum ſtatu minus periculoſum eſt, ſi patiaris infantes prævio capite prodire, quàm ſi uterus quàm maxime obliquatus fuerit: proinde *utero parum ſaltem obliquato infans prævium caput exhibens nequaquam morandus*, ſed omnis illi cura atque opera tribuenda eſt, ut facilè tranſire queat.

CAPUT XLIX.

Index & Clypeus Obſtetricum.

QUandoquidem hunc Librum flagranti deſiderio ſcripſi, ut non ſolùm inſerviat *Obſtetricantibus tam Viris quàm Fœminis illuminandis, qua ratione Artem Obſtetricandi ſecundùm ſolida veræ cognitionis fundamenta exercere queant;* ſed & ut *indicio ſit perſpicuo, Artem Obſtetricandi non levem & infirmo fundamento nixam eſſe*, aut ſi hactenus hoc nomine quibuſdam fuit infamis, talem tamen in poſterum non poſſe videri ulli *obſtetricanti*, qui *ſecundùm nova hæc fundamenta veritatis* rem tractaverit: Equidem mihi perſuadeo, me *partûs facilis ac difficilis cauſas* tam evidenter & perſpicue æquo judici demonſtraſſe, ut neminem illæ latere poſſint, qui qualicunque clara partium genitalium cognitione inſtructus eſt, uti eæ in hoc Libro exhibitæ ſunt; Contrà quilibet Vir aut Fœmina *hiſce meis demonſtrationibus probe comprehenſis* habilis erit ad judicandum ex validis argumentis: *an opportunum tempus illuxerit infantem arte obſtetricante excludendi necne*: unde neceſſariò ſequetur: *primò*: quòd *obſtetrix*, ſtatu rerum ipſi parturienti aut propinquis ipſius

patefacto, maxima animi tranquillitate adjumentum subministrare possit cessando, ubi cessandum est, aut operando, ubi opera requiritur: *Secundò*: Propinqui maxima item animi tranquillitate expectare & pati possunt, *obstetricem* parturientem tractare faciendo, quicquid factu necessarium est.

Nihil unquam molestius est operam navanti, quàm si de opera ipsius diffidatur, si quibuscunque ejus factis obmurmuretur, si ista in suspicionem vocentur: quòd si res prospere cedat, fortunæ potissimùm adscribitur; sin præter spem & expectationem eveniat, in operarium culpa confertur, etiamsi omnem non solùm laborem, sed & curam & prudentiam adhibuerit: hujus diffidentiæ & suspicionis principium potissimùm oritur ex hoc, quòd scilicet operarius artem & scientiam suam conatur occultare, ut plurimùm eum in finem, ut simul per hanc speciem inscitiam suam abscondat: id, dum aliis subolet, in causa est, quòd omnia ejus dicta in suspicionem vocentur, præsertim si ambigue sæpius respondeat sciscitantibus, ut claram rerum ideam mente concipere non possint, odorantes, & ipsum operarium in verbis suis & conceptibus mentis confusum esse, ancipitem hærere quid faciat, jam hoc jam illud experiri, & nihilominus subinde errare; hinc, inquam, diffidentia & suspicio, operarium aut rem non satis intelligere, aut habitu & usu non satis pollere ad rem perficiendam. At verò siquis rotunde dicit, quod res est, ejusque veram rationem explicat, ut ii, quorum res agitur, comprehendere possint, an cessandum sit, aut quid agendum, quidve patiendum sit, tunc alter tranquillo animo expectare & permittere potest, ut alter sedato animo rem peragat: hic scopus est, ad quem toto pectore expeto vel tandem rem perducere, quare *Unicum omnium donationum bonarum Largitorem* imploro, velit animum meum & intelllectum ita gubernare, ut hoc Scriptum ad id proficiat, quò hæc praxis usu quotidiano invalescat, maximo Reipublicæ emolumento.

Ut verò mutua hæc & tranquilla confidentia concilietur inter eum, qui auxilium subministrat, & inter eum, cui id submi-

ministratur, opus est, utrumque distincta rerum comprehensione gaudere, scientes, quæ partum promoveant aut impediant, & quid consequenter faciendum vel omittendum sit; quam cognitionem iterata hujus Libri lectione sibi facilè acquiret, quisquis sano attentoque judicio valet, imprimis si accurata attentione *Sceleton humanum* aliquoties contemplatus fuerit, ut hac ratione *secundùm meas Figuras perfectam pelvis ejusque ossium imaginem* animo recondat, unde certissime sequetur promptissima facultas & reliqua distincte & perspicue intelligendi, tum quilibet propriis suis oculis & judicio uti poterit ad cognoscendum, quid *obstetrix* facere, quid omittere debeat.

Non ignoro, paucas *obstetrices* huic meo consilio applausuras esse; verùm satis etiam scio, neminem illud, præter rudes parvi ducturas atque resputuras esse, odorantes, si homines hoc consilium sequerentur, actionum suarum rationem exactum iri; & quum sentiant: se certi nihil habere, quod ad rem dicant, ideoque ipsarum res profligata est & perdita, aliorumque hominum ludibrio exponuntur, unde bona non solùm opinione excidunt, sed & earum opera à nemine posthac adhibetur, cujus operæ locatione invite destituuntur: sed quid consilii? utique satius est, *obstetricem* aliquam pudefieri, quàm matrem cum infante vitæ periculo exponi, aut per inscitiam perire. Ego in expectatione sum, hocce meo consilio plerasque *obstetrices* nolentes volentes tractum iri ad majus scientiæ studium, metuentes, ne sua ignorantia vulgo dispalescat, contemptumque afferat: *Prudentes* verò & *cordatæ obstetrices* hoc meum consilium sequentes experientur, se majore cum tranquillitate ac laude munus suum obire & conficere posse.

Cujuscunque igitur ordinis atque sexus hominibus suadeo, ut studeant iterata lectione solidam sibi comparare *cognitionem verarum causarum* (generalis maxime & præcipuæ causæ) *partûs difficilis*, ut mediante ista cognitione ex *obstetricibus arcessitis* sciscitari queant, *an parturienti partus facilis an difficilis futurus sit?* quò ab initio statim ponderetur, *an parturiens Natu-*

ra vel Arte obſtetricante debeat eniti? Quibuſcunque etiam *prudentibus Obſtetricibus*, quibus conſcientia cordi eſt, ſuadeo, ut *ab initio ſtatim, quamprimum prægnantem tactu percontatæ ſunt, ſive ipſimet prægnanti, ſive propinquis ejus, rem omnem exponant ſine ambagibus aut involucris, ſine aſſentatione aut fuco*, ut ex eventu vel tandem pateat, ipſas prudenter & fideliter negotium ſuum geſſiſſe: Et ſane perſuaſum mihi habeo, quæ hoc modo officium exſequentur, & Deo & hominibus cariſſimas fore, etiamſi malorum invidiam non omnino effugere queant.

Primò igitur omnium *obſtetrix*, habito brevi examine, *parturientem ſine mora tactu explorare debet*, uti ſæpius in hoc Libro tradidimus: hoc ipſum ſi negligat *obſtetrix*, intolerandum eſt, atque certiſſimum ignorantiæ argumentum, aut infidelitatis ejus, ex ignavia ut plurimum & arrogantia fluentis; quaſi verò rem, licet inexpertam, ſatis tamen exploratam habeat, quum interea omnium rerum rudis ſit, utpote quæ *aut non agnoſcit, aut non metuit obliquati uteri pericula.*

Parturiente jam tactu explorata *obſtetrix* ex iſto tactu cognitionem ſitûs uteri capere debet, & quid inde conſequatur: idcirco ſiquis ab ipſa rationem exigat, oportet illam eidem indicare *locum oris uteri*, an ſitum ſit illud *ſuper mediam pelvim?* an in *antica* ad oſſa pubis? an in *poſtica* ad vertebras ſive os ſacrum? an in *dextro* an in *ſiniſtro* latere?

Si *obſtetrix* aſſerit: os uteri hiulcum ſuper mediam pelvim ſitum eſſe, ſimul etiam indicare poterit, *quàm late illud pateat, & quid in eo prævium exhibeatur*, caputne, an aliud membrum? ſeu aquæ protuberantes?

Si vertex infantis in oſtio oris uteri, atque os uteri ſuper pelvim, aut in pelvi ſitum eſt, tunc nullo negotio opus eſt, & ſolùm expectandum, dum Natura parturientem dolorum impetu ad laborandum concitet; nullum jam periculum in mora eſt, omnia peropportune cadent, dummodo irruant dolores, *qui quoadusque ceſſant, aut pigriores ſunt, non opus eſt, ut parturiens laborando defatigetur, ſed dolorum impetum ſecure licet expectare.*

Si

Si os uteri ſuper mediam pelvim ſitum fuerit; *obſtetrix* etiam indicabit: *altiuſne an demiſſius illud ſitum ſit*: ſi altius; magni capitis, aut parvæ pelvis argumentum eſt: contrà ſi demiſſius jam deſcenderit; parvi capitis, aut amplæ pelvis indicium eſt, hocque poſterius faciliorem partum promittit, quàm prius.

Si os uteri in media quidem pelvi ſitum eſt, neque tamen vertex in eo ſentitur: è contrario ſi caput oblique aut facie prævia exhibeatur, aut vena umbilicalis, aut pes juxta caput prodeat, ſcito: *Obſtetrici non licere, ut parturienti ſine auxilio otioſa aſſideat*; quòd ſi neſciat, quid hoc rerum ſtatu agendum ſit, tunc non callet artem ſuam: illam utique non oportet ceſſare, quoadusque remotis quibuſcunque aliis membris aut partibus *ſolum caput in oſtio verſetur*, ita ut vertex aut facies ſola in oſtio perſiſtat: præſtaret quidem ſolum verticem in oſtio prævium exhiberi; attamen faciei ſoli valide prorumpenti conſultius eſt locum in oſtio concedere, quàm eam violenter velle loco movere; *violenter*, inquam, aliâs ſi *leniter* ac ſine attritûs aut læſionis periculo loco moveri illa poterit, vertexque in oſtium promoveri, tunc ingens progreſſio facta eſt.

Si *obſtetrix*, quæ prius indicaverat: hoc vel illud membrum juxta vel ante caput in oſtio exhiberi, brevi poſt ſine longo temporis diſpendio refert: *ſe membrum ſimul cum capite oblatum retruſiſſe, ſolumque caput vertice, aut* (ſi quidem aliter non poteſt) *facie prævia in oſtium produxiſſe*, tunc bene fecit, & prudenter negotium geſſit: ſin longas nectit moras, & obſervetur, membrum illud ſimul cum capite exhibitum (ſeu manus ſit, ſeu pes, ſeu vena umbilicalis &c) ulterius progredi, nec *obſtetricem* illud reducere poſſe, nec ulteriorem prolapſionem præcavere, tum ipſa non callet artem, niſi aſſiduorum dolorum vigore impediatur, ut non ſuppetat illi tempus membri ſimul prodeuntis retrudendi: atque in tanto dolorum fervore tantum non imminet periculum; ſiquidem aquis repente extuberantibus, membraniſque citò ruptis *obſtetrix* mox poſt effluvium aquarum ſuo quidque ordine diſponere poteſt: ſin iſta do-

loribus pigris languidisque adhuc nesciat membrum exhibitum post caput retrudere, tunc inepta est: & metuendum, ut porro negotium expedire possit, quare in illius opera non acquiescendum.

Ore uteri in pelvim directo, si *obstetrix* ait: se tactu nec caput, nec nates posse sentire, nihil in ostio exhiberi præter aquas, quæ cœperunt extuberare, *isthæc partûs difficilis indicia sunt:* Nisi igitur *obstetricis tuæ* dexteritati confidere dubitas, bene est; aliâs habilior tibi quærenda, aut ad *peritum Chirurgum obstetricantem* confugiendum erit; *infans* enim *transversus prodit*, quare mox post aquarum effluvium caput in ostium producendum, aut *infans pedibus extrahendus est*, nisi matrem & infantem mortis periculo exponere velis.

Si os uteri rectà in mediam pelvim quidem tendat, sed loco capitis altera solùm manus, pes, genu, cubitum, vena umbilicalis, aut manus unà cum pedibus prodeant, idem, quod modò exposui, periculum imminere memento: deliberandum igitur: *an præsenti obstetrici negotium committere liceat necne?* si licet; bene est: sin minus; *maturato opus est*, nisi matrem cum infante mortis periculo subjicere velis, quæ mox post effluvium aquarum cum fœtu servari quidem potest.

Si, ore uteri convenienter super mediam pelvim sito, infantis podex prævius exhibeatur, tunc minus periculi imminet, siquidem ille *cum valentioribus doloribus complicatus excludi quidem potest*: At verò si *obstetrix* egregie callet artem, sub aquarum effluvium infantis situm facilè mutare, pedesque in ostium producere potest, unde facilior adhuc enixus.

Si, ore uteri dicto modo convenienter super mediam pelvim sito, non nisi alteruter pes, aut bini pedes prodeant, tum parum periculi est, si *obstetrix* dexteritate pollet, sub aquarum effluvium *uni pedi prodeunti alterum facilè adjungere poterit*; quod si mox post effluvium aquarum effectum dare nesciat, tunc non callet artem, & matri periculum, idemque majus adhuc infanti affert; hic enim, licet vivus tandem prodeat, facilè tamen læ-

di,

di, delumbari aut luxari potest, nisi caute inflectatur, dum in ostium producitur: namque infantum hoc modo prodeuntium *coxa facilè luxatur*, nisi convenienter tractentur, unde postea semper altera parte claudicant.

Si *obstetrix* post tactum ait: *infans nimis alte adhuc situs est*: neque novit exponere, quomodo aut quo loco os uteri situm sit, aut quid in illo prævium exhibeatur; dictitans: *intempestivum adhuc, & morandum esse*, usque dum uterus cum infante ulterius delabatur, antequam res istæ cognosci queant: interea si observatur, parturientem doloribus ad laborem concitari, tunc in mora illa non licet acquiescere: *obstetrix* enim sub ea *ignorantiam suam conatur abscondere*, sperans, postea omnia feliciter adhuc *forsan* eventura esse; sed male *forsan* evenire possunt: mature igitur *peritior obstetrix* aut *Chirurgus obstetricans* quærendus; siquidem os uteri alte suspensum esse res arguit, quia scilicet ipse uterus oblique situs est, aut infans in utero prave versus prodit: utrumque ab initio statim commodius corrigi potest; cunctatio autem & matrem & infantem mortis periculo exponit, quapropter vigilandum est.

Si *obstetrix* refert: os uteri super mediam pelvim non situm, sed in antica ad ossa pubis, aut in postica ad os sacrum, aut in latere ad ossa coxendicis nimis conversum esse; tum periculum imminet: quæritur igitur: *an os illud parum saltem ad ista ossa vergat? an verò multum eò declinet, altiusque illis objaceat?* si parum saltem eò vergat; tunc minus periculum est, atque si *obstetrix* usu rerum & exerciatione valet, negotium rite expediet, & abjecta omni cunctatione rem conficiet: sin de cunctatione verba habet, totum negotium Naturæ committens, tunc imperita est aut ignava, in qua acquiescere non licet, sed peritior *obstetrix* aut *Chirurgus obstetricans* mature quærendus, periculum enim in mora est.

Si *obstetrix* ait: os uteri altiùs & validiùs huic vel isti ossi objacere, tunc à Natura enixum noli sperare; id enim & matri & in-

infanti periculosissimum: si *obstetrix tua* usu & exercitatione valet, ut arte partum maturare sciat secundùm methodum hoc Libro traditam, tum abjecta omni cunctatione omnem curam atque operam ad id conferat, consultò tamen, caute, prompteque negotium expediat: *cunctatio nihil commodi, sed multum mali quidem inferre potest*: Si rei tam gravi atque arduæ *obstetricem præsentem* parem esse addubites, tum peritior tibi quærenda, aut ad auxilium *periti obstetricantis Chirurgi* confugiendum erit; *talis* enim *uteri positura mortem afferre solet infanti, imò & parturienti nonnunquam*, ac raró quidem utriusque vita servatur, si soli Naturæ id negotii detur, aut non nisi vulgares suppetiæ ferantur; quum contrà, si ejusmodi parturienti manu exercita auxilium subministretur, partusque arte acceleretur, & mater & infans servari possit.

Utero seu recte seu plus minus oblique posito, si membranâ ruptâ membrum aliquod (sive manus, sive pes &c.) exclusum sit, id indicat: *partum confestim ac sine mora excludendum esse* secundùm methodum hoc Libro traditam, quod si *obstetrix* arte è vestigio effectum dare nesciat, persuasa, id à dolorum efficacia expectandum esse, tum ocyus exercitatior arcessenda, aut partus ab *experto Chirurgo obstetricante* excludendus est: quid cessas? periculum subinde ingravescit, opera fit difficilior, cruciatus parturientis aggravantur, viresque ad ferendos dolores deficiunt: *cunctando remis velisque plenissimis in discrimen fertur parturiens, sed maturata partus exclusione periculum subterfugit.*

Si *obstetrix* utero adhuc alte suspenso, membranisque nondum ruptis periculum indicio suo mature detegere omisit, si uterus jam delapsus & simul cum infante in angustias compulsus est, si dolores vehementes sine successu irruunt, *tum nullum temporis momentum prætermittendum est*; rarissime enim fit, ut periculo, quod incurrit, se sciat expedire, qui illud mature prævidere & subterfugere nescivit: hoc casu in *talis obstetricis* opera acquiescere noli, sed, si rebus tuis consultum vis, peritiorem ali-

liquam aut *expertum Chirurgum obstetricantem* adjungito, quò & matris & infantis, aut alterutrius ad minimum vitæ servandæ prospiciatur: quare cessatur auxilio aliorum quamprimum invocando? quare in dies singulos illud procrastinatur, usque dum aut mater aut infans, aut ambæ exspirent? utinam hoc ponderarent homines! tantus sane fœminarum & infantum numerus (ut quotidie fit) haud occumberet.

CAP. L.

De partu difficili, oriundo ex dolorum defectu, aut à pravis ac tergiversantibus doloribus.

Partus non semper retardatur aut aggravescit ex *prava uteri positura*, aut ab *infantibus prave versis*, sed & alia symptomata enixum remorari possunt, de quibus hoc Capite paucis agendum est. Ad partum felicem facilemque etiam requiruntur *dolores naturales*, suo tempore & modo *instar nimbi* irruentes: Per *dolores* hos *naturales* intelligimus *tales motus ultrò exorientes, quibus ventris & intestinorum musculi adstricti tantam depressionem impetumque in uterum faciunt, quasi è corpore expellendus esset; atque horum dolorum impulsu aperitur uterus, fœtusque in ostium, & porro per illud expellitur, & hoc pacto fœmina feliciter partum edit.* Si igitur motus isti naturales (haud absimiles motibus, quos quilibet sentit *alvum exoneraturus*, *in* hoc tamen discrepantes, quòd *hi intestinum rectum* potius, *isti autem uterum* impetant) aut omnino desint, aut minus sufficiant, aut pravi etiam sint, inde labori mora & impedimentum infertur.

Quemadmodum *pravus* datur *irritusve dejiciendi conatus*: ita & *pravi* dantur *irritive dolores*, quos vocant, aut vocare possunt *feroces aut tergiversantes dolores*: fœminæ his tergiversantibus doloribus laborantes corripi videntur *vehementibus deprimendi conatibus*, qui quasi *repentini nimbi* ingruunt: ante-

quam verò penetraverint, aut depressionem veram fecerint, *cessant isti motus, ac in cruciatum aut spasmum laborandique impotentiam mutantur*: *Remedium tergiversantes hos dolores in genuinos pariendi dolores mutandi* descripsi CAP. XVII. cui ex abundanti superaddam: *in his tergiversantibus doloribus medicamentis propellentibus non utendum esse*, quia exinde cruciatus ingravescunt; sed contrà *lenientia & anodina sumenda*, & experieris, dolores ultrò concitatum iri.

Nonnunquam autem accidit, ut dolores, quos ab initio satis adaugescere spes erat, postea *admodum diminuantur*, aut *omnino cessent*, quod ut plurimum fit *ex inopia auxilii convenientis*: Non raro *infantis caput aut humeri* alicubi hærentes in causa sunt, quòd partus parum adeò succedit, unde Natura invita languet, sicut alibi monuimus, ideoque hîc loci in hoc explicando prolixiores non erimus. Quòd si fortè, ut fieri potest, *dolores imminuantur vel cessent*, infante autem ad exclusionem bene sito, periculum non sit in mora, tunc suadeo, *parturientem patiaris quiescere, usque dum dolores ultrò redeant*; aut, si infans ulterius jam progressus sit, quàm ut in illo statu relinqui possit, tum experiendum est, *an adhibito Clystere modo suprà tradito dolores concitari possint*: quod si itidem irritum fuerit, ad consilium *prudentis Medici* confugiendum; sed prius probe ponderandum: *an manuum opera ad concitandos labores infantemque expellendum nonnihil tribuere valeat*; quippe non raro *expertus Chirurgus obstetricans* sive *obstetrix* plus conferre potest ad promovendos dolores exercitæ manûs operâ, quàm expertus Medicus præscriptis medicamentis.

Equidem non ignoro, *ad concitandos dolores medicamenta plurimùm* valere, sed plurimæ etiam observationes me edocuerunt: *medicamenta fortiter propellentia multum mali parturientibus inferre*; quin imò, si rejectis remediis (ut vocant) *dolorificis* manuum opera prudenter adhibita fuisset, plerasque fœminas fore superstites confido, quæ nulla infirmitatis habita ratione ejusmodi remediis utentes, vel potius abutentes, mor-

te

te occubuerunt. Ego Deo gratias ago, quòd ab isto tam profusæ medicamentorum exhibitionis abusu liberatus sim, expertus: *apta & conveniente manuum opera omnium fere parturientium partum prompte & secure expediri posse*, si modò vires parturienti suppetant, sufficientes paulisper ferendo labori ad auxilium ferendum necessario: Libere ego ad omnes provocare ausim, quibus operam obstetricantem præstiti decem sive duodecim abhinc annis, (spatium enim prioris temporis in temporibus ignorantiæ meæ deputo, ad methodum vulgarem tum arte obstetricandi tractata) atque ingenue asserere possum: me toto illius temporis decursu ne ulli quidem (quod sciam) parturienti adfuisse, (præter unicam, quæ ipsamet in culpa fuerat) quin partum feliciter & parvo temporis spatio expediverim, *sine exhibitione ullius medicamenti propellentis*, *sine usu ullius instrumenti*, *nullis unquam infantibus mutilatis*, *nullis membris fractis*: (præterquam quòd nonnunquam, licet rarissime, matre animam agente, ejus vitæ servandæ gratia caput infantis aperui, quod in pelvi jam dudum hæserat coarctatum) nec unquam (quod sciam) parturientem *laceravi* aut *læsi*, unde aliquid postea incommodi ipsi adhæsisset; imò nulla illarum (quod sciam) *urinæ stillicidium* retinuit, nulla *procidentiam uteri* passa est, nec ulli insigne aliquod malum adhæsit, unde Deo T. O. M. iterum gratias ago, & simul *omnibus circumspectis obstetricibus* suadeo, ut quævis obstacula partum retardantia diligenter removeant: tunc experientur, & sibi materiam esse, pro qua mecum Deo gratias agant: itidem cum minore animi angore efficacius præsensque auxilium parturientibus subministrare poterunt, neque se ipsas consilii inopes tam sæpe sentient, uti antea factum est: id quod precatus omnibus, qui illud cœlitus sibi concedi expetunt, hominibus, huic Tractatui coronidem imponam, sperans, meum laborem haud frustraneum, sed multis miseris parturientibus earumque propinquis auxilio ac solatio fore, atque permansurum tanquam bonam fragrantiam etiam post obitum meum *per Eum, Qui Vita & Immortalitas*

Ipsa est, meumque animum movit, ut susceperim negotium salutaris hujus Scientiæ tam fideliter ac perspicue describendæ in proximi mei solatium.

APPENDIX.

De Monstrorum *& ejusmodi Infantum exclusione, qui in utero quàm maxime obliquato recte quidem versi, sed capite (ex obstetricum negligentia aut alia de causa) prave in cavitatem pelvis delapsi, inibique immobiliter coarctati sunt.*

POstquam toto hoc Libro traditum & demonstratum est, qua ratione prægnantium partus sine matrum infantumque periculo capitali prompte expediri queat, sine ullo instrumento, solâ manuum probe exercitarum operâ; non inutile judico commemorare; *ubi & qua ratione exiguorum quorundam instrumentorum usus nonnunquam locum habere queat*, quò *Chirurgus obstertricans* quovis obveniente casu se expedire valeat; *Chirurgus obstetricans*, inquam; siquidem *fæminam ne ullo unquam instrumento uti debere existimo*: certum enim est, *expertum Chirurgum obstetricantem*, *chirurgicarum operationum usu valentem*, majori dexteritate valere quàm *obstetricem* in adhibendis (ubi res postulat) instrumentis, licet illa judicio satis quidem pollere possit, *tractandis* tamen *instrumentis* tam habilis non est: Attamen si *obstetricem ruri* necessitas nonnunquam urgeat, ubi *Chirurgus obstetricans* arcessi non potest, pro viribus rem expediat, captoque sibi pro tempore consilio pareat necessitati.

Ut igitur plane explicem sensa mea *de usu instrumentorum*, *duos* tantùm *casus* dari arbitror, *ubi instrumenta usui esse possunt*, scilicet: si infantes *ob monstrosam magnitudinem* totius corporis, aut partis alicujus, pelvim, proportione sua nimis par-

parvam, integri transire prorsus non valeant: aut, si *propter negligentiam vel inscitiam obstetricis in utero quàm maxime obliquato infantis recte versi caput in angustam cavitatem pelvis delapsum, inibique simul cum humeris adeò coarctatum sit, ut ad impetum dolorum validissimorum ne minima quidem percipiatur descensio*, ita ut quibuscunque remediis frustra tentatis (ut saluti matris consuletur) *infantem illum tanquam mortuum oporteat tractari & extrahi.*

Ad *monstra* quod attinet, ea magnitudine adeò excedere possunt, ut angustiam pelvis transire omnino non valeant, quare in hoc casu alia certe ratione rem expedire non licet, nisi *infante dearticulando & frustulatim extrahendo:* Equidem non nego, talem casum incidere posse; at fateor unà, mihi eundem ne unquam quidem obtigisse: quoscunque mihi occasio obtulit infantes, pedibus extrahere potui, neque unquam infortunium habui, ut caput, quantumquantum erat, intra maternum corpus fixum hæserit, seu à trunco suo avulsum sit: Veruntamen si fortè venter, aut pectus, aut caput præ monstrosa magnitudine transmitti prorsus non possit, in tali casu *aperienda & exenteranda*, *vel humoribus* (quibus ut plurimum *hydrocephali* turgent) seu omnino seu ex parte vacuanda erunt, ut infans extrahi possit.

Ejusmodi *hydrocephalus* aut *ascites* commode aperitur instrumento quodam persimili illi, quo ventrem hydropicorum, aut scrotum hydrocelicorum aperiunt, præterquam quòd hoc (de quo nobis sermo est) majore forma esse debeat, quod illud minore forma exhibet; nimirum *teres tubulus*, *unum pedem aut quinque pedis quadrantes longus*, cujus *canaliculæ* exactissime respondet *stylus* itidem *teres*, mucrone trigono acuto: tubulus ille primò juxta manum usque ad caput aut ventrem perforandum immittitur, & per illum probe fixum stylus trajicitur usque in cavitatem ventris sive capitis, quo pacto humor emittitur.

Hoc instrumentum appositum quidem est & maxime accom-

 mo-

modum; attamen quia ejusmodi casus *Chirurgo obstetricanti* in vita sua ne unquam quidem aut rarissime obvenerit, vix operæ pretium erit tale fabricari; siquidem qualicunque instrumento pungente non admodum acuto nunquam non caput aut ventrem infantis perforare licet, instrumento, inquam, non admodum acuto, neque mucrone scilicet, neque angulis: instrumento enim nimis acuto facilè se ipsum quis aut parturientis partes læderet; qualecunque enim instrumentum fuerit, unà cum manu, aut juxta manum in corpore versantem nunquam non intromitti debet, ita ut certus esse possis, illud nullibi læsurum, præterquam ubi perforare velis, quo loco si applicitum fuerit instrumentum, venter facilè pertundi, humorque emitti poterit, quod si nondum sufficiat, venter porro exenterandus est, ut aptus ad transeundum fiat. Quòd si caput, licet hydropicum non sit, præ monstrosa magnitudine tamen transire nequeat, itidem perforandum & excerebrandum erit, ut concidat, aptumque fiat ad transeundum per pelvis angustiam.

Chirurgus artis obstetricandi peritus in ejusmodi casu facilè sibi consilium capiet, modò à suo ipsius animo & ab ipsa parturiente ejusque propinquis concessam habeat licentiam infantis lædendi seu exenterandi: nullum fere infantis membrum est, quod *sine recisione quidem* facilè deartuare non posset, *exempli gratia*, brachium sive crus, si res postulat, *torquendo* seu *versando* deartuari potest, idem & aliis membris fieri potest. *NB.* dico quidem, *id fieri posse*, *si nimirum necessitas exigat*; at verò nemini auctor esse vellem, ut id faceret, nisi *extrema necessitate adstrictus* ad demendum crus vel brachium, quod tum tutius adhuc *torquendo* quàm abscindendo detruncari posset.

Ne verò in *monstris* diutius immoremur, neque de singulis speciatim verba habeamus, sive unum corpus duo capita habeat, sive duo capita & duo corpora in unum coaluerint, sive quocunque modo male conformata sint, ut eà de causa per angustum pelvis iter transire prorsus nequeant, tum *ad recisionem*
con-

confugiendum earum partium, quæ transitum ut plurimum impediunt, eæque *torquendo* potius deartuandæ sunt, quàm recidendo, quippe recisio parturienti majus periculum intentat. Membrum quoddam, *exempli gratia* brachium, avulsurus linteo sicco lacertum apprehensum torquere debet, quasi linteum extorqueret, una eademque via semper torquens, & videbit tandem brachium prope humerum abrumpi, prorsusque dissolvi. Hoc artis opus adhuc tyro tempore ignorantiæ meæ addidici, nondum penitus explorata versione infantum, nesciens emortuos infantes, quorum brachium humero tenus exclusum erat, integros & illæsos extrahere; tum temporis aliquando brachium prope humerum *torquendo* avulseram, quò plus spatii mihi suppeteret: sed brevi postea errores cognitos corrigere studens *isto torquendi modo nunquam adhuc usus sum*, sed omnes infantes ita sitos integros illæsosque verti, pedibusque extraxi: interim ex isto errore meo hoc addidici experimentum, *urgente* nimirum *necessitate membra hac ratione abstorquendo deartuari posse*, at verò res fere nunquam illud exigit.

Verùm videamus, qua ratione negotium expediendum sit, si infantum exclusio non quidem monstrosâ formâ aut magnitudine, sed *prava uteri positura præpeditur*, quid tum agendum sit, ac in quo casu instrumenta quædam adhibenda sint: *Primò*: Excipio omnes infantes, qui in obliquo utero prave versi prodeunt, id est, qui *capite prævio ostio non imminent*; ii omnes solis manibus sine ullo instrumento, sine læsione aut detruncatione ullius membri secure verti extrahique possunt, quapropter *instrumenta hîc non usui sunt*. *Secundò*: Excipio omnes infantes, qui in utero obliquo bene versi prodeunt, si *adhuc supra pelvim siti, aut in eandem nondum procul delapsi aut coarctati sint, ita ut retrudi possint, quò juxta caput ad pedes penetrare possis*: dum hoc fieri potest, *instrumentis non opus est*; sed ii infantes manuum operâ integri & illæsi extrahi possunt.

Si verò *ex obstetricum inconsideratia aut ignorantia infantes*

tes capite prævio in cavitatem pelvis delapsi sint, *& aquis jam effluxis in flexuoso anfractu tanquam in triangulo constipati neque dolorum impetu*, *neque artis opera*, *neque sursum*, *neque deorsum moveri queant*, tum alia via non patet, nisi ut infantem, sive mortuum sive vivum, matris servandæ gratia, *ut mortuum tractes*, quod meritò nunquam tentandum esset, præterquam in extremo hoc periculo: detestor levem quorundam consuetudinem, qua infantes *uncis* extrahere audent! quamprimum dolores parum cessant, confestim audies: *infans exspiravit*: tum *uncis* extrahuntur miseri infantuli, utut adhuc vivant, & vivi quidem extrahantur cum Chirurgi pudore, Parentumque ac aliorum præsentium mœrore: Attamen si infans, uti dictum, in curvamine triquetro compressus fixusque hæreat, tum alia expediendi via non datur, quàm ut infans *tanquam emortuus tractetur*; atque *tum unci nunquam usui esse possunt*, quia humeri adeò valide obstant, ut caput, licet vi maxima detractum succedere non possit: quòd sicui nihilominus arrideat uncis rem experiri, illi liberum esto: sin minus succedat, aliud medium rei secure expediendæ non datur, nisi *verticis perforandi*, *capitisque excerebrandi*, ut porro manu juxta caput immissa humeri ab ossibus, quibus apprimuntur, removeantur; aliàs periculum est, ne operam perdas, & violentius trahendo parturientem lædas: Siquidem mihi ipsi contigit, ut caput licet omnino jam excerebratum, valida forcipe vehementer quidem, sed sine successu traherem, quia scilicet humeri ossibus validissime appressi renitebantur: capite verò excerebrato humerisque manu juxta caput immissa ab ossibus remotis facilè aut minore cum labore succedunt; quapropter hanc methodum tanquam maxime convenientem, commendo.

Ad perforandum infantis caput *singulari instrumento non opus est*: *vulgaris culter incisorius*, *usque ad extremum acumen obvolutus*, aut *forficula* aut *spathula acuta* huic operæ sufficit: tum foramine digitis dilatato, cerebrum itidem digitis solutum egerendum est, quo facto caput seu *manu*, seu *linteolo* detrahen-

hendum, ac hoc modo tentandum, an corpus ſucceſſurum ſit: ſi ſuccedat; perge modò trahere: ſin minus ſuccedat; tunc humeri ab oſſibus liberandi ſunt, uti dictum eſt, totumque corpus detrahendum: quando dico, *caput linteolo detrahendum eſſe*, id volo, ſcilicet *faſciam latiorem filiſque obliquis crenatam* (aut aliud exile firmumque linteolum) poſt caput ingerendam, colloque injiciendan eſſe, qua probe contorta infans extrahendus eſt, quam agendi rationem ego maxime probo.

Quibus *manus* ſunt tam *ſubtiles*, ut talem faſciam poſt caput nondum perforatum ingerere poſſint, iis non neceſſe eſt aperire caput, ideoque ad hoc negotium expediendum magna commoditate gaudent: nihil unquam cum *arte obſtetricandi* magis congruit, quàm *manus ſubtiles*, *digiti oblongi*, *ingeniumque capax*, ſed tum humeri quoque expediti ſint oportet ad ſequendum trahentem, aliâs irrito conatu traheretur.

Nonnunquam ex alio caſu infantes caput prævium exhibentes anguſtiam pelvis tranſire nequeunt, ut propterea dicto modo tanquam exanimes tractandi ſint: attamen re præcognita & præmeditata & mater & infans ſervari quidem poterit, *infantem vertendo pedibuſque extrahendo*, *quamprimum nimirum prægnans parturire cœpit*: caſus ille, de quo hîc ſermo eſt, quibuſdam fœminis accidit, *quarum os ſacrum quàm maxime priorſum incurvatur*, *quarumque os coccygis duriſſimum & inflexibile fere eſt*, unde partes finitimæ non niſi violenter retroagi poſſunt: At verò ſi hujuſmodi parturientibus *in principio laborum* adfueris *arte enixum expediendo*, uti ſuprà dictum, mater unà cum infante ſervari quidem poteſt; quum aliâs omnibus ejuſmodi infantibus certiſſime moriendum ſit, quin & nonnunquam ipſa mater ſine enixu occumbat.

Quæret fortaſſe quiſpiam: Si prægnantium partus expediri poteſt methodo hoc Libro hactenus demonſtrata, *quam igitur utilitatem adferant tot inſtrumenta*, *à pleriſque Auctoribus typis exhibita atque commendata*? Cui reſpondeo: Quaſcun-

cunque Artes & Scientias continuo exercitio emendari, atque ad expeditum usum magis magisque accommodari: *eadem & Artis obstetricandi ratio est*: quibuscunque *Speculis matricis*, *uncis*, aliisque instrumentis insolentibus Veteres plures infantes occidisse quàm servasse censeo; quòd si iisdem quarundam parturientium vitam nonnunquam servaverint, non paucas sane læserunt etiam & excruciaverunt, quorum errores nobis instar phari sunt atque monumenti, ut meliora investigemus: Et ego jam studium impertivi meum secernendo à paleis frumento, quæ reliqua sunt, alius porro eventilet.

Ex his, quæ jam dicta sunt, cuilibet satis liquet, *rarissime*, imò *ne unquam quidem instrumenta usui esse*, præterquam *infantibus incuria neglectis*, *monstrisque excludendis*; ut proinde *obstetricandi Ars* pro re inhumana, crudeli aut horrenda nequaquam posthac habenda, sed à quibuscunque cordatis æquisque hominibus maximi meritò æstimanda sit, & quisque obstrictum se sentiat ad usum *salutaris hujus Artis mathematicæ* mature adhibendum, priusquam ab inscitia & incuria parturiens unà cum infante in maximum discrimen deducta sit. Huncce laboris mei fructum concedat Deus ad plurimarum fœminarum infantumque salutem, atque ad ter-Sancti Nominis Sui gloriam, AMEN!

FINIS.

Ad

Admonitio ad Lectorem.

MUlti homines jamdudum querentes dolebant, quòd non ſine incommodo ſuo ſeriùs cognoverint *de peritia mea*, qua valeam ego ad *corrigendos & reſtituendos mancos aut membro captos*, rerum eventu experti, meam peritiam & dexteritatem præſtare multorum aliorum ſcientiæ, palàm profitentium, ſe curaturos ejuſmodi malis laborantes, quorum tamen auxilio cum nummorum temporiſque diſpendio fruſtra ſe uſos eſſe miſeri querebantur, è contrario experti, ſe magna cum voluptate compotes fieri omnium eorum, quæ ego ipſis promiſerim præſtare; unde conſcientiâ me adſtrictum eſſe cenſebant, ut in Diario novorum publico iſtam peritiam meam curarem publicari: Ego verò apud animum id ſtatuere nunquam potui, ratus, proverbium obſervandum eſſe: *Ægro Medicum quærendum eſſe, non autem Medico ægrum*: quippe bona ultrò oblata plerumque ſuſpecta ſunt ac vilipenduntur, quamvis certum etiam ſit, multos in miſeriis detineri, quòd ipſos lateat, unde auxilium petendum ſit. Ne igitur lucernam ſubter modium ponam, neque imiter vanos circumforaneorum clamores, (qui ſolius lucri ſtimulis incitati novorum relatoribus ſupplementa ſubminiſtrant, ſive ſchedulas ſignificativas oppidatim diſpergunt, ut plebi novorum cupidæ ſalivam moveant, & jam hunc jam illum vanis pollicitationibus lactantes argento emungant, ſibi ipſis opulentiam exinde parantes) conſultum mihi viſum eſt relationem aliquam mearum operationum hîc loci ſubjungere, quantum quidem ſatis erit ad informandos eos, qui, quò ſe vertant, neſciunt, aut ſibi aut ſuis auxilium petituri: non quidem, ut ejuſmodi miſeriis laborantes ab aliis Operatoribus averſos allicerem; ſed, uti dictum, eos ſolùm informarem, qui neſciunt, unde auxilium petant, aut qui ab aliis irrito ſucceſſu illud petiverunt: Atque ut ſpeciatim innoteſcat, quænam corporis vitia redintegrare ſoleam, aliqua illorum frequentius obvia deſcribam.

1. *Obſtipa ſeu obliqua capita*, quæ ob tendinum contractionem directa teneri nequeunt, ſed in alterutrum ſemper humerum inclinata ſunt, neque in adverſum latus flecti poſſunt, ea, inquam, capita erigo, & efficio, ut in medio humerorum directa emineant.

2 Si *caput atque collum ad alterutrum humerum ulterius diſcedit*, *eaque non recta ſed obliqua è corpore aſſurgunt*, perſonaſque deformant, licet eædem Perſonæ caput & collum quoquoverſum flectere ac movere valeant: iſtam deformitatem tollo, & caput & collum in genuinum ſitum inter humeros ſuper medium corpus directa reſtituendo.

3. Sicui *alter humerus altius altero assurgit vel duorum digitorum, & quod excedit, latitudine*; tum aut solum altiorem humerum deorsum redigo, aut dum altiorem redigo, depressiorem sursum redigo, quoad usque eadem altitudine conveniant.

4. Si *alteruter humerus ex tendinum contractione prorsum nimis trahitur, ut exinde scapula exstet & emineat*; talem humerum priorsum nimis tendentem in locum genuinum retrorsum redigo, ut exstans scapula subsidat, ac costis plane iterum incumbat.

5. Si *uterque humerus nimis prorsum trahitur, dorsumque nimis latum & pectus nimis angustum fit*, unde dorso fornicato corporis deformitas; ejusmodi humerum utrumque retroago, pectusque tam latum, & dorsum tam angustum planumque reddo, quàm quidem opus est ad justæ staturæ correctionem.

6. Si *alterutrius lateris coxæ nimium exstant, & superius corpus alterutram coxam excedit ac incurvatur*; tale corpus in rectam staturam restituo, curans, ne porro in alterutrum latus declinet.

7. Si *costæ in alterutrum latus discedentes excreverunt, & multo majores factæ sunt quàm costæ in adverso latere, unde corpora gibbera* & quàm maxime deformia: tum costas excedentes retrorsum redigo, in altum nimis assurgentes impedio, ne altius crescendo assurgant, eoque efficio, ut minores costæ in cavo latere accrescant, unde utrumque latus pariter suppletur, tum porro totum corpus superius in rectum statum redigo.

8. Si *totum corpus superius in alterutrum latus delabitur, & exinde altera coxa introrsum, altera autem extrorsum cedit*; tum ego coxam extrorsum cedentem introrsum, ac introrsum cedentem extrorsum redigo, & alteram alteri parem reddo, ut corpus rectum inter utramque coxam emineat.

9. Sicui *altera coxa altius assurgit quàm altera vel duorum etiam triumve digitorum latitudine*; tunc ego altiorem deorsum redigo, ut cum inferiore rursum æqualis fiat.

10. Sicui *una aut plures vertebræ luxatæ sunt; ac is exinde pedibus totoque inferiore corpore captus est, ut nec pedem nec ullum pedis digitum movere queat, atque superius corpus totum sit gibberum & obliquum*; tum excedentes vertebras introrsum redigo, ut succo nervorum via rursum pateat per spinæ medullam, atque hoc modo tali Personæ ambulandi facultatem restituo justumque staturæ habitum.

11. Sicui *lumbi sunt nimis sinuosi, clunesque nimis retrorsum exstant, unde cernuus incedit*; tum nates prorsum ventremque retrorsum redigo, melioremque formæ staturam restituo.

12. Si-

12. Sicut *oſſa femoris ob tendinum contractionem intror ſum interta ſunt, ut ambulare nequeat, aut non niſi pedibus decuſſatis incedere poſſit*; tum efficio, ut oſſa iſta retorqueantur, ut inſtar aliorum hominum incedere queat.

13. E contrario ſicui *ob tendinum contractionem oſſa illa extrorſum torta ſunt, ut exinde itidem decuſſatis pedibus incedendum ſit*; iis æque ac prioribus oſſibus ambulandi facultatem reſtituere non dubito.

14. Itidem *omnium infantum pedes, quorum digiti nimis introrſum vel extrorſum torquentur*, efficio, ut in alteram partem vergant, ut directis pedibus incedere poſſint.

15 Siquis *compernis genua ambulando inter ſe collidit, & exinde pedes inter eundum late diſtantes ponit inſtar vari*: vel è contrario: *ſi genua latius à ſe invicem diſtant, pedeſque ſibi invicem nimis appropinquant, inſtar vatii*, ut inde itio ſufflaminetur; ejuſmodi malis laborantes reſtituo, ut convenienter ambulare queant, dilatans, quod nimis propinquum eſt, propiuſque adducens, quæ nimium à ſe invicem diſtabant.

16. Si *infantum tibiæ curvæ & inflexæ introrſum vel extrorſum excreſcunt, ex morbo (uti vocant) Anglico, unde incurvi & incapaces fiunt ad ambulandum*; tum efficio, ut tibiæ inflectantur, & rectæ evadant, ut accipiant facultatem eundi.

17. Infantes, *qui pedibus obliquatis vel retortis naſcuntur*, hoc eſt, *quibus pedes prope malleolos inflectuntur, ut plantæ pedum extrorſum aut introrſum cruribus apponantur*, unde infantes ad ambulandum inhabiles redduntur; tales, inquam, infantes ego reſtituo, ut inſtar aliorum hominum ſuper plantis convenienter incedant.

18. Quicunque *in partu aut alio caſu unum vel utrumque malleolum luxarunt, unde ſucceſſu temporis crura malleolos tranſgrediuntur*, ut ipſis ſuper latere pedum aut malleolis incedendum ſit; eos itidem reſtituo, ut ſuper plantis pedum incedant.

19. Sicui *pedes per contractionem ita convolvuntur, ut tarſus ſuprà nimis in rotundum gibbum elevetur, planta verò infrà nimis inſinuata ſit*, ut exinde ægre ambulare poſſit; talem reſtituo, ut convenienter incedat.

20. Siqui *ex paralyſi altero pede, imò altero latere capti ſunt à ventre uſque ad pedis digitos*, ita ut ne quidem ſuper pedem illum captum ſtare valeant, multo minus ambulare; tum ego efficio ut ambulent mediante inſtrumento quodam cruri accommodato, quo ſtare, ambulare, ſedere, quin & genua flectere poſſunt, ita ut illis non opus ſit gradum ſcipione ſubalari aut baculo fulcire.

21. Itidem remedia adhibeo omnibus *contractione aliqua aut rigore loborantibus in humeris, brachiis, cubitis, manibus, digitis*, quæ ſingula hîc recenſere nimis prolixum foret.

22. Pro-

22. Profectioris jam ætatis homines, *qui jam inde ab infantia sua obliquati aut gibberi fuerunt, eoque insanabiles*; nisi jam annosi nimis sint, corrigere insigniter quidem possum, aut à majore incurvatione conservare mediantibus *capitiis* (*keurslijven*) ex ferro aut ossibus balænæ confectis, quibus multo minorem deformitatem præ se ferunt, quàm aliâs solent, quoniam destituuntur vestiario, qui vestem illis commode & concinne accommodare novit.

Ratio cum Personis conveniendi hæc est; Priusquam laboranti curationem meam petenti manum adhibeo, totius curationis pretium pacisci soleo, neque contendo de numeranda pecunia, antequam vitii correctionem, aut curationem absolutam, quam promisi, præstiterim, nihil postulans pro labore, instrumentis, impensisve, nisi conditionibus promissis antea expletis, præterquam quòd ii, qui capitiis utuntur, tenentur ea extra pactum solvere: adhæc petentibus certum tempus plus minus trimestre libenter concedo, prout scilicet accidentia corporis se habent; quod tempus si effluxerit sine competenti emendatione, tum pacto, si libet, absolvi possunt, nequaquam adstricti ad ullam compensationem: verùm intra illud temporis spatium si competenter melius habeant, tenentur curationem continuare, usque dum promissam restitutionem assequuti sint: quo tempore, ne pensio in serum protrahatur, pecuniam ex pacto mihi numerari curo, quamvis opus sit, laborantes diutius adhuc continuare usum instrumentorum ad restitutionis confirmationem, cujus pacti conceptam syngrapham ab utroque contrahente subsignari curo.

Tantillum de vitiis corporum, quibus quotidie remedia adhibeo, instrumentis ac commodis à me ipso inventis, ea restituens, neque dictorum numero terminata sunt vitia, quæ curo, nam præter memorata plurima curavi: Et hoc pacto multorum desiderio me satisfecisse arbitror, existimantium, me male fecisse, multosque miseros defraudasse, quòd dudum non palàm fecerim in Diario novorum publico donum à Divina gratia bonitateque mihi concessum, ut plurimi eo miseri juventur, Quicunque igitur vel in suo vel suorum corpore memoratis miseriis aliisque similibus vexatur, neque eo, ubi habitat, loco auxilium invenire potest, eidem ex hoc patet, unde auxilium sibi petendum, aut quorsum alii illud petentes ablegandi sint.

Vale.

INDEX

Bibliopego designans cujuslibet Figuræ locum.

Figuræ à se invicem abscissæ sigillatim insuendæ sunt, ita ut facies cujuslibet Figuræ conversa sit ad explicationem suam, quantum quidem fieri potest.

Effigies Auctoris ex adverso Tituli locanda, ita ut effigies & Titulus Lectori simul pateant.

NOBILISSIMIS, DOCTISSIMIS, CLARISSIMIS, EXPERIENTISSIMIS

VIRIS,

D. HERMANNO BOERHAAVE,

A. L. M. PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ

DOCTORI,

MEDICINÆ, BOTANICÆ, CHYMIÆ,

ET COLLEGII PRACTICI PROFESSORI,

COLLEGII CHIRURGICI PRÆSIDI.

D. HERMANNO OOSTERDYK SCHACHT,

A. L. M. PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ

DOCTORI,

MEDICINÆ THEORETICÆ ET PRACTICÆ,

ET COLLEGII PRACTICI PROFESSORI,

COLLEGII PHARMACEUTICI PRÆSIDI.

D.

D. BERNARDO SIEGFRIED ALBINO,

MEDICINÆ DOCTORI,

ANATOMIÆ ET CHIRURGIÆ PROFESSORI.

VIRIS,

INCLYTIS HUJUS ACADEMIÆ LUMINIBUS

FACULTATIS MEDICÆ ORNAMENTIS

FAMOSISSIMIS.

HANC

NOVI LUMINIS PARTEM SECUNDAM

ILLA, QUA PAR EST, OBSERVANTIA

Dedicat

H. à DEVENTER M. D.

PRÆ-

P R Æ F A T I O.

CORDATE LECTOR.

AM 22 circiter elapſi ſunt anni, quum liber meus ferens titulum *novi Luminis obſtetricantium* vernaculâ linguâ prodiit, hâc ſpe, ut ex *novo hoc lumine obſtetricantibus* perſuaderem, veras difficillimorum partuum cauſas non adeò dependere a pravis poſituris infantum in utero, quam quidem a perverſo ipſius uteri ſitu. Quam rem, quantum tunc noveràm, vel & hactenus mihi conſcius ſum, nullus auctor anteà attigerat, & quamvis *novum hoc lumen* nondum omnium illuxerit oculis, inprimis illorum, qui ſemper diſcunt, nunquam tamen veritatem agnoſcunt, tamen profuit quibuſdam obſtetricibus, & multis eruditis viris, qui veterum placitis ſervili quaſi animo adhærere nolebant, recipientes veritatis teſtimonia fundata manifeſtis & indubitatis demonſtrationibus, quorum multi gratias mihi egerunt vel coram, vel literis ad me miſſis.

Et licet liber meus tantum duâbus linguis

lucem viderit, Belgicâ nempè & Latinâ, tamen quidam eruditi viri noluerunt hoc *novum lumen* ſub modio occultare, ſed candelabro impoſuerunt, & me neſcio, Linguâ Germanicâ & Anglicâ ediderunt.

Quamvis autem *novum hoc lumen* caliginoſis quorundam oculis moleſtum fuerit, tamen non potuerunt illud exſtinguere, nec impedire, quò minus ſenſim magis & magis illuxerit, & ex hâc regione ad alias tranſiverit nationes, & videntes ſe non ſufficere veritati impugnandæ, vel huic operi emendando, maluerunt tacendo illud approbare, quam cum infamiâ ſe illi opponere: a 22 annorum ſpatio, quo *novum hoc lumen* publice expoſitum fuit, non novi, aliquem quidpiam magni momenti de arte obſtetricandi ſcripſiſſe, vel novi quid circa hanc rem protuliſſe, nec puto, aliquem facilè hoc tentaturum eſſe.

Tamen non eſt impoſſibile, continuo exercitio, & ſedulis in praxi obſervationibus, hactenus dicta novis quibuſdam experimentis extendere: cujus rei ſpecimen in *ulteriori hoc examine* ipſe præbeo, proponens adhuc quoſdam difficiles partus, quorum veræ cauſæ mihi tunc nondum ſatis innotuerant, quas po-

ſteà didici, & quæ neceſſariò cognoſci debent, hinc mei muneris eſſe putavi, has publici juris facere, ut proximo melius inſerviri poſſit, & unico omnium bonorum largitori Deo debitæ reddantur gratiarum actiones.

Ulterius hoc examen edere placuit, in formâ peculiaris cujuſdam parvuli tractatus, quamvis ſit proſecutio majoris operis, & huic ſubjungi poſſit. hoc autem feci.

Primò, ut illi, qui jam ſibi compararunt librum meum, hunc illi ſubjungere poſſint, nec cogerentur novum emere.

Secundo, ut omnes viri, vel fœminæ, quibus ſalus familiæ cordi eſt, minimis impenſis & labore, legendo *ulterius hoc examen*, breviter & tamen evidenter perciperent, quantâ cum prudentiâ procedere debeant, quando illorum uxores vel filiæ parturiunt.

Tertiò *per ulterius hoc examen* paucis pagellis volui excitare & admonere obſtetrices, ſciens, quod libentius perlegent parvum libellum, vili pretio parabilem, quam majoribus impenſis & labore meliora inquirerent.

Quarto putavi, lectionem hujus *ulterioris examinis* non adeò tædioſam fore ampliſſimis magiſtratibus, quibus vel momentum tempo-

ris

ris in pretio habetur, qui in brevi hoc ſpecimine videre poterunt & facilè percipere magna incommoda & calamitates, quibus exponuntur ſubditi, neceſſariâ opis penuriâ in illis anguſtiis, quando illorum filiæ vel uxores parturientes vel negliguntur, vel malis adeò modis mulctantur, quibus hactenus nil aliud præſidii fuit, niſi in ſolis lacrymis, quibus neceſſarii ſubſidii penuriam deplorabant, donec ampliſſimis magiſtratibus placuerit damnum hoc reſarcire, idoneis ad hoc malum adhibitis remediis.

Secunda hæc pars in hâc translatione impreſſa eſt incipiendo paginâ 1. & Capite 1. non verò pag. 351. Cap. XLIX. uti in belgicâ editione habetur, hoc factum fuit, ut eò melius formam ſecundi voluminis acciperet.

In uſum illorum, qui *novum lumen* jam ſibi comparaverunt, vel adhuc comparabunt, ſubjunxi indicem ordine alphabetico conſtructum, continentem omnia annotatu digna in hoc opere facilè reperienda paginis in indice indicatis.

Forſan non injucundum erit lectori, unà cum approbatione paucula quædam extracta videre, ut inde appareat, quid ſentiant eru-

di-

diti medici de *Novo hoc obstetricantium Lumine*, in cujus perfectionem *ulterius hoc examen* ante mortem adjungere volui, optans, ut æterno omnium rerum moderatori Deo placeat, inserviat saluti publicæ, & afflictorum solatio, ut infinita ejus bonitas omni honore digna laudetur & glorificetur, quod præmium sufficiet mihi indignissimo & humillimo ejus servo,

HENRICO a DEVENTER
M. D.

Extractum ex Epistolâ Eruditissimi Vir

JOHANNIS AB HOORN,

Medicinæ Doctoris Holmiæ,

Missâ ad

HENRICUM à DEVENTER, M. D.

Eruditissime Domine & mihi ignote amice.

Quamvis antehâc nulla mihi unquam tecum intercesserit familiaritas, neque ullum literarum commercium tecum hactenus habuerim, nihilominus putavi muneris mei esse, ut paucis his literis tibi mandarem, quantâ cum animi voluptate tuum *novum lumen* obstetricantium perlegerim, &, me judice, parturientes fœminæ nunquam debitas tibi possunt reddere grates, quia nobile adeò donum orbi communicare voluisti.

Fateor, me nullum hactenus legisse auctorem, nec alicui locutum fuisse, cui hæc cogitata inciderant, unde optimo jure *novi luminis* nomen meretur, quinque abhinc annis parvum tractatulum edidi Suecico idiomate hanc materiem spectantem, quoniam in Galliis huic arti pro virili incubui, & postea Lugduni Batavorum *pro gradu de partu præternaturali* disputavi, & quotidie adhuc hanc artem exerceo: optassem sanè, ut tuus liber vel citius prodiisset, vel meus serius in lucem editus fuisset, sic enim majori perfectione donatus publico emolumento magis inserviisset, utpote tuis in hâc arte præceptis illustratus: discimus enim, quamdiu vivimus, & meliora docet serior ætas: utinam daretur hujus libri auctoris colloquio coram frui, sed cum hoc fieri non possit, tamen speramus, ut, veluti magnum & novum lumen in arte protulisti, sic & promissis steteris, nempe orbi communicando *Operationes Chirurgicas*, ut eruditus orbis eò majori in pretio habeat tuam eruditionem & diligentiam, & simul ingenuum aliis communicandi candorem meritis efferat laudibus. Hæc toto animo sperans salutem plurimam tibi apprecatus me subscribo Tuæ dominationis

Humillimum Servum

Holmiæ 19. *Novemb.* 1702. JOH. AB HOORN, M. D.

Fra-

Fragmentum Epistolæ Doctissimi Domini

FRANCISCI KEUFFERLE,

Medicinæ Doctoris Campidonæ ad fauces montium Tyrolensium.

Illustrissime Domine, Domine colendissime.

Jam decem præteriere anni, cum forte fortuna liber tuus de arte obstetricandi tribus annis ante in lucem editus mihi in manus incideret, quem cum charitate in proximum plenum & solidissimis praxeos fundamentis innixum deprehenderem, tantam in eo posui fiduciam, ut mox, ascita obstetrice necessariis ad hanc operam instructa dispositionibus, illam monitis & præceptis tuis saltem theoretice imbuerem, quibus libenter susceptis, & successive in praxin deductis, mirum quantum utilitatis exinde hauserit publicum, ut nominata obstetrix non modo ad primæ Nobilitatis puerperas foras evocetur, verum diversæ aliæ mulieres instructioni ejus datæ, totiusque circum regionis puerperæ jam non alia nisi tua methodo adjuvari velint, cum antea toto negotio naturæ commisso innumeri infantes cum matribus vel vita privati perirent, vel pessime constituti ruinosam adhuc trahant vitam, unde nomini tuo perpetuus honor mercesque magna a Dei misericordia tibi expectanda venit . . . . Vale Vir Illustrissime, & tuo dignare favore, qui nominis tui, quamdiu vivet, duraturus cultor fidelissimus

FRANCISCUS KEUFFERLE, M. D.

Campidonæ ad fauces montium Tyrolensium 7. *Julii* 1714.

Monsieur le Docteur, & treshonoré Amy!

Vôtre Livre intitulé: Operationes Chirurgicæ novum lumen exhibentes Obstetricantibus, Lugduni Batavorum 1701. impressum, *m'est fort cher, depuis que j'en ay fait la lecture. Si je n'avois pas lu plusieurs autres, qui ont écrit de la même matiere, je ne croirois jamais, qu'ils avoient tant de siecles ignoré, que la matrice tombe dans quelques femmes grosses, tantôt en devant, tantôt en arriere, & quelque fois a un côté. Mais la lecture de Mauri-*

ceau, Portaill, &c. montre assez, qu'ils ont cru, que dans des enfantemens difficiles, l'enfant seroit ou mal tourné, ou trop grand, en comparaison de la femme grosse & de ses parties.

Monsieur le Docteur, je vous felicité de tout mon cœur de cette decouverte, si utile pour le genre humain. Je vous prie Monsieur, si il y a un Epitome fait de vôtre livre mentioné de m'en envoyer un exemplair. Nos sages femmes sont fort ignorantes en ce pais icy. Mais parce que j'aie de la peine a entendre le Hollandois, je souhaiteray, qu'un tel extrait de vôtre tres util livre soit ou en Latin, ou en François. Si par hazard vous eute un de vôtre main deja bien exercée, quelle voudroit venir en Dannemarc, elle feroit asseurement sa fortune. Ou s'il y avoit un Medicin ou un Chirurgien de vôtre information, qu'il avoit deja une bonne experience, nous luy receverons icy avec un grand plaisir, & il pouvoit fort bien vivre, parce que il n'y a icy que le seul Docteur Hacquard le jeune, qui vient de mourir; de sorte qu'il n'y a ni Medecin ni Chirurgien, qui pouvoit in partu difficili secourir. A Dieu Monsieur &c. je suis pour jamais

Monsieur le Docteur,

Copenhague ce 26. Mars 1716.

Vôtre treshumble & fidel Serviteur

JEAN de BUCHWALD,

Archiatre & premier Chirurgien de Sa Majesté Danoise.

APPROBATIO.

Rogati Professores Medicinæ in Academia Lugd: Bat: a Viro Expertissimo HENRICO à DEVENTER, ut evolverent tractatum, cui titulus est *Operationum Chirurgicarum Novum Lumen Exhibentium Obstetricantibus Pars Secunda*, & de eo judicium ferrent; eundem perlegerunt, dignissimumque judicarunt qui prælo committeretur & cum publico communicaretur.

H: OOSTERDYK SCHACHT

Fac: Med: h: t: Decanus.

Lugd: Bat:
Postridie Nonas Aug.
Anni MDCCXXIII.

CAPUT

CAPUT I.

De partu difficili ex eo quod infans in utero antrorſum propendulo in tergum reſupinus occipite ſuo in pelvim deſcenderit.

N quadrageſimo ſexto Capite paginâ 201. egi de difficili partu, orto ex tali perverſo uteri ſitu, ut ſuo fundo profundè deſcenderit in abdomen, & ibi demonſtravi veram Petauriſtarum cauſam ut ibi videri poteſt: ſed ibi non egi de partubus difficilibus, qui oriuntur, quando in tali in abdomen propendulo utero infans reſupinus occipite in pelvim deſcendat, & ibi, ſicut plerumque fit, fixus hærens in lucem prodire non poſſit, & quoniam talis ſitus difficillimum faciat partum, neceſſarium duxi, de illo hîc loci prolixius agere ſecundum experimenta a me habita.

Nulli dubium eſſe debet, quod infans in propendulo tali utero æque reſupinus quam pronus poſſit jacere, ſed difficulter quis niſi expertus credet poſſibile eſſe, ut quidam uteri ſuo fundo tam profundè in abdomen poſſint deſcendere, uti ipſe accuratâ obſervatione verè comperii: & ideò nulli alienum videri debet, me de hac perverſa uteri & infantis poſiturâ anteà non ſcripſiſſe, nam in talibus caſibus ipſe judicium diu ſuſpendere debui, metuens, ne forſan fallerer in judicando; ſed ſæpius repetitæ & accuratæ obſervationes tandem omne a me abſtulerunt dubium & certam omninò rei veritatem

effecerunt ; & ideò nullus dubitare debet de veritate hujus afferti , licet , quantum noverim , primus fim , qui hanc pravam pofituram uteri & infantis orbi tradam, & malos hujus fucceffus demonftrem.

Dico igitur, quandoque accidere in quibufdam mulieribus , imò fæpius, quam quis facilè credet, ut uteri fundus profunde defcendat in abdomen mulieris, cujus abdomen valdè demiffum eft, & quidem ita ut uteri longitudo cum vagina fimul faciant curvum anfractum, ufque adeò fæpè, ut ferè angulum rectum facere videantur, & quando accidit, ut in utero tam perversè fito refupinus jaceat infans, inde neceffariò & inevitabiliter oritur difficillimus partus, & parit plerumque mortem & matri & infanti, quoniam tales mulieres plerumque moriuntur, non exclufo foetu.

Si roget quis, cur talis fitus uteri & infantis adeò periculofus eft ? & ferè femper lethalis matri & infanti? refpondeo, ob fequentes rationes.

(1.) *Quia obftetrices periculi ignaræ non tempeftivè implorant auxilia*; & quid miri eft obftetrices periculum hujus pofituræ non noviffe? quoniam talis pofitura uteri & infantis illas & totum orbem hactenus latuit; & quid miri eft talem pofituram orbi ignotam fuiffe hactenus? quoniam (me confcio) nemo omnium auctorum, qui ante me fcripferunt, hunc fitum novit, vel faltem defcripfit, & quia talis pofitura omnibus obftetricibus hactenus ignota eft & fuit, nulli mirum videbitur, omnes obftetrices hactenus fuiffe ineptas, & adhuc effe, ut tactu explorando talem uteri & infantis pofituram ab aliis pofituris bene diftinguere valeant.

Quod verum fit, illam pofituram omnibus obftetricibus hactenus ignotam fuiffe, ex eo etiam judico, quia ha-

hactenus nulla obstetrix unquam dicere novit, uterum & infantem sic positos esse, quando ipse vocabar ad liberandam mulierem, ubi res sic erant compositæ.

(2) Quia nunc nulla obstetrix talem uteri & infantis posituram tactu ab aliis pravis posituris distinguere novit, etiam ineptæ sunt, quæ tali parturienti mulieri necessaria ferunt auxilia, nec possunt mulieri nec amicis periculum hujus posituræ indicare, & per consequens parturiens mulier nec amici satis tempestive deliberare possunt, ut mature matrem & infantem ex hoc lethali discrimine expediri curent.

(3) Obstetrices talem situm uteri & infantis non noscentes, nec lethale inde discrimen metuentes se ipsas fallunt, uti & parturientem mulierem imo & amicos & reliquos adstantes: rogatæ enim, an infans bene versus sit? utrum directè uteri orificio suo vertice incumbat? dicunt, ita, vertice prodit, benè versus est, & his acquiescentes expectant securè citam liberationem, loco quod timere deberent, ne, si non citò peritus obstetriciæ artis magister advocetur, mulier certò non enixo fœtu mori debeat.

(4) Hæc ergo positura, de quâ agimus, non tantum obstetricum ignorantiâ periculosa est, sed & in se tanto stipatur discrimine, ut peritissimus & dexterrimus in hâc arte magister illam periculosam judicare cogatur, & confiteri, sibi, si non impossibile, saltem difficillimum esse, in tali uteri & infantis positurâ mulierem a mortis periculo liberare: & ut demonstrem illa, quæ dico, veritati & experientiæ inniti, lubet & necessarium duco, hanc posituram, & quæ inde sequuntur, tam clarè proponere, quam fieri potest, ut omnes artis periti plenè de hâc re convincantur.

Casus, de quo agitur, est ille: infans resupinus in

utero tam profundè demiſſo in abdomine propendulo ſive antrorſum deorſum prominente, ut poſitura uteri & vaginæ anfractum vel angulum rectum facere videatur.

Suppono infantem in tali utero reſupinum ſuo capite accumbere orificio uteri, ergo aliter fieri nequit, quin uteri orificium primo impingat & apprimatur ſuperius contra curvaturam vertebrarum lumborum & os ſacrum vel coccygis, quod plerumque in acumen prominet, ut omnes norunt anatomici, & ideò facile intelligere poſſunt, quod hic præſuppono.

Ex hâc verâ ſuppoſitione inevitabiliter alia ſequitur, nempe, quod uteri pars acuminata cum infantis capite incluſo neceſſario debeat incumbere oſſibus pubis mulieris, unde ſequi debet; primò, aquas os uteri non facilè poſſe dilatare, & prætereà ſi aquæ os uteri parum aperiant & dilatent, hoc fieri nequit niſi ſub capite infantis in pelvis cavo, & per conſequens aquæ non poſſunt formari niſi oblongæ & tenues, & ſæpe rumpuntur antequam advertat obſtetrix, vel jam ruptæ ſunt, antequam ad mulierem acceſſerit, quia gravida talis non patitur genuinos labores, & obſtetrix vocata raro tam altè pertingit manu, ut aquarum incrementum ſentire poſſit nam ſolis digitis attingere nequit, niſi inſtar inteſtini deſcendant vel promineant.

Et quando aquæ ſive potius membranæ rumpuntur, & defluunt aquæ, vocant fugitivas aquas, abſque eo quod rectè concipiant veram cauſam, cur aquæ ſic defluant; tamen experientia ſciunt, plerumque fugitivas aquas difficilem partum prænunciare, nam oblongæ & graciles formantur aquæ in omnibus pravis poſituris uteri & fœtuum, quorum caput non directè imminet uteri orificio,

& hoc fit plus vel minus, prout caput infantis plus vel minus occludit os uteri; attamen quia aquarum fugitivarum sequelæ non semper sunt æquè malæ, hinc meliora sperant, nec monent se pessima timere.

Ex hactenus dictis quilibet artis peritus facilè colliget, primo: labores in hàc positurâ uteri & foetus parum urgere posse, ut capite infantis os uteri ulterius dilatetur, quia hoc in os sacrum impingit, præterea, si foetus caput uteri orificium parum jam dilatet, tunc occiput foetus tantum pauxillum in pelvim descendere posse, & si tunc accidat, ut occiput foetus paulatim magis & magis descendat in pelvis cavum, quod tunc caput non possit ulterius dilabi, nisi donec infans cervice suâ ossibus pubis innitatur, ulterius enim non facilè dilabi potest.

Fœtu jam in tergum resupino, vertice capitis incumbente curvaturæ ossis sacri, cervice innitente ossibus pubis, occipite supra vel in pelvim delapso facie superiora versus reclinatâ, obstetrix tangit occiput infantis, & sibi imaginatur se verticem capitis rectè sentire, & dicit rectè prodit foetus, naturalis est partus, benè versus est infans, modo labores debiti adessent, res benè cederet, sed dicit, labores nimis sunt inertes, nil promovent, & monet parturientem, ut strenue urgeat, sed omnia incassum tentantur, nam fortissimi spasmi nimis debiles sunt, ut infantem sic situm exprimant, nam infans undequaque fixus apprimitur pelvis ossibus.

In hâc positurâ aliud adhuc est incommodum, de quo conqueruntur obstetrices, ignaræ tamen cur hoc fiat. & hoc imprimis obtinet in mulieribus provectioris ætatis, nunquam antea foetum enixis, & hoc incommodum in eo consistit, quod non detur apertura, nec fiat, nec fieri possit, licet mulier pluribus diebus parturiat, nam ca-

put infantis ſic compreſſum manens non urget, imo nunquam poteſt urgere pudenda, quia nequit deſcendere, nec laborum nec manus auxiliis, & ideò hic non proſunt medicamenta, labores illos ſive ſpasmos parturientium incitantia, quin imò ſummopere nocent, & nil hic exſpectandum eſt, niſi certa mors matris & fœtus, imprimis ſi aquæ penitus defluxerint, & fœtus in utero ſicco compreſſus hæreat, ſi, ut ſervetur mater, dum conſtant vires, fœtus non tractetur ut mortuus & ſic liberetur mulier, & ut hoc fiat, requiritur dexterrimus magiſter in hâc arte, nam non tantum difficillimum, ſed etiam fere impoſſibile eſt hoc præſtare: dico fere impoſſibile non tamen abſolute, niſi in hâc arte minus peritis.

Si roget quis, quomodo obſtetricans agere debeat, ut talem fœtum extrahat? reſpondeo, in hâc poſiturâ & diſcrimine jam præmonitis non cogitandum eſſe de invertendo fœtu, vel pedibus extrahendo, nam caput tunc retroduci nequit, unde caput, quod primò in pelvi occurrit, prius educi debet, ſed hoc difficulter fieri poteſt, nam præterquam quod in primo partu mulieribus provectioris ætatis nulla ſit apertura, & hîc prius fieri debet, caput fixum adeo & appreſſum hæret, & ſitus corporis ſecuturi adeò perverſus, ut penitus impoſſibile ſit caput educere nec manibus, nec ullo inſtrumento qualicumque, niſi prius calvariâ apertâ exemtum ſit cerebrum, & tunc adhuc difficultate non caret,

Aliquis forſan rogaret, an non inſtrumento Domini Mauriceau, vulgo dicto *tire teſte*, poſſet educi infans, non exemto prius cerebro? reſpondeo, quod licet hoc inſtrumentum ſecundum ejus præſcripta fecerim, & jam per multos annos ſervaverim, tamen illo nunquam fuerim

uſus,

uſus, quia expertus novi, in tali poſiturâ caput non educi poſſe, niſi ablato prius cerebro: nam idoneis ad hanc rem inſtrumentis ſatis tentavi; ratio eſt, quia infans cervice ſuâ fixus apprimitur oſſibus pubis, & quia humeri & dorſum infantis nimis apprimuntur undequaque pelvis oſſibus, quam ut, ſine maximâ vi protrahi poſſent. nec ſufficit in hac poſiturâ quodam inſtrumento arreptum caput ad ſe trahere, nam ſic incredibili vi hoc oſſibus pubis apprimimus, &, ut caput ſequatur, tractio magis verſus poſteriora quam verſus anteriora debet dirigi, aliter enim non datur via, &, niſi caput cerebro vacuum ſit, ſpatium nimis anguſtum eſt, ut verſus poſteriora trahatur, ideoque huic inſtrumento (*tire teſte*) præfero uncum vel forcipem robuſtam, hæc enim melius poteſt dirigi, & minori incommodo introduci.

Ne multiplicemus capita, & tamen hujus artis tyrones debitis inſtruamus monitis in partubus adeò difficilibus, adhuc de aliâ quâdam perversâ uteri & infantis poſiturâ dicendum eſt. Nempe: accidit aliquando uterum non rectâ antrorſum in prominulum abdomen delapſum eſſe, ſed magis ad dextrum vel ſiniſtrum latus inclinatum eſſe: & quando in tali obliquato utero infans jacet reſupinus, & ſic occipite ſuo in pelvim deſcendit, hæc poſitura non multum commodior habenda eſt quam præcedens; in quâ uterus rectâ antrorſum in abdomen delapſus eſt, & difficultas liberandi mulierem, ut & mortis periculum, non excluſo prius fœtu, fere idem eſt, imo ſæpe majus, ob cauſas in præcedenti poſiturâ recitatas.

Obſtetrices hanc poſituram tactu explorare neſciunt, & a naturali ſitu diſtinguere non norunt, infantis caput adeò obliquè in pelvim deſcendens benè verſum tamen dicitur, ex illarum ſententiâ tantum deficiunt urgentes la-

bo-

bores, medicamenta petunt hos incitantia, medicus dat talia acquieſcens judicio & precibus obſtetricis, magno tamen parturientis damno, nam vel acerrimi labores in hâc poſiturâ fruſtranei ſunt, non enim poſſunt urgere caput infantis, ut fieri deberet, quia fœtus ſuo capite, cervice, & humeris inter & contra oſſa pelvis appreſſus validè hæret, & hæc poſitura æque periculoſa & æquè lethalis eſt quam præcedens, niſi ars tempeſtivè naturæ ſuccurrat, vel, ſi nimis tardaverint, fœtus tractetur ut in præcedenti.

Infantes, qui in hâc poſiturâ uteri proni in ventrem decumbunt, facilius educuntur, tamen me docuit experientia, talem proni infantis poſituram ſæpè, æque eſſe incommodam, quam ſi reſupinus jaceret, & hoc fit, quando fœtus ventri incumbens loco quod verticis anteriora porrigat, poſteriorem capitis partem parum in latus reclinatam offerat, & loco, quod mentum pectori appreſſum habeat & faciem inferiora ſpectantem, jam facies ad latus reclinata pro maximâ parte ſuperiora ſpectet, in quo caſu vel peritiſſimus in arte magiſter errare poſſet, nam judicans ex poſiturâ capitis, certò certius putabit fœtum dorſo incumbere: ſed capite protracto videbit infantem ſequi pectore & abdomine inferiora ſpectantibus, unde neceſſariò ſequitur infantis caput & collum fuiſſe intorta, & ſic in pelvim deſcendiſſe ut obſtetricans in tali poſiturâ non minori indigeat labore, ad talem fœtum protrahendum, quam ſi reſupinus dorſo incumberet, ad hanc ergo rem eadem debet adhibere media.

Ratio, quare infantes ex reclinatis in latus alterutrum uteris æquè difficulter extrahantur quam ex illis, qui rectâ antrorſum in abdomen deſcenderunt, eſt, quia humeri

meri infantis tunc plerumque pelvim transverſim quaſi decuſſant, unde undique oſſibus pelvis appreſſi immobiles hærent, & non niſi ſummâ vi in pelvim poſſunt protrahi, & niſi humeri in pelvim delabantur, non poteſt extrahi caput, & difficillimè aliquis invenietur teneras adeo manus & brachia habens, ut illas indùcere poſſet juxta caput ad humeros uſque, & illos ſic dirigat ut in pelvim deſcendere poſſint, vel illos rectâ pelvi immineре faciat, ut protracto infantis capite poſſint delabi, & niſi humeri ſequantur, ut dictum eſt, non poteſt liberari mulier. Sed rogaret forſan quis, utrum in tali poſiturâ uteri & infantis mulier non poſſit vel debeat alio modo liberari? reſpondeo, ſi occiput jam in pelvim delapſum eſt, quantum ſcio, nullâ aliâ methodo fieri poteſt, ſed ſi talis poſitura tempeſtive & in initio cognoſcatur, tunc longè aliâ methodo procedendum eſt, nempe, non debemus permittere, ut occiput in pelvim delabatur, ſed ſtatim debent perrumpi membranæ, ſi nondum ruptæ ſunt, & tunc ſtatim infantis capite ad latus remoto manu immiſſâ infantis pedes debemus quærere, & hos inventos attrahere, & inverſum infantem pedibus protrahere, & tunc adhuc ſpes ſupereſt ſervandi matrem & infantem, quæ ſpes penitus evaneſcit, ſimulac effluxerint aquæ, & occiput in pelvim delapſum ſit.

Sed, uti anteà monuimus, hæc poſitura obſtetricibus ignota eſt, & ab illis dignoſci nequit, unde raro hujus artis magiſter advocatur, niſi quando jam tempus effluxit, quo ſervari poſſit infans, imò ſæpè ſerius, quam ut a morte liberari poſſit mater, nimis enim debilitata inmoritur protracto jam fœtu, quare non ſine cauſa in initio diximus, hos ſitus plerumque lethales eſſe matribus & infantibus.

Deum oro, ut tandem oculos aperiat ampliſſimis noſtræ reipublicæ Rectoribus, ut de talibus efficacibus deliberent mediis, quibus præcaveatur a negligenti illa perditione matrum & infantum facta, per craſſam obſtetricum ignorantiam, & ſimul tollatur abuſus intempeſtive propinandi medicamenta, labores incitantia, volentibus ſtupidis adeò obſtetricibus.

Non dubito, quin quivis diſcendi cupidus deſideret noviſſe, quâ viâ & methodo in initio infantes tam pravè poſiti & perversè prodeuntes manibus poſſint extrahi cum ſpe ſervandi matrem & fœtum.

Ut candidè huic quæſito reſpondeamus, dicere teneor, nobis, ut talem parturientem mulierem ſapienter & religiosè poſſimus juvare, prius conſtare debere, quomodo uterus & infans ſint poſiti, an in laterali, an in prominulâ abdominis parte.

Si uterus & infans in latere alterutro ſint poſiti, omnium optimè fieri poteſt, matre in lecto decumbente in illud latus, in quo uterus & infans ſiti ſunt, genibus verſus abdomen elevatis, & parte ſuperiori corporis poſitâ in ſitu magis declivi quam eſt pars inferior, ut totum pondus uteri & infantis retrorſum delabatur verſus diaphragma.

Si infans & uterus in abdomine ſint locati, mulier in lecto genibus incumbere debet, parte ſuperiori corporis admodum declivi, abdomine libero penitus, ut uterus & infans ſuo pondere in prominulum abdomen poſſit deſcendere.

Sic locatâ muliere debet magiſter manum inductam leniter juxta caput producere ad humeros uſque infantis, & tunc infantem debet retroprimere, ut fiat locus, tunc debet caput parum verſus alterutrum latus reclinare, men-

mentum pectori apprimere, & tunc juxta caput ſupra pectus infantis adductâ manu debet pergere ad pedes, alterutrum arreptum laqueo firmare debet, ne iterum ſe ſubducat, tunc & alterum pedem arripere conabitur, & utrumque leniter intra os uteri protrahere, ibi adductos pedes unâ manu firmare debet, & alterâ ſuperiorem corporis partem retroprimere, & ſic infantem ſenſim pedibus educere. Sed tria hic ſunt obſervanda primo, antequam ulterius protrahatur infans, mulier debet alio modo locari, nempe debet reſupina poni ſuperiore parte corporis parum elevatâ, qualis eſt ſitus mulieris naturaliter parturientis. & prætereâ antequam ulterius protrahatur fœtus debet abdomen mulieris idoneâ manu ſurſum duci, rectè locari & firmari, quod tunc facile fieri poteſt & magnum adfert commodum. tertiò intereà dum protrahimus pedes, ſenſim invertendus eſt infans, ut venter, thorax & facies inferiora ſpectent, ne mentum oſſibus pubis occurrat & apprimatur.

Dum occupamur leniter educendo infantem, parturiens mulier etiam ſuum faciat officium, nempe, debet, quantum poteſt, ſive labores urgeant, ſive non, infantem exprimere, hoc enim multum juvat, & imprimis ſi adhuc vivit infans, nam ipſi minus nocent matris labores, quam tractio magiſtri, infante ſic in lucem edito, porro ſecundinæ extrahendæ ſunt, & uterus purgandus, ut in aliis capitulis docuimus, quæ repetere foret inutile.

CAPUT II.

De partu difficili ex eo, quod infans transversim pelvi incumbat.

INter omnes perversas infantum posituras nulla pejor est hâc, quando infans transversim pelvi incumbit, & imprimis quando sic positus infans resupinus jacet, sive tergum ejus inferiora spectet.

Hæc positura semper difficilem partum creat, sive uterus directè sive obliquè positus sit: & si talis positura difficilem facit partum, utero directè posito, multò magis faciet, utero obliquè locato, & omnium difficillimum in muliere cujus pelvis exigua est & plana, & cujus uteri fundus in abdomine profundè descendit.

Infans potest transversim pelvi incumbere imprimis duplici modo. primus modus est, quando caput & pars superior corporis in alterutro abdominis latere ponuntur, pedes verò, crura & nates in opposito latere hærent, & hæc positura adhuc melior est sequenti ob causas statim assignandas. alter modus, qui multò pejor adhuc est, quando crura & pars corporis inferior infantis in abdomine mulieris ponuntur, caput vero & pars superior corporis lumbis mulieris accumbant.

Omni caret dubio, quod infans, alterutram ex his duabus posituram habens, tali modo non possit prodire, sed quod mulieri unà cum retento fœtu sit moriendum, nisi artificiosâ manu liberetur, quod immediatè post ruptas membranas facilius, citius, & minori dolore & periculo fieri potest, quam posteà, & sæpe penitus impossibile, nimias moras nectendo, fit.

Quando

Quando infans primo modo transversim incumbit pelvi, parte superiore in uno, parte inferiori corporis in altero latere positâ, & abdomen inferiora spectat, sive prominet funis umbilicalis sive non, tantum non est periculum, quam si dorso incumbit infans, quia molle infantis abdomen non multum resistere potest manui introducendæ, ut pedes quærantur; nam infans sic positus necessariò debet inverti, & pedibus arreptis extrahi, ut docui *Cap.* 42. *Pag.* 184. & demonstravi *Figurâ* 28. *Pag.* 186.

Verum, si infans resupinus ponitur, idest, ejus dorsum inferiora spectat, tunc difficilè est talem infantem invertere, & pedibus extrahere, imò multò difficilius & operosius, quia dorsum latum est & durum, nec facilè cedit introductæ magistri manui, vel se sursum protrudi patitur, præterea sic impeditur via, quò minus pedes prehendi possint, ut factu satis sit difficilè, imprimis si jam dudum defluxerint aquæ, tamen nulla propior via est, nulla melior methodus, infantem invertendi, & pedibus protrahendi, eâ, quam docui *Cap.* 43. & demonstravi *Figurâ* 29.

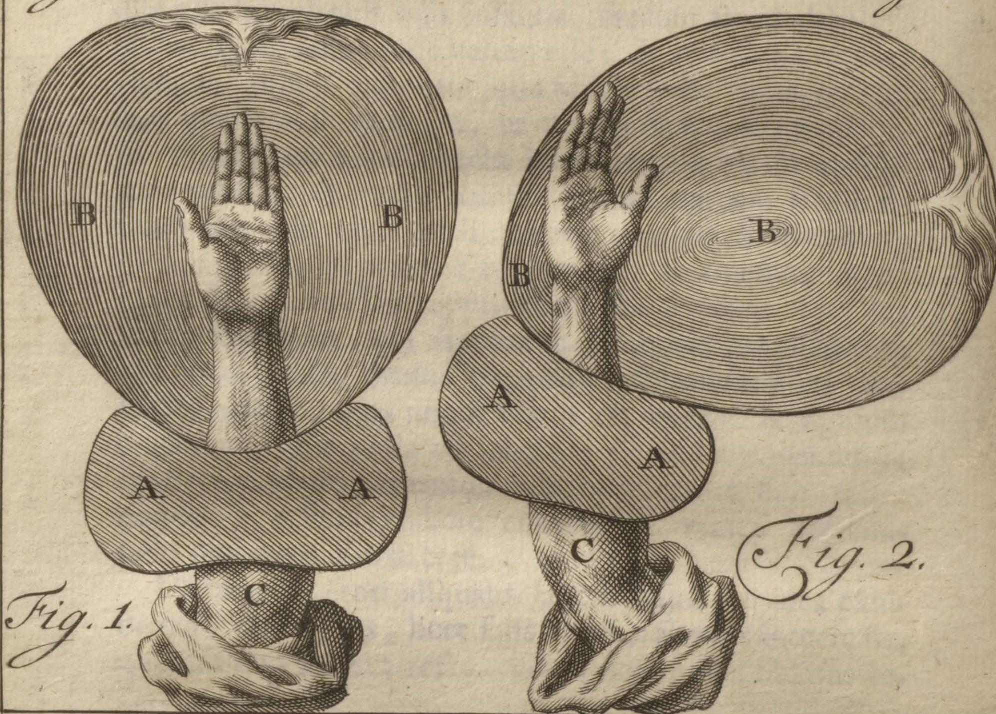
Si difficilè sit, infantem invertere, qui prædicto modo transversim pelvi incumbit, duplò vel triplò difficilius est, si secundo modo transversim pelvi incumbat; nempè parte inferiori corporis in prominulâ abdominis parte positâ, parte verò superiori & capite accumbentibus vertebris lumborum, imprimis si mulier cavos admodum habeat lumbos, & uterum valdè demissum gerat: si infans sic positus pronus ventri incumbat, inversio multò facilius, vel potiùs minori labore & dolore fieri potest, nec tantum est periculum moriendi, non enixo fœtu, quam si resupinus jaceret, & in initio, jam jam

defluxis, vel adhuc fluentibus aquis, nullo modo tam difficilè eſt factu, quam aquis penitus evacuatis: quô enim diutius exſpectetur, eò majori difficultate fieri poteſt, & tandem penitus peragi nequit, nec manibus, imò nullis inſtrumentis.

Forſan quis cogitabit, me hanc poſituram nimis difficilem proponere, non capiens, quare talis poſitura omnium difficillima ſit, ſed conſideret ſemel veram rationem difficilis inverſionis talis infantis, mecum fateri debebit, aſſertum hoc omnimodè verum eſſe: & ut hoc benè percipiatur, primò requiritur juſta idea pelvis, cujus oſſa ita ſunt connexa & ordinata, ut manus & brachium per ejus hiatum introducta rectâ lineâ pergant verſus umbilicum ventris, & rectè locatus uterus eundem fermè ſitum habet, & ideò facili negotio manum & brachium in illo poſſumus movere & operari, & brachium nunquam fortiter oſſibus apprimitur; ſed ſi uterus hinc ſuo fundo deſcendat, vel deorſum prematur in propendulum abdomen, tunc manus nunquam ad fundum uteri pervenire poteſt, quia nimis brevis eſt manus, & rigidum brachium, quia nulla eſt junctura media inter manum & cubiti flexuram: quantumcumque conatus ſum talem poſituram veſtro exhibere conſpectui, tamen hactenus mihi non potui ſatisfacere.

Ut tamen lectori aliqualis ſaltem hujus rei idea exhibeatur, ambas has, licet ſatis rudes, figuras intueri ſis, quarum una uterum rectè, altera hoc modo oblique locatum exhibet.

Prima Figura exhibet uterum ſuo apice pelvi directè imminentem, A A deſignat pelvim, BB uterum, C manum & brachium rectâ lineâ verſus uteri fundum porrectum, unuſquiſque facilè percipiet, quod manus & brachium ſic

Fig. 39: 40.
Pag. 15
B
B
A
A
C
Fig. 1.
B
B
A
A
C
Fig. 2.

ſic utero immiſſa ſatis ſpatii habeant, ut quaquâvorſum verſus omnem uteri partem poſſint flecti & rotari, ad infantem licet reſupinum dorſo injacentem invertendum. verum quidem eſt, hanc poſituram viam quammaximè impedire, & difficillimum ad pedes inveſtigandos aditum facere; verumtamen fieri poteſt, licet non ſine moleſtiâ obſtetricantis, & dolore patientis.

Sed longè aliter ſe habet res in *Secundâ Figurâ*, quæ nobis longè aliter poſitum uterum exhibet: nempe uterum, rectâ antrorſum deorſum in propendulo abdomine locatum. AA deſignat pelvim BB uterum & C brachium.

Animadverte Lector, quod primo hujus figuræ intuitu ſtatim cogitabis, uterum ſuo fundo in dextro abdominis latere locatum eſſe, non potui melius oculis hunc ſitum exhibere, & ideò debes mente concipere uteri fundum in propendulo abdomine ſitum, alias non benè hujus poſituræ diſcrimen percipere poteris. Nam quando uterus ſolummodo in alterutro latere ponitur, licet adeò obliquè ac hîc exhibetur, duplò tamen minus diſcrimen eſt, quam ſi rectâ antrorſum in propendulo abdomine ponatur: quia pelvis ad latera maximam habet amplitudinem, quare brachium verſus utrumque latus ad maximam diſtantiam poteſt moveri, ſed rectâ antrorſum inter eminentiam oſſis ſacri, & oſſa pubis, nullo modo tantum datur ſpatium, imò ſæpè adeò anguſta eſt via, ut brachium ſtatim undique compreſſum hæreat, nec diu remanere poſſit, quin admodum ſtupeſcat & doleat; imo ſemel mihi contigit invenire tam parvam diſtantiam inter eminentiam oſſis ſacri & oſſa pubis in quâdam muliere, ut ne manus quidem poſſet tranſire, multò minus caput infantis, proinde manus & brachium non poterant introduci

duci, niſi ad latera eminentis curvaturæ ultimarum vertebrarum lumborum & oſſis ſacri.

Sed ſi feliciori caſu pelvis ſatis lata ſit, per quam manus & brachium facilè tranſire poſſint, ut in *Figurâ Secundâ* exhibetur, quæritur, quâ viâ vel methodo manus fundum uteri attingere poterit? ibi enim locantur infantis pedes, & his non prehenſis, penitus impoſſibile eſt, infantem invertere & extrahere.

Suppoſuimus, infantem dorſo incumbere, & conſequenter pedes rectâ ſurſum porriguntur, vel retrorſum flexi natibus infantis accumbunt: ſi rectâ ſurſum porrecti ſunt, fundo uteri adjacent, & ibi inveſtigari debent. Repeto igitur: quomodo manus vel brachium huc pervenire poſſunt? impoſsibile eſt, nam brachium in ſui medio juncturâ caret, nec inflecti poteſt, parùm quidem poteſt moveri vel rotari, ſed nullo modo uteri fundum attingere poteſt, ut ibi loci pedes infantis poſſet prehendere, nam firmiter undiquè appreſſum hæret brachium, imo ne quidem dimidiam poteſt perficere viam.

Forſan dices, brachium non debet ad illam altitudinem introduci, ſed manu inferius juxta dorſi longitudinem illapſa pedes inveſtigandi ſunt; qui forſan natibus accumbent. Detur pedes ibi locatos eſſe, iterum rogo, quomodò huc pervenimus? æquè impoſsibile hoc eſt quam præcedenti modo, ſi enim inferius ſecundum infantis dorſum immiſsâ manu coneris attingere nates vel pedes infantis, tunc adhuc majora dantur obſtacula, non enim plus pergere poſſumus, quam patitur manus longitudo, quæ licet duplò major foret, non ſufficeret attingere nates & pedes, & brachium manum immiſſam ſequi non poteſt, nam ibi loci flecti nequit, nec ſpatium datur, ut obliquo ſitui inſerviens manum ſequatur.

Præ-

Prætereà alia adhuc ſupereſt difficultas, de quâ ſtatim non cogitatur, nempe, quando conamur manum ſecundum dorſum infantis immittere, debet illa verſus corpus magiſtri inflecti, nempe inter oſſa pubis & dorſum infantis, & dum hoc fit, perversè illabitur manus, nempe condyli digitorum ſecundum dorſum infantis feruntur, & conſequenter nec digiti nec pollex ullam partem infantis arripere, prehendere, nec firmiter retinere poſſunt, ſi vero volam manus ſecundum dorſi longitudinem immittas, ſtatim preſſa fixa ſedet manus, tunc enim retrorſum flecti debet, & ſic ne quidem tertiam vel quartam partem longitudinis perficere poteſt, quæ requiritur, ut pedes attingeret. imò verbo dicam, res manet impoſsibilis, & mulier liberari nullo modo poteſt.

Quæret quis forſan; an ergo talis mulier deſperata ſit relinquenda, & certæ morti tradenda? an vero aliquid adhuc tentari poſſet, ut ſervetur mulier? reſpondeo, ſi mulier jam aliquot diebus parturierit, ſi penitus defluxerint aquæ, & validâ febri laboret mulier, & labaſcant vires, in tali caſu conſulerem, ut quietæ traderetur morti; ſed ſi utcumque adhuc conſtent vires, in tali caſu ſuaderem rem hâc viâ tentari: nempe petitâ & impetratâ veniâ infantem tractandi ut mortuum, ſpe ſervandi matrem, hæc proxima & unica via eſt, quantum hactenus videre potui, nempe manu inferius immiſsâ tam altè, quam fieri poteſt, ut ſecunda figura exhibet, infantis caput inveſtigari debet, pollex vel digiti ori immitti debent, ſic mento prehendi, & caput ſic verſus inferiora debet protrahi, quantum fieri poteſt, hoc facto, poteſt fortis uncus capiti infigi, & hoc modo caput fixum retineri: capite unco affixo ſic una manu firmato, & leniter deorſum tracto, debemus altera manu dorſo impa-

cta infantem verſus oppoſitum latus ſurſum protrudere, ut ſpatium fiat capiti deorſum trahendo, ſimul partem ſuperiorem corporis infantis ſenſim invertendo, donec tandem caput inferiora ſpectet, & ſic uteri orificio imponatur: hoc facto poſſumus partem ſuperiorem corporis mulieris in ſitum admodum declivem ponere, & curare ut abdomen a duobus robuſtis hominibus linteo ſurſum trahatur, ſive elevetur, & tunc conemur infantem protrahere, & magna ſpes eſt, hoc modo mulierem liberandi & ſervandi. In omnibus aliis caſibus obliquè poſiti uteri conſului, & adhuc conſulo, ut pedes inveſtigentur, & infans pedibus prehenſus invertatur & extrahatur; ſed quoniam in hac obliqua uteri poſitura impoſſibile eſt pedes attingere, nil aliud ſupereſt, niſi ut caput dictâ methodo deorſum ducatur, & ſic extrahatur, quantum fieri poteſt, commodiſſimè, quæ ſanè operatio ardua & difficilis admodum eſt, nec niſi dexterrimâ manu perfici poteſt: tamen ut mulier ſervetur, extrema tentanda ſunt, & in hâc operatione peritus magiſter cavere ſibi debet, ne mulierem lædat, vel aliquid damni inferat.

Hujuſmodi ſummoperè obliquæ poſituræ uteri & infantis nondum mihi penitus innotuerant, quando primâ vice editus fuit hic liber, & ideo non ſatis firmus de his diſſerere potuiſſem; ſed poſteà menſe decembri anni 1700. vocatus fui Hagam Comitum in vico vulgò dictâ *het Speuy*, ubi parturiebat mulier quædam: manu immiſſâ ſentiebam, infantis reſupinè tranſverſim pelvi incumbentis manum dextram extra uteri orificium pendulam, & totam poſteriorem corporis partem poſitam in fundo uteri, qui antrorſum in propendulo abdomine locabatur, caput infantis accumbebat vertebris lumborum mulieris, mento validè pectori appreſſo, ſiniſtra manus capiti incumbebat, ſic

omnis aditus intercludebatur. Conabar tam magnum parare ſpatium, quantum requirebatur, ut pedes attingere poſſem, ſed hoc impoſſibile eſſe experiebar ob cauſas anteà dictas: magno molimine tandem eò uſque perveni, ut caput attingerem, pollicem immittebam ori, & ſentiebam, quod infans morderet illum, & conſequenter adhuc viveret, quarè impium reputabam vivum infantem periculo mortis exponere, quoniam mulieri omninò adhuc conſtabant vires, & adhuc aliquale inveniens ſpatium, ſperabam hac vel illa methodo infantem ſervare.

Verum parturiens mulier minori animi religione ſe ipſam curans & infantem, quam ego, dicebat apertis verbis, ſe nihil amplius tolerare velle, ut liberaretur, ſed malle mori, quoniam jam quinque annis mortem optaverat: hoc exterrebat me, & omnes mulieres præſentes, quæ hoc propoſitum ipſius animo excutere conabantur, ſed incaſſum, mulieres ob deſperatum adeò propoſitum indignatæ omnes receſſerunt, & me ſolum cum illa reliquerunt: illa ſurgebat, & ſedile arripiens foco aſſedit, quod & ego feci, cupidus audiendi cauſam deſperati adeò conſilii: narrabat mihi, ſibi maritum eſſe, qui illam multis implicaverat ærumnis, & quod ſæpius mortem optaſſet, ut ab illo libera eſſet, &, quum nunc hæc ad mortem pateret via, mallet unà cum fœtu mori, quam aliquid perpeti, ut liberaretur, &, licet illam monitis ab hoc propoſito deducere conarer, tamen immota manſit, & paucis poſt diebus moriebatur, recluſo manente fœtu.

CAPUT III.

Exemplum infantis alio modo transversim pelvi incumbentis in utero obliquè posito.

Die vigesimâ Octobris 1713. vocatus fui **Roterodamum** ad mulierem, quintum jam parturiendo agentem diem, & validâ febri & deliriis admodum debilitatam; ubi etiam offendebam similem obliquam posituram resupini infantis, & uterum suo fundo locatum in propendulo abdomine: attamen magis vergentem in dextrum latus, infans quidem dorso incumbebat, sed parum inversus, ita ut humerus sinister proximè adjaceret uteri orificio.

Antequam tactu explorabam hanc mulierem, rogabam obstetricem, quæ jam aliquot diebus mulieri adfuerat, quomodo positus esset infans, & quæ partes prodirent: respondebat infantem natibus prodire, & semper sic immotum mansisse; hoc audito, statim bonam subitæ liberationis spem esse affirmabam, dicens, si infans natibus prodeat, nulla erit difficultas liberandi mulierem; sed opus aggrediens subitò mirabar, me statim sentire sinistrum humerum prodire, & immediatè posteà dorsum & etiam dextrum humerum posse attingere, ita ut infans resupinus sinistro humero magis declivi, dextro verò humero magis elato jaceret, & dextram immittens secundum dorsum infantis recta sursum, attingebam ejus cervicem & collum, manum adhuc altius immittebam usque ad caput infantis, quod parum inversum facie dextrum latus spectabat, mento validè pectori appresso. Ul-

Ulterius pertentabam, an in parte uteri ſiniſtra, nempe an in utero verſus ſiniſtrum abdominis latus, aliquid ſpatii ſupereſſet: ſed experiebar, me non niſi magno labore poſſe immittere manum inter humerum, cervicem, & caput infantis, & uterum, qui validè his infantis partibus appreſſus erat, ita ut in hoc latere nil ſpatii amplius ſupereſſet, & nil ibi tentari poſſet, ut mutaretur perverſus infantis ſitus.

Hunc locum igitur relinquens, neceſſarium duxi accuratè inveſtigare perverſam uteri poſituram, & hunc in finem, immittebam ſiniſtram manum, quam porrigebam tranſverſim infra dorſum infantis, & poſteà ſurſum, ibi loci manus & digitos verſus me ipſum inflectens poteram caput & pectus ſatis pertentare, ſed nullo fructu poteram operari, quoniam ne minimum vacuum ſpatium ibi invenire poteram, caput enim unâ cum mento firmiter apprimebatur pectori, & uterus ambobus his tam validâ preſſione circumſtringebatur, ut non niſi maximo nixu, imò ne quidem ſine dolore vel unum digitum poſſem erigere, vel erectum digitum ibi poſſem contrahere ſive inflectere.

Omnes tamen intendebam vires, ut altius manu pervenirem, ſed fruſtra, quoniam uteri parti laterali manum impingebam; dico me attigiſſe uteri partem lateralem, quæ, loco, quod poneretur in ſiniſtro abdominis latere, tunc directè ſuperiora ſpectabat, quare firmiter poteram concludere, quod uterus ſuo fundo in dextro abdominis latere deberet poni.

Ut hâc de re certior fierem, manu ſiniſtra abdomen exterius pertentabam, & ſimul dextram manum utero immiſſam, quantum poteram, verſus dextrum abdominis latus porrigebam; & ſic penitus certa apparebat rara

hæc & admodum obliqua uteri positura, cujus fundus penitus descenderat in prominulum abdomen, nempe in dextrum abdominis latus, in quo dextro prominuli abdominis latere infans totâ posteriori corporis parte, hoc est, suis natibus & cruribus delapsus & compressus hærebat, unde duæ maximæ fluebant impossibilitates,

Prima impossibilitas erat, quod in hac rarâ & perversâ uteri & infantis positurâ nulli labores, quamtumvis validi forent, vel jam fuissent, prodesse possent, ut infans exprimeretur per uteri orificium, quoniam solummodò infantem validius in propendulum abdomen deprimerent, nil aliud exprimentes nisi humores, qui necessariò hic remanere debebant, sicque plus damni quam emolumenti afferentes.

Altera impossibilitas, quæ necessariò inde sequebatur, erat, quod, diuturnis laboribus, & validissimâ depressione fundi uteri, & defluxu omnis requisiti humoris, absolutè impossibile esset, manum vel brachium tam profundè in uteri fundum introducere, ut partes posteriores infantis, nempe nates, crura vel pedes possint attingi, quod nisi fiat, in tali casu infans inverti non potest, & consequenter nec prodire, nec extrahi, quod in initio laborum fieri adhuc potuisset, quamdiu aquæ uterum dilatatum & expansum retinebant, & dum fundus uteri unâ cum partibus posterioribus infantis nondum tam profundè descenderant in lateralem abdominis partem, nec adeò comprimebantur, & consequenter, quum adhuc majus esset spatium, ut eò pertingere posses, & necessaria adhibere manus auxilia.

Quam maximè mihi cordi erat, miseram hanc mulierem servare, & quoniam infans non tantum mortuus erat, sed jam summoperè putrescebat, illius nullam tenebar

bar habere curam, & ſentiens brachia infantis mihi viam admodum impeditam facere, illa circumtorquendo abrupi, ſed licet ſic paulò majus ſpatium acquirerem, tamen minimè ſufficiebat, ut ad partes inferiores infantis pertingere potuiſſem; nihil ergo tunc ſupererat, niſi ut tentarem, an caput deorſum duci poſſet methodo ante dictâ, ſed valida oborta convulſio adeò firmiter ſtringebat os uteri, & omnes partes adeò contrahebat, ut coactus fuerim ab opere deſiſtere, illa ſic agonizans remanſit, donec poſtridie circa meridiem animam efflaret.

Ex animo ſanè deſiderabam, aperto cadavere hujus mulieris Domino *W: Vinck* Medicinæ Doctori & prælectori, qui operationi adfuerat, demonſtrare raram hanc & perverſam poſituram uteri & infantis, ut aliis prodeſſet, ſed, quantumvis obnixè hoc peteretur, maritus nolebat concedere.

Bini hi caſus ſunt omnium difficillimi, qui mihi unquam in praxi occurrerunt, licet artem obſtetricandi jam quadraginta annis exercuerim.

Neſcio, an poſt evidentes adeò demonſtrationes, aliquis, niſi ſummopere pertinax, antiquam adhuc velit tueri ſententiam, vel in dubium revocare ejuſmodi uteri poſituras perverſas, & difficiles partus inde ſequentes, quos per totum meum librum inde deduxi. Quis etiam non videt, quod illi, qui neſciverunt, uterum tam multipliciter loco variari poſſe, nunquam rectè concipere potuerint tales difficiles partus, ergo neque benè deſcribere noverint, & in liberandis mulieribus incertâ planè & vagâ methodo fuerint uſi.

Antequam dorſo incumbentes foetus dimittam, neceſſarium duxi aliquid adhuc addere de infante, qui reſupinus vertice ſuo oſſa pubis tangit, imo ſæpè ſuper hæc

oſſa

oſſa delabitur, quæ de hâc re dicenda ſunt, imprimis ad obſtetrices pertinent, quæ ſuâ ignorantiâ ſæpè occidunt infantes, imò ſæpè matrem una cum fœtu, quamobrem rogo, ut ſequentiá attento ponderare animo & religiosè exequi velint. Quando fundus uteri ſatis planus accumbit dorſo mulieris, & præſertim in illis, quibus cavi admodum ſunt lumbi, tunc caput infantis reſupini nullo ferè nogotio ſupra oſſa pubis delabitur, niſi obſtetrix tempeſtivè hoc impediat, caput verſus oppoſitam partem vertendo, & quantocyus uteri orificio imponendo, quod facere debet integris adhuc membranis, vel immediatè poſt illarum rupturam.

Integris adhuc membranis poteſt quidem (ſi perita ſit & ſedulo operam navet) ſentire, an vertex, an vero occiput uteri orificio accumbat, vertex enim rotundam acuminatam parum figuram habet, occiput vero oblongum magis & planius eſt, vertex habet apertam plagam, tactui cedentem, occiput verò durum eſt & oſſeum. quando jam ſentit, non verticem, ſed occiput uteri orificio accumbere, non debet quieta cunctari, ſed continuò vigilare & operari: nempe debet exterius & interius laborare: exterius debet unâ manu ſupra oſſa pubis in ſingulis ſpaſmis caput infantis retinere & deorſum premere, & interius debet ceſſante jam ſpaſmo caput ab oſſibus pubis abducere, & ſic locum facere vertici, & in hoc opere debet perſiſtere, donec vertex rectâ immineat uteri orificio, & huc uſque non debet ſuadere mulieri, ut labores validè urgeat, nam quo fortius deprimit, eò citius caput ſupra oſſa pubis delabitur, quod cum ſemel huc delapſum eſt, tunc extra ejus poteſtatem eſt, verticem uteri orificio imponere, & dum hoc non poteſt facere, actum eſt de matre & infante, hoc enim modo

mu-

mulier liberari nequit, membranæ quidem rumpentur & aquæ defluent, ſed caput fixum ibi hæret tranſverſim pelvi incumbens.

Si prima occaſio neglecta ſit, nempe ſi vertex infantis nondum ruptis membranis ſupra oſſa pubis delapſus ſit, & rumpantur membranæ, ſtatim indefeſſo labore debet inniti, ut caput retroducat, & verticem uteri orificio imponat, ut ſic deſcendere poſſit, quod neceſſariò fieri debet, aliter enim unà cum fœtu perit mater, vel artificioſa periti magiſtri manus infantem vivum vel mortuum inde extrahere debet, dico vivum, vel mortuum, quo citius eo melius, præſtat enim, dum aliter fieri nequit, infantem mori, & matrem ſervari, quam ut mater unà cum fœtu certæ tradatur morti, quæ, niſi tempeſtivè ſuccurratur, certò ſequetur.

Non poſſum ſatis mirari craſſam ignorantiam plurimarum obſtetricum, quæ pluribus diebus quietè aſſident tali mulieri, ſi roget maritus, conſanguinei, vel medicus, quomodo prodit infans? quænam pars ſe offert? reſpondent optimè, caput orificio uteri imminet, ſed ibi remanet, deſunt labores, vel nil promovent, patienter exſpectare debemus, donec Deo placeat finem imponere, quandò labores fortius urgebunt! O inexcuſabilis ignorantia! O ſtupida imprudentia! in tali poſiturâ, quam manu & digitis poſſumus explorare, & quam quadrante horæ & citius cognoſcere poſſumus, quam tamen ignara, & erroribus adeò inveterata obſtetrix totâ ſuâ vita ignorat: petit urgentia, ſive labores incitantia remedia, ut ſic infans exprimatur, non conſiderans, an proſint an verò noceant labores; quid enim boni præſtare poſſunt, quamdiu caput infantis ſic fixum hæret? ſic magis & magis apprimunt, & neque illa, neque medicus, percipiunt,

unt, ſe unitâ operâ imo totis viribus mulierem perdere, dum illam perversâ tentant liberare methodo; loco quod prudentioris auxilium invocarent, qui mulierem artificiosâ manu expedire poſſet: conſanguinei & vicinæ medico & obſtetrici confidunt: Medicus præſcribit ex narratis obſtetricis; obſtetrix vero vel ignara eſt, vel ſuperba: ignara, dum neſcit utrum infans ſic poſitus prodire poſſet, an verò non; in hoc verò ſuperba eſt, quod ſuam tegat ignorantiam, & ſic unà cum fœtu perit mater, vel imperitiâ vel ſuperbiâ obſtetricis.

Conſanguinei quidem deplorant jacturam; quis vero cogitat matrem & fœtum negligentiâ periiſſe? quis inquirit veram hujus cladis cauſam? quis ſtudet hoc præcavere, quis reſiſtere conatur lethali adeò malo, ſic ſucceſſivis hæc res procedit annis, nullus hanc rem curat, nec crimen videtur tolerare, ut moriantur homines, qui ſervari poſſent; quia jam mos invaluit ſic faciendi, & hæc videndi, ne minimus quidem ſcrupulus incidit, an non aliter fieri potuiſſet.

Quod vulgus hominum in hâc ignorantiâ & cæcitate hæreat, excuſari poteſt, ſed literatos homines, nempe doctores, magiſtratus &c. hæc non curare, omnem ſuperat captum: jam ab anno 1701. liber hic lucem vidit, in quo veteres errores adeò manifeſtè demonſtravi, uti & imperitiam ferè omnium obſtetricum, quibus reverâ imputari poſſunt tot honeſtarum matronarum clades, quis verò credidit? quis rei veritatem indagavit? res manſit hactenus in priſtino ſtatu.

Hæc calamitas æquè divites premit ac pauperes matronas, quæ enim imperitæ ſunt apud has, ſunt & tales apud illas, & ſanè divites æquè negliguntur, quam pauperes: quomodo ergo non aperiuntur oculi, ſaltem

ut

ut res examinetur ? nonne ſatis clarè & manifeſtè deſcripſi, ut quivis intelligere poſſet ? In commune bonum offero me ipſum omnibus magiſtratibus, qui hanc rem publicæ utilitatis amore cupiunt examinare; offero me ipſum, inquam, ut in præſentiâ clariſſimi magiſtratus coram tot Medicinæ Doctoribus, quot ipſi placebit advocare, evidentes adeò & manifeſtas faciam hujus rei demonſtrationes, & quidem adeò dilucidas, ut ampliſſimus magiſtratus ipſe facilè percipere poterit.

Concedite mihi, illuſtriſſimi patriæ & urbium rectores, ut a vobis illâ, quâ par eſt, reverentiâ petere mihi liceat, cur jubeatis inſpici cadavera defunctorum, quando juſta incidit ſuſpicio, illos violentâ morte periiſſe? veroſimiliter reſpondebitur, quod hoc fiat, ut rei punirentur; fateor, laude dignum eſſe inſtitutum. verum ſi ſingulis annis, in omnibus populoſis urbibus, multò plures pereant mulieres negligentiâ vel ignorantiâ obſtetricum, quam ſceleratâ manu trucidentur, an non meritò hujus rei examen & inſpectio inſtitui debet? primò ut ſciatur, an obſtetrix non occiderit infantem, ſecundo, an mulier unà cum fœtu non perierit obſtetricis incuriâ? ut talis infantis clades vel negligentia puniri poſſet, ſaltem tales obſtetrices pro tempore vel ſemper munere abdicando, dum interim magis peritæ illarum locum ſupplerent.

Si roget quis, an ſemper poſſibile ſit, ut ex inſpectione cadaveris mulieris defunctæ ſcire poſſimus, an mulier cum infante incuriâ obſtetricis perierit? reſpondeo, omninò, ſemper hoc poſſibile eſſe talibus, qui clarè percipiunt artem liberandi mulieres, & his æquè facilè & certum eſſe de hâc re judicare, quam diſcernere, an vulnus inflictum lethale ſit, an non: & certus ſum, quod

tali examine inſtituto comperiremus, quod, ſi non omnes, ſaltem pleræque mulieres, quæ in partu non enixo fœtu ſunt mortuæ, rudi obſtetricis manu vel incuriâ perierint: nonne igitur triſte eſt, imò dolendum, nefariæ tali infantum cladi non invigilari, & fidelia monita contemni.

Forſan quidam medici dicent, hâc inſpectione non accuratè poſſe hîc judicari, an infans ab obſtetrice ſit occiſus, an vero mulier culpatâ obſtetricis ignorantiâ perierit non excluſo fœtu; ſe non ſatis idoneos reputantes, qui firmi de hâc re judicare poſſent, & forſan magiſtratui, quem ad hanc rem inſtigare debebant, hanc inſpectionem diſſuadebunt. contrarium affirmo, & factis probare paratus ſum, & tam evidenter demonſtrare, ut quivis ex magiſtratibus, imò vel faber lignarius, hoc capere poſſit.

Multi adhuc ſunt medici, qui perverſis his uteri poſituris in quibuſdam mulieribus fidem non habent, quia primus illas deſcripſi, ſed ſi cadavera inſpiciendo hanc rem examinaremus, fide non indigerent, propriis enim intueri oculis & manibus palpare poſſent, & qui convinci de hâc re cupiunt, adſint mihi mulierem liberanti, & faciam, ut manu exterius corpori impoſitâ perverſam hanc poſituram ſentiant, ut non amplius eſſent increduli, & certi forent, me vera ſcripſiſſe: & ſi hanc rem æquè certò ſciam, ac novi diem eſſe, quando ſolem video ſplendentem, ergo tales medici hanc rem ignorant, quam tamen callere debebant; & ſi obſtetrices hanc rem neſciant, etiam ſui muneris ſunt ignaræ: quid ergo agitis, medici, quando ex narratis imperitarum adeò obſtetricum præſcribitis medicamenta? iterum rogo, quid agitis confiſi dictis ſtupidarum adeò mulierum, navem

vado

vado impingitis, & matrem unà cum fœtu perditis, cum, si benè cognosceretis verum rerum statum, sola animi religio vos a talibus abhorrere faceret: his dictis nemini notam inurere volo, sed ex amore & fide, quam debeo omnibus & reipublicæ, loquor, veluti sperarem & alios mihi locuturos, ut me meliora docerent, nihil enim humani a me alienum puto, nec ætas meliora discere prohibet: & puto, fidelia hæc monita recipi debere, quoniam neminem nisi jure meritò arguo. Si suspecta essent obstetricum facta, & examinarentur, quanti detegerentur errores, & quomodo obstupesceremus videntes nefandas adeò matrum & fœtuum torturas: hæc vivi infantis arrepta brachia tantâ vi protrahit, ut pollicem intra humerum & brachium facile immitteres; sic gangræna infantem, & illo depasto, matrem corripit: illa vivi infantis caput perterebrat; & cerebrum eximit, ut sic extraheret infantem, hoc facto, absque petitâ veniâ mulieris vel mariti, sanguine diffluentem mulierem, & infantem in utero putrescentem relinquit, unde fætor oritur intolerabilis, qui uterum inflammat, & matrem necat; & quid miri, illas tali modo agere? omnia licent, nullus facti rationem expetit, nemo facta examinat, omnia clanculum fiunt, & tecta manent. Custodes enim dormiunt, & medicus putat se præscribendo satis fecisse, nec magistratus in hæc ulterius inquirit, mortua oblivioni traditur, & hoc sufficit, sed tristis marite!; & deplorandi liberi! quorum hic uxorem, illi matrem perdunt, sic una alteram sequitur per tot annos, sic exponitur charissimorum pignorum vita nullo pretio redimenda: an oportet igitur talia crimina excusare, quia clanculum fiunt? vivos infantes tam malè mulctare & occidere, & sic unà matrem cum fœtu perdere, an non hæc

nefanda ſunt? num quid hæc inſpectionem expoſtulant? nonne talia crimina pœnam merentur?

Non ita dudum in pago, vulgò dicto *Wilſveen*, ruſticam mulierem, vix ſemihorulæ ſpatio, liberavi ab infante jam mortuo, qui teſtantibus parturiente & omnibus adſtantibus, pridie adhuc vixerat, & qui, dum nullo inſtrumento uſus manibus extrahebam, horrendum putridi cadaveris ſpirabat fœtorem: vera hujus rei ratio erat, quod quædam obſtetrix, ut mihi narrabatur, laqueum brachio infantis affixum a duabus robuſtis mulieribus protrahi juſſerit, donec brachium de corpore lacerum tenui tantum pelliculæ adhæreſceret, & ſic mulierem reliquit, ut pote nullo modo liberandam: quinam errores nunc ulterius in hâc torturâ commiſſi fuerint, certus dicere neſcio, ut pote hîc tantum narrata proferens: ſed hoc novi, quod, cum tactu explorarem parturientem mulierem, invenerim bina brachia extra uterum pendula, & quod unum infantis brachium tenui tantum pelliculæ adhæreſceret ad diſtantiam circiter ſex pollicum ab humero, unde omnibus vaſis ſanguineis & nervis laceris & diſruptis, non potuit fieri, quin totus infans debuerit gangrænâ affici, uti expertus ſum, infans enim inverſus & nullâ vi pedibus extractus a capite uſque ad calcem horrendâ gangrænâ correptus erat, quin imo gangræna eò uſque jam penetraverat, ut non modo funis umbilicalis, ſed & totæ ſecundinæ gangrænâ, vel potius ſphacelo jam contabuiſſent, quibus jam cadaveroſus & plumbeus color erat, unde concludebam uterum ipſum jam gangrænâ affici, & mulierem in mortis diſcrimine verſari, quæ paucis poſteà diebus fuit mortua.

Et ſi talia, quantumvis punienda, crimina inulta tolerentur, patiemini, ſpero, me hæc fideliter detegere & de-

demonſtrare, non hâc intentione, ut aliquem incuſem, ſed ſi forſan alicui bono poſſet inſervire, ſi forſan quidam, quorum munus & ordo expoſtulat, evigilarent, & in hâc re unitâ operâ communi utilitati incumberent, & hæc conſilia auſcultarent: ſi hoc fiat, Deo gratias reddam: ſi non, innocens ero coram Deo, non enim tacui, ſed pericula detexi & demonſtravi, & animum hoc onere levavi, reliqua Deo commendo, qui ſcrutatur corda, & cui unusquisque rationem factorum & neglectorum reddet.

Forſan deſiderabitis noviſſe, quomodo inſpecto cadavere videri poterit, an parturiens mulier fœtu retento mortua, naturali occubuerit morte, an verò perierit obſtetricis incuriâ. Ut pateat ergo, non ſine fundamento hæc dicta fuiſſe, quoniam forſan primus ſum, qui talia propono, quæ primo intuitu admodum paradoxa apparebunt: lubens hinc deſiderio ſatisfaciam, ſed antequam eò perveniam, prius integrè abſolvam, quæ adhuc ſuperſunt dicenda de partubus difficilibus, tunc accedam ad lapidem lydium & clypeum obſtetricum, & ſimul ibi loci clariſſimorum medicorum uti & mei ipſius officium commemorabo, tandem dicam de inſpectione, & demonſtrabo, quomodo ſciri poſſit, an mulier retento fœtu morte naturali perierit, an non.

MIRABILIS CASUS.

Vigeſimo Septimo capite pag. 112. docui, quænam ſint timenda incommoda, quando pelvis muliebris nimis ampla eſt, & quid agere debeat obſtetrix, ut in tali caſu imminentia mala, & infauſtos inde forſan orituros eventus, præcaveat: illis, quæ in hoc capite dicta ſunt, nihil addendum habeo, ſed ad hanc rem confirmandam

tan-

tantum enarrabo caſum admodum ſingularem, qualis huc uſque nunquam mihi contigerat.

Vocabar aliquando parum extra Hagam-Comitum in via, quæ ducit ad molam, *fatuam* vulgo dictam, ibi parturiebat mulier, ubi triſte vidi ſpectaculum, caput infantis ad humeros uſque extra pudenda matris eminebat, & tamen ſolus vertex nudus prominebat, tribus circiter quartis capitis partibus in utero adhuc latentibus, ita ut uterus unâ cum infantis capite ad humeros uſque extra pudenda propenderet, obſtetrix, non ſine causâ, admodum angebatur, nec ullo expedire poterat modo. liberabam mulierem, & fateor, me plus difficultatis inveniſſe, quam in initio credideram, quoniam infantem non audebam protrahere, quin timerem, ne uterum totum unà cum fœtu extraherem.

Ex hoc exemplo obſtetrices videre poſſunt, quam neceſſarium ſit ipſis, ut obſervent doctrinam meam 27 capite propoſitam, ne hoc modo improviſæ obruantur cum infantis & matris damno, quando non firmant & retinent uteri orificium, uti docui in capite anteà citato.

CAPUT IV.

De partu difficili orto ex defectu laborum, vel vitio laborum tergiversantium sive spuriorum.

Pertractatis partubus difficilibus, coronidis loco, quædam dicam de laboribus spuriis, qui vocantur labores vagi vel tergiversantes.

Notum est, labores partui necessarios esse, naturales enim illi dolores, sive spasmi quibusdam dicti, infantem propellere debent: per dolores naturales sive debitos labores intelligimus *tales spontaneos motus, quibus abdominis musculi, & viscera abdominalia se contrahendo, validâ adeò pressione urgent & deprimunt uterum, quasi totus ex corpore foret exprimendus.* Et horum laborum ope, uteri orificium aquis dilatatur, fœtus ostio impellitur & expellitur, & hoc modo feliciter liberatur mulier, si nil intercurrat, quod partum impediat vel retardet.

Quandò verò accidit, ut penitus deficiant naturales hi labores (qui simillimi sunt illis, quos unusquisque experitur alvum deponendo, hoc tamen discrimine, hos magis urgere intestinum rectum, illos verò uterum) vel non sint satis validi, vel perversi, illis impeditur vel retardatur partus.

Veluti est *irritus alvum deponendi conatus* sive *tenesmus*; sic etiam, *spurii* sunt *labores* parturientium, qui vocantur *vagi* vel *tergiversantes labores.* mulieres tergiversantes hos labores habentes videntur certis perio-

dis validis laborare pressionibus, sed antequam ille tenesmus, sive debita illa depressio fiat, cessant hi motus, & in spasmodicum dolorem mutantur, quo correpta mulier laborare nequit: remedium tergiversantes hos labores in genuinos mutans descripsi *Capite* XVIII.

His addam, in laboribus tergiversantibus non danda esse medicamenta urgentia, his enim tantum augentur dolores, sed e contra danda sunt emollientia & anodyna, & tunc apparebit, dolores naturâ instigante satis ingeminari. hoc consilium quidam medici riserunt, sapientes verò & periti grato receperunt animo: sic sanè in omnibus fit, juxta proverbium: *laudatur ab his culpatur ab illis*, & acquiesco his dictis experientiâ 30 & amplius annorum confirmatis.

Aliquando autem accidit, ut labores, qui in initio satis efficaces videbantur futuri, tamen posteà multum minuantur, vel etiam penitus evanescant, & hoc plerumque, si non semper, fit necessarii auxilii penuriâ. Sæpè fit, quia infans suo capite vel humeris vel aliis partibus hæret immobilis, nec propellitur, unde natura quasi tædiosa languet, uti alibi diximus, ideòque hic loci illud non ulterius extendemus.

Si tamen, ut fieri potest, *dolores minuantur & cessent*, infante benè verso in utero rectè locato, consulo, ut quieta relinquatur mulier, donec sponte redeant labores, sed si jam nimis promineat infans, quam ut sic remaneret, tentari potest, an clystere injecto, ut anteà docui, *labores possint incitari*, si hoc nil juvat, debemus periti medici auxilium implorare, verum obstetrix prius accuratè debet perpendere, an manus auxilio nihil fieri possit vel debeat, ad levandum partum, & promovendum infantem, plerumque enim perita obstetrix

vel

vel dexter magister plus exercitatis manibus valent ad promovendum partum, quam vel sapiens medicus efficacissimis potest præstare medicamentis.

Probè novi, efficacibus remediis partum admodum facilem reddi posse, sed continuâ observatione expertus fui, vehementer stimulantia data mulieribus in hoc statu sæpè summoperè obfuisse: imo in hâc sum sententiâ, quod multæ mulieres servatæ fuissent, si modo prudenter manibus fuisset laboratum, non propinatis labores urgentibus medicamentis, quæ usu vel potius abusu horum remediorum & simul debilitatibus suis perierunt.

Deo gratias ago, quod ab hoc abusu multa internè dandi liber sim, expertus, idoneæ manus auxilio ferè omnes mulieres cito & tutò posse liberari, modo vires sufficiant, ut per breve tempus tolerent molestias necessariò adhibendas, ut liberentur: audacter provoco omnes fœminas, quas liberavi 28 vel 30 annorum spatio, reliquo tempore computato inter annos ignorantiæ meæ, juxta tritam methodum, & candidè dico, me nescire; quod toto hoc tempore pluribus, quam 2 vel 3 mulieribus adfuerim, apud quas incassum laboravi, reliquas omnes liberavi feliciter minimo intervallo, & quidem sine urgentibus vel labores incitantibus medicamentis datis, & plerumque etiam nullis adhibitis instrumentis, illis non utens, nisi, quum infantes in obliquatis uteris capite fortissimè ossibus pelvis essent appressi, & matres nimis diuturnis laboribus fractæ essent, unde coactus fui hoc modo illarum finire tormenta, & subitò liberare, quem in finem etiam aliquando, rarissimè tamen unum vel utrumque brachium circumtorquendo abrupi, quod tamen triginta annorum spatio, quantum dictat memoria, tantum bis vel ter feci, & quia ex eventu didici,

quam parum commodi hinc acceperim, non puto, me unquam hoc iterum facturum esse, ideoque consulo omnibus obstetricantibus, ut hoc omittant, quamvis enim non noceat mortuo infanti, nec mulieri dolorem creet, tamen res horrenda videtur adstantibus, qui ut factum crudelissimum proclamant. etiam nescio, me unquam lacerasse vel læsisse alio modo mulierem, ita ut aliquid incommodi inde retinuerit, exceptâ unicâ, de quâ posteà dicam, & memini, me tantum semel vel bis sentivisse, pudenda nimis rigida & minus distractilia lacerata fuisse a capite infantis transeunte: imo, me conscio, nulla ex illis involuntariò urinæ stillicidio laboravit, nulla laboravit uteri procidentiâ, vel alio notabili incommodo, quamobrem iteratas Deo ago gratias.

Ideò consulo omnibus obstetricibus, ut quantum fieri possit, peritâ manu præcaveant, vel tollant omne id, quod partum retardare posset, ut sic subitam promoveant liberationem, & experientur, sibi etiam Deo gratias agendi superesse causas, & se minori animi perturbatione efficaciora posse conferre fœminis auxilia, nec tam citò rem in angustiis poni, quam antè, dum nimis confidebant medicamentis labores urgentibus, nec perito satis artificio debitam præstabant mulieribus opem: quæ apprecans omnibus, quæ hæc a Deo expetunt, his finem imponam dicendis de partibus difficilibus transiturus ad *lapidem lydium* & *clypeum obstetricum*, & his pertractatis ad *inspectionem*.

CA-

CAPUT V.

Lapis Lydius & clypeus obſtetricum.

Lapis Lydius adhibetur, ut aurum & argentum ab aliis diſtinguantur metallis: uti etiam, ut appareat, an aurum & argentum pura ſint, an verò aliis metallis miſta; ſic etiam ſequentia interrogata & reſponſa inſervire poterunt, ut benè diſtinguamus, an obſtetrix muneris ſui & artis gnara ſit, & obſervans, ut maritus & conſanguinei mulieris vel ipſi, vel medicus, quo ad hanc rem utuntur, tutò confidere poſſint factis obſtetricis, quam in auxilium advocarunt.

Sicut nunc hic lapis lydius quæſitis & reſponſis datis inſervire poteſt ſecuritati medici & amicorum parturientis mulieris, ita etiam veritati innixum reſponſum & fidelis enarratio obſtetricis, clypei munere fungi poterit, quo ſe defendat, & arceat omnes perverſas & malignas accuſationes, quibus imperiti & malevoli homines partus difficilis culpam in obſtetricem conjicere conantur, quamvis minimè in cauſâ ſit.

Æquitas poſtulat, ut ex æquo cum omnibus agatur, & nemo adeò prudenter & fideliter agit, quin malevorum hominum contumeliis ſit expoſitus, ideòque æquum & juſtum eſt, ut, quantum fieri poſſit, firma veritatis fundamenta ponantur, quibus benè agentes diſtingui poſſint a malè agentibus, ut judicium, non ex amore vel odio, ſed ex re ipsâ feratur.

Nemo ſanæ mentis negabit, *ſinceritatem* & *ingenuitatem*, quibus quis factorum rationem reddere paratus eſt, ſignum *candoris* eſſe: ſupponatis enim, obſtetricem non

esse præditam necessariâ scientiâ & dexteritate, quæ requiruntur ad liberandam mulierem, si tamen candida est, voluntariè reddet factorum rationem, quandò hæc ab ipsâ expetitur. Si ergò ipsi desit peritia, talis tamen suâ ingenuitate demonstrat, bonam voluntatem sibi non deësse, & ad meliora discenda paratam esse, ut posteà melius agat, vel opus, si suam superet industriam, peritiori tradat.

Sed quandò medicus, vel ipsa parturiens, aut aliquis consanguineorum ab obstetrice quærit parturientis mulieris conditionem, nempè, quomodo formentur aquæ, quis sit uteri situs, an infans ritè vel perversè ostio immineat, quodnam membrum se offerat &c. & obstetrix respondere respuit, vel æquivoco te conatur pacare responso, deest ipsi candor, & ignorantiam suam tegere conatur, nec ulla tibi suadet ratio, ut confidas ejus dexteritati vel fidei; si enim satis perita est, ut tactu partes oblatas satis dignoscere possit, & si illas bene cognoverit, quarè veram rerum conditionem tegere conatur? quid damni indè ipsi eveniet, si rem, uti se habet, exponat, sed *latet anguis in herbâ*, novit se rerum conditionem non satis cognovisse, & ideò pudet ipsam ignorantiæ, nec audet dicere, *nescio.* illa enim, quæ cuperet haberi omnium gnara, se nesciam fateri non audet, & satis novit, quod, si dicat, infans capite prodit, pudore suffundetur, si posteà inveniatur non esse caput, sed humerum, vel cubitum, vel genu infantis. novit, quod, si dicat, infans natibus prodit, & postea appareat, illam non potuisse distinguere humerum a natibus infantis, rubore perfundetur, &, ut hoc evitet, tacet, vel æquivocum dat responsum, & mendaciis se tegere conatur, vel aliquando ferox quærenti dat responsum,
&

& irafcitur; nunc cuique judicandum præbeo, quid de talis obftetricis factis fperandum fit? qui fe hujufmodi obftetrici volunt committere, faciant, per me licet, ego tamen meam uxorem, fi haberem, nec filias huic periculo exponerem.

EXAMEN I.

Ut ergo rem aggrediamur, dico, primum, quod medicus, parturiens ipfa, vel confanguinei obftetricem rogare deberent. effe, quomodo formentur, vel jam formatæ fint aquæ, an oblongæ & graciles, an breves & latæ, an breves & planæ formentur? quomodo fe tactui offerant? fi dicat obftetrix, aquas graciles & oblongas tactui apparere, & inftar tenuis inteftini prominere, fi hoc verum fit, confidere potes certò, difficilem partum inftare, caput enim infantis non rectè imminet oftio, vel uterus obliquè ponitur, fi enim caput ritè oftio incumberet, & fi uteri orificium directè immineret pelvi, aquæ breves & latæ, vel breves & planæ forent, non verò tenues & oblongæ: quod facilè concipi poteft, caput enim infantis recta imminens oftio & pelvis cavo, vertice fuo uteri orificium perfectè occludit, veluti rotunda pila clauderet dolii orificium, & quidem in toto ambitu, quando tunc labores uterum urgent, tunc aquas deprimunt, & in ambitu capitis perpluere faciunt, unde aquæ hæ duplici munere funguntur, primò preffione fuâ os uteri dilatant, fecundo membranas fecundinarum extendunt & attenuant, unde neceffe duo alia fequuntur, primò caput fenfim profundius defcendere, fecundo aquas continuo latiores & majores fieri, femper ad tactum rotundas referre orbicularem aperturæ uteri figuram,

ram, hoc ſingulis laboribus eò uſque contingit, donec membranæ adeô ſint attenuatæ, ut tandem ulteriorem extenſionem non patientes rumpantur, & incluſæ defluant aquæ, & tunc dicimus, *membranæ ſunt ruptæ*.

Si verò aquæ inſtar tenuis inteſtini deorſum, imo extra corpus promineant, evidens ſignum eſt, planè alio modo prodire infantem, vel uterum obliquè poſitum eſſe, dum enim vertex infantis non occludit totum ambitum orificii uteri, aquæ membranas premunt, & in quodam loco ad latus, alterutrum verſus inferiora protrudunt, ſic aquæ paulatim magis & magis per anguſtam hanc aperturam deſcendunt graciles adeò & longæ, ut farcimen inſtar inteſtini extra corpus promineat; unde neceſſariò hæc duo ſequuntur, primò, aquas ſic deſcendentes non ſatis ampliare uteri orificium, ſecundò infantem non deſcendere, ſed in eodem ſitu permanere. ſi obſtetrix dicat, aquas in brevem latam & orbicularem expandi figuram, & infantem vertice ſuo directè oſtio imminere, & felicem partum ſperare jubeat, tibi vera dixit, vel ſi dixerit, aquas graciles & tenues prominere, & te monuerit, difficilem exſpectandum eſſe partum, munere perfuncta eſt, & ſi periculum cognovit, tenetur tibi dicere, non melius ac tutius proſpici poſſe infanti & matri, quam ſi ſtatim poſt ruptas membranas liberetur mulier, ſive adſint labores, ſive non, non enim hoc curare debemus in tali caſu, ſed artificioſâ manu infans debet extrahi. ſi te non moneat, munere ſuo non perfungitur, & matrem & fœtum periculo exponit, vel ignorantiâ vel pudore.

Si obſtetrix tibi periculum indicaverit, & neceſſitatem ſubitæ liberationis propoſuerit, animum exoneravit, & tibi videndum incumbit, an ipſi hoc opus committere velis,

velis, illi verò, an ſuſcipere audeat, ſi velit, fiat, ſi non, magis exercitatam advoca, periculum enim in morâ eſt: ſi confidas obſtetrici, concedas ipſi horam unam, vel ad ſummum duas, ſi hoc tempore facere non poſſit, operis ignara eſt, talis enim liberatio tantum temporis non exigit, & fruſtra torquetur mulier, unde ſubitò aliam advoca, & muliererem in lecto quieſcere facias, ne vires fruſtra amittat, & refocilla illam cibo & potu, ut ab aliâ eò melius juvari poſſit, nec facias, ut ſolent plurimi, qui per unum, duos, tres, imo quatuor vel quinque dies exſpectant, matre & fœtu interim periclitantibus, ſi vero & matrem & fœtum ſervare optas, ne horulam quidem negligas, qui aliter ſuadent, errant, ſive hoc fiat ex deliberato conſilio ſive ex ignorantia.

Si vero obſtetrix veritatem dixerit, & veram rerum conditionem tibi indicaverit, illam in primo hoc examine repperiſti peritam, & licet ipſi omni jure nil metuenti, ut ſe defendat, clypeo veritatis uti, & dicere, enarravi verum ſtatum, periculum indicavi, & rectè conſului, ſi neglexerint, in illos, non in me culpa redundat.

Si vero tibi roganti periculum non indicaverit, ſed te vanâ ſpe lactaverit, & ſi hinc mulier ſerius liberata fuit, vel retento fœtu mortua, rea eſt cladis, vel ignorantiâ vel perfidiâ, nec digna tam gravi munere fungi, vel inter prudentes & fideles obſtetrices numerari.

EXAMEN II.

Alterum, quod jure merito ab obſtetrice rogari poteſt, eſt, *quomodo & quo loco ponatur uteri orificium*? & conſequenter, an uterus rectè an vero obliquè ſit poſitus? quem locum occupet ejus fundus? an uteri aper-

turam possit attingere, an verò non? an totam aperturam, an verò tantum ejus partem attingere possit, an hæc ponatur ad alterutrum pelvis latus, an accumbat vel incumbat ossibus pubis? an vero versus posteriora propè os sacrum reclinetur? an vero directè pelvis cavo immineat? an sursum retracta sit, vel deorsum promineat? & quomodò formentur aquæ.

Forsan cogitabit quis vel dicet, tam multa unico quæsito comprehendis; respondeo: hic tantum unicum petitur, quod tempestivè cognitum necessarió requiritur, nec propriè loquendo aliud hic quæritur, quam ubi & quomodò positum sit uteri orificium, & quomodò formentur aquæ? & si obstetrix hæc non cognoscat, qualem ergò habebit agendorum normam? similis erit nauclero carenti acu nautica, & quomodò medicus vel consanguinei scire poterunt, an facilis, an vero difficilis exspectandus sit partus?

Forsan ad hæc respondebit obstetrix, facile est talia quærere, sed quænam obstetrix ad hæc rectè respondere poterit? cum nobis tantum uno vel duobus digitis uti liceat, ut tactu exploremus mulierem, quomodo ergo uteri posituram cognoscere possumus, & quid se in ejus aperturâ offerat?

Respondeo, unum vel duos digitos sufficere, ut aperturæ uteri positura cognoscatur, & sciatur, quomodo formentur aquæ, nempe quando infans vertice suo ostio imminet, & in pelvim descendit; si vero e contrà os uteri adhuc supra pelvim hæret, ad latera, vel posteriora versus ossi sacro accumbit, tunc uno vel duobus digitis attingere nequis, & qui in tali casu tibi concedere nolunt, ut manum tam profundè immittas, quam requiritur. illi tollunt medium, quo verum uteri orificii situm

ſitum cognoſcere poſſes, & conſequenter illum indicare non potes, nec imminens denunciare periculum, & illud præcavere, ſicque inculpata manes: ſi aliquis talem regulam vel legem præſcripſerit obſtetricibus, ille perverſa edoctus eſt, vel deceptus ab hominibus in hoc opere ſanè parum exercitatis; ſi enim ipſi hanc rem tentaſſent, meliora fuiſſent edocti, nec aliis nocivas adeò præſcripſiſſent regulas. quæ verò tali lege non obſtringitur, illam curare non debet, ſed facere, quod requiritur, ut vera uteri orificii poſitura innoteſcat, ut hanc medico vel amics indicare poſſit, ſi expetitur, vel licet non expetatur, ut ſibi ipſi ſatisfaciat, & re malè ſuccedente, audacter dicere poſſit: culpâ careo, periculum enim detexi, & amicos monui, hic eſt illius clypeus, quo calumnias avertat.

Si ergò perita obſtetrix huic quæſito reſpondeat, & verè tibi dicat uteri orificium directè pelvi incumbit, vertex capitis oſtio ritè imminet, jamque in pelvis cavum deſcendit, aquæ breves & planæ vel latæ formantur, vel jam ruptæ ſunt, & bona pars capitis prominet: acquieſcere poteris, facilis exſpectandus eſt partus, & mediocris ingenii obſtetrix, quæ agenda ſunt, facilè perficiet, nec feſtinandum eſt, ſed præcipuum naturæ relinquendum eſt: ſi verò uteri apertura directè pelvi immineat, & vertex infantis ſatis promineat, tamen adhuc ſuperius hæret, ſignum eſt denotans vel magnum caput, vel anguſtam pelvim eſſe, exiguum enim caput in magnâ pelvi facilè deſcendit, & faciliorem partum præbet, tamen & magnum caput quidem tranſire poteſt, niſi, planâ nimis exiſtente pelvi, in medio oſſium pubis immobile maneret, & in tali caſu obſtetrix verſus illud latus deprimere debet, ubi pelvis maximam amplitudinem

 habet,

habet, & tunc patienter tempori indulgendum eſt, donec magnum illud caput paulatim in longitudinem exporrigatur, uti anteà docui.

Hæc dico, ſi pelvis ſatis ampla eſt, ut infans poſſit tranſire; ſunt enim mulieres, quibus auguſta adeò & plana eſt pelvis, ut perfectus fœtus nullo modo tranſire poſſit, & conſequenter in tali caſu Cæſarea inciſio deberet inſtitui, quia ſine illâ nulla unquam liberandi ſpes ſupereſt, licet vero mihi nuſquam pelvis adeò anguſta obvenerit, non dubito tamen, quin tales reperiantur, Anglicanus medicus mihi affirmavit, ſe talem pelvim Londini in ſceleto vidiſſe, in quo tota pelvis adeò erat complanata, ut duos digitos amplitudine non caperet, per quem ſanè nullo modo tranſire poterat infans.

Si verò obſtetrix dicat, uteri orificium admodum altè reconditur, in parte laterali imponitur oſſi iſchion, vel ſupra oſſa pubis ponitur, vel ipſis incumbit, vel circa poſteriora accumbit oſſi ſacro vel lumborum vertebris, & quod tantum ejus exiguam particulam ſemilunulæ inſtar ſentire poſſit, nec judicare, quodnam ſe offerat membrum, nec poſſit procurare, ut uteri orificium in pelvim deſcendat, & quod ex hâc aperturæ uteri poſiturâ ſequatur, fundum uteri hic vel illic obliquè poſitum eſſe, rebus ita compoſitis, ut narrat obſtetrix, noviſti difficilem partum eſſe exſpectandum, & matrem cum fœtu periclitari.

Si obſtetrix tibi imminens periculum indicaverit, prudenter & fideliter munere ſuo perfuncta eſt, ſi verò non fecerit, tunc imperitiâ, vel metu, vel pudore officio defuit: quidquid ſit, tempus hic minimè debet negligi, ſi matrem & infantem vel alterutrum ſervare cupias, nec vilipendas hæc monita, decuplo enim majus imminet peri-

periculum, ſi liberationem a naturâ exſpectes, quam ſi mulierem ſtatim ſine morâ artificiosâ manu liberes, hæc plenè convictus loquor, & ſi in his fidelia mea obſervarentur monita, paucæ admodum mulieres in partu morerentur, & multi ſervarentur infantes, qui nimis diu exſpectando perire debent, dum enim nectuntur moræ, aquæ defluunt, uteri capacitas continuò minuitur, via fit anguſtior, infans ſiccitate & morte rigidior, uterus per abdominis viſcera fortius comprimitur, & profundius deprimitur, ſi in laterali vel prominulâ abdominis parte ponatur, vires mulieris fruſtra laboribus exhauriuntur, & mulier ſenſim magis & magis debilitatur, tandem non imploratur auxilium, niſi quandò infans jam mortuus eſt, mater verò ſemianimis decumbit, & licet mulier tunc adhuc peritâ manu liberetur ſatis ſubito, & extrahatur infans mortuus, qui ſæpe jam cadaver olet, & uterum infecit, tunc tamen mater perit, & tunc mors mulieris neceſſario imputatur artificioſæ huic liberationi, ſed ſane æquè abſurdè, quam ſi mors hominis adſcriberetur funi, quo ille jam ſemimortuus aquis extraheretur.

Igitur iterum repeto, non liberatio, ſed dilatio tempeſtivæ liberationis matrem cum fœtu perdit. Sufficit mihi veritati præbuiſſe teſtimonium, qui credere negat, proprio damno ſit incredulus, qui vero hæc conſilia ſecuti ſunt, veritatis teſtimonium reddere poterunt, & poſtea, me adhuc vivente, vel jam fatis functo, hæc praxis emerget, & tunc docebit experientia, me in hiſce commune bonum ſpectaſſe, & optima conſilia dediſſe.

EXAMEN III.

Si vero obſtetrix tibi dicat: uteri orificium rectâ quidem

pelvi imminere, ſed verticem capitis non occurrere ibi loci, ſed e contra infantem laterali capitis parte vel facie prodire, vel una cum capite etiam funem umbilicalem, vel manum, vel & pedem attingi, caveas tibi, & ſcias obſtetricem in tali caſu ſtatim debere ſuccurrere mulieri, licet membranæ adhuc ſint integræ, ſi dicat, ſe nihil hic agendum ſcire, operis ſui ignara eſt, non enim quieſcere debet, antequam ſolum verticem oſtio introduxerit, reliquis ad latus remotis.

Si tamen accidat, verticem capitis oſtio introduci non poſſe, facie fortiter appreſsâ & immobili hærente in uteri orificio, non licet ipſi vim inferre, ut repellat faciem, & ſic caput invertat, ſed debet ſic prodeuntem exſpectare infantem: Si ergo obſtetrix tibi dixerit, ſe ſimul prodeuns membrum, pedem, manum, vel funem umbilicalem ad latera, vel verſus poſteriora capitis repoſuiſſe, & caput jam ſolum vel facie vel vertice prodeuns immobile inhærere oſtio, ritè perfuncta eſt ſuo munere, ſi verò his diu immoretur, nec poſſit oblatum retroducere membrum, & hoc ſimul delabi ſinat, ſignum eſt illam non ſatis peritam eſſe.

Fieri tamen poteſt, ut labores brevibus adeò intervallis & tam validè urgeant, ut obſtetrix, antequam rumpantur membranæ, non poſſit retroducere ſimul cum capite oblatum membrum, & tunc immediatè poſt membranarum rupturam hoc fieri debet, vel artem ignorat.

EXAMEN IV.

Si dicat obſtetrix, uteri orificium quidem medio pelvi imminere, ſed nil hic prodire niſi ſimplicem aquam, & ſi inde novit prædicere, difficilem timendum eſſe partum,

tum, ingeniosam se præbet, mater enim & fœtus periclitantur, & optimum remedium est, mulierem immediatè post ruptas membranas liberare, infans enim transversìm dorso vel ventri incumbit, tutissimum est infantem invertere, & pedibus extrahere: si verò nesciat obstetrix, talem posituram periculosam esse, non ritè artem suam intelligit, & periculosæ plenum opus aleæ est, ipsius consilia sequi.

EXAMEN V.

Hic agitur de utero rectè locato, qui pelvi quidem directè imminet, ubi tamen non prodit caput, sed aliud quoddam infantis membrum.

Quando igitur obstetrix tibi dicit, uteri orificium quidem rectâ pelvi imminere, sed loco capitis aliud quoddam membrum prodire, vel aliquando solum funem umbilicalem, novisti difficilem futurum partum, & mulierem artificiosâ manu debere liberari statim post ruptas membranas, ut mater, & fœtus si adhuc vivat, simul serventur.

Dico, immediatè post ruptas membranas, tutò fieri potest, nec horæ spatio indigemus, sed plerumque semihorulæ spatio fieri potest a viro exercitato; si obstetrix hoc perficere possit, & illi confidere possis faciat, si non, quiescat mulier, nec illam debilites laboribus frustraneis, sed dexteriorem obstetricem, vel peritum magistrum advoca, qui illam tutò & subito liberet.

Si solus funiculus umbilicalis prodit, credibile est, infantem transversim prono ventre prodire, debet retroduci funis umbilicalis, infans debet inverti & pedibus extrahi.

Si funiculo umbilicali jungatur manus, pes, cubitus, vel

vel & utraque fœtus manus, debent hæc reponi, infans inverti & pedibus extrahi.

Si ſe offerat genu, vel unus vel uterque pes, genu retroducendum, uterque vero pes oſtio imponendus & infans ſic extrahendus eſt, ſed ſemper digitis pedum inferiora, calce verò ſuperiora ſpectantibus, ſic enim facillima fit liberatio.

Si infans natibus prodeat, ſic quidem exire poteſt, ſed multò melius & tutius eſt, nates retroducere, & pedes uteri orificio imponere, & extrahere, ſed caveas, ne vim faciendo, vel perversâ tractatione infantis femora luxes & claudicare facias infantem.

Si ambo pedes ſimul prodeant, obſtetrix tantum delabi ſinat, & leniter protrahat, ſi digiti pedis inferiora, calcanea verò ſuperiora ſpectent, res ex voto cedit, ſi non, debet, binis pedibus ſimul arreptis, infantem in deſcenſu ſenſim invertere, ſicque ejus exitum promovere.

In omnibus his caſibus, uti dictum eſt, debet ſubita liberatio fieri, omnium autem tutiſſimâ facillimâ & miminimè periculosâ methodo fit immediatè poſt ruptas membranas, & talis liberatio artificiosâ manu intra horæ ſpatium peragi poteſt, imo plerumque intra ſemihoram; quis ergò non videt dolendos & imprudentes errores rudium obſtetricum? quæ poſt ruptas membranas totâ die, imò ſæpè pluribus diebus mulieri aſſident, nec tamen illam liberant, ſicque & matrem & infantem incuriâ ſuâ occidunt; nonne hoc horrendum eſt? nonne hæc eſt culpanda negligentia? quis ejuſmodi incuriam probare audet? quis non condemnabit?

Si obſtetrix periculum indicaverit, & monuerit, ſe non ſatis idoneam eſſe, ad mulierem ſubitò liberandam, non pec-

peccavit, ſi non, deliquit & negligentiæ pœnas luere meretur.

Vos vero medici, ſodales mei & Collegæ, qui a parturiente fœminâ vel a conſanguineis aliquando vocamini, ut aſſiſtatis obſtetrici, ut vos, ſi minus prudenter & peritè agat, illam meliora doceretis, vel ſaltem conſanguineos de ejus imperitiâ certiores faceretis; concedite mihi, ſi placeat, ut vos rogare liceat, an non ſæpe horrenda hæc ſpectacula coram videatis, an non ſæpe, petentibus rudibus adeo & artis ignaris obſtetricibus, urgentia præſcribatis remedia, & fœminam cum morte luctari faciatis? abſque eo tamen quod liberetis, ſicque matrem unà cum fœtu perdatis, cum ambo, vel ſaltem alteruter horulæ ſpatio ex hoc diſcrimine artificioſæ manus auxilio eripi potuiſſent: hæc dicta nolo in alicujus opprobrium, nec ut vos rubore perfundam, minimè, ſed ut vos candidè moneam; revertimini quæſo ad vos, & ſedulo ponderate hæc propoſita, tuncque religioſè judicate, quid agere debeatis.

Perpendite quæſo attento animo coram Deo: ſi verum ſit, quod omnes malè verſi infantes in rectè locatis uteris ſtatim poſt membranarum rupturas poſſint inverti & extrahi, & parturiens mulier ſic poſſit liberari fœtu & ſecundinis, nullis propinatis medicamentis, nulliſque laboribus ad hoc requiſitis. nonne ergo peſſimè agitur, ſalutarem adeo operationem differendo, imminente periculo, ne mater & fœtus ſimul pereant ignavis adeo & imperitis obſtetricum manibus, quæ poſt ruptas aquas ſtatim illam expedire nequeunt.

Dices forſan: ſi vera ſint hæc effata: nimium foret diſcrimen, quo minus hanc methodum alteri præferamus, quis autem vera eſſe probavit.

G Me

Me conſcio non libenter vel infanti imponerem, multò minus proximum in re tanti momenti deciperem, affirmo tibi vera eſſe hæc dicta, ſatis conſcius, me Deo omnia ſcienti rationem redditurum, & ſi credere detrectas, fidem adhibeas illis, qui me tempeſtivè vocarunt, & uno ore omnes dicti veritatem confirmabunt.

Memini non ita dudum me ſeptem fœminas ſucceſſivè Hagæ-comitum liberaſſe, & omnes non tantum citò expediviſſe, ſed & omnes perfectè incolumes poſteà vixiſſe, licet tamen non ſatis tempeſtivè fuiſſem vocatus, octava verò jam animam agebat, quum accederem, quare marito ſeorſim vocato dixi, me deſperare ferè de ſervandâ vitâ, quoniam jam mortis quaſi imaginem præ ſe ferebat, ſi tamen cuperet illam liberari, me omnes intenſurum nervos ut expedirem: nocte præteritâ jam validè fuerat convulſa, intensâ febre laborabat, reſpiratio erat difficilis & anheloſa, facies admodum contracta erat & cadaveroſa quaſi, ſic tamen volente marito mulierem ſemihorulæ ſpatio liberabam, extractis tamen infante & ſecundinis moriebatur mulier, antequam lecto imponeretur ubi adhuc notandum reſtat, me octo has mulieres a totidem fœtubus jam defunctis liberaſſe, quorum plurimi tamen vivi potuiſſent extrahi, ſi me ſatis tempeſtivè vocaſſent, ſed ſane ignorantia hominibus perſuadet, non decere mulierem liberari a viro, niſi infantes jam mortui fuerint, qui error adeò noxius multis infantibus & honeſtis matronis vitam eripit.

Concedite mihi iterum, ut vos rogem: ſi quivis malè verſi infantes in uteris rectè locatis horulæ unius ſpatio poſſint inverti & extrahi, numquid igitur medici & obſtetrices tenentur hæc fœminis, maritis & conſanguineis indicare, & optimam ſervandæ matris methodum pro-

proponere? an vero e contra non ſunt negligentiæ accuſandi, ſi hæc omittunt, & ſic matrem una cum fœtu perire ſinunt non præmonitis conſanguineis. ſpero nunc meliora edoctos & veritatis conſcios amplius non erraturos eſſe, ſed proximo fideliter inſervituros ſepoſitis quibuscumque privatis commodis & emolumentis. teneor etiam, ut bene volentes medicos excuſem & defendam, monere, illos ſæpe ad parturientem mulierem advocatos in ſummis anguſtiis poni; primò, quia ſalutare illorum ſubitæ liberationis conſilium tam parum placet hominibus, & præstereà, quia adeò diſſicilè eſt idoneum ad hoc opus magiſtrum invenire, & adeò moleſtum, e diſſitis longè locis magno temporis & pecuniæ diſpendio advocare, nam utplurimum in quâvis urbe licet ſatis magnâ & populosâ non invenitur talis magiſter. ita ut in hâc re non omnes ſint culpandi, dum enim, quæ ſint facienda, mònuerunt, ſuo functi ſunt munere.

Si ergo obſtetrix conſcia eſt periculi, quod comitatur prædictas infantum poſituras, nec tamen citò liberet mulierem, quia requiſitâ ad hanc rem caret peritiâ; & ſi mulierem, maritum, nec conſanguineos moneat, ſed vanâ ſpe lactatos exſpectare faciat, & ſic una cum fœtu mater pereat, nonne ergo talis obſtetrix deliquit, nonne legibus punienda? numquid ſolliciti magiſtratus hæc curare deberent, ut lethales adeò errores examinarent? ut illos corrigerent, & ſeveriores pœnas hujus negligentiæ in publicam utilitatem ſtatuerent.

De hâc re multo plura dicenda haberem, ſi ſingulas hujus rei varietates attingere vellem, ſed intelligentibus hæc ſufficere puto, nec malevolis ſanè reliqua placerent, proinde his finem imponam, & tranſibo ad *Inſpectionem.*

CAPUT VI.

Quomodo per inſpectionem cadaveris dignoſci poteſt, an mulier retento fœtu mortua naturali morte occubuerit, an verò perierit negligentiâ vel imperitiâ obſtetricis.

Ne ſtatim me immiſceam quibusdam hypotheſibus, quæ in dubium poſſent revocari, primò tantum dicam de mulieribus, quæ retento fœtu moriuntur, benè tamen verſo infante in utero rectè locato: talis mulier poteſt quidem per morbum & virium defectum in talem debilitatem incidere, ut infantem producere nequeat, vel quoddam vitium in partibus genitalibus hærere poterit: & in tali caſu debilitatis, vel malæ conformationis partium genitalium obſtetrix non eſt accuſanda: tamen in hac ſum ſententia, hæc quam rariſſimè fieri, dum enim & uterus & infans ſimul in rectâ lineâ pelvi incumbunt, debent vel nulli, vel debiles admodum eſſe labores; aliter enim talis infans facillimè, & quaſi ſine moleſtiâ prodire poteſt.

Si verò inſpecto cadavere mulieris in partu defunctæ appareat rectè locatus uterus, & in illo infans ſic poſitus, ut non prodeat capite, ſed manu alterutrâ, brachio, genu, cubito, uno vel utroque pede, fune umbilicali, humero, natibus, abdomine, pectore, uno verbo dicam, qualicumque demum corporis membro, & ſi mulieri adhuc conſtiterint vires, dum parturiebat; & membranæ rumpebantur, & ſi, ſtatim poſt humorum defluxum,

xum, liberatio (quæ horæ ſpatio fieri potuiſſet, non fuerit peracta, ſed naturæ fuerit commiſſa, nec obſtetrix periculum indicaverit, nec ſubitam liberationem conſuluerit, ſignum eſt, matrem unâ cum fœtu incuriâ periiſſe, & obſtetricem hujus negligentiæ ream eſſe, igitur & puniendam, ſi enim monuiſſet, mulier potuiſſet horulæ ſpatio liberari, & magna ſpes fuiſſet matrem & fœtum, vel ſaltem alterutrum ſervandi.

Certè talis caſus cadaveris inſpectione clarè determinari poteſt, nullus enim medicus, Anatomes profeſſor, vel quivis alius, cui partium genitalium muliebrium ſtructura innotuit, negare poteſt, quod aperto cadavere mulieris in partu defunctæ manifeſtè & evidenter videre poſſimus duo ſequentia & ſentire, primo an orificium uteri directè pelvis aperturæ incumbat, an non: ſecundo ſatis explorari poſſe, quod nam infantis membrum in oſtio ſe offerat, vel uteri orificio accumbat, ſi igitur hæc duo diſtinctè adeò & manifeſtè poſſint ſentiri & explorari, poſſumus etiam ex inſpectione certò & firmiter judicare, an fœmina perierit neglectu, an non.

Si verò comperiatur, mulierem neglectu periiſſe, quæritur, an obſtetrix perverſum infantis in utero ſitum cognoverit, an non? ſi neſciverit, artis ſuæ ignara eſt, ſi periculum cognoverit, nec tamen monuerit, nec tempeſtivè ſubſidium imploraverit, rea eſt cladis & matris & fœtus: Si hoc ſanè falſum ſit, tunc duo & duo non ſunt quatuor, nec tria & duo ſunt quinque; ſi autem hoc verum ſit, non minus certum eſt, per inſpectionem cadaveris indubitatò poſſe determinari & diſtingui, an mulier neglectu obſtetricis perierit, an non. & ſi per inſpectionem de hac re certiores fieri poſſimus, deliberandum relinquo; an medium adeò certum non deberet ad-

hiberi, ut publicæ consuleretur utilitati.

GRADUS II.

Si verò inspecto cadavere appareat, uterum perversè locari in corpore, & uteri orificium incumbere vel accumbere alterutro pelvis lateri, vel ossi ischion vel ossi ileo, vel versus anteriora imponi vel apponi ossibus pubis, vel versus posteriora corporis reclinatum incumbere lumborum vertebris, vel eminentiæ ossis sacri, parum altius, vel demissius, nil refert, nec caput, sed aliud quoddam membrum ostio imponi vel accumbere; quæritur, an obstetrix perversam hanc posituram cognoverit an non? si non cognoverit, rudis in arte est; si noverit, ulterius quæritur, an discrimen hujus posituræ agnoverit, si non, artis suæ ignara est; si verò periculum viderit, nec tamen indicaverit mulieri vel consanguineis, nec fideliter monuerit, & suaserit, ut tempestivè mulier, defluentibus humoribus, vel paulo post subitò liberetur, ut unà cum fœtu servetur mater, suo defuit officio, & pænam meretur; defluentibus enim aquis, vel immediatè post, verosimiliter & mater & fœtus simul potuissent servari, mulier enim exercitatâ manu horæ spatio circiter potuisset liberari; licet enim utero sic posito majus discrimen maneat infantem, & major labor, peritia & dexteritas requiratur, ut talis mulier liberetur, quam si ritè locatus fuisset uterus, tamen illud peritâ manu horæ spatio perfici potest, aliquando minori paulo vel majori intervallo, omnibus tamen collatis patebit, talem liberationem intra horæ spatium facilè fieri posse; post diuturnas verò moras longè alia res est: his igitur sic positis, evidens est, ex inspectione certò determinare

terminari posse an mulier perierit retento fœtu per obstetricis incuriam.

GRADUS III.

Quando cadavere inspecto apparet, uterum perversè locatum esse, & infantis caput vertice vel alio modo pelvi imponi, & simul cuidam pelvis ossi appressum hærere, nec in pelvim delapsum esse; iterum quæritur, an obstetrix perversam hanc uteri & infantis posituram cognoverit, an non? si nesciverit, quæritur, an cognoverit magnum hujus positura discrimen? si non, artem ignorat; si noverit, admodum perfidè egit, si non indicaverit, nec fæminæ & consanguineis suaserit, ut sine morâ aliquem advocarent, qui defluentibus aquis, vel statim post illarum de fluxum mulierem liberare posset, non sine spe servandi matrem & foetum: licet enim hæc positura difficultatem majorem pariat magistro, quam præcedens, tamen potest etiam horæ spatio liberari mulier, in hac tamen positura magis periclitatur infans, quam in præcedenti. si obstetrix hujus posituræ discrimen non indicaverit, nec auxilium imploraverit, rea est cladis matris & infantis, & meritô punienda; & quoniam hæc positura manifestè inspecto cadavere cognosci potest, hinc ergo etiam patet, per inspectionem in hoc casu certiores nos reddi, matrem & fœtum non occubuisse morte naturali, sed periisse obstetricis incuria.

Et quia per cadaveris inspectionem noxia hæc & detestanda negligentia posset detegi, & certò cognosci, deliberandum relinquo omnibus magistratibus, quibus animi religio cordi est, an non, in salutem tot foeminarum
&

& infantum, adhiberi mereatur? æquali ſanè ſi non potiori jure, quam inſpicitur cadaver aquis ſubmerſi, gladio peremti, aut veneno occiſi hominis, quoniam plures fæminæ & infantes obſtetricum incuria pereunt, quam quidem moriuntur aliis illis modis, quorum cadavera inſpiciuntur.

GRADUS IV.

Quando inſpecto cadavere apparet, unum vel utrumque brachium infantis extra uteri orificium prominere, & mulier ſic retento fœtu mortua ſit, quod ex inſpectione clarè innoteſcit, quæritur, an obſtetrix, quam primum hanc infantis poſituram exploraverit, illius diſcrimen cognoverit? ſi neſciverit, rudis in arte eſt, ſi cognoverit, quæritur, an hujus poſituræ periculum mulieri & conſanguineis indicaverit, & auxilium invocaverit ad liberandam mulierem, quod horulæ ſpatio potuiſſet perfici, cum magna ſpe ſervandi matrem & fœtum. ſi monuerit, culpæ expers eſt, ſi non, pœnas luere meretur: & quidem duplici ex causâ, ſi vivi infantis brachium arreptum protraxerit, ut duplicatum infantem ſic extraheret: abominandum factum, quod, licet ſatis commune noſtris obſtetricibus, tamen ſeverâ animadverſione dignum eſt, imo ſupplicio legibus ſtatuto puniri deberet, illa enim infantem trucidavit, & cauſa fuit, quantum potuit, ut mulier retento fœtu moreretur, & nemo artis peritus negare poteſt, per inſpectionem in tali caſu certò dignoſci poſſe, an obſtetrix cauſa fuerit cladis utriuſque.

Quæreret forſan quis.

1. An

1. An nunquam liceret obstetrici, infantem brachio protrahere, quamdiu vivit infans, ut sic duplicatum extraheret, & matrem hoc modo liberaret.

2. An non liceat medico obstetrici perperam sic agenti opem ferre, propinatis parturienti mulieri in tali casu medicamentis stimulantibus sive labores incitantibus?

Quibus quæsitis respondeo animo plenariè convicto & edocto veram rerum constitutionem in tali casu. dico igitur: abominandum, imò non satis severè puniendum crimen committi, quando vivi infantis brachium protrahitur; ut sic duplicatus transiret, dum enim hoc faciunt, infantem occidunt, & matrem mortis periculo exponunt. & cum non liceat voluntariè infantem occidere, sanè æquè parum licet, infantem duplicatum protrahere, mors enim præsentissima sequitur; & sicut non licet alicui opem ferre in perpetrando homicidio, æquè parum licet medico obstetricem adjuvare tam horrenda meditantem propinatis mulieri labores stimulantibus medicamentis.

Expertus novi, quod infans brachio prodiens & sollicitè in utero retentus, non protracto vel intorto brachio, possit per duos & amplius dies vivere, imo adhuc vivus exire in lucem sine tumore vel paralysi brachii; si infans a perito magistro invertatur, & pedibus extrahatur: e contra, si obstetrix brachium infantis protraxerit, paucarum horarum spatio moritur infans, quia crassius factum brachium tumet & riget, & nisi infans subito extrahatur, brachium corripitur gangrænâ, quæ primum in brachio orta se dispergit per collum, pectus, & caput infantis, per funem umbilicalem, hinc in secundinas, ex his in uterum, sic cum fætore intolerabili pu-

trescit infans, & tunc & mater certissimè perit, sicque obstetrix utriusque hujus cladis causa est.

Cum hæc sic se habeant, per inspectionem indubitatâ fide possumus cognoscere, an mater & fœtus naturali morte occubuerint, an vero incuriâ vel crudeli obstetricis manu malè mulctati perierint.

Respondebunt forsan obstetrices, ut se excusent, quod, licet brachium protrahendo infantem occidant, tamen non mereantur pænas, quia, nisi arrepto brachio, infantem duplicatum extrahere nequeunt, & consequenter se culpâ carere, quia semper præstat infantem occidere, ut servetur mater, quam ut ambo auxilio destituti pereant, & quod experimentis constet, infantes aliquando duplicatos transivisse, matre tamen adhuc superstite.

Non negaverim, illas sæpè sic infantes duplicatos extrahere, muliere tamen, licet perversâ methodo liberatâ, superstite, sed quoties contrarium planè accidat, & quot mulieribus exitiosa fuerit hæc methodus, quot fœminæ post irritos hos labores retento fœtu perierint, non enumerabo, hoc tradens illis, qui talibus casibus adfuerunt: Hic tantummodo dicam, primò, quandonam perversa hæc liberandi methodus institui possit, secundò, quandonam incassum tentetur.

Infans duplicatus extrahi potest, si capacitas pelvis ejus molem excedat, si fœminæ adhuc constent vires, validi adsint labores; in hoc enim casu infans hoc modo exprimi potest; semper tamen perit infans, & mater summum vitæ periculum incurrit.

Si verò e contra capacitas pelvis minor sit infantis mole, labores sint rari & debiles, & vires deficiant, omnia incassum tentantur, & fœmina retento fœtu mori debet.

Qui-

Quivis vel mediocri ingenio præditus inde ſatis clarè videt, obſtetricum facta à ſolo caſu pendere, cum neſciant, an neceſſaria requiſita ad talem partum adſint, an non, ergò etiam bonus vel malus perverſi hujus laboris eventus ipſas omninò latet, & in ambiguo ponitur.

Quæritur nunc, an cum prudentiâ perverſa adeò operatio poſſit inſtitui & liceat infantem occidere dubio tantoperè eventu; imprimis, ſi liberatio mulieris tentari poſſet magnâ cum fiduciâ & matrem & fœtum ſervandi, & totum hoc opus horæ ſpatio perficiendi, ſi nempè tempeſtivè hoc tentetur.

Non nego, ſi aliter fieri non poſſet melius fore, ut occidatur infans, quam ut unà cum illo pereat & mater: verum de hac re hic loci non agitur, cum tutior methodus ſit liberandi mulierem non ſine fiduciâ & matrem & fœtum ſervandi. Mulier quidem poteſt ſtatim intra horæ ſpatium vivum infantem eniti, modo peritâ manu invertatur infans & pedibus extrahatur: huic rei verò plerumque ſe opponunt obſtetrices, putantes, infantem non eſſe invertendum, quamdiu vivat, quin imò potius occidunt infantem, dum illum duplicatum extrahere ſperant, & matrem ſimul periculo exponunt, ne videantur illi liberandæ fuiſſe impares, cum autem neque hoc facere poſſint, tunc putant ſatis adhuc tempeſtivè peritiorem advocari poſſe, non attendentes, defeciſſe jam vires mulieris, quæ tunc plerumque enixo fœtu moritur, nec cogitantes ſic matrem una cum fœtu occidi partim neglectu, partim crudelibus adeò torturis. Faxit Deus, ampliſſimis magiſtratibus, quibus incumbit communi bono invigilare, aperiri oculos tandem, ut deteſtandam hanc fœminas liberandi methodum prohiberent, & hujus criminis reas ſeverè punirent; inſpecto enim cadavere certo certius

H 2 ſcire

ſcire poſſunt, an mater & fœtus perierint neglectu vel errore obſtetricis. Imo vel ſine cadaveris inſpectione hoc determinari poteſt, modò medici velint adeſſe, dum tales infantes educo, tunc poſt liberationem mecum mortuum infantem & ſecundinas ſcrutentur, & clarè demonſtrabo, hos infantes naturali non occubuiſſe morte, ſed periiſſe gangrænâ, quæ ortum duxit ex brachio lacerato, atque inde patebit, quam neceſſaria foret inſpectio; Hic autem veritati teſtimonium reddere debeo & dicere, maximum longè numerum infantum brachio prodeuntium, quos poſtea invertendo protraxi, gangrænâ periiſſe; quod non ſine animi ægritudine videns ſæpe ingemui, nullum videns remedium, quo hanc infantum cladem impedirem, unde tandem in animum induxi, inſpectionem cadaveris proponere, ut abominanda hæc praxis publicâ legum auctoritate inhiberi poſſet.

Si vero fidelia hæc monita nondum moveant magiſtratus, ut hanc infantum ſtragem præcaveant, conſulerem omnibus maritis, quorum uxores parturiunt, ut obſtetrici, quâ utuntur, ſedulò inculcent, ut ſtatim moneat, quam primum ſentit, infantem brachio prodire. Prætereà conſulo illis, ne permittant obſtetrici infantem duplicatum extrahere, ſed fœminam quietam lecto imponant, & nullâ interjectâ morâ peritiorem advocent, qui infantem invertere & pedibus extrahere poteſt, ſic magna ſpes affulget utrumque ſervandi; & nullo modo tam malè mulctabitur mulier, nec vires adeò deficient, quam in præcedenti caſu, poteſt enim horulæ ſpatio liberari.

Antequam dimittam hanc infantum ſtragem ortam ex laceratione brachii nimis ruditer protracti, paucis verbis attingam infantum clades factas ab obſtetricibus capita infan-

fantum lædentibus, hinc gangræna corripit caput, & moritur infans: hoc autem etiam inſpecto cadavere poſſet detegi.

GRADUS V.

Nemo negare poteſt per inſpectionem cadaveris ſatis poſſe videri, an caput infantis læſum ſit, nempè an contuſum, compreſſum & hinc oſſa ſe invicem tranſcenderint, an cutis capitis dilacerata ſit vel diſciſſa, an verò menynges ſint perforatæ, & cerebrum vel totum vel pro parte ſit extractum, & conſequenter infantem peſſimis modis mulctatum eſſe; ſimiles enim caſus proh dolor! nimis ſæpè inveni, ſi autem hæc ſolummodo acciderent infantibus jam mortuis, aliqualem veniam mererentur, licet putem talia nulli obſtetrici unquam permittenda eſſe. quis autem ſine horrore audit, quaſdam obſtetrices etiam vivos infantes tam crudeliter dilaniare?

Reſpondebitur forſan, non eſſe dubium, quin inſpecto cadavere poſſimus videre, an caput infantis læſum ſit; ſed omninò dubium videri, an certò determinare poſſimus, vivum infantem ab obſtetrice tam malè mulctatum eſſe; ideòque rogabitur, undenam certo videre poſſimus, infantem obſtetricis manu periiſſe.

Huic quæſito reſpondeo non adeò facilè primo intuitu apparere, an vivus infans tam malè mulctatus ſit ab obſtetrice, & majori hic animi attentione opus eſſe, quam ſi infans perierit brachio magnâ vi protracto, tamen plerumque, ſi non ſemper, hoc ſatis diſtingui poſſe: vivi enim infantes ab obſtetricibus ruditer attrectati gangrænâ pereunt, quæ ſemper incipit a parte læsâ & ipſo læſionis loco: ſi læſum fuerit brachium, gangræna in brachio in-

cipit, ſi caput fuerit contuſum vel alio modo læſum, inde gangræna incipit, & quidem in illo loco, quem malè mulctavit obſtetrix. ſi autem aliud quoddam corporis membrum læſum ſit, inde gangræna trahit originem, & hoc manifeſtè apparet, illa enim ſigna non reperiuntur in infante, qui naturali morte periit, multò minus, ſi paulò ante adhuc vixerit: cum ergo omnia prædicta cadavere inſpecto certò poſſint demonſtrari, concludo, Inſpectionem neceſſariam eſſe, & ſummoperè profuturam, ſi adhiberetur, & ſequentia inde expectanda forent commoda.

1.

Delicta obſtetricum inde innoteſcerent, & puniri poſſent, tuncque pœnarum metus ipſas ſatis abſterreret, quo minus committerent deteſtanda adeò crimina in detrimentum matrum & infantum, quæ nunc defectu inſpectionis teguntur, occultantur, & impunita manent.

2.

Per inſpectionem pateret evidenter, quænam obſtetrices opus ſibi demandatum ritè peragerent, quænam verò illud negligerent.

3.

Culpata perditio tot honeſtarum matronarum, & non ſatis deteſtanda clades tot innocentium infantum per inſpectionem innoteſceret, & puniri poſſet, & inſerviret exemplo negligentium, illaſque inſtigaret ad munus ſuum ſedulò obſervandum.

4.

4.

Temerariæ & artis ignaræ obſtetrices ſic cognitæ vitari poſſent, prudentes verò & religioſæ advocarentur.

5.

Multæ imperitæ obſtetrices, quæ nunc tales manent, pœnarum metu meliora diſcerent, bonos auctores evolverent, & omnia adhiberent remedia, ut peritiores evaderent, cum nunc ignavam penitus & inertem vitam agant, quia illarum errores & crimina tecta manent & impunita, non adhibitâ inſpectione.

6.

Pœnarum metu obſtetrices cogerentur parturientem mulierem & amicos tempeſtivè monere periculi imminentis, implorarent tempeſtivè auxilia ad ſervandam matrem & infantem.

7.

Majori curâ omnia perpenderent, & magis anxiè tactu explorarent veram uteri & infantis poſituram, illamque fideliter indicarent mulieri & conſanguineis, nec fallerent medicum, ut ſtimulantia ab ipſo acciperent medicamenta; medicus ipſe prudentius ageret in his præſcribendis, metuens, ne inſpectio doceret, talia remedia intempeſtivè fuiſſe adhibita.

8.

Medici majori animi ſecuritate dictis obſtetricis poſſent acquieſcere, & tutò medicamenta præſcribere, vel, ſi opus eſſet, ſedulò ſuadere ſubitam liberationem peritâ manu peragendam.

9.

Illi medici, qui præjudicio quodam adhuc laborantes has perverſas uteri poſituras credere nolunt, propriis intueri oculis & manibus palpare poſſent, ſicque convincerentur, ſimulque intelligerent omnes malos ſucceſſus, qui ex his perverſis uteri poſituris oriuntur, uti in hoc libro demonſtravi.

10.

Medici, clarè perſpectis perverſis his uteri & infantis poſituris, evidenter perciperent utilitatem, imò ſummam neceſſitatem ſubitò liberandi has mulieres, & ſimul viderent, quanta afferat damna ſalutaris hujus remedii procraſtinatio.

11.

Evidens notitia perverſæ uteri & infantis poſituræ medicis oſtenderet, quam neceſſarium ſit, ut obſtetrices melius inſtituantur, & ſeverius examen ſubeant, antequam ad exercendam artem magni adeò momenti admittentur.

12.

Subita liberatio parturientium mulierum defluentibus humoribus aut immediatè post sine dubio in omnibus perversis uteri & infantum posituris bono cum successu adhiberetur, sic enim singulis annis multæ matres & infantes servarentur, qui nunc hâc neglectâ male mulctati pereunt.

13.

Per inspectionem pateret, quam necessarium sit, ut in quâvis populosâ urbe peritus habitaret hujus artis magister, ut statim adesse posset, ne præterlaberetur idoneum subitæ liberationi tempus, dum ex loco aliquot milliaribus dissito advocari debet.

14.

Salutaris hæc ars citò liberandi mulieres ideò majori in pretio haberetur, & multi huic sedulò navarent operam, sicque in nostrâ patriâ singulis annis magnus infantum & fœminarum numerus servaretur, quæ nunc defectu subitanei auxilii pereunt.

Si ergo tanta commoda ex inspectione sint exspectanda, de quibus nullus dubitare potest, amplissimis magistratibus omni, quâ par est, reverentiâ deliberandum trado, an non, in publicam utilitatem, subditorum emolumentum, veræ scientiæ promotionem, charissimorum pignorum, uxorum nempe & liberorum conservationem, talis inspectio adhibenda foret.

Scio plurimas posse objici difficultates: sed etiam no-

vi, quod omnibus his ritè perſpectis & ſeveræ rationis bilance ponderatis, ſatis patebit, has difficultates minimè poſſe æquare utilitates & commoda ex hâc inſpectione ſecutura, inprimis ſi fieret ſine impenſis ſubditorum, quam ob rem adhiberi poſſent Clariſſimi Profeſſores, Prælectores, Poliatri, & obſtetriciæ artis magiſtri, ſi adeſſent, vel alii quilibet idonei viri, quos ampliſſimi magiſtratus huic rei præponerent, & qui laudabile adeò munus artis & publicæ utilitatis amore libenter in ſe ſuſciperent, & veſtro judicio trado, an talis inſpectio non deberet fieri coram aliquot obſtetricibus, imprimis coram illâ, quæ parturienti ad mortem uſque adſtitit? numquid inſpectio cadaveris ipſis ſummopere prodeſſet, imo optima hæc foret methodus, ut ipſarum animis vera idea ſtructuræ partium genitalium muliebrium imprimeretur, quæ, ſine cadaveris inſpectione, ſolâ lecturâ nunquam tam benè acquiritur, & hinc majori fiduciâ artem exercerent.

Coronidis loco hic tantum adjungam, quod ſperem, ut omnibus aperiantur oculi, & videant non ſufficere hic conqueri, quod ferè in omnibus urbibus & pagis tot imperitæ obſtetrices reperiantur, tot matres & infantes illarum incuriâ pereant; ſi huic rei habeatur fides, omninò enim verum eſt, & dolendum, imò ſæpe deploratur a miſeris infantibus matribus ſuis orbatis, & a maritis, quibus uxores ſic eripiuntur incuriâ & erroribus imperitarum adeò & rudium obſtetricum. dico igitur querelas hic non ſufficere, ſed maturo conſilio tutiſſimam inquirendam eſſe viam, primò: ut lethale hoc malum prohibeatur, ſecundò, ut corrigatur: primarium ad hanc rem remedium præſtaret Inſpectio, quâ non adhibitâ omnia alia remedia nullius uſus futura timeo.

Præ-

Præter inſpectionem adhuc alia quædam neceſſaria adhiberi poſſent, de his autem hic loci non agam: nunc enim animum exoneravi, & veritati teſtimonium reddidi: ſi mihi non habeatur fides, & fidelia hæc monita contemnantur, coram Deo tamen fidelis ero in eo, quod acceptum talentum fœnori expoſuerim, &, quâ potui, fide demonſtraverim non ſolum lethale hoc malum, quod per totum orbem nunc adeò commune eſt, ſed præterea docuerim magnum illud & certum hujus mali remedium, hujus exſecutionem relinquens illis, quos Deus patriæ patres & publicæ utilitatis procuratores poſuit, me ſubſcribens, illâ, quâ par eſt, reverentiâ & ſubmiſſione, illorum ſubditum, & ad quævis paratum ſervum.

H. V. DEVENTER
M. D.

INDEX.

P. S. denotat Partem Secundam.

— 18,

FINIS.

